

4

CVETICE

za

mlade in odrasčene ljudi.

Izdalo

DRUŽTVO SV. MOHORA.

S podobo božje poti na Višarjih.

Knjižnica napredno
—*—
v Ljubljani

V CELOVCU 1858.

Natisnil Janez Leon.

Handwritten signature in blue ink, possibly reading "Korovnik" or similar.

Handwritten signature in blue ink, possibly reading "Korovnik" or similar.

Red stamp or text, possibly a library or archival mark, oriented upside down.

144582

144582

D 578/1959

X.

Poštena Bohinčeka v Benetkah.

(Domača povest.)

I.

Benetke so pač znamenito mesto. Ako bi hotel vseh znamenitost popisovati, gotovo bi mi črnila zmanjkalo, in tudi vam bi se predolgo zdelo poslušati. Gotovo, ako bi kdo vso povestnico tega mesta vedel, lahko bi tri leta vsak pozimski večer pripovedoval, pa bi mu še ne pošlo. Vsak kamen tega mesta ima svojo zgodovino. V sredi morskih valov dvigujejo se palače, kakoršnih mi na Kranjskem gotovo nič nimamo! Od daleč viditi Benetke zdi se človeku, kakor da bi tropo divjih gosi ugledal, ktere igraje se brodljajo po širokih močvirjih. Bližej pa ko pride, pokažejo se mu čudni ptiči! Ko bi po suhem hodili v Benetke, gotovo bi marsikdo obstal in pozabil, da mu je treba naprej iti, občudoval bi že od zunaj orjaške in krasne poslopja. Kakó se pa človeku zdi, pridši v tako mesto? Vender si ne smete misliti, da je tudi tako prijetno stanovati v tacih mestih, kakor je njih ogromnost in veličanstvo na videz. Ako ravno še vedno čudovito mesto, vender Benetke niso več in ne bojo več, kar so nekdaj bile. Odkar je kupčija hirati jela, vedno bolj propadati začela je krasota in moč Benetk tako, da oslabele so popolnoma, in čigar lev je nekdaj carigradsko lastovico v svojih krempljih držal, slep in hrom počiva brez knjige, s katere je nekdaj narodom postave bral. Gotovo je, kar pravi nek slavenski pesnik: Viekovite i bez svärhe, nie pod suncem kriepeke stvari — to je po slovenski: vse mine!

Iz majhnih kočic, ktere so slavenski beguni, (imenovali so jih tadanji pisatelji Benete ali Venete) naredili si po malih ostrovih, vzdignile so se Benetke. Bežali pa so ti Slovenci, ko je

tropa divjih Avarov ali Hunov in tudi mnogo nemških narodov priderla v lepo Italijo. Kadile so se mesta, kakor kopé po hribih, razrušili so jih, da jim ni bilo ne sluha ne duha. Zato pa so bežali ostali Slovenci na bližnje otoke ter živili se z ribarstvom. Zjediniili so se kmalo drugi narodi s Slovenci ter začeli zidati in malo po malem so vstale ponosne Benetke. Slovence pa so kmalo ptujci zadušili, da zdaj ni družega, kakor še spomin, da so Slovenci temelj mestu položili.

Kjer je mnogo ljudi, so tudi mnoge različnosti, kjer je mnogo bogatinov, mnogo beračev je tudi tam. Tako je tudi v Benetkah. Kamor le pogledaš po ozkih in umazanih ulicah, vidiš, kako hité ljudje s trebuhom za kruhom. Vidiš pa tudi ljudi, kateri brez skerbi okrog hodijo, ali da se skazujejo, kako da so našopirjeni, ali pa iščejo praznoto svojih serc napolniti z veselicami vsake baže; sploh čudovita različnost je tukaj domá.

Kdor je bil leta 1806 ali 1807 v Benetkah, je gotovo med družimi imenitnostmi vidil staro poslopje ravno na voglu, preden se na terg sv. Marka pride. Prav po starem je zidano in od spodaj nima nič voglov, ampak také rekoč odrezano je, da mu ni treba odrivavnih kamnov; akoravno parizarjev (vozickov) tukaj nimajo, vender blago iz enega kraja v družega tudi na vozéh ljudje prevlakujejo. Po tem takem je ta hiša imela dvoje predstresje, pod katerim je bilo neizrečeno veliko lastovčnih gnejzd. Vsak je rad zjutraj poslušal žvergolenje černih pticic, pa tudi po dnevi občudoval njih pridnost in skerb za svoje mlade. Ali ne hiša ne lastovce niso memoidoče menda tako mikale, ampak bil je nek deček, sedé na oglu v lepem in slabem vremenu. Imel je dva stolicka pred sabó. Na eni klopicí je sedel, na drugo pa je vabil memogredoče nogo djati, da jim čevlje prahú ali blata osnaži.

Moder deček je bil in izvolil si je ravno ta kraj kakor lastovke nad njim, da v deževnem vremenu ni bil moker. Lastovke se ga niso bale, saj je bil tako miren kakor ovčica. Po teh ulicah gre naj več ljudi vsak dan, ker deržé ravno na terg sv. Marka, kamor se Benečani sprehajat hodijo. Akoravno ne derdrajo kočije, je vender mnogo blata in prahú po Benetkah, več bi rekel, kakor je ljudem ljubó. Dajejo si zato ljudje

tukaj čevlje blata ali prahú omazane osnažiti in s to rečjo se marsikak grošiček ali pa še več prisluzi, če je gospoda osnažil, kateri nima kamna mesto serca.

To v Benetkah ni nič nenavadnega. Tukaj pa je bilo to, da je bil ta fantič ljubljenec Benečanov, in vsak si je raji dal od njega čevlje osnažiti, kakor od drugih, kateri človeka kakor divji volkovi podé, če ima le količkaj umazane čevlje. Kakó pa je to, bi vtegnili dragi bravci vprašati? Odgovorim na tanko.

Fantič je bil černih las, kateri so mu po čelu vihrali kakor nojne (štrucove) peresa; misliti si ne moreš lepših. Obraza je bil okroglega, nedolžnega, kakor bi kri in mleko zmešal; kadar se je nasmejal, so se mu beli zobje ko sneg zasvetili. Pa to vse otamnile so njegove oči. Kakor dva demanta svetile so se mu spod čela, odkritosercnost in zvestoba sijala je iz njih. Kdor je le pogledal fantiča, ni mogel skor oči od njega odtergati, tako ljubezniv je bil. In kaj mislite, kdó je bil ta fantič? Bil je Kranjec, Veršanov Jožek iz Bohinja. Zadržil se bo gotovo vsak, pa vendar ni drugače. Zato pa hočem tudi o kratkem popisati njegovo osodo. Opomniti pa moram še, da si je mnogo več zaslužil, kakor vsi drugi in tudi kakor njegov tovarš Cvetnarjev Janez. Kakor sim že rekel, bil je ljubljenec Benečanov, in veliko si jih je dalo le zato čevlje snažiti, da so ga mógli dalj ogledavati in mu kaj podariti.

Nekaj je bilo, kar ga je še ljubeznivišega delalo; brala se mu je namreč neka otožnost na obrazu. Pa kako bi to ne bilo? Njegove misli so vedno še doma bile, gledal je pri Savici zjutraj krasno mavrico in šumelo mu je njeno bobnenje še po ušesih. Vedno mislil je na svojo ljubeznivo mater, katero doma zapustivši si je šel kruha služiti po svetu. In to otožnost je vsak bral na nedolžnih licih lepega Bohinčka. Prijazen je bil in nikdar ni tirjal plačila od ljudi za svoje delo, pa je vedno več dobil, kakor se je nadjal in več ko njegovi tovarši.

II.

Bohinj je ozka dolina med Triglavom, Škerbino in Černo-perstjo. Skoraj na koncu doline se razprostira bohinsko jezero,

čigar voda je čista kakor srebro. Spod visocega Triglava prigrumi Savica, kamor si je naš oče pevcov hodil žejo hladit. Kako se serce tukaj dviguje domorodcu, nehoté zapoje: „Mojstru pevcu na zdravico, naj mi teče ta požir.“

Krepke podobe se versté pred našimi očmi, Čertomir in vse njegove nezgode. Zjokal bi se — pa preprijazno se nam smeja s cveticami okrašena Černaperst; prešli so časi, veseli gledamo zopet krajnskega velikana. Pa dosti tega; vernimo se k današnjim Bohincom. Pravijo, da, ktera hoče prav lepa biti, se mora o sv. Jakobu s snegom umivati. Na Triglavu pa bi se tudi v tem času dosti snega dobilo, akoravno se Bohinke ne hodijo umivat na Triglav, pa so vender zale dekleta; gotovo lepše so Bohinke, bi rekel, kakor marsiktera mestjanka, okrog ktere sama svila šumi in zlato se bliši. Bohinke kakor sploh vsi Bohinci so pobožni ljudje; da niso znani tako, kakor na priliko Laščani, jim ni v zlo jemati, ker nimajo nobene kupčije, in dolinica tudi ni prebogata. Pečajo se vecidel z živino, ker polja nimajo odveč. Zato se ni čuditi, da tukaj ni ravno bogatija domá. Ljudje so pa zato varčni, delavni, zvesti kakor nebeško solnce, ktere lastnosti so jim z vsemi gorjanci občne.

Naj žalostneje je pa, da dežela, ktero prebivavci neizrečeno ljubijo, ne more vseh preživiti. Križem svet gredó Krajnci, povsod ga dobiš. Nekteri pobašejo oblačilo v vrečo in hajdi čez Ljubelj ali čez Koren po malo nemščine na Koroško, da bodo lože korporalja razumeli, če jih bo pred kosarno sukal. Mnogi pridejo nazaj, mnogo jih si mora na ptujem kruh služiti. Pač mnogo solzá je viditi v otročjih in materinskih očeh, kadar pride čas ločitve, kadar mora iti s trebuhom za kruhom, kakor naš deček na oglu terga sv. Marka v Benetkah. Gorko je še čutil Veršanov Jožek bridkost ločitve.

Ko prideš iz vasi Bistrice zagledaš na desno roko visoko v gori lepo senožet, za ktero se sterma siva skala vzdiguje. Ravno pod to skalo je nizka hišica; majhne okenca spuščajo svetlobo jutranjega solnca v sobico. Pokrita je z deskami, in po njih naložene so skale, ker tako je navadno v tacih krajih, kjer se veter s streho prerad igra. Zraven hišice je hlev in svisli — to je bilo vse. Za hišo se je star mecesen v čiste

zrake vzdigoval, čigar mladosti se nobeden več spomniti ne vé. Marsiktero nevihto je moral že prestat, zato pa je tudi porašen in bradast kakor puščavnik, ki sto let v puščavi živi. Koj pod hišo je bistri studenec izviral ter podil svojo sreberno vodico se pené čez bele kamne, kakor bi se živo srebro prašilo po zraku. V tej hišici, v zavetji visoke skale je bila samotna domačija našega Jožeka; tukaj so njegovi prededje revno, vendar zadovoljno živeli. Stanoval je tukaj tudi njegov oče, preden ga niso divji kozli daleč daleč na Triglav zapeljali, v takó nevaren kraj, da ni mogel ne naprej ne nazaj — spoddersnilo se mu je, ko je hotel čez prepad skočiti — in v neizmerni globočini belé se njegove kosti. Blagoslovili so ga gosp. fajmošter od daleč in s tem ubogo vdovo nekoliko potolažili. Tukaj je še vedno njegova mati bivala, revno, bogaboječe, mirno in zadovoljno s svojima otrokoma.

Prav mirno je živela, tudi z ljudmi mirno, ker kregati se ni bilo priložnosti s sosedi, pa bi se tudi ne bila, ako bi jih bila sto imela. Razun majhne senožeti, kjer je hišica stala ni daleč okrog nič zelenega. Sem ter tje je molela kaka travica zmed skal, ali pa se je kak kriv mecesen poprijemal golih skal. Še le daleč spodej začel se je gojzd. Pa kaj je hasnilo vdovi vse to v dolini, ker njenega ni bilo nič. Kakor jetnik skoz omreženo okno gleda veselje in prostost drugih ljudi, sam pa tega uživati ne more; kakor berac z mokrim očesom gleda na mizo bogatina — pa zastonj — nima in noben mu noče dati: tako se je tudi Veršanovi vdovi godilo, to da serca ji ni nikdar želja po ptujem blagu mučila. Gojzd in travniki spodej so bili soseskini pašniki. Pa je bila tudi prepoštena, da bi bila le enkrat svoje koze pustila v soseskini gojzd iti. Ptuje blago je tukaj sveto in noben se ga ne dotakne. Od jutra do večera plezale so koze po skalovji verh njene hišice in Jožek je bil njih pastir, kar več v Bistrico ni v šolo hodil. Marsikdaj je móral vpiti, da je jastreba odpodil, ker ti možje so navajeni le pečenko jesti.

Prizvenkljale so kozé vsako opoldne domú. Veršanova mati s hčerko Reziko so jih pomolzli in potem so se koj spet vernile v gore píče iskat, kamor jim Jožek ni mogel vedno slediti, pa tudi ni hotel. Veselje je pač imel plezati, ali mati so mu večkrat djali: Jožek, tvoj ljubi oče so se v brezdno zvernili, ker so si

preveč upali in divjega kozla hotli v plezanji vžugati: ali mi še ti hočeš kaj takega narediti?“ Dosti je bilo to fantiču. Saj je tolikrat vidil mater solze si brisati in to mu je vsak pot serce presunilo. Nikdar ne, take žalosti ni hotel materi delati. Zažvižgal je raji na perste, da se je zlegalo daleč na okrog in razumele so ga kozé, ali da morajo domú ali pa da jim kaka nevarnost preti. Zapustivši sterme skaline so se podale v varniši kraj. Poznale so umne živalice žvižgo. Ako je po dnevi zažvižgal, jim je bilo svarilo; ko je večerno solnce s svojim škerlatim krilom kope Triglava objelo in ko je zadnjič še kakor zlati žar na najviši glavi se lesketalo in vse že tiha noč pokrivati začela, jih je tanki žvižg priklical in beketaje so priskakljale proti domu. Štel jih je pri vratih, vsako posebej po glavi ali po rogeh pobožal in po imenu poklical, ker je vsaka svoj primek imela. To je bilo njegovo delo; to ni bilo dovolj ves dan potratiti. Vsedel se je na skalo in čistega gerla pešnico zapel, da je daleč daleč odmevalo, radovaje se, slišati čudovito čiste glasove zgubljeni se po votlih pecinah. Ves dan popevati je tudi preveč, in žvižgati se tudi clovek naveliča. Zato je mislil na kako drugo delo. Šel je enkrat v Bled s svojo materjo, kamor je sir nosila prodajat, ker semkaj mnogo gospóde pride z vsih krajev sveta. Nazaj gredé najde nožicek z jelenovim rogom. Ta je pač moral drag biti in kdor ga je zgubil, je bil gotovo žalosten. Rad je imel nožicek, ali sercé ga je peklo, da ni vedil čigav je, da mu ga bi bil nazaj dal. „Veš kaj,“ so djali mati, „nesi nožicek v Grad k gospod fajmoštru. Oznanili bodo, in ker se z drugimi gospodi večkrat snidejo, lahko pozvedó, čigav da bi bil.“ Koj drugi dan jo je odrinil proti blejskemu jezeru in naravnost v grejski farovž.

Sprejeli so ga gosp. fajmošter prijazno ter uprašali, od kod da je doma, in kje je lepi nožicek najdel? Odgovarjal jim je natanko, in verne se lahke vesti nazaj v Bohinj, mislil si je namreč, kako bo vesel, kdor ga je zgubil in zopet nazaj dobil. Že zdavnej je na nož pozabil, ko zopet prinese sir v Bled. Zagledal ga je fajmoštrov hlapec, ktereга je vprašal, kje da so gosp. fajmošter. Prestrašil se je deček in ni si mogel

misлити, zakaj da ga poziva h gosp. fajmoštru. Šel pa je ž njim in ponižno klobuček v rokah stopi pred gosp. fajmoštra.

Pomolili so mu nožiček rekoč: „To je tvoje, ker noben se ni oglasil, akoravno sem trikrat oznanil in več tukajšnih gospodov vprašal.“ Jožek ga ni hotel vzeti, dokler mu niso razložili prijazno, da je priden in pošten deček, in da je vse storil, kar se vsakemu poštenemu človeku spodobi, najdeno blago gospodarju nazaj dati. Ker pa gospodarja nikakor ne morejo zvediti, mora on nožiček vzeti in za svojo last spoznati.

Gosp. fajmoštru je deček takó dopadel, da so še eno dvajsetico mu v roke stisnili, opominovaje ga, tudi za naprej pošten biti, ter odpustili so ga prijazno. To je bilo veselje. Tako bogat svoje žive dni ni bil. Ali mati doma že tri dni niso nič kruha imeli ter samo z mlekom in sirom se živili. Za dvajsetico mu je bilo mogoče kupiti si dva hlebca in dva za prodani sir. Kaj bodo mati rekli? Štirih hlebov še nikdar nisem prinesel domú! Govoril je tako sam seboj; kupi kruha, ga lepó zaveže in hajd proti Bohinju domú. To je bila radost! Za štiri tedne kruha (kaj varčno so s kruhom ravnali) in še lepi nožiček na verh! —

Kaj da bo z nožem, je že vedel. Dolbel in rezljal je iz jesenovine vsakoverstne mične reči: žlice, vilice in bradaste kozice in divje kozle, kako po skalah plezajo, ležé ali se po sterminah pasejo ali pa pred lovcem bežijo; možice in druge igrace, kakoršne je na jezeru pri gosposkih otrocih vidil, ki so jih iz Ljubljane sabo prinesli. Jemal je take reči sabo in lahko jih specal, potlej pa je kruha ali kaj družega potrebnega kupil. Razun koz, male senožeti, skale za hišo in starega jesena niso nič imeli v premoženji. Sir, sirovo maslo in mleko je bilo, kar so prodajat nosili, včasih Jožek včasih pa Rezika. — Potrebovali so pa tudi soli, olja, kruha, čevljev in oblacila. Veckrat je kaj pomanjkalo, in zapoved v petkih in sabotih zderžati se mesnih jedi, ni imela zanje kakega pomena, ker mesa niso drugikrat vidili, kakor kadar je kdo memo mesnice šel, pa je zanje previsoko viselo. Tako je živela uboga vdova s svojima otrokoma, kar je mož umerl.

Kdor bi pa mislil, da majhna družinica ni zadovoljno živela, bi se zelo motil. Ni veci zmote, kakor če si

kdo sreče brez bogastva in obilnosti misliti ne more. Zvergel je to dostojno sveti apostelj Pavel, in kdor je v hišico Veršanovo stopil, je kmalo spoznal svojo zmoto, ker na svetu noben ne more imeti, kakor so ti trije imeli, med katerim sta mir in zadovoljnost kraljevala; zvesteji in serčneji ne morejo biti nikjer združeni kakor tukaj; ljubeznije se ne more eden drugemu žertvovati, kakor so se ti trije. Nobene žal besede ni bilo slišati, nobene kletve, nobenega krega in kjer je tako, tam je prava, neizvenljiva sreča, če prav bogastva ni, s katerim je večkrat v življenji kača nesreče in reve združena, kakor blagoslov sreče, če je prav na videz drugači. — Minulo je že marsiktero leto in čas hiti srečnim dvakrat hitreje, perutnice ima kakor metulj. Rezika je bila osemnajst let stara in berhko dekle postala. Naj huji sovražnik bi jej tega ne bil odrekel, da je lepa, kateri daleč ni enake. Jožek je bil ravno 14 let star, ko sta nekega dne šla iz Bistrice od sv. maše domú. Jožek je velik hlebec kruha pod pazho nesel. Mirno je šel svojo pot, kakor da bi bil sam na svetu, sestra pa za njim s pobešenimi očmi. Vzrok tega je bil verlo razločen pri obéh.

Po doveršeni božji službi je šla Rezika k nekim znancom, kamor je večkrat v nedeljih po nauku keršanskem ali po sv. maši zahajala. Namerila jo je sreča s Cvetnarjevim Francetom skup; j, ki je bil blizo Bistrice domá in le nekatere leta stareji od Rezike. France je bil prav dober mladeneč, krepek in zal, da je bilo kaj. Že precej časa ga je dekle rada vidila in on jo je tudi rad srečal ali kaj poprašal. Stopil je za domu idoco Reziko, in ko sta bila zunaj vasi na samem, jo poprime za roko in pravi: „Rezika, še danes pridem k vaši materi ter jih prašam, bi li me ne hotli za zeta. Ako obljubijo, povej mi ti, ali bi ti tudi poterdila?“ Polije ji rudečica lice, roko mu hoče iztergati — pa ni je pustil, prosil jo je tako ljubo in prijazno, da mu nikakor odreči ne more — in obljubila je — tja da ni vedila, od kod ji je ta pogum. — Obljubljeno je bilo in nikdar se ni kesala, Francetu svojo roko v zakon obljubiti. Kaj bojo mati djali? si misli in vedno bolj jo v lica zažiga. Kako hoče začeti materi kaj tacega pripovedovati in vender nobene skrivnosti imeti ne more pred njimi. Bliže ko je bila hiši, huje bilo ji je serce. Zapazil bi bil Jožek gotovo ter se

ž njo šalil, kdaj se je tako postarala, da mora zmeraj sapo pojemati; danes pa mu je bilo vse drugače v glavi, berzo je šel proti domu in da sestra vzad gre, mu ni bilo mar.

Noben ga ni poznal, da njegove misli daleč hodijo po ptuji deželi, kamor se bi rad podal, svoji materi v starosti pomagati. Take so bile misli pridnega sinú, na kterega tisti, ki je dal zapoved: spoštuj očeta in mater, z zadovoljnim očesom gleda.

Če ravno je ta misel pogum vlijala v mlado serce, ga je z druge strani mučilo in žalilo, da bo moral zapustiti mater, sestro, dom in koze, pozabiti senožeti in skal, na kterih sedé je prepeval kakor drozeg. In taka misel zamore mlado sercé tako stiskati, da mu solze iz oči pritečejo. — To misel je danes v Bistrici dobil takole: Pridši iz cerkve stoji pred cerk-vijo njegov prijatelj, Cvetnarjev Janez (Francetov brat), enake starosti, ter mu reče: „Jožek, idi z mano za cerkev. Klopica je tukaj, kamor gosp. fajmošter hodijo brevir molit. Danes jih ni tukaj, šli so namreč neko ženico v sveto olje devat. Vsesti se hočeva na klopico pod bezeg in govoriti o neki reči, ktere še ti ne veš.“

Debelo je Jožek Janeza pogledaval ter šel za cerkev ž njim, kjer so beli in černi križi mesta zaznamovali in je veter s cveticami nad grobmi mladosti in starosti igral. Kamnitna je bila klop, čez ktero se je razprostiral senčnati bezeg. V naj lepšem cvetju je bil. Med vejami je slavec pel, kateri je bil tako privajen, da se jih ni nič ustrašil. Ljubljenec gosp. fajmoštra je bil, kteremu so marsikterega červica blizo sebe položili, da ga je pohrustal. Gotovo, hvalil je stvarnika s svojo pesmico, Gospoda vsih Gospodov za mili spomladnji zrak, kakor tudi pobožni ljudje delajo po prestani zimi o s cveticami okinčani vigredi.

Janez prične govoriti: „Sinoč, moj ljubi Jožek, se je pri nas mnogo važnega in resnega prigodilo in govorilo, kar tudi tebe zadeva. Znano ti je, da smo pri nas trije fantje in ni ne očeta ne matere, ne sestre. Naš Tone, naj stareji je bil Francetu in posebno meni oče in mati, skerbel je za naju do danes, kakor le oče in mati zamorejo skerbeti. Dobro veva, kaj sva mu dolžna ter ga spoštujeva kakor očeta. Sedeli smo po večerji

prijazno pri levi, pa Tone začne: Čujta draga brata, kaj vama pravim. Kakor do zdaj, pri nas ne more več biti. Oženil se bom z Mino in hišica je po volji ranjcih, Bog jima daj dobro, moja.

Ti France, pravi, ako Veršanova mati dovolijo, vzameš Reziko in greš s svojimi kozami v berdo (tako so tudi rekli tistemu kraju, kjer je bila Veršanova hiša), Janeza popeljejo boter proti Terstu, da si tam svoj kruh služi, po mojih mislih bolje kakor bi šel rudo kopat. Rekli so mi zadnjič, ko sva skupaj bila, da v Terstu potrebujejo fantičev v štacunah, in če se tukaj ne more služba dobiti, si polagama kruh služi, ako v kaki veži stoji in memogredočim čevlje snaži. Rekli so oče Noč, da si je marsikter že lep dnar prihranil. In zakaj bi naš Janez tega ne skusil? Zdi se mi bolje, kakor na Koroško krave in jarce past hoditi. Da Veršanova mati, previdna žena, ne bodo overali, sim gotov, in Janez in Jožek jo pobrišeta skupaj proti Terstu.

Vsi ne moremo tukaj ostati, za dve družini ni prostora, ne pri nas ne pri Veršanovih. Previdna sta in lahko previdita, kake so reči. Kaj mislita? Molčala sva dolgo, prevdarjava in prevdarjava, posebno jaz; reči mu nisva mogla družega kakor: bratec Tone, bil si nama oče in mati, kar vse življenje ne bova pozabila. Govoril si resnično. Tako mora biti, kakor so ljubi starši, Bog jim daj večni pokoj, za dobro spoznali. — Govoril je France in jaz sim poterdil, da ravno tako mislim. Dobro, reče Tone, ti se greš jutri ženit k Veršanu, ako je Rezika zadovoljna. Jutri pride k nam v cerkev, ti jo nekoliko spremiš in uprašáš. Za Janeza bom jaz skerbela, da potrebno oblačilo dobi. In ako jima boter Noč ne dobi druge službe, jima bojo pa kertače in črnila kupili — pa saj je tudi Andrejckov Lorenc v Terstu, kateri se je dolgo tudi s to rečjo pecal. Z Veršanovo materjo sim že davno govoril o tej reči. Jokala se je sicer žena, pa je previdna žena, kateri je sreča otrok pri sercu. Ako Rezika obljudi, poprašáš še mater, ktera je že naprej zadovoljna.

Ali pa pojde Jožek? uprašam svojega brata Toneta.

Kako moreš kaj tacega prašati? reče Tone. Ali zamore revna mati sina, ki je zacel pod verh iti, rediti in oblačiti?

Ako bi bilo tako lahko tukaj svoj kruh služiti, gotovo bi ne vidili nikjer nobenega Bohinjca po ptujem hoditi. Saj ne čaka nobenega mlajših sinov druga osoda. In Jožek, ali mar ne bo dolžnosti dopolnoval do svoje matere, za njo skerbeti ali vsaj skerb ji pomanjševati, ktera ga je gojila, kadar se postara? Jožek je dobrega sercá. Vé dobro, kaj je otročja dolžnost in kaj Bog od njega tirja. Tako smo reč končali.

Danes bo uprašal naš France vašo Reziko in ona bo rada, kakor naprej ve, njegova žena. Popoldne se že pride k vam ženit. Jožek pobesi glavo. Zbadala mu je serce vsaka beseda, ktero je Janez govoril. Ni mogel kviško pogledati, ker sram ga je bilo solz v očeh. Ko še molči, napreduje Janez: „Vidiš, zbirati nama ni predolgo. Tje da nama bo težko, predrage svoje, naše goré in vse zapustiti; to ne spremeni ničesa. Kaj praviš, ko bi midva skupaj šla? Prijazno in kratkočasno je, če sta dva pajdaša na ptujem skupaj. Vedno sva bila edina in tako rada sva se imela. Eden družega zamoreva tolažiti. Od ljube domačije, od našega sivega Triglava, od bobneče Savice in čistega jezera se bova pogovarjala in serce nama bo ložje v persih. Kaj ti meniš?“

Jožek je še vedno sedel, kakor pred. Solza za solzo je kapala na tla. Dobro je vedil, da gredó fantje čez Ljubelj in Koren; mislil je to večkrat na skali pri kozah sedé, pa nikdar mu ni bilo tako težko kakor zdaj, akoravno mu je bolj dopadlo v Terst iti, kakor na Koroško. Poznal je dobro teržaške gospode in gospé, ker jim je večkrat na jezeru sir prodajal. Navajen ni bil daleč misliti; kdo ga bo grajal za to, da so te besede Janeza padle v njegovo serce kakor slana na glavico nedolžne violice? Da ga je žalost in grenkost spreletavala, ko si je vse to mislil?

Spoštoval je Janez občutke svojega pajdaša. Dobro ga je poznal. Skrival je sicer svojo žalost, ko je bil pa sam, ali po noči, ko je France že zaspal, so mu tudi solze močile lica. Zato je vedel, kaj se v sercu Jožetovem godi. Premagal je že on žalost, zato je pustil Jožeta, da se je izjokal. Vedno je še tiho sedel in s solzami travo močil. Tudi Janez je začel čutiti žalost in kmalo sta oba skupaj jokala, vender Janez se kmalo zavé. Stareji in bolj moški je bil kakor Jožek. Navajen

je že bil te misli, zato ga zdaj ni tako hudo spekla, kakor njegovega tovarša. Pokrotil se je počasi tudi Jožek in pamet je nadvladala občute. Uprašal je serpaje, ali je daleč v Terst? „Daleč je daleč,“ odgovori Janez. „Še trikrat dalje kakor od nas do Kranja. Pravijo, da je daleč tje doli za gorami.“ — „Joj meni!“ zdihne Jožek. „Janez, ali se odondot vidi Triglav, Črna perst ali pa Ilovca?“

„Ne vidijo se ne te gore, razun Triglava; ako je lepo vreme se vidi iz Opčin. Ko bova čas imela, ga pojdeva gledat kako nedeljo.“ Spet je zdihnil Jožek in hujše ko prej.

Poprime ga Janez za roko: „Ne bodi otroče. Glej ravno tako hudo mi je kakor tebi. Saj bova midva vedno skupaj, skupaj bova stanovala, skupej spala in pogovarjala se. Nebo je tako tam, kakor tukaj, solnce tisto kot tukaj, je rekel naš Tone in iz sveta ne bova šla. Ako do Tersta prideva, prideva tudi nazaj, po pošti gredó pisma in v kratkem zveva vse, kar se domá godí, domú lahko denar pošiljava, kadar si kaj prihraniva, in lej! svoji materi stare dni z veseljem napolniš.“

Vnele so te besede nedolžno serce Jožeta. Misel, svoji dragi materi pomanjkanje in skerbi odvzeti, v starosti jej podpora biti, je pokrepčala njegovo blago serce; vzdignila mu je pogum kakor večerna rosa vzdigne glavico vele od solnca oparjene rožice. Kako in kaj, da bota počenjala, ni nič vedil. Pripovedoval mu je Janez kaj da hočeta početi: da je po ulicah zelo blatnasto in prašno, in kako je Andrejčkov Lorenc premožen mož postal, ki je tudi pred nekimi leti to opravilo imel. Res je, da nek veliko ne dajo ljudje za tako malenkost, ali ker se čez dan mnogokrat ponovi, se do večera vender le precej nabere. Vidiš, meni so Nočev boter te reči večkrat pripovedovali, in kakor veš, da se ne lažejo. Marsikdo je obogatel z majhno rečjo. Če bova pridna, se nama z božjo pomočjo ne bo slabo godilo.

Tako sta se pomenkovala fantiča še dolgo med sabo, eden drugzega tolažila, da sta se na zadnje že oba prav pogumna in serčna ločila. Sklenjeno je bilo, na binkuštno nedeljo odri-niti. Še danes se je namenil materi to povedati, in za gotovo mislil, da bodo dovolili.

III.

Kako ena misel vso dušo prevzame, da vse krog sebe pozabi, se je dobro vidilo na Jožeku, ki je pred svojo sestro domú koracil, kakor da bi mu za herbtom streljal. Zagledal je zeleno senožet, mirno hišico pod sivo skalo — in zbolelo ga je serce. Vse to bo moral zapustiti. Ustavil se je, ko da bi bil okamnel, da ga je sestra naprej iti opomniti mórala.

Stopila sta v hišo. Pozdravili so jih lepo mati: „Hvaljen Jesu Krist!“ in oba englasno sta odgovorila: „Na veke,“ na kar so vsi trije „amen“ rekli. Sok se je že hladil. Po kratki molitvi se vsedejo in jedó. Koj je materno ljubezni polno oko zapazilo v svojih otrocih, da ni vse po navadi.

„Kaj se je vama prigodilo,“ skerbno poprašajo; „tako sta oplašena?“ Po jedi so se pred hišo na bruno usedli, ki je pred hišo na mesti klopi ležalo in kamor so se sončit hodili.

Jožek je začel govoriti in vse razlagati, kar mu je Cvetnarjev Janez povedal. Ko je o snubačih hotel začeti, se Rezika materi okrog vrata glasno zdihovaje oklene. Stisnili so jo mati k sebi in Jožeku se je tudi milo narejalo. „Ljuba hči,“ so rekli mati, „če ga imaš rada, mi je prav; če pa ni tako, te noben ne sili, ga vzeti. Zato govori odkritoserčno s svojo materjo, kakor mora otrok vsako pot biti proti tistim, ki so mu naj dražji na zemlji.“ Preden je začela, pokaže Jožek: „Lejte Franceta, lejte ga.“

Kakor bi jo bila strela zadela, skoči kviško, pogleda z bistrim očesom na stezo, ali je res, kar je brat rekel, in zalega Franceta zagledati jo pobegne v hišo kakor divja koza.

Rekli so mati Jožeku: „Noben človek še ni danes pogledal za kozami. Dobro bi bilo, ko bi ti šel.“ Prostdušen Jožek ustane in čez majhno časa se je zgubil v skalah in le znana živzga se je čula. Približal se je France brisaje si pot iz čela. Sapa se mu je skor zaperla. —

„Vsedi se, ljubi France,“ recejo Veršanovka, in besedica „ljubi“ mu je bila kakor ključ pri zapertih vratih. Razložil je ob kratkem vse, da mu je Rezika danes prostovoljno roko dala. V teh okolščinah ni bilo nič premišljevanja, primejo ga za roko: „Tukaj moja desna! Nadjam se, da boš priden zet in

me v starosti ne preganjal.“ Obljubil je France, ter sta se podala v kamerco, kjer sta Reziko polno solz našla. Kmalo so se posušile solze, in oko se je blisketalo, kakor večernica v čistem zraku. Začela se je govoricca od Jožeka in Janeza. Spoznali so mati, da ni drugače in zelo se je žena premagovala, da ni na glas začela jokati. Marsikaj je bilo poskerbeti. Jožek je moral novo obleko imeti. Klobuk je bil še dober, čeravno ga je po očetu dobil, ko je še na skali ostal in v znamenje bil, kam so bili padli. Malo prevelik je bil, vendar se mu je podal na kodrasto glavico. Nočev boter so ta čas zboleli in pred ko ne jim je že zadnja začela biti. Povedali so jima, kje da stanuje Andrejckov Lorenc v Terstu in pismo so gosp. fajmošter pred ta dan nanj napisali, da sta ga sabo vzela. Janez je bil serčen, in še dražje mu je bilo pešiti, kakor na vozu zraven masla in sira se cincati. Čas ločitve se je vedno bolj približeval. Grenek čas je bil in težek kamen vsim v sercu.

Osem dni pozneje, v torek po binkuštih je bilo, ko sta dva fantiča zmernih korakov stopala čez blejski most. Naša Bohinca sta bila. Znana se jima je zdela voda. Mislila sta, da jo je iz Bohinja primahala. Akoravno sta se nekoliko motila, nič ne dé. Vse se jima je ponovilo pred očmi, slovo od nje jemaje ideta naprej. Večkrat sta obstajala in ozirala se nazaj po domačih gričih. Ko sta z mosta nazaj gledala in nič več Triglava vidila, sta mislila, da ga ne bo nič več. Ali kmalo se jima je pokazal, ko sta iz doline izza poraščenega hribčka prišla. Oba sta imela plave nogovice, gosto podkovane čizme in besage čez ramo, v katerih je bilo oblačilo, srajce in ene nove hlače. Na palice z železom okovane sta se opirala.

Marsikdo se bo čudil in djal, da še tega ni nikdar slišal, da bi bili Bohinci hodili v Terst po taci opravilih. Kaj mu hočem odgovoriti? Pojdi z mano in uprašajva bogatega moža v Benetkah, kje je domá in rekel ti bo: Jaz sim iz Bohinja Veršanov Jože. Dobro še razumi kranjsko in vesel je, ako kterega Kranjcov dobi v Benetkah. Ali pa poprašaj po Bohinji — ni mogoče, da bi noben človek te prigodbe od kraja

do konca ne vedel. Rečem pa, da sta bila serčna, pogumna, poštena in bogaboječa Bohinčeka.

„Veš kaj, če si bom kej kmalo kaj prislužil, si bom pomaranč in limon nakupil in jih na Kranjsko prodajat nesel. Če si veliko zaslužim, si kupim take orgle, kakor jih je tisti imel, ki je pred dvema letoma na jezeru bil in si mnogo denarjev prislužil.“ „Jaz bom počakal,“ odgovori Jožek „kako će Bog narediti.“

„Tja da,“ pristavi Janez, ki ni hotel omolkniti; „pa ko imam denarja, se povrnem nazaj in v Bistrici si naj lepšo hišo kupim in štacuno naredim. Ti moraš tudi za mater skrbeti. To te bo nekoliko težilo. Ne dé nič, Jožek, v španovii bova vse delala, če imam jaz prav več kot ti, pa po primerleji več dobivam obresti in vse je dobro.“ Jožek ga ni hotel ustavljati. On je bil pametnejši. Vse je zročil Bogú, kakor so ga mati vedno učili; delaj in moli in Bog ti bo dal srečo; ostani vedno pravičen, ker le to ima vspeh in blagoslov božji.

Popotovala sta naprej in naprej. Dober kup je bilo njuno potovanje, kajti prenočevala sta na kakem skednu ali pa v kaki štali. Vsaka gospodinja jima je rada košček kruha pomolila in perišče hrušk in kerhļjev v torbico vergla.

Ali, kako sta se začudila zagledati morjé in neštivilno množstvo hiš. Zdelo se jima je valovito morje, kakor oblaki domá, ki jih je vihar podil po visočinah Triglava. Samo ta razlika je bila, kar sta doma od spod gori gledala, gledata zdaj od zgor doli.

„Lej, kako se barke zibljejo kakor divje race po bohinjskem jezeru,“ pravi Janez — „raji bi skorej tukaj ostal in romajoče parobrode in druge barke gledal, kakor naprej v Terst šel.“ Počivala sta na Opcinah. Čez pol ure se vzdigneta in kmalo sta v Terstu. Andrejckovega Lorenca sta kmalo imela, ker so mu poprej že Nocev boter povedali, da bojo drugi pot dva fantiča sabo pripeljali. Ker so bili pa bolni, sta jo sama s pismom primahala. Andrejckov Lorenc ju je prijazno sprejel. Pečal se je z vertnarijo, zato jima rece drug dan, naj gresta smeti pometat po ulicah. Ni se jima predobro godilo pri tem rojaku, ker njegova žena je bila skerna ter

rada jo kateremu poslu priložila, zato pa tudi noben ni bil dolgo pri njej. Tudi Lorenc se je sčasom po nji zvergel. Kaj pa je hotel početi? Malo kruha jima je odrezal zjutraj, pa tudi opoldne je skerbel, da si nista želodca prenabasala. Tri tedne sta terpela pri svojem rojaku.

Nekega dne pobirata smeti v naj končnem kotu Tersta, kamor se ljudje pozimi in od konca spomladi sprehajat hodijo. Šetal je tukaj neznan gospod. Plavo suknjo je imel, majhno kapico z zlato porto okrašeno. „Lej Jožek, kak lep nožiček mu visi pri strani. Ko bi pač takega naš čednik Grega imel, to bi cikle dôlbel!“

Še se fantiča pomenkvata in gospoda pregledujeta, kar se jima smejati začne. Razumel jih je. Bil je namreč kapitan parobroda „Venecia.“ Znano je, da so naj bolji mornarji Dalmatini, urni kakor mački, pogumni kakor levi, ali tudi glavico imajo, ktero bi z marsiktero ošopirjeno in z dišavami namazano ne zamenjali. Zato pa tudi po vsem svetu slovê za naj bolje mornarje. Vpraša jih neznan gospod, od kod sta domá in kaj tukaj počenjata. Janez, bolj jezičen od Jožeta, odgovarja in se toži čez svojega rojaka, da se jima ne godi predobro, posebno jih žena zelo terpinči, in še več drugih reči jih je gospod popraševal. Dopadla je odkritoserčnost Janezova gospodu, kakor pohlevnost in nježnost Jožetova. Začne jima razlagati, kako je na morji, kako veselje je biti mornar. Ali to ne gré preveč k sercu našima Bohinjcoma, posebno Jožetu ne. — Oh, po nobeni viži bi vedno ne bil na morji. Sam bi vedno móral biti na barki, kaj bi počenjal? Raji bi čevlje snažil ljudem, in to me res veseli, reče Janez, samo v Terstu ni navada razun kakih dveh ali treh, ki si pa tudi ne zaslužijo še potrebnega kruha ne.

„Ali imata res k tej reči veselje,“ ju upraša gospod? „Ako gresta z mano, jest vaji prepeljem zastonj v Benetke, tam vama bo gotovo bolje šlo, kakor vama je tukaj po vaji pripovedki. Orodje vama tudi jaz kupim. Pridita jutra ravno na ta kraj in odrinili jo bomo proti Benetkam.“ Kako jima je sercé v persih skakalo. Janez si ni ničesar bolj želel, kakor tó. Jožek je spet začel na Bohinj misliti — joj mi, spet dalje potovati, saj sim že zdaj tako daleč, da nič ne vidim

Triglava! Potolaži ga Janez, ker gospod jima je obljubil, ako jima ne bo dopadlo v Benetkah, ju hoče spet zastonj nazaj prepeljati. Kaj je storiti, si misli Janez?

„Lahinja naji že vedno bolj pisano gleda, in ako bi ne spoštovala vsaj nekoliko volje rajnega Lorenca, bi naji bila že izgnala. Pustila naji bo rada, saj ji ni nič mar za naju.

„Saj se še spomniš pripovedi našega gosp. učenika od tistega, ki je tudi v Benetkah čevlje ljudem snažil, in čez deset let domú pridši upraša župana, koliko da vas velja? To je bil mož!“ „Tisti je bil nek Nmec. Nemci so pa bolj zviti kakor mi Kranjci.“ „Pojdi, pojdi, če se Kranjec pripravi, deset Nemcov v kozji rog vžene. Nič se ne pozna, le verjemi mi, ali je kdo Kranjec ali Nmec, če mu Bog pomaga in sreča. Veš Jože, jaz bom govoril z najino gospodinjo.“

Po picli večerji pove Janez svoji gospodinji mnenje in vse od kraja do konca, kaj mislita početi.

Pomolci nekoliko časa, saj v škodo fantiča vender nista bila. Ostanke sta pojedala in spala v štali. „Če mislita tamkej svojo srečo dobiti, in če sta tako dobrega gospoda dobila, vaji zastonj sem ter tje voziti, pojta z Bogom!“ Sercé se je vender le nekoliko ganilo terdi ženi, ker drugi dan jima je zavezala brešna v rutice in vsakemu nekaj denarja dala. Komaj pa sta odšla, ji je bilo žal, kakor nekaj kralju Faraonu, da je pustil Izraelce iti iz svoje sužnosti, le toliko je bilo razločka, da ni za njima šla z vojsko. —

Umivala si še ni zora svojih zlatih perstov v penecih valovih jadranskega morja; naznanovaje njen prihod je dihal prijazen vetrič v črni banderček na parobrodu „Venezia“; le semtertje je zaškripal kak jambor na spraznjenih barkah, ko so začele kolesa parobroda po morji ploskati. Zibaje, kakor rangar na bregovih Save poskuša svoje dolge krila, preden se spreleti, je plaval parobrod dalje in dalje zmed družih bark v visoko morje. Na pokrovu parobroda sta molcé stala Jože in Janez. Gledala sta zelen pas, ki se je motal spod ladije kakor ogromna kača, iz spanja se zbudivša.

Glej Janez, začne Jože, kakó se je križec zasvetil na gerški cerkvi, ah, glej krasen pas kakor tekoče zlató na morji. Kaj je

to? Kviško je pogledal in opomnil svojega tovarša, da še nista jutranje molitve opravila. Odkrijeta se in pobožno skleneta roke ter angelsko češenje zmolita. Dopadla je kapitanu pobožnost fantičev, pristopi k njima in začne marsikako reč ž njima govoriti.

Veselega sercá so brodili po silovitem morji. Solnce je že visoko stalo, ura je bila deset. Pozove ju kapitan v spodnji hram parobroda ter jima da za zajterk neznanе pijače in nekoliko kruha, ker dobro ni na morje s polnim želodcem se podati. Ko je še pri njima bil in radoval se veselih obrazov, začnó matrozi kričati. Znan je bil glas kapitanu. Vsedita se v ta kot in nikar se ne bojta, jaz moram ven. Že so se vzdigovali valovi, hité proti barki, ktere so kolesa pod noge metale, in parobrod se je ujškal z doline na kviško in s kviškega na vzdol. Vedno bolj in bolj se je čula tuleča burja in valovi so vdarjali na steno, da se je vse šibilo. Kakor plahe ovce v staji, kadar gladni volk okoli kočé tuli, trepetajo in se komaj dihati upajo, tako sta sedela plašno Bohinčka v koti kajite, iz kterega sta se mnogokrat tudi na sredo nehoté priplazila. Jamborji so škripali, brodarji kleli, med njimi se je čul krepki glas kapitana. Kadar je zaupil, zapoved delivši podložnim, se je uklenil razserdeni val. Vihralo in šumelo, cvililo in tulilo je krog barke kakor tropa gladnih volkov po tamnih gojzdih kočevskih, kadar na jelena padejo, ki se mu je spodpolznilo na ledu. Tamno je bilo v barkinem hramu, ker še svetlost bliska ni prišla vanj, takó je bilo zaperto. Tri ure in čez je trajala nevihta. Kakor dva merliča sta ležala v kajiti Jože in Janez, vender Janez bolj terden še kot Jože. K sebi ga je potegnil Janez in na svoje kolena njegovo glavo položil. Ščasoma potihne vse, odpró se vrata in kapitan stopi v hram.

Razveselila sta se verlo, viditi še svojega dobrotnika v življenji; mislila sta namreč, da je vse divje valovje požerlo. Ni jih daleč na stran zaneslo temveč pot jim je vihar prikrajšal, ker upoldne so že zagledali černe Benetke.

Zapustivši barko poljubita svojemu dobrotniku rokó, kteri ju je na suho spremil in v bližnji štacunici jima kertač in černila nakupi, jima še nektere dvajsetice v roko stisne in ju pusti iti rekoč: „Če se vama bo slaba godila, pridita semkaj po mojem parobrodu poprašat, in potlej hočemo že poskerbeti.“

Kako sta mesto gledala, si vsak lahko misli; vendar zijala nista kakor sploh kmečki otroci, ki še nikjer bili niso — saj sta bila že v Terstu! Prenočila sta prvo noč v kotu na dvorišču neke kerčme. Terdo je bilo, ali trudnemu človeku je vsaka postelja pernica, in mehkužna nista bila. — Drug dan sta morala mošnico odvezati. Kupila sta si kruha, in med sabo razdelila, imel je Jožek še nekoliko sira sabo. Po zajterku si je bilo treba prostor zbrati, kjer bi kaj bolje bilo. Vstavil se je Janez pri enem mostu, kako se mu je djalo, ni vedil, kajti v Benetkah je 450 mostov in zato je težko vseh imen vediti. Mnogo ljudi je sem ter tje hodilo tukaj, zato mu je bilo tukaj po vseči. „Jaz grem naprej po teh ulicah. Zvečer se spet tukajsnideva, da veš,“ reče Jože. Prišel je na ogel ulic, ki je na terg sv. Marka deržal. Zapazil je koj hišo s podstrešjem in spoznal, da tukaj ni preslab kraj, ker velika množica ljudi se drenja iz in na terg sv. Marka. Tudi predstrešje je koj vedil, za kaj bo dobro. Vsede se, kviško pogleda in vidi lastovke nad sabo. Te so srečne, misli sam sabo in postavi klopico pred se.

„Stoj!“ si pravi. „Zapovedovali so mi vedno mati, vse z molitvijo začenjati.“ Sname klobuk, sklene ročice, zmoli po tihem angeljsko češčenje in čaka mirno, da bi se kdo njegove umetnije prišel posluževati.

Prišla je malo pozneje lepa mlada gospa z majhno deklico pri sebi, gotovo njeno hčerko, podobna ji je bila kakor kaplja kaplji. Prijazno je gledala in djala svojo mično nožico na klopico. Urno se je začelo delo, in srečno je doveršil prvo nalogo. Očedil je tudi mali hčerki čevelce, akoravno niso bili umazani. Ker ni nič terjal, saj tudi jezika ni znal, ampak lepo gospo takó prijazno gledal, mu je dala več, kot se je nadjal. Smehljaje se ji je ponižno priklonil, in ona je šla naprej. Kmalo potem pride nek gospod, ter se pred fantičem ustavi. Dal si je prah obrisati in dobro je plačal. Neprenehoma je imel opraviti; hvalil je Boga za dober prostorček in srečo, ki je vse njegove nade prekosila.

Brala se mu je še vedno otožnost na obrazu, ki mu je sercé pri ločitvi polnila. Spominjal se je vedno matere, sestrice in svojih kozic. Vse življenje in gnetenje krog njega ni moglo izbrisati žalosti iz serca. Ni si mislil, da je ravno ta otožnost, ki njegov nežni obraz še mileji nareja; da je ravno to, kar ga vsem tako

prijetnega dela. Bilo je že skoraj navadno, si čevlje od lepega Sciavonca, tako so ga imenovali, obrisati dati. Neprenehoma je delal in ker ni nič terjal, temuč prepustil vsakemu prosto voljo, je mnogo zaslužil. Dan se je nagnil. Čakal ga je že Janez težko. Naglo je Jože pritekel. Kako se mu je dobro zdelo, svojega tovarša spet dobiti! Zbežale so vse misli, ktere so ga čez dan mučile. Pervo vprašanje je bilo: „Kako se ti je godilo?“ Jože prešteje — bilo je še čez goldinar — Janez ni toliko zaslužil. Še sanjalo se mu ni, zaviden biti svojemu tovaršu, temuč veselil se je njegove sreče. Kupila sta kruha in sira in večerjala pod prijaznim z zvezdami obsijanem nebom.

„Kam pojdeva spat,“ vpraša Jože? Važno uprašanje je bilo in Janez je bil, ki si je kotljo poiskal. Ravno nasprot, kjer sem jaz čez dan bil, je velika fabrika. Prostorna šupa je na dvorišču, kamor blago devajo, ktero drug dan na barke spravljajo. Dosti slame je tudi tam. Hlapec je dober človek in dovolil mi je, da smem na tej slami prenočiti. Zdaj ni mraz po noči.

Skor si ni upal Jože ž njim, ker je samo Janez dovoljenje imel. Kmalu mu zbije to skerb iz glave; kjer eden spi, tudi dva zamoreta, si misli. Zjutraj malo pred vstaneva, da naju gospod ne bo vidil, morda bi hlapca še kregal, reče Janez. Tudi te besede niso Jožku bile všeč, ali kaj je hotel storiti? Ravno zapiral je hlapec hišne vrata, ko prideta fantiča proti hiši. Spoznal je hlapec Janeza ter počakal. V šupo jih je peljal, kjer je bilo mnogo blaga za na barko pripravljenega. Pokaže jima slamo in dal jima je še staro plahto za odejo. Veselo sta se zarila v slamo in hlapec je šel spat v štalo, če ravno bi bil moral stražiti. Zanesel se je na fantiča. Molila sta večerno molitevco, priporočila se angelu varhu, zahvalila se Bogu za srečo prvega dne, in spanje jima zatisne oči. Gotovo ni noben bogat Benečan na mehkih pernících bolje spal, kakor naša Bohinca na slami v šupi. Polnoči je že odbila, ko se Jože zbudi. Lepa noč je bila. Zvezde so se svetile kakor bi bile še le nove; zbudilo pa ga ni to, temuč eden mu je skor na glavo stopil. Komaj si je upal dihati — in čul je šepnanje ljudi blizo sebe, kterih ni vidil, ker so v temi stali.

Tresel se je kakor šiba. Zdelo se mu je, da to ni prav po pravici. Nekaj blizo njega zapoka in spet in zopet nekaj pade. Zvesto je poslušal in spoznal, da so tatje. Sunil je Janeza ter zaupil: „Tatje! tatje!“ Janez je mežé upil „tatje, tatje,“ ker je bil ves nedolžen in ni vedil kaj da je, le v spanji je čul Jožeta upiti in on mu je pomagal.

Fabrikant je še pisal v svoji pisarnici in čul vpitje. Naglo priteče na dvorišče. Grede proti šupi, kjer je slišal klicati, vidi blago raztreseno. — In zdaj zletita fantiča iz slame in Jožek pokaže, kaj se je zgodilo. Gledal ju je gospod osupnjeno. Še le zdaj se je upal hlapec priplaziti. Žal mu je bilo, da je svojo dolžnost zanemaril; ali ker sta ga fantiča za prenočišče tako lepo prosila, jima ni mogel odreči in na nju se zanesé je šel spat, ker že ves teden ni očesa zatisnil. Terdih besedi je bil gospod proti hlapcu, ker je bil pa že toliko let zvest, mu je prizanesel. Za naša Bohinčka pa to ni bilo preslabo. Gospod, jima veliko dolžan, ju pelje v sobico ter jima pokaže posteljo, na katero se skobacata in spala sta kakor grofa. Zjutraj sta morala pri družini kositi; obdaril ju je nazadnje gospod, in rekel, da vsak večer smeta v to sobico spat prihajati.

Zahvalil se je Janez prav lepo in djala sta svojo robo v sobico. S tem časom se je njima osoda spremenila tako čudovito in srečno, da si človek komaj misliti zamore. Zató sta vedno Boga hvalila in molila za miloserčnega fabrikanta, kterega je Bog izvolil biti začetek njune sreče. Spoznala sta to dobroto čez malo dni, ki je začelo deževati in po noči merzleje biti. Po vsem sta še zjutraj dobivala kosilo. Posli so ju radi imeli in vsak večer jima kaj prihranili. Mnogo več sta si prihranila in prihodnost je njima čedalje lepša, posebno za Jožeka, ki je vedno mislil, kdaj bo toliko skupaj spravil, da bi bilo vredno svoji materi poslati, ker rasovno za hlače in jopič so na posodo vzeli. Te misli so več zdale, kakor vse tolaženje jezičnega Janeza, svojega tovarša potolažiti.

IV.

V Benetkah se za tiste ljudi, ki si dajajo čevlje snažiti, pozno dan začne. V veselih družbah si narejajo noči v svitle dneve in zato mora tudi zanje dan noč biti. Kdor ob dveh ali treh čez polnoč v posteljo zleze, mora nehoté malo dalj poležati. Zató sta imela, Jože in Janez za dve reči še dosti časa; prvič poslom v hiši svojega dobrotnika pomagati čevlje in oblačilo kertačiti in potlej še mesto pregledati, ker v nedeljah nista hotla po mestu zjalov prodajati, ali svoje navadno delo opravljati kakor drugi, temuč šla sta v cerkev k sv. maši in molila zato bolj, ker pridige še nista popolnoma razumela. Kar bi v nedeljo zaslužila, bi nama nič ne hasnilo, ker božja zapoved pravi: praznuj praznike! Vsako jutro skupaj gresta po mestu ogledovat. Kako sta občudovala krasne splotja in druge imenitosti. Vsak dan sta si pridobila mnogo vednosti in vedno bolj razumna sta postajala. Ob osmih sta prišla domu k zajterku in potlej se veselo vsak na svoje mesto vernila.

En dan je bil drugemu enak; zaslužki so bili tudi skor vedno eni, le s to razliko, da je Jožek vsak dan več zaslužil, kolikor bolj so ga ljudje poznali.

Bilo je nek torek mesca augusta, ko je spet mlada gospa prišla s svojo ljubeznjivo hčerko proti Jožku, da bi jima prah obrisal. Vsak dan je prišla, pa vedno tisto uro kakor prejšni dan, in Jožek jo je komaj čakal, ker je bila neizrečeno prijazna. Zamogel je že tudi kake besede ž njo govoriti, ker doma s posli so le po laški parlirali. Usmiljenje je blago gospo navodilo, da je vsak dan pridnemu fantiču kaj podarila.

Zdelo se mu je, da nima gospa dans časa. Ko je odšla, pogleda Jožek pod klopico in vidi mošno iz zlate mreže na tleh ležati. Vstrašil se je. Kdo jo je drug zgubil, kakor njegova lepa blagodarinja? saj nobenega ta čas še ni bilo tukaj, od kar je ona odšla. Bal se je, da bi se blaga gospa preveč ne prestrašila, ko bo mošno pogrešila, ali nazaj nesti je ni bilo mogoče, ker ni vedil, kdo in od kod da je. — Druzega svéta ni bilo, kakor mošno skerbno spraviti, da gospa zopet pride. Vedno je pazil, da bi jo med memoidočimi zagledal, pa za-

stonj. Še le tretji dan jo zagleda priti. Veselo kviško skoči in jej mošno nasprot derži. Pove ji, da jo je na tleh zagledal in skerbno spravil. Vzela je mošno. Vidila se ji je zadovoljnost in veselje na obrazu. Pohvalila ga je z lepimi besedami, ki jih ni na pol razumel, in dala si čevlje prahu otrebiti. Dala mu je plačilo, pobožala ga po licih in šla. Ali, kako se je začudil Jožek, cekin v svoji roci zagledati. Zmotila se je! Gotovo je napčno zagrabila in prepozno zagledala. V velikih zadregah je bil in težko družega dne čakal. Spet pride. Položil ji je cekin v roko in z glavo majaje djal, da je preveč, da se je gotovo zmotila. Gledala ga je mlada gospa in zdelo se mu je, kakor da postajajo solzne nje oči. Prijazno mu je rekla, da je dobro vedila, kaj je dala. Poljubi jej belo ročico ter reče: To je za mojo ljubo mater. Razumela ga je gospa, ako ravno je po kranjski te besede izgovoril, prijazno se nasmeja in zgine med množico. Z neznano radostjo je gledal cekin. Hvalil je Boga v sercu, komaj je večera pričakoval, da bi svojemu tovaršu povedal in posvetoval se ž njim, kako cekin domú materi poslati.

Janez ni veliko več vedil kakor on; svet mu je vendar dal, ki je bil prav dober: svetoval mu je, iti k gospod fabrikantu; taki gospodje vse vedó, kako je storiti. Janez se je resnično iz vsega serca veselil z Jožkom zavoljo take sreče.

Koj zvečer gre Jožek k gospodu. Prijazno ga je sprejel in fantè mu skusi, kolikor je že po laško kramljati znal, povedati vse, kako se mu je dogodilo in tudi kako se materi doma godi. Gospodu se je dobro zdelo, in obljubil je vse poskerbeti. Veselil se je Jožek z Janezom vred in ker je bila drugi dan nedelja, se spravita pismo pisat.

Srečnišega človeka ni bilo tisto nedeljo v vseh Benetkah, kakor je bil Jožek, vedno je Boga častil v svojem sercu. Dolg je poplačal, ki so ga mati za njegovo obleko naredili, poslal je pa še več in pisal je, da se mu dobro godi. Mislil si je, kako bodo pisma doma veseli in spet je bil ves v Bohinji pri nizki hišici nad Bistrico. Pridružilo se je temu veselju še nekaj, kar je bilo za oba naj večje važnosti. Rekel je fabrikant jima: „Kaj počenjata s svojim zaslužkom?“

Odkritoserčni Jožek reče: „Jaz vsake saboto v mošno denem, potem ko sem krajcarje v dvajsetice premenil, in jo tle noter pod podleko zašijem.“

Fabrikant se je smejal. „Previdna sta pa ne premodra,“ reče gospod; kajti vajin zaslužek vama ne donša nič obresti. Zaupajta meni svoj denar. Dobro ga bom naložil. Vsako saboto mi bota dala in jaz vama bom rajtengo dajal. „Z veseljem sta mu dala ves denar, kar ga nista potrebovala.“ Jožek je vedno več zaslužil kakor Janez, in akoravno je vsak mesec domú kaj poslal svoji materi, mu je vendar več ostajalo kakor Janezu. To vendar ni nikdar prijateljstva razderlo. Ostala sta kakor sta iz Bohinja prišla: eno serce, ena duša, zvesto zvezana v sreči in nesreči. Kar je eden imel, imela sta oba, kar je eden čutil, čutila sta oba. Enakolično so jima bežali dnevi in tedni. Nevihte življenja se niso zanje pečale. Ali vedno bolj sta se začela bati navadnih neviht. Premerla sta oba in tergati jima je začelo po udih, čemur se ni čuditi, po leti in po zimi vsak dan zunaj sedeti.

Nekega dne, ko je že burja začela terdo briti na kraji, kjer je Jožek sedel, ni imel toliko opraviti, kakor navadno, akoravno ljudi ni nič manj šlo iz in na terg sv. Marka. Časa je imel dosti misliti o raznih rečéh — hodil je po navadi po svoji domovini, proti svoji preljubi rojstni hišici. Čudno se mu je zdelo, da gospé, ktera mu je toliko dobrega storila, ni več viditi. Več let mu je dajala bogate darila za majhno opravilo. Navajen je bil nanjo vsak dan in res redkokrat je ni bilo. Vsak pot mu je kake dve prijazne besedice rekla, ktere so mu kaj dobro djale. Težko mu je bilo, je že dolgo ne viditi. Zdela se mu je zadnjič nekaj bolna; vsa drugačna ko druge pote je bila. Mislil si je, da je umerla in solzica mu je kanila iz črnega očesa. Bilo mu je, kadar jo je vidil, kakor bi bil svojo lastno sestro Reziko vidil, tako ste si bile podobne, samo da je bila bolj bela in nežna od Rezike.

Ko je tukaj v teh mislih sedel, pogleda po ulicah — in lej, gospo zagleda, vso spremenjeno, blede kakor smert in samo brez hčerke. Spremljal jo je en policijski uradnik z dvema stražnikoma. Osupnjeno jo je gledal, ona se mu pa nasmeja in z glavo pomiga. Pomajal ji je prijazno nasprot nehoté in ne vedši zakaj.

Šla je memo njega in spustila listnico zraven sebe. Jožek je vedil, da mora to biti velike važnosti. Skrivši pobere listnico ter jo v nedri vtakne in gospa se je s častnikom zgubila v poslopje, kjer je bila velika sodnja.

Kaj je to? se vpraša Jože. Zakaj zapirajo tega dobrotlivega angela? Kaj je zgrešila, ki je tako mila, dobroserčna? Kako neusmiljeni so se mu zdeli ljudje, ki so nedolžno zaperli. Vsakojake misli so se verstile v njegovi glavi; ali nobenega dostojnega odgovora si ni mogel domisliti.

Zvečer je pripovedoval Janezu, in tudi on je bil tacih misel, da so jo po nedolžnem zaperli. „To se pač lahko na svetu zgodi: ali Gospod, ki svoje varuje, hoče gotovo enkrat nedolžnost ljudem odkriti.“ „Gotovo!“ reče zaupljivo Janez. „Zato varuj tebi izročeno listnico dobro, da jo boš mogel nazaj dati, ko zopet gospo dobiš.“ „To se ve,“ pristavi Jože, in zjutraj je moral Janez sam čevlje fabrikantove in njegove družine očediti, Jože si je pa naredil mošnico, v katero je listnico zašil in jo na vrat obesel, in vedno za svojo nedolžno dobrotnico molil.

Zaspal bi bil brez dvombe naglo, kakor Janez, ako bi ne bil osode blage gospe premišljeval in njene hčerke, ktere ni zraven nje vidil. „Kdo zdaj skerbi za zapuščeno siroto? Kje je? Kdo jej tolaži solze, ki jih preliva za svojo mater? — In vnovič je sklenil roke in molil za nedolžno dete, dokler ga ni spanje s svojimi mehкими rokami objelo. —

V.

Kaj ne ljubi bravci, radi bi vedili, kdo je bila mlada, lepa gospa, ki je Jožetu toliko dobrot skazala? kaj se je z njo godilo in kako je v take roke prišla in kaj je bilo v listnici, ki jo je Jožetu vergla?

Brez dvombe ste že slišali od kakega starega moža, ki se še ve spomniti, ali pa že kje brali, da so se nemirni Francozje proti koncu prejšnjega stoletja spuntali. Od konca se je le nekoliko mešalo in po tihem vrelo, ali kadar divje strasti človeka čez mejo stopijo, je vedno huje in konec je večidel žalosten. Tako se je tudi na Francoskem godilo. Godile so se čudne reči, neusmiljeno so ravnali z njimi, kdor ni bil tacih brezbožnih misel, kakor puntarji.

Kri se je prelijala nedolžnih in dolžnih — zaprinašali pa si tudi med sabo niso, kakor volkovi besni, ki zagledajo kri, so se tudi puntarji eden drugemu klali. Neizrečeno žalostni časi so bili.

Spremenile so se okolščine na Francoskem in tudi v drugih državah posebno pri nas na Estraškem.

Napoleon je bil pri topčarjih navadni častnik (oficir) in sčasoma se je dvignil tako daleč, da je do cesarske krone dosegel, ki si jo je pa tudi na glavo djal.

Krepko se je dvigoval kakor sivi orel, kadar z sive skale zleti, vidši čedo ovac pasti se v bližnji planini. Osvojil si je kmalo vso Italijo, namreč leta 1805. Mnogo jih je bilo, ki so z Napoleonom držali v Italii, posebno v Benetkah, mnogo jih je pa tudi bilo, ki ga niso mogli terpeti, kateri so bili še vedno vdani stari pravični vladi.

Med temi, ki so Napoleona čertili, je bil neki gosp. Št. Alban. Vdan je bil iz vsega serca svojemu cesarju, in le nevoljno je hlinil podložnost Napoleonu.

Tacih misel ni bil sam, temuč mnogo jih je bilo, ki so ravno to zvestobo čutili do svoje prejšne milostive vlade kakor gosp. Št. Alban. Ko bi bil Napoleon njih misli vedil ali kak drug njegovih služabnikov, nobeno mazilo jim bi ne bilo pomagalo.

Namen te zveze je bil, punt zoper Napoleona vzdigniti in lepo deželo Italio svojemu cesarju izročiti.

V družbi teh mož niso bili vsi enaki, kakor si nikjer ljudje niso natanko podobni. Preodkritoserčni so bili, in Bog zna, kdaj skrivnost svoje zaveze izdali. Na čelu je bil grof stare laške korenine in gosp. Št. Alban.

Gosp. Št. Alban je bil poprej cesarski oskerbnik in njegova vdanost vsakemu znana. Zato so še bolj nanj gledali, kakor na druge ljudi. Imel je vse papirje, na katerih so bile imena deležnikov te skrivne zaveze spisane. Vse je bilo zaperto v listnici. Nenadoma so zgrabili nekega dne imenovanega grofa. Št. Alban je bil v njegovi hiši. Skozi okno je skočil in srečno ušel v svojo hišo. Nekaj dnarja si je vzela; med njim je imel listnico. Hitel je k svoji soprogi; poslovi se ter ji listnico poda s pomenkom, da naj jo dobro spravi — ž njo je moje življenje zgrubljeno!

Urno kar je mogel se je spravil iz hiše, katero so koj potem vojaki obkolili. Vse so preiskali, vse preberbali, pa nič

dobili, posebno gosp. Št. Albana ne, ktereга bi bili naj raji zgrabili.

Gospa Albanova, nevedna, kaj se godi, ni mogla vganiti, kaj če to pomeniti. Nikdar ji — mož tega ni povedal, kaj se je zgodilo. Zastonj je mislila in vginjala! Nobena krivda svojega moža ji ni bila znana. Ali je rešen, ali ne, ta dvomba jo je naj bolj pekla. Zaperli so jo, akoravno od vsega tega ni nič vedila. Tiste besede so ji vedno po ušesih šumele: ž njo je moje življenje zgubljeno!

Srečno je skrila listnico, da je niso možje vidili, ki so jo k sodbi peljali. Ali kaj bo v ječi z listnico? Ko je proti oglu ulic šla, ki na terg sv. Marka deržé, zagleda Jožeta. Sveta si je bila, ako bi mu je skrivši môgla v roko spraviti, da bi bila dobro shranjena. Pogledala ga je — on se jej žalostno posmeja — razumi jo, kaj hoče z migljejem, stopi bliže in srečno je listnico iz tal pobral, da ni noben človek vidil.

Če ravno so mislili, da ve vse početje svojega moža, se vender niso sirovo obnašali. Niso je zaperali v ječe, v kterih je do kolena mertvaških kosti in mlakuže do pasa, v kterih ječah kače in škorpjoni jetnikom oči pijejo; niso bili tako sirovi, kakor nekđaj bogati Benečani v svojem ponosu z vjetimi junaci. Dali so jej čedno sobo za njo in njeno hčerko, ktero je čez dva dni k sebi dobila.

Začele so se preiskave.

Št. Alban je bil ljubezniv mož in dober oče, ali o svojih opravilih in zvezah ni nikdar s svojo soprogo govoril, pa tudi ona ni bila tistih presničevih, ki vsako pičico od svojega moža hočejo zvediti. Brez sumlje ga je pustila hoditi, kakor in kamor mu je bilo drago. Znana ji je bila sicer udanost stari vladi, vender ni z možem vred čertila Napoleona; kajti občudovala je marveč njega, kakor velicega moža. Te različne misli moža in žene vender niso nikdar razderle edinosti med njima. Mnogokrat so prišli možje k njemu, ki jih ni poznala; mislila si je, da imajo s kupčijo opraviti in ni ji mar bilo, bolj natanko popraševati. Zato ni mogla na vprašanje sodnikov nič odgovarjati. Ker so mislili, da so to le zvijace, kar je gospa odkritoserčno pravila, so jo na vse viže skušali. Prišli so drugi sodniki. Žugali so ji s hudo ječo, jej dete

oduzeti in mnogo tacih reči; s solzami v očeh je vsako pot zagotovilja, da nič družega ne ve, kakor kar je že povedala. Zaperto so imeli, in mesec za mescom je pretekel, in vrata ječe se niso odperle.

Nje oče je prišel iz Ogleja ter skerbel za ostalo premoženje. Kje je Št. Alban, noben človek ni vedil. Znano je bilo, da, kar so jih vjeli zakletnikov, so vse ob glavo djali: Kdo je bil svdok, da tudi Št. Alban ni bil med nesrečniki? —

Čez poltretje leto so jo spustili. Kaj si je mislila, kaj čutila in kaj djala, očeta svojega zagledavši? —

Pervo njeno opravilo je bilo drugo jutro, Jožeta iskat iti. Z nemirnim sercom je tekala po dolzih ulicah in strahú so se ji noge šibile, ko ga nikjer več ne zagleda, ampak nekega družega fantiča. Vpraševala ga je po Jožetu — ali zanj ni vedil nič. Kazal je fantič z roko in pravil, da je šel daleč daleč, kam in po kaj ni vedel nič. Čudne misli so se verstile v njeni glavi in vedno nove skerbi so jo mučile. Spoznala je na zadnje, da ni nič početi — kje hoče Jožeta iskati? Ako bi bila v časnik dala, bi bila še le prav natanko pokazala sled svojim in preganjevcem svojega moža. Ostalo ni družega, kakor vse ljubemu Bogu prepustiti in zanašati se na poštenost Jožetovo.

Tolažil jo je njen oče, akoravno on ni manjega strahú in skerbi imel, kakor ona.

Prodali so hišo in vse drugo orodje v Benetkah ter šli v Oglej v očetovo hišo, ker so zvedili, da se je Št. Alban rešil iz velikih nevarnost in zdaj v Beču prebiva, kjer spet milost svojega vladarja vživa.

Mislila je vedno gospa in pripovedovala od Jožeta in njegove poštenosti, katero je tako lepo skazal takrat, ko je možno najdel in neodvezano nazaj odrajtal. Želela mu je poverniti — ali to se ji je nemogoče zdelo, kakor ga še kdaj viditi. Bog zna, kam je šel? ali je še živ in če ni šel v svojo domovino? Vedila ni, kje je bil doma; kje ga hoče iskati? To je mislila blaga gospa in marsikter večer pripovedovala svoji hčerki. Tolažilo jo je, da listnica ni v roke Francozov padla. Zakletva, ktere se je Št. Alban vdeležil, je bila skoraj pozabljena.

VI.

Kam je Jože s svojim zvestim prijateljem prišel? Zakaj sta popustila svoje opravilo, katero jima je dosti grošičkov vsak dan prinašalo? Gotovo bi vtegnil kdo zmed dragih bravcev kaj takega uprašati, ker osoda naših Bohincov je marsikteremu pri srcu in jo želi zvedeti.

Jože je težko nosil listnico na vratu, akoravno ni imela več kakor kake dva ali tri lote. Nosil jo je na persih čez vrat, na trak obešeno.

Toliko je vedel, da ravno prekmalo ne bo prijazne gospe nazaj. Kaj da je v listnici, pogledati, ni njemu ne Janezu v misli padlo. Izročeno blago je bilo in obema sveto.

Kolikrat je gledal po dolzih ulicah, ne bi li blage gospe zagledal. Tudi zale hčerke ni nič več vidil in tudi ne z gospo iti. Kaj se je z deklico zgodilo in ž njeno materjo? prašal se je vsak dan; ali teden na teden je zginil. Jesen se je začela in merzlo vreme prihajaja. Sicer je bil ta čas za njun posel naj bolji, vendar vse to ni moglo skerbi in žalosti v njem zatreti, katero je imel zavoljo blage gospe. Zima se je urnih korakov bližala. Ni tak mráz v Benetkah po zimi kakor v Bohinji, vendar dosti terdo sedeti pod milim nebom ves dan, kadar burja začne žvižgati skoz okna starih hiš. Časih je komaj Jože perste gibal, tako ga je zeblo.

Janezu se je tako godilo kakor Jožetu. On je vedno tuhtal, kako bi si pomagati bilo. Sita sta že oba na ulicah sedeti in skleneta, na drugo vižo si kruh služiti.

Tudi Jožetu je dopadlo to, in ker ni bil tako znajden kakor njegov tovarš, se je njegovemu nasvetu udal. Ali kaj hoče z njemu izročeno listnico začeti, ako navadni prostor zapusti? Kako mu bo mogoče jo spet v prave roke spraviti, ker mu je stanovanje, ime in vse druge okolšine neznane? — to ga je mučilo noč in dan; ni si vedil iz zadrege pomagati.

Jesenski večer, ko je burja že dobro Jožeta osmukala, in zaslužek gledé na druge dni se zlo pomanjšal, se vzdigne in gre proti hiši fabrikanta, kjer sta imela vse svoje reči spravljene, zadene na Janeza, ki mu je že nasprot prišel in premerte roke mencial.

„Čuj Jože, vsaka reč ima svoj konec na svetu; naj bi ga najna seja tudi že imela!“ Tako besediški je mahal z rokami na vskriž in noge eno ob drugo tolkel. Resnično, pesom se bolje godi, kakor nama. Letajo in skačejo, midva morava ves dan priklenjena sedeti, če hočeva kaj zaslužiti.

„Plehaste ponve si kupiva in nanje bova noge devala, kakor branjovke,“ reče Jože, „kaj meniš?“

„Bila bi nekolika pomoč, mrazu se en čas ustavljati,“ odgovori Janez.

„Brez šale, zaslužek se manjša in mraz narašča vedno bolj. Kako pa se tebi zdi?“

„Za piko bolje se mi ne godi kakor tebi,“ pristavi Janez. „Zdaj še le vem, zakaj se je časih Somova Urša tako kremžila, če sem jo vprašal: kaj ti je Urša? Kaj ti manjka? Še preveč imam, je bil odgovor, še preveč bolečin. Takrat sem mislil, da je starka trapasta; kako morejo zobje boleti? Ko bi jo zdaj dobil, bi jo za odpuščanje prosil; tudi jaz sem začel cutiti po zobeh praskanje. To so hude bolečine! in to vse izvira iz premrazenja.“

„Ti božec,“ reče Jože, ker se mu je prijatelj smilil; „kako bo še le, če začne sneg iti in burja briti.“

„Polej že vem, kaj bo početi!“

„I kaj?“

I — pustil bom mraz mraz biti in začel bom drugo ro-kodelstvo!“

„Ali postaneva dimnikarja. Dober zaslužek imajo in v dimnikih gotovo ni mraz.“

„Kaj še,“ reče Janez, „preumazani so vedno, še po obrazu polni saj.“

Jože ni vedil več svetov dajati — spomnil se je, kar je enkrat Janez rekel, da bo orgelce kupil in ž njimi okrog po svetu hodil.

„Tja da, dobro bi bilo to — ali ti ne veš, kaj govoriš. Orgle veljajo mnogo denarjev, več ko jih imava oba — in z orglami mora se tudi zunaj stati in po ulicah hoditi. Godi se tem ljudem ne predobro. Lej zadnjič sem vidil, ko je enega birič podil spred hiše, ki jo je le predolgo lajnal in nič dobil.“

„Pa terpiva še nekoliko časa,“ misli Jože.

„Obupati nama še ni treba; jaz imam že eno in ta bo gotovo tebi tudi dopadla. V postelji ti bom povedal, kaj da mislim storiti.“ Bila sta že pri svojem domu. Šla sta v sobico in svoje reči pospravila.

Kako dobro se je fantičema zdelo pri družini na ognjišču sedeti. Prinesla sta sabo čevlje, ktere sta vsak večer gospodu olikala za prihodnji dan. Po dnevu sta več mraza preterpela kakor kdaj, zato sta zaspala pri ognju. Posli ju niso hotli klicati, ker so ju radi imeli, in pustili ju do večerje spati na ognjišču. Po večerji sta urno svoje delo doveršila in čas je prišel, ktereга je Jože komaj čakal, da bi bil zvedel, kakšno novico ima Janez. Bal se je, da bi Janez kaj tacega ne začel, kar bi on ne mogel; preserčno je ljubil svojega prijatla in že misel, od njega se ločiti, ga je napolnovala z veliko žalostjo.

Ko se vležeta, pravi Jože: „Začni že, kar misliš povedati, sničev sem bolj ko stare babe.“

„Koj — pa dokler jaz govorim, tiho bodi, potlej svoje mnenje povej! Znano ti je Jože, da sva že precej bogata, kajti jaz imam pri gospodu blizo petdeset goldinarjev. Tvoj kupček ni manji, akoravno vedno materi pošiljaš. Ko bi doma vedili, koliko že imava denarja skupaj, gotovo bi rekli, zakaj ne začneva kake kupčije. Glej, prijatelj, sklenil sem kupčevati začeti.“

„Kupčevati?“ osupnjeno reče Jože. „Kaj misliš?“

„Le poslušaj me, Jože,“ napreduje Janez govoriti. Dobro se mu je zdelo, ki se mu je prijatelj čudil. „Veš, naš fabrikant nareja verlo lepe trakove mnogoverstnih boj ter jih križem svet pošilja. Mnogo ima taci, ki mu ostajajo; majhno skaženi so, pa se skor nič ne vidi. Take trakove bi nama dal gospod prav dober kup. In kaj je bolj ženskam, ženam in dekletam, všeč kakor prav lepi trakovi. Sklenil sem, da si nakupiva za prihranjene denarje trakov in kupčevati začneva. Dobička bo gotovo veliko.“

Kaj tacega si ne bi bil Jože nikdar spomnil.

„Še nekaj, Jože! Včeraj sem dobil dva Tominca, ki sta prišla semkaj in se ravno tega dela lotita, ktero bova midva pustila. Obljubil sem jima najno orodje prodati. Majhno reč bova zgubila zraven.“

od Jože je molčal in le umnost svojega tovarša občudoval.

„Zakaj nič ne govoriš?“ praša Janez.

„Poln veselja sem, kar si mi take novice povedal in nič ne vem govoriti. Ali si sam vse to tako pametno zmisлил?“

„Kaj ne,“ reče Janez zadovoljno. „Zdaj se mi vsaj ne boš ustavljal in še dalje hotel zmerzovati na oglu sv. Marka?“

„Bog obvari!“ odgovori Jože, „samo nekaj me nadležje.“

„Kaj je?“

„Saj veš, listnica! Kako jo hočem v prave roke spraviti?“

Janez je omolčal. Zdaj ni vedel kaj svetovati. Ni si vedel iz te zadrege pomagati, zato je raji molčal.

„Vidiš, ljubi Janez! draga mi je listnica in gospa, od ktere sem jo prejel, in kje jo hočem drugod iskati. Zdi se mi, naj lažje bi jo na starem prostoru pričakal. Iskati je ne morem, ne ime ne stanovanje mi ni znano.“

„Na to vižo bi bilo vse po vodi“ — reče Janez. „Stoj! gotovo jo dobiva poprej, če mene ubogaš.“

„Povej, kako?“

„Saj ne bova vedno v enem kraju ali na enem mestu stala in na ljudi čakala. Po vsem mestu bova hodila in stakniti jo morava, ako pes ni. Jaz jo poznam dobro od tistega časa, ki si mi jo pokazal. Ti jo tudi poznaš.“

„Med tisučerimi jo koj dobim!“

„Glej, da nimava tacih over v tej reči.“

Jože je bil zelo vesel prijatlovih svetov, Janezu se je pa tudi dobro zdelo, da je tako pametno svetoval.

„Zdaj zaspiva. Lahko noč Jože!“ „Mirno spavaj,“ odgovori Jože. Oba sta po tihem nekoliko molila in sladko zaspala.

Drugo jutro sta prosila fabrikanta, naj bi ju hotel k sebi spustiti, ker mu imata nekaj povedati. Rad jima je dovolil.

„Kaj dobrega prineseta?“ upraša prijazno zala mladenca, ki sta sramožljivo klobučke v rokah vertila.

Jože porine Janeza — „govori ti, saj znaš dobro kakor jezični dohtar.“

Povedal je Janez od kraja do konca, kaj sta sklenila.

Radovedno ga je fabrikant poslušal, ko mu je Janez razlagal, med tem je vse pretuhtal in rekel: „Jako me veseli

vajin sklep; poznam vaju, da sta pobožna, varčna, delavna in poštena mladenca. Nabralo se vama je že precej skupaj, če pa ni dosti, vama upam, kolikor le hočeta blaga vzeti in moja hiša je vama vsak pot odperta, kadar in dokler se v Benetkah bavita.“

Serčno se mu zahvalita, vendar na upanje pravita, da nočeta jemati.

„Vse je šlo po sreči,“ pravi Janez prijatla za roko primši.

„Resnično, Bog nama grozno veliko dobrega stori, zato mu morava prav hvaležna biti in nikdar njega pozabiti, ki vedno na naju misli.“

„Gotovo, gotovo je tako,“ veselo reče Janez. „Iz serca sem mu hvaležen.“

„Ti me še razumiš, Janez. Tista dva Tominca, kterima si ti najino orodje prodal, sta siromašna, jaz sem že z njima govoril. Lej, Bog nama je toliko sreče dal — jaz mislim, da bi jima midva kertače in drugo robo zastonj dala!“

Janeza je bilo sram.

„Boljega serca si ti, Jože, kakor jaz. Sramujem se, da sem tako terdo kupčeval z revnima rojakoma. Bog obvari — prav imaš — zastonj jima hočeva vse dati. Nama bo pa Bog drugod več sreče dal.“

Veselih serc gresta v hramček, kjer sta imela shranjeno orodje in ga neseta svojima rojakoma. Kdo more veselje vsih štirih popisati! Solze hvaležnosti so igrale v očeh novincov, Janez in Jože pa sta čutila, kako dobro je in sladko revnim pomagati. Popoldne je Jože še dolgo stal na oglu pri Petru, ker Jože mu je ta kraj nasvetoval; zapustivši ga je obhodil vse ulice; na vsako okno je pogledal — ali česar je iskal, ni mogel dobiti — svoje dobrotnice.

Napočilo je drugo jutro. Fabrikant jima je prerajtal vse, kar sta mu shranjevat dajala. Peljal ju je v svojo zalogo, kjer so bili trakovi v naj lepšem redu nakopičeni. Vse jima skaže; kakošnih imenitne gospe več ne nosijo, za njuno kupčijo pa so še vedno dobri, zakaj dober kup jima jih lahko da. Zbirata si in nakupita za ves denar. Branila sta se vedno, ko jima je

verli mož na upanje hotel dati. Svetoval jima je, kam in po katerih ulicah naj hodita.

Majhno časa in čulo se je po ulicah: „Trakov! lepih trakov!“ Ločila sta se in vsak po eni strani mesta šla. Predeleč sta bila narazen, da bi bila mogla zvečer se sniditi, zato sta sklenila, v saboto zvečer v hiši fabrikantovi se dobiti.

Jože je bolje prodajal kakor Janez. Prijetnega je ga delala njegova lepota, in trakovi so se tako lepi vidili v njegovem peharju, da ni bilo moč oči od njih odtergati. Čisto gerlo mu je pomagalo, da ni bilo ljudem nadležno vedno: trakov! trakov! čuti. V prodaji je bil zmeren in nikdar ni preveč hvalil, kakor imajo Italijani navado. Ko bi bil Jože Lah, bi bil gotovo svojo robo na nemoč hvalil in se rotil, da so se njegovi trakovi skupaj držali s tistimi, ki jih je sv. Majdalena čez čelo imela privezane, ko je Jezusu noge brisala. Tako širokoustno hvalijo Lahje svoje reči. Žene ali dekleta na prozoru zapazivši se je z levico odkril, z desnico pehar kviško dvignil. Prosto so mu lasje krog glave vihrali. Kmalo je vse prodal in čez tri dni je bil spet v fabriki.

Skoraj svojim očem ni verjel fabrikant, vidši Jožeta praznega priti.

„Ali si je prodal? to je vse nade moje prekosilo!“

Jože mu našteje denarje in oba sta se dobrega napredka veselila.

Naložil si je še za dobiček trakov. Lepših si je zbral in mnogo več, ko pervikrat.

„Če bo tako šlo,“ reče fabrikant, „gotovo doživim, da bota premožna moža!“

Pozabil ni Jože Boga zahvaliti za srečo, in moliti za novo, ker brez Boga ni mogoče kaj dobrega početi.

Veselega serca se verne na kupčijo. Hodil je zdaj po tacih ulicah, kjer poprej še nikdar ni bil. Dobro se mu je obnašalo, kakor vedno.

Nekaj le mu je veselje grenilo. Vsako žensko je pogledal, ali nikjer je ni mogel zagledati svoje dobrotnice. Šel je h Tomincu Petru na ogel sv. Marka; vse vprašenje je bilo zastoj. Obupal vender ni in vedno še in zmiraj varno je imel spravljeno listnico. —

Tudi Janezu je dobro šla kupčija spod rok, vendar ne tako kakor Jožetu.

„Jaz sem že tega vajen,“ je rekel Janez, „da tebe Bog skoz velko okno gleda.“

„Nikar naj te ne žali to,“ ga prosi Jože.

„Kaj še!“ reče Janez in objame svojega prijatla — „tebi nevošljiv biti!? Saj imava oba eno kupčijo in tvoj dobiček je moj dobiček.“

Vedno bolj vesela sta se vračala domú, in fabrikant se ni mogel načuditi. Vedno večja je bila mošna, vedno več blaga sta sabo jemala!

VII.

Janez je bil zvita buča in je znal, kakor tergovci velijo, špekulirati. Vse okolšine je pretuhtoval, okus ljudi, dobiček, ki mu more v mošno priti in po tem je ravnal. Da bi dolgo kupčija v Benetkah trajala, si kar ni misliti mogel, ker trakovi se ne spreminjajo kakor metulji in če tega ni, se pri ženskih nič ne opravi. Tega na deželi ni, ker ljudje niso tako zapravljeni kakor po mestih.

„Jože!“ veli prvo saboto Janez svojemu tovaršu, „naša kupčija ne bo dolgo samo v mestu se deržati mogla. Jaz sem teh le misel: ti ostaneš še en mesec tukaj, jaz grem med tem po deželi in skušam tam svojo srečo.“

„Štiri tedne se ne bova vidila?“ zdihne Jože.

„No, kaj je to?“ ga zaverne Janez. „Štirje tedni bodo zbežali kakor en dan, in kakor se nadjam, jo bova oba na deželo odrinila. Poskušati mora človek.“

Jože je molčal, ker je Janeza spoznal previdnišega od sebe. Zgodilo se je, kakor je Janez svetoval.

Dolg čas mu je bilo od konca, od Janeza ločenemu biti, pa sčasom se je privadil. Po stari navadi je prav dobro prodajal. Da mu ni bilo treba vsak dan v fabriko hoditi, si je navezal v veliko ruto trakov ter je čez ramo obesil. Mnogo časa si je pridobil.

Pretekli so štirje tedni, in kakor zgovorjena, sošla sta se pri fabrikantu. Pokazalo se je, da je Janez dvakrat po nove

trakove pisal, posebno bolj navadne baže, in dokaj več zaslužil, kakor Jože.

Skušnja je poterdila, da niso bile Janezove besede prazne. Zvedel je Janez, da se tudi drugo blago, svilene rute i. t. d. prav lahko spečajo. Vedno nazaj v mesto po blago hoditi ni bilo mogoče in kam bi bila prišla, ko bi bila vsak dan se verniti morala. Zato sta prosila fabrikanta, da jima je pošiljal blago na zaznamovane mesta. Vsak si nabaše na ramena, kar je mogel nesti, in odrinila sta jo.

Kupčevala sta prav dobro in veliko pridobila. V malo tednih sta vse poprodala in Jože se je podal v Benetke plačevat in družega blaga nakupit.

Vlekle so ga tudi druge reči v Benetke. Med tim namreč ni mogel svoji ljubi materi nič poslati in to je hotel zdaj popraviti; na vse to je še nekaj družega našel, kar je bilo zanj naj večje važnosti.

Imel je že listnico več ko leto pri sebi, in nikdar je ni pogledal. Bal se jo je le količkaj poškodovati ali kaj iz nje zgubiti. Napravi ga Janez enkrat, naj jo pogleda, bi li ne bilo kako ime na nji ali v nji — in glej na jekleni zaperavnici je bilo vrezano ime: Št. Alban.

Vesel je bil te znajdbe in terdo nadjal se lahko lastnico dobiti.

Komaj v Benetke pridši se je požuril pri fabrikantu vse v red djati, gre nezamudoma na ogel sv. Marka k Petru Tomincu vprašat, ali je kaj vprašala kaka gospa po njem. Peter mu pové, da; pa ki ni še laški razumel, ni vedel, kaj da hoče — od sihmal je ni nikdar več vidil.

Vedel je toliko, da je bila prosta, ali žalilo ga je še, nič od nje vediti.

Zvečer pri fabrikantu med družimi govoricami vpraša Jože, ali mu je ime Št. Alban kaj znano? Debelo ga pogleda gospod ter mu razloži vse o tej rodovini. Skerbno ga je popraševal, v kakšni zavezi da je s temi ljudmi — česar Jože ni povedal, samo da je bila gospa Albanova, ki mu je nekdanj toliko dobrega storila; dala mu je cekin, ki ga je materi poslal. Ta vzrok je, zakaj bi jo rad vidil in da je po nji vprašal.

Fabrikant se prestraši ter ga svari to opustiti, ker je zlo nevarno; kajti nikdar niso policajni uradniki tako dobrih nosov imeli, kakor jih imajo zdaj. Jože je spoznal dobro svarjenje, akoravno mu je težko djalo po njej vprašati ne smeti. Listnico je imel spravljeno še vedno tam kakor poprej, ter se nadal enkrat blagodatno gospo dobiti.

Poslal je stari materi in nepremožni sestri prav lepe darove ter se k Janezu nazaj podal. Zmiraj bolj se je njuna kupčija širila. Vse kraje po Laškem sta obhodila. V večih mestih sta imela zalogo, kamor jima je iz Benetk fabrikant pošiljal blago.

Pretekle so mnoge leta — pa Jože je bil vedno srečnejši pri prodaji kakor Janez, ker Jožetovo blago je že prijetna oseba njegova priporočevala.

Dorasla sta do verha in Jože je bil zal, da ni bilo deleč tacega. Naglo je zrastel; velik je bil in strunast kakor jelka; vsa lepota, ktera je že fantiča ljudem tako prijetnega delala, je krasila doraščenega mladenčca. Zraven vsega tega je bil neizrečeno ponižen, prijazen in če je Janez polno krošnjo prodal, jo je moral Jože v tem času dvakrat napolniti.

Ako ravno jima je po sreči šlo, sta vender zapazila, da so ljudje vsled dolzih vojská obožali, in da ni več toliko dobička, ko poprej.

Ko je bil Napoleon pri Lipsii premagan, je kupčija obstala, ker bali so se, da bi vojska na Laško ne privihrala. Kaj je bilo početi! Svoj denar sta sklenila iz kupčije vzeti in boljih časov počakati. Pogovarjala sta se nekega dne s fabrikantom, in Jože reče: „Kupčija je začela zlo hirati. Tukaj se toliko denarja vbije, da je kaj. Kaj mislite, ko bi do mira domu šla v Bohinj! Mene nekaj nepremagljivo vleče domu k moji materi.“

„Prav imaš v nekterih rečeh. Da bi oba zapustila Benetke, bi jaz ne svetoval. Ako že hoče Jože domu iti, naj gré, ti ostani tukaj, da vedno veš, kako gre kupčija. Napoleon se ne more dolgo več deržati. Zavezniki ga dobro nabijajo — mir bo potlej in kupčija začela zopet cveteti.“ Rad bi bil tudi Janez domú šel, pa je vender fabrikanta ubogal.

Postojmo nekoliko pri Janezu, preden spremimo Jožeta v Bohinj.

Drugači ni moglo biti, da je marsikdo o vojski svoje premoženje zgubil. Tako se je zgodila nekemu kupcu v Benetkah, s katerim je bil fabrikant znan. Začelo mu je na stran biti, in razodé fabrikantu željo, da bi rad svojo hišo in štacuno prodal.

Kakor strela je prižgala ta novica željo v persih verlega moža, da bi to priložnost Bohinca porabila, ktera je neizrečeno rad imel. Hitel je domu Janezu povedat, kakšna priložnost je, na lepem prostoru hišo in štacuno kupiti.

Janez osupne to slišati. Znana mu je bila hiša in štacuna. Prepričan je bil, da je komaj kaj pripravnišega za kupčijo v Benetkah. Ali, kje toliko denarja dobiti, ker premoženje obeh ni zadostilo. Odkritoserčno je razodel te okolšine fabrikantu. Nasmejal se mu je fabrikant. „Jože je gotovo mojih misel, ako bi vse vidil, hišo in njeno lego. Kar denarje zadeva, sem jaz tukaj, in brez pomislika ti jih naštejem.“

— Kar je na zadnje fabrikant vzgovoril, je Janeza pogrelo; kaj takega se ni nadjal. Vender se je Janez močno branil, fabrikant pa ga je vedno silil. Tako daleč je prišlo, da je gospodar hotel hišo po dražbi prodati (zlicitirati), in komaj je fabrikant Janeza pregovoril jo kupiti. Draga je bila — ali verli mož je doštel, kar je Janezu manjkalo.

Vedno bliže je bil konec vojská, in Benetke, akoravno polne prijatlov Napoleona, so bile mirne. Napoleon je padel — in vse se je kmalo poživilo; kupčija se vzdignila, in Janez je imel v sredi družih lepih hiš svojo in lepo štacuno v nji, ktera je vsak dan lepša postajala.

VIII.

Med tim časom je šel Jože v svojo domačijo. Kako mu je serce poskakovalo, ko je starega Triglava zagledal v blišu jutranjega solnca ozirati se po vsej krajskej deželi — ko je domače glase zaslišal, ko je prišel na blejsko jezero, ktero je

s svojo okolico njegovo serce ganilo tako, da nikdar poprej tako živo. Čutil je, kar je pozneje naš pevec prepeval:

Dežela krajnska nima lepš'ga kraja,
Ko je z okolš'no ta podoba raja. —

Na jezeru ga noben ni spoznal.

Kmalo je bil v sercu Bohinja — vidil je že od daleč hišico blišeti se spod skale. Večkrat je moral postati, kajti občuti so mu hotli persi raznesti.

Stal je pred hišo.

Bila je senožet zelena kakor nekdanj; hišica bila je mirna kakor nekdanj — vse bilo je še pri starem, vse tako kakor nekdanj, kakoršnega pa nikjer ni dobil po širocem svetu. Zdelo se mu je, da je čas kozam zažvižgati —. Zažvižgal je in nekatere zmed njih so kviško glave vzdigovale, kakor bi se bile spomnile glasú, ki jih je nekadaj klical. Iz hiše priteče lepa mlada žena veselega obraza z malim otročičem v naročji, in večji fantiček se jej je za predpert deržal.

Mladega gospoda pred sabo stati se je nekoliko prestrašila. Jože je bil že do verha in kaj lepo oblečen in ločil se je majhen fantiček. Osupnjeno ga je gledala — bila je sestrice njegova, Rezika.

Gledal je Jože nekoliko časa zalo ženo z veliko radostjo, ki ni bila več siromašno napravljena, kakor takrat, ko je šel on od doma — ali občuti ga premagajo, razpne svoje roke in veselega glasu zaupije: „Rezika!“ Obema je zmanjkalo besedi — eden drugzega na persi stiskaje sta se jokala kakor nedolžna otroka.

Privabilo je to Franceta zraven — koj je spoznal Jožeta, ga lepo in serčno pozdravil.

„Kje so mati?“ je bilo prvo vprašanje.

„Pojdi, pojdi noter,“ in pelje brata za roko.

Pri peči je sedela stara ženica. Dolgo je že bolehala, pa je raji sedela kakor ležala.

Kdo more radost maternega serca popisati, ko je zalega mladenča na se pritiskala, ki se je še otroče od nje ločil? Koliko solzá sta prelila, mati in sin, koliko gorečih molitev v nebo poslala, ktere so zdaj sad rodile, sad nedopisljivega veselja. Pred njo je Jože pokleknil; z obema rokama ga je

poprijela za glavo, da mu je mogla prav dobro v obraz gledati, ki se je tako spremenil; vender je vedno svojega Jožeka v njem vidila. Radosti se je jokala in tisuč in tisuč reči ga vpraševala, ki jih na pol ni mogel odgovoriti — ga spet k sebi stiskala in Boga hvalila rekoč: „O, ko bi bili to še tvoj oče doživeli!“ — Ktero pero bi moglo to popisati in ktere besede izreči, kar je materno in otročje serce čutilo? — Precej dolgo je terpelo, da so se vpokojili — pokazala je Rezika bratu svojega malega Jožeka in Reziko. Kako jej je dobro djalo, viditi kako sta otroka koj stričeka rada imela in kako je ju on ljubeznivo božal. Vprašal je Francé po svojem bratu, kako mu se godi, in k materi se je moral vsesti in vsi so se krog njega vsedli; vsako besedo so mu že na žnabljih ujemali; zahvaljevali so se mu za darove.

Zapopasti zamore to le ta, kdor je kaj tacega že sam doživel ali v kaki ptuji družini vidil.

Kar se je Jožetu naj bolje zdelo, je bilo, da je hiša tako lepa bila. Več ni bilo siromaščine v hiši zagledati, kakor takrat, ko je še doma koze pasel. Snažno je bilo povsod, kakor od nekdej, kamor je pogledal. Skerbi, ktere so se materi na obrazu poprej brale, so zginile, ker preskerbljena sta bila njena otroka. Mnogo si je France z denarjem, ki ga je Jože domu pošiljal, pomagal: dober in delaven gospodar je bil. Polno veselja in zadovoljnosti je bilo njegovo serce.

Mati se je, skor bi rekel, pomladila. Nič več bolečin, je rekla, da ni čutila. To je bilo pač od velke radosti in še drug dan se je močna čutila, ko je poštni hlapec Jožetu iz Grada njegove reči prinesel, ki je koj svoje in Janezove darila razdelil.

Janezov brat je prišel k Veršanu in več dni so se neizrečeno veselili. Jožetova mati so začeli slabeti in vsak dan so se slabšo čutili. Vlegla se je stara žena v posteljo in Jože je poslal po zdravnika, ki pa ni nič upanja sabo prinesel.

„Vaš prihod,“ reče Jožetu zdravnik, „je kanil olje veselja na berlečo luč. Zadnjič se je vpomogla lučica — pa kmalo bo vgasnila. Pripravite se, in ko bi ne bili vi prišli, bi bila žena že poprej umerla. Boga zahvalite, da ste jo še v življenji dobili.“

Grenek pelin mu je vžtel zdravnik v kozarec veselja; premagoval se je, ker nič ni hotel povedati, kaka je resnica in kako mu je pri sercu. Nikdar več ni šel od matrne postelje, on jej je dajal zdravila, ki mu jih je zdravnik izročil. Vedno je bila njegova v materni roki, le v njega je bilo materno oko obrnjeno.

Prešlo je osem dni, pa vsak dan je bilo materi slabije. Malo je govorila in kar je govorila, bila je ljubezen do svojih otrok, hvala Bogu in hvala njima za ljubezen, katero sta ji povračevala.

Ne trenutka je nista zapustila, ne Jože ne Rezika, ker ni jej mogel zamolčati, kar mu je zdravnik resnično povedal. Po tem se je začela mešati. Proti polnoči se vzdigne in čutila je moč kakor v mladih letih. France ji je moral malega Jožeka in Reziko prinesiti, ktera je še k sebi stisnila in poljubila — prosila Boga, da bi njene otroke in vnuke blagoslovil.

„Nikar jokati,“ jim reče. Srečna sem, rada unerjem, ker vidila sem svojega ljubljenceka Jožeta. Vaš oče me že čaka in oba vas bova pričakovala pri Gospodu, k kateremu grem z živo vero. Ostanite bogaboječni, zvesti in pravični — tudi vaša pot bo peljala v nebesa.“ Previdili so jo g. fajmošter s sv. zakramenti. Tako v vsem pripravljena, je nagnila se ter dušo izdihnila.

Velika je bila žalost Jožeta, vender ga je tolažila misel, da je s svojim prihodom materi polajšal smertne težave, da je od nje blagoslov prejel, da mu je bilo mogoče, do zadnjega trenutka svoji materi otročjo ljubezen v delih skazovati. Žalostjo je napolnila vso hišo smert preljube matere, katero je France kakor svojo ljubil.

Štiri tedne je bil še Jože doma in potlej se nazaj podal. Dedšine ni hotel vzeti, marveč dal je še mnogo denarjev, da sta mogla mlada Veršana v dolini ležečo zemljo kupiti. Za malega Jožeka je obljubil skerbeti, ker je vidil, kako France za svojo družino skerbi. Rezika ga je neprenehoma prosila, kmalo spet domu priti, in doma v prekrasnih gorah Bohinskih življenje doveršiti; zdelo se je pa Jožetu, da ne bo nikdar pod lahkim krilom krajske dežele spal, temuč da ga daleč na ptujem grob čaka. Ni za gotovo odrekel željam sesternim, pa prepravičen je bil, jo z nadami slepiti.

Ni mogel tajiti, kakšno moč ima ljubezen do domovine, akoravno je zginilo, kar ga je naj trdnije na se vleklo. Težko mu je bilo se ločiti, čeprav ne tako težko, kakor prvič, ko je s Janezom siromašen fantè domovino zapustil. Vender so mu igrale solze v očeh, ko ni več hišice nad vasjo Bistrico vidil, ko se je čez malo dni Triglav skrtil. Kmalo je imel ljubo domovino za herbtom. Ni minulo teden dni, pa je bil spet v Benetkah.

IX.

Padec Napoleona ni naredil zmešnjav, kakor so ljudje pričakovali. Radi so se podvergli vsi poprejšni vladi. Močno je bilo Jožetu serce pri mislih, kako bota spet začela kupčevati.

Spoznal ga je koj Janez, da se mu je nekaj žalostnega pripetilo; bila je nekaka resnoba v njegovem poprej tolikanj veselem obrazu. Ko ga je vprašal, se spusti prijatlu na persi, ki je koj vganil, kaj da je, preden mu je Jože povedal. Žaloval je ž njim vred, ker je mater svojega prijatla častil in ljubil, kar je tudi zaslužila.

Prijazno ga je fabrikant sprejel; od kupljene hiše in štacune mu nista ta večer še nič hotla povedati.

Še le drugo jutro mu je Janez nasvetoval, v Benetkah štacuno narediti. Prestrašil se je Jože, ker mu je bilo premoženje obeh dobro znano, in mislil si, da Janezu ni dobro — ker njunega denarja bi komaj dosti bilo, v kakem mesticu si hišo kupiti.

Peljal ga je Janez na tisti kraj, kjer je bila hiša, in v njo. Čudil se je lepoti, in kako okusno je bilo vse napravljeno, in še le po tem mu Janez pove, da je to hišo on kupil in jo popravljati začel. Pervo nadstropje je že v najem uzeto od nekega gospoda iz Ogleja. Jože se ni vedel kam djati; ali bi bil pogum svojega tovarša občudoval, ali prijaznost fabrikanta, ki jima je toliko denarjev posodil.

Neprenehoma sta delala in kmalo je bila naj lepša zmed vsih štacun, vse tako vkusno vredjeno, da so nehoté prišle gospodične vprašat po tej ali uni reči. Nikdar ni bila prazna štacuna; prodala sta veliko in dobička je bilo celo pest. Z veseljem sta pričakovala ne preveč oddaljenega časa, brez dolga biti gospodarja hiše in lepe štacune.

Med tem časom je prišel gosp. Gilberto iz Ogleja za svojega zeta stanovanje pripravljat. Bil je prijazen starček.

Nekega dne prav zgodaj je Jože slonel na mizi v štacuni ter nekaj prerajtoval, ker na vse zgodaj ne hodijo bogati ljudje po štacunah, zato je imel čas.

Priveslala je ladjica pred hišo. Naglo se je pripravil, ker je mislil, da so prišle imenitne gospe kaj kupovat. Nasprot hité lepo pozdravlja. Bila je gospa z svojo hčerko, za kterima je en gospod prišel.

„Mislim, da smo prav prišli? vpraša gospod. Iščemo hiše gospodov Jožeta in Janeza Slavoni (t. j. Slaveni, tako ju je fabrikant imenoval), kjer je gospod Gilberto iz Ogleja stanovanje najel?“

Priklonil se je Jože.

Pri tej priliki spozna gospa Jožeta — skorej na glas je zaupila. —

„Kaj ti je,“ upraša gospod?

„Glej, Št. Alban, je rekla, malega dečeka, ki sem mu listnico zročila!“

Tudi Jože jo je spoznal. „Prosim, stopite v hišo,“ reče Jože, neizrečeno vesel.

Šli so v štacuno.

„Moj Bog,“ povzame Jože, „kako sem želel ure, vas blaga moja dobrotnica zopet dobiti. Mnogo let sem nosil na persih mi zročeno blago, vedno iskaje blage roke, ki mi ga je zaupala — nisem je mogel dobiti in ves trud je bil zastonj.“

„Kje je listnica, kako je ž njo?“ popraša naglo gosp. Št. Alban.

„Spravljena je še vedno dobro,“ reče Jože, „kakor sveta reč.“ Prosil jih je se vsesti in on skoči v sobo za štacuno.

„Vidiš, Št. Alban, da se nisem zmotila, verovati zvestim očem fantiča,“ veselo gospa pravi.

Kaj bi se bilo z nami godilo, ko bi bila listnica prišla v roke nasprotnikov. Grajal si me, da sem jo otroku izročila — pa iz oči tega dečeka se je naj zvestejša duša svetila, in dostojno se mi je prikupil z mošno, ki mi jo je neodvezano nazaj dal.“

Komaj je gospa govoriti jenjala, je bil že Jože z listnico tukaj in jo v roko gospej Albanovi dal. Nikdar se je ni druga roka kakor moja doteknila. Sveta se mi je zdela, kakor vaš spomin, ki ste mi prvo, morda naj večje veselje mojega življenja pripravili s cekinom, da sem mogel svojo revno, dobro mater s prvim darilom otročje ljubezni razveseliti. Poln občutov tako govori Jože in poljubi roko blagi gospej.

„O zvesta duša!“ reče gospa in solznih oči poprime roko mladenča. „Misel sama, da sem listnico v obupu naj zvestejši roki izročila, me je tolažila, ko vas nikjer dobiti nisem mogla.“

„Gotovo da niste vedili, kake važnosti je ta listnica, posebno, ko bi bila v prave roke prišla.“

„Vaš dolžnik sem vse svoje življenje,“ reče gosp. Št. Alban.

Gosp. Gilberto, oče gospe Albanove, je niz prvega nadstropja prišel, in gospa mu koj začne pripovedovati, da je listnica najdena, ter mu vse pove.

„Vi ste tisti deček, od kterega mi je moja hči vedno pripovedovala?“ radostno vpraša starček. „Tudi jaz se vam preserčno zahvaljujem. Pred vsem moramo Boga hvaliti, da je naše osode tako lepo vravnal in na zadnje še k vam stanovat pripeljal. Ako vaše prejšne in sedanje okolšine preišlujem, ni dvomiti, da ste že veliko znamenitega doživeli in skusili, in gotovo se ne bote branili, svoje življenje natanko nam popisati.“

Všeč je bilo to Jožetu in obljubil je vse ob kratkem razložiti, in po tem so se ločili.

X.

Popisati se ne more, kako je bil Jože srečen. Čudno ga je Janez gledal, ko se mu je za vrat obesel. Še le, ko mu je vse povedal, da je gospo Albanovo dobil ter ji listnico izročil — da je hči Gospoda, ki je stanovanje v prvem nadstropji najel, ga je Janez razumel in ž njim se veselil. Rad je Janez na mestu njega opravljal v štacuni, in Jože se je podal k gosp. Albanu, ki ga je radostno sprejel.

Zapazil je zdaj Jože, kako lepa je hči gosp. Albana, spoznal v njenem obrazu nedolžno, ljubeznivo obličje sprelepega otroka. Koj pervikrat ga je rada imela, kakor lastnega brata. Jože je vse svoje življenje popisal, odkritoserčno kakor se je dogodilo.

Posebno ganilo jih je ločitev in prvi dogodjaji v Terstu in Benetkah. Poslušali so tiho, ko je od svoje domovine od snežnega Triglava z vneto besedo govoril — igrale so jim v očeh solze, ko je smert matere opomnil in tudi on se ni mogel solz zderžati.

S to pripovedjjo si je popolnoma serca vsih pridobil, akoravno so mu že veliko hvaležnost dolžni bili in zato ga zelo cenili. Gospod Št. Alban ga je ves čas pazljivo poslušal.

Svoj govor doveršivšemn Jožetu reče: „Ali bi ne hotli vi reči prevzeti in preskerbeti, s kterimi moram cesarske zaloge napolniti? Mislím, da ne bo brez dobička. Jaz sem vikši cesarski oskerbniik in rad vam pripustim to reč, ker vam z dobro vestjjo morem zaupati? —“

Perva beseda, ki jo je Jože z Janezom govoril, je bila o tej reči. Povedala sta tudi fabrikantu, ter ga prosila, naj bi on bil njun drug v tem podvzetji in jima dobrih svetov, kakor zmirom dozdam, dajal. Prevzeli so vsi trije skupaj ponujeno oskerbništvo, kar jim je mnogo dobička doneslo.

Gospod Št. Alban je bil s preskerbljenimi rečmi tudi popolnoma zadovoljen.

Kupčija je med tem vedno napredovala, na vse kraje sta blago razpošiljala. Jože pa ni pozabil svoje sestre. Večkrat in po veliko jej je pošiljal, jej skerbi polajšati in življenje prijetniše napraviti njeni družini.

Naj huje je bilo Jožetu, da je moral vedno v štacuni biti in malokdaj utegnil iti obiskat gosp. Albana. Ko sta pa vidila, da sama nikakor ne moreta shajati, sta dva pomagača v službo vzela.

Zdaj je bilo Jožetu mogoče, večkrat v družbi gosp. Albanove družine razveseljevati se, kamor ga je vedno bolj serce vlekle. Janez ga je koj spoznal in večkrat neusmiljeno dražil, rekoč, da se pač podaja tako lepa ženica v olišpano štacuno. Akoravno je Jože vedno tajil, je vendar v sercu drugače mislil.

Skrival je svoje občute, kar je le mogel, ker misel, da prelepa hči imenitnega cesarskega uradnika ni zrastle za prostega Bohinca, mu je vedno pogum jemala. Zato je Janezu prepovedal, ga s to rečjo dražiti. Janez pa majaje rame je mislil, s tim še ni nič dobljenega ne zgubljenega. Zapazil je Janez, kako je krasna deva Jožetu udana, kako dopadljivo je lepega Jožeta pogledovala, saj so ga mati in oče njeni tako visoko spoštovali.

Jože ni mislil še na ženitev, dokler je imel še koljkaj dolga. Če je gosp. fabrikant Morand časih od ženitve spomnil, in to je marsikdaj, ko je Jože prav kakor njegov sin zraven njega sedel, mu je Jože rekel: „Prosim vas, molčite, o tej reči, dokler sem še vinar dolžan, ne morem na ženitev misliti. Kako bi mogel skerbi nakladati svoji ženi na glavo, ktere bi mi glavo belile?“

Smejal se mu je Morand.

Vedno lepše vama napreduje kupčija, vsak dan imata manj dolga — jaz le vajne maloserčnosti ne razumim.

Janez je bil Jožetovih misel. Po mojih mislih je nesramno z ženanim denarjem svoje dolgove plačevati.

Uperal se je fabrikant nasprotno dokazati, pa zastonj. Nepremakljiva sta ostala v svojem mnenji. „I“, reče fabrikant, „koliko imata pa tudi dolga. Skoraj izreči ni vredno.“

„Hvala Bogu“, reče Jože, „res je to, gosp. Alban nama je veliko pripomogel, ali vse se lahko in kmalo spremeni.“

„Kako to?“

Ali mislite, da Napoleon ne bo skušal, prestol francoski spet posesti? Ne morem si misliti, da bi majhen ostrov Elba zadostil poželjivemu sercu njegovemu. In če se to zgodi, privihral bo, kakor besna nevihta se bo vojska po vsem svetu razširila.

Morand mu je prav dajal: „Tudi jaz sem že to premišljeval.“

Če je Jože kaj tacega pri gosp. Albanu spomnil, se je gospod na glas smejal. Vender vedno bolj zamišljen je postajal.

Enega dne pride k Jožetu. Na obrazu se mu je brala skerb.

„Ali morem na tihem z vami govoriti?“ ga vpraša.

Jože ga pelje v sobo, v kateri sta z Janezom stanovala, ki je ravno nekaj zapisoval.

„Dobro, da ste tudi vi tukaj Janez“, pristavi gosp. Alban. „Žalostno novico imam: Napoleon je že spet na Francoskem in povsod se drenjajo krog njega.“

Jože in Janez osupneta. — „Nikomur ni treba praviti“, jima reče gosp. Alban, „jaz moram nevtegoma v Beč. Ali bi vas smel prositi, tačas varh moji družini biti.“ Obernil se je s tim vprašanjem k Jožetu.

Jože ga zagotovi, da vse, življenje in premoženje hoče žertvovati, ako bi se jim kaj hudega pripetilo.

„Hvala, lepa hvala“, radostno reče gosp. Št. Alban ga za roko poprimši, „nisem se nad vami motil.“

Drug dan jo je gosp. Alban v Beč odrinil.

Zastonj je bila skerb Albanova za svojo družino. Nikdo jih ni nadlegoval. Jože pa je s tim časom v vso drugo zvezo z Albanovo rodbino stopil. Varh je bil gospej in hčerki, kakor danica lepi Malki. Vsak večer je bil z Janezom pri njih. Tolažila sta, kolikor jima je bilo mogoče. Ali kmalo se je vse preobrnilo in strah zginil. Napoleona so zadnjič nasekali — zvezda njegove sreče je otamnela — in mir je spet prišel iz skritih kotov na dan.

Zdaj se je še le dobro vidilo, kako rad da ima Jože milo Malko Albanovo. Preljubezniva Malka je bila pa tudi prenedolžna, preodkritoserčna, da bi bila mogla dolgo skrivati svoje ljubezni do Jožeta. Zapazil je to materin dedej, stari možiček, ter z veseljem svoji hčeri, Albanovi gospej, to novico pripovedoval.

Gosp. Alban je spet nazaj prišel. Iz globočine serca se je Jožetu zahvaljeval.

Gosp. Albanova ljubezen do Jožeta je bila resnična. Vender Jože vedno dalje ni prihajal k Albanu, ker visoka čast Albana mu ni ravno veliko upanja dajala. Če so ga grajali, zakaj da je ne pride obiskat, se je zgovarjal, kar je mogel. Pa kmalo je zvedel gosp. Alban, zakaj je Jože tako plašljiv postal. Še rajši ga je zato imel in dokaj bolj sramožljivega mladenča spoštoval.

Pa tudi Malka se je spremenila. Tiha in tužna je bila. Ko jo je mati uprašala, ji je vse povedala.

Janez se ni nič spremenil; spoznal pa je Jožeta, zakaj je vedno bolj žalosten prihajal. Ako ravno ni znal, kakih misel je gosp. Alban, je vender sklenil, Jožeta bolezní ozdraviti, ali z dobrim ali grenkim zdravilom:

Mož, na ktereга se je zanašal, je bil gosp. fabrikant Morand. Soznanił se je bil Morand z gosp. Albanom.

Odkritoserčno mu pove Janez, kako se z Jožetom godi.

Morandu se je kaj tacega že davno dozdevalo. „Prepustite meni vse, dragi Janez. Zadovoljni bote, kakor bom jaz naredil. Razun tega imam že dalj časa nekaj pripravljenega, in z gospod Albanom moram o kratkem govoriti.“

XI.

„Jaz ne vem,, reče nekega dne Št. Alban, ko sta bila sama z ženo, „zakaj Jožeta ni več k nam. Jaz menim nisem uzrok in ti tudi menda nisi kaj pregrešila zoper njega?“

„Gotovo ne“, odgovori gospa. „Znano ti je, kako cenim verlega mladenčca; mislim pa, da bi ne bila prazna, ako združim njegovo izostanje z nekako otožnostjo naše Malke, kar tvojim očem gotovo ni odšlo. Ljubi jo, ker si pa ti večjo čast v službi dosegel, se boji, da bi je mu iz prevzetnosti ne odrekli.“

„Tako je, tako“, se zasmеja gospod Alban, „zdaj se meni jasni.“ —

„On Malko ljubi“, nadaljuje gospa Albanova, in ker se boji, da bi mu je ne odrekli, raji tudi nas opušča, ali saj tudi Malke noče vnemati zastonj po njegovih mislih. Meni je njegovo obnašanje prav zelo všeč.“

„Ti norče! komu bi z boljo vestjo mogel svojega otroka zaupati, kakor njemu, čigar poštenost in zvestobo poznam, kakor čisto zlato. Saj tudi njegov stan ni naj zadnjih, ker kupec je le kupec in povsod spoštovan.“

Gospa ga za roko primši reče: „Kako sem vender srečna, kaj tacega od tebe slišati. Že dolgo sem želela, pa nisem se upala želja izreči!“ —

V tem trenutku poterka gospod Morand.

Stopil je koj v sobo.

Ko so se prijazno pozdravili in o mnogih drugih rečeh se razgovarjali, je gospod Morand besedo napeljal na to, zavolj česar je posebno prišel.

„Znana vam je moja zveza z Jožetom in Janezom Slavoni, kakor meni ni ptuje, zakaj vam je Jože tako drag. Jaz sem

jima denar posodil, da sta začela kupčevati. Marsikdo bi bil mislil, ali bi to storil ali ne — jaz nisem tega nič porajtal, ker znana sta mi bila ona od prvega dne, ko sta v Benetke prišla do zdaj, in gotovo, nikdar pravičnejših ljudi še vidil nisem.“

„Prav imate,“ poterdi gosp. Alban.

„Kakor sem že rekel, več zaupanja sem imel v njuno delavnost in poštenost, kakor v svedoke in premoženje, in hvala Bogu! nisem se motil. Vse sta mi že poplačala razun majhnega števila, ki ni vredno imena, opomnim pa zato, da si ne bote mislili, da hočem kaj zamolčati. Sklenil sem, kupčijo popustiti, svojo fabriko prodati in mirno stare dni preživeti. Poznate fabriko in veste, da ni nevarno in vagano početje. Ker sta mi ta dva mladenča tako pri sercu, ki sta vedno in v vsaki reči mož beseda bila, bi rad fabriko njima prodal. Namenil sem Jožeta za njo. Ali dobro vem, da je na upanje noče. Janez je bolj tergovec. Štacuno bi sam lahko oskerbel. Pojte z mano, ako smem prositi, v mojo fabriko, pogledjte vse, in ako je vam mogoče, pripravite Jožeta, da se mi vda.“

Radostno je gosp. Št. Alban poslušal. „Dobro, jaz grem z vami.“

Spremil je Moranda. Pregledala sta vso fabriko in sklenil jo je za Jožeta kupiti. Všeč je bilo to Morandu. „Ne vem, zakaj Jože nič več k nam ne pride, kar sem iz Dunaja prišel,“ reče gosp. Št. Alban.

„Ne zamerite človeku,“ poprime Morand besedo, „ki vam ni enak ne v časti ne v družih rečéh, ako si upa vam važno reč opomniti. Jože ljubi vašo Malko; ali vaš stan ga zaderžuje in nesrečnega dela.“

S temi besedami se je zid poderl. Alban mu je zagotovil, da je on že davno mislil, svojo hčer Jožetu dati, in Morand je prej ko je mogel, še tisti dan Janezu povedal vse, kar je vedil.

Zvečer je Janez rekel Jožetu, naj bi šla k Albanu.

Jože se je branil; pa Janez je butil z besedo kakor je kakor mislil in je v resnici bilo.

Vedil je Jožeta potolažiti, in šla sta.

Serčno in ljubeznivo so ju sprejeli. Janez jo je tako sukal, da sta Jože in Malka sama bila in Jože je mogel gotov biti, da je Malka tudi zadovoljna. Ko mu je Malka obljubila, je bil bolj pogumen in vprašal je še stariše, ki so mu z dedjem vred veselo obljubili.

Da je fabriko kupil, ni Št. Alban nič spomnil, tudi Janeza je prosil molčati. Kdo je bil srečniši od Jožeta?

„Na vse zadnje si bom še jaz moral pridno ženico poiskati,“ reče Janez.

„Kako pa da!“ reče Jože.

„Če molčiš, ti nekaj povem,“ reče Janez.

„Tukaj desna!“

„Naj bo — vedi, da mi Morandova stareji hči dopade. Kaj meniš, ali bi bil zadovoljen Morand, me za zeta vzeti? Gospodična me ima rada.“ —

„Ni dvomiti,“ reče Jože, „ali ga vprašam? —“

„Ga bom že sam,“ pristavi Janez; „toliko morem reči, da mi fabrika ne dopade, akoravno prav veliko dobička na leto nese; bolj mi je moja sedanja kupčija všeč.“

„To se že popravi,“ mu reče Jože, in Janez se mu je na tihem smejal.

XII.

Ženitba, na kateri je bilo zraven Janeza, Moranda in gosp. Albana tudi nekoliko družih prijatlov, je minula. Prav veselo so pirovali.

„Pri meni,“ reče popoldne gosp. Alban, „ne morete stanovati. Zato sem vama stanovanje kupil. Idita, gremo gledat.“

Gosp. Št. Alban pelje vso družbo v fabriko, iz katere se je gosp. Morand že preselil. Št. Alban je delavce dans tudi pogostil.

Vsi delavci so stali zunaj lepe dvorane in pozdravljali svojega novega gospoda, kterege so že davno poznali, z veselim kričem.

Št. Alban stopi pred Jožeta. „Tebi ljubi sin, Malka fabriko to daruje za jutranje darilo. Prišel si vanjo reven deček in zdaj si njen posestnik; poštenost ti je pot k njej na-

rejala. Pribežališče ti je bila v dnevih pomanjkanja, zdaj naj bo tvoja last. Plačilo si dobil od Boga za svojo poštenost in zvestobo, spolnilo se je, kar pravi pregovor: pošten človek svet preide (povsod ga imajo radi).“ Zdelo se je Jožetu, kakor bi sanjal. Stal je kakor okamnjen in nehoté so mu solze hvaležnosti igrale v očéh.

Sprelepa Malka, gibéna kakor serna, nanj se naslonivši ga vpraša rahlo se smejé: „Ali je mar nočeš?“

Zbudil se je. Nježno devico stisne na serce, objame gosp. Albana in Moranda in vsi so bili močno ganjeni.

Janez si je solzo veselja obrisal in djal: „Gospod fabrikant, ali daste tudi vi Bohincu, ki se Janez zove, kaj na upanje?“

„O, ti si vse vedil,“ reče Jože ter svojega prijatla objema; „splačati se ti mora!“ Prime ga za roko in ga k gospod Morandu pelje.

„Dragi prijatelj,“ reče, „jaz sem presrečen in želel bi, da bi radost združena bila. Tukaj je le, ki ima Vašo Tončekó rad. Ali smem zanj prositi?“

Morand je Janeza debelo pogledal. „Ali tako?“ je vprašal.

„Tako je,“ odgovori Janez; „le toliko morem opomniti, da sem se, kakor previden kupec že davno zagotovil — Tončika mi je že rokó obljubila!“

„Vse na skrivnem?“ se je v šali Morand jezil. „Lepe reči, dragi prijatli. Stavim, da bi še moje privolenje rad?“

„Kakó pa!“ so vsi zaupili, radostno z rokami ploskaje.

„Kaj hoče narediti opeharjeni oče?“ rekši, je Janeza objel.

„Še dans mora poroka biti, reče Morand in vsi ste svatje. —

Kako je gospa Morandova osupnila! Kako Tončkiki serce bilo! —

In srečna noč je zazibala srečen dan v sladko spanje! —

Ali ne bodite hudi, da bom že sklenil pripoved, ktero vam bi še dolgo dolgo pripovedovati zamogel, kako sta se Jože in Janez vedno ljubila, eden družega svétom in djanjem podpirala. Jožetu se je v fabriki vse po sreči obračalo. Ker je po-

treboval pomagača, je pisal po Veršanovega Franceta in Reziko, da sta v Benetke prišla. Tudi ta dva Bohinca sta se kmalo Benetk privadila in dobro jima se je godilo. Stari Morand se je koj k Janezu prebasal in v tistih sobah stanoval, kakor poprej gosp. Alban. Eden drugemu so roke podajali in božji blagoslov je bil očiten pri obeh družinah.

Raji imele se na svetu še niso nobene družine, kakor Jožetova in Janezova, Morandova in Albanova.

Jožeta in Janeza je pa še nekaj družega vezalo. Bila sta namreč France in Rezika. Rezika je kmalo razumela Malko in Tonček, in France je bil v pol leta Italian od nog do glave. Pozabila nista Cvetnarjevega Toneta v Bohinji; pošljala sta mu vedno benečanske rumenjake!

Pomagala sta marsikteremu revnemu dečku in pokazala mu pot k sreči — nikdar nista pozabila, da sta ona samo z ljubeznijo dobrih ljudi tako premožna moža postala. Pa tudi v sreči nista pozabila, da sta Bohinca; naj raji sta se med seboj slovenski pomenkovala in skor vsako leto sta svojo družino v Bled morala peljati, kar si je tam Jože eno sobo zmalati in samo gorenške kraje: blesko jezero in grad, za katerim se Triglav v svojem večernem zlatu blišči in več tacih krajev, tudi čez skale bobnečo Savico v jutranjem solncu z sedmero-bojno mavrico po zidovih namalati dal!

Čez vse pa sta hvalila Boga. Nikdar nista pozabila, da sta vse, kar imata, iz roke nebeškega Očeta prejela, ki svojih zvestih otrok nikdar ne pozabi.

XX.

Fedor in Olga.

I.

Noč je, in skoz visoke okna nekega veličanskega poslopja v rusovskem stolnem mestu Petrogradu sije blede mesec v krasno sobo, ktere ozidje in naprava se zlata, srebra in

švile leskeče. Kamor se okó ozrè, povsod se mu blišcé nasproti dragocenosti in krasote neizmernega bogastva. Tukej visijo veličanske beneške ogledala, tam drage podobe slovečih umetnikov, tukej težke svilnate predgrinjalke, tam dragocenjene z zlatom navdelane pogrinjala in preproge po tléh raztegnjene, tukej zlate z biseri okinčane posode, tam čudoumetno napravljena ura iz alabastra in tukej visi na zlati verižici težak sto in sto dražih kamnov lesketajoči svečnik, ktereга neštevilne lučice skorej beli svit polnomesca temnijo.

Pa v sredi tega bogastva, te krasote in dragocenosti kolika žalost in britkost! —

Poleg nar širje stene stoji mehko postlana postelja. Svilnate zagrinjala se gubijo s težkimi valdami iz nad posteljnega obnebja navdol in zlate vezi jih razprostirajo na levo in desno. Vse je v bogastvu, vse se bliskeče v prezali krasoti. Vendar, kdo porajta na vse to bogastvo? Kdo se za vse to kej peča? Gotovo ne una blede-vela človeška podoba, ki težko dihaje z motnim očesom in upadenim obličjem v prekrasni postelji počiva; tudi ne uni deček, ali bolj za prav mladeneč, ki na kolenih pri postelji medlé in z vročimi solzami velo roko svojega bolnega očeta poljubuje; in ne una blaga deklica, ki zraven svojega brata klečé svoje objokano obličje proti nebu vzdiguje, k večnemu Očetu zdihovaje, da bi njenemu očetu še zdravje dodelil; in tudi ne uni sivi starček, stari, zvesti hišni služabnik, ki umirajočega skor nič manj ne obžaluje, kakor lastna otroka: zakaj on je tega bolnika pestoval, ko je še otrok bil, je potem vse življenje veselje in britkosti zvesto ž njim delil in je ravno tako malima otrokoma skerben prijatelj in varh bil, kakor nekđaj še majhnemu, zdaj umirajočemu očetu. Še celo uni veliki, videzno ošabni mož z jastrobovim očesom in černo brado je viditi, kakor bi žalosti in pomilovanja ginjen bil, čeravno se na njegovem osornem obličji le težko njegovi notranji občutki berejo. Ta sloní poleg znožja postelje in stoji dolgo nepremaknjen in molči; njegovo zgerbančeno čelo in njegov ojster pogled je zdaj na umirajočega, zdaj na britko presunjena otroka obernjen. Težko dihajoči bolnik, žalostni starček, ihtijoča otroka, temni osorni mož — ti vsi so žalostno nasprotje neprecenjenega krog njih blišče-

čega bogastva, ki zdaj nar bolj živo pričuje, kako malo da zamore človeka osrečiti? Ubogi, umirajoči bolnik, kaj se pač on dalje za posvetno pečá! Jokajoča otroka, — nju oči so v solzah potopljene in obernjene samo v ljubega očeta, ki jima bo tako kmalo odvzet in ktereга življenja za vse svoje bogastvo le za eno samo uro podaljšati ne moreta! In zvesti služabnik, ki imá zdaj nar večega dobrotnika in prijatla zgubiti, kaj se pač tudi on pečá za bliščeče zlató in drage bisere krog sebe, zdaj ki ugasne milo oko, ki mu je vedno tako prijazno bilo! — In uni mož — ujec teh dveh otrok — še celo on, vender nak! on sam se oberne od umirajočega preč in meri z velicimi očmi neprecenjeno bogastvo krog sebe, in neko posebno peklensko veselje se mu iz pod temne brade smeji — on sam se proda, da se mu v sercu še drugi občutki kuhajo, kakor občutki žalosti in pomilovanja. — Klečejoči mladenč dobro zapazi ta hudobni pogled, to peklensko veselje — njegovo obličje prerudi, njegovo okó se žive nejevolje leskeče in serdite besede so mu že na jeziku; vender on molči, serditi pogled mu v očesu vgasne in zopet kleči mirno z žalostnim, v ljubega očeta upertim očesom. Mož pa, ki pri znožji sloni, se še bolj videzno žalostnega dela, kakor poprej. Še bolj temno zgerbanči svoje čelo in več se mu ne bere ostudno veselje v ogroznih očéh.

„Fedor! Olga!“ reče zdaj tiho in pojemaje bolni oče, — „ljuba moja otroka, moja poslednja ura se bliža, vajna rajna mati me že tje za seboj kličejo in kmalo vaju bom zapustil in vaju nikoli nikdar na zemlji več vidil ne bom! Fedor, moj sin, ali me slišiš?“

Mladenč trepeče in vroče solze ga zalijejo. Vender se premaguje in z na pol oterpnjenim glasom odgovori: „Tukej sim, ljubi oče, slišim vas! — Nak, nak! ljubi oče, nikoli, nikdar nas ne morete, nas ne smete zapustiti!“

Sladkomilo se nasmehljaje pogleda oča kakor s spremenjenim očesom svoja otroka.

„Gospod kliče“ reče na tó, „in prav bi ne bilo, se njegovi sv. volji ustavljati. Še malo besedi mi je danih z vama govoriti, ljubi moj Fedor! moja predraga Olga! Dobro si jih zapomnita, zakaj poslednje so vajnega rajnega očeta!“

Bolnik obmolkne in njegova poslednja moč pojemlje, med tem ko njegova otroka glasno jok zaženeta; vendar še enkrat se zasveti njegovo oko in gleda milo uboga otroka, ki bota morala tako kmalo že zapuščene sirote ostati.

„Fedor!“ reče on, „vedno si bil dober deček, bodi torej tudi, kadar mene več ne bo. Bodi zvest varh svoje sestre! Tebi priporočim skerb za njeno blagostanje! Ali jej hočeš vedno ljubezniv brat, skerbjen prijatelj biti?“

„Da! Hočem, ljubi oče“ odgovori pojemaje Fedor. „nikoli se nočem ločiti od nje!“

Oče se zadovoljno, kolikor mu še moč dopusti, nasmehne in reče proti Olgi: „In ti Olga! moje drago, ljubeznivo dete! ali boš tudi svojemu bratu z enako ljubeznijo vdana, s kakoršno si mene vedno ljubila? On je vreden, da ga ljubiš, Olga!“

„Bogu je znano, da ga ljubim, tako kakor vas, dragi oče!“ odgovori Olga.

„Prav tako, moja otroka,“ reče oča, „Gospod blagoslovi to uro in vama milost dodeli, da bota terdna in srečna v nasprotni ljubezni in skerbi eden za drugega! — In ti Ivanov — —“, s temi besedami se oberne umirajoči proti temnemu osornemu možu, ki je še zmiraj konec postelje stojé žalostno prigodbo gledal, — „Ivanov, moje rajne zaročnice ljubi brat, tebe prosim, imej skerb za uboge sirote, dokler nista še močna zadosti, se z viharji tega življenja bojevati. S svojo poslednjo besedo ti tedaj vse svoje, kar mi je nar drajšega, izročim, — Ivanov, ti me gotovo ne boš v zaupanji goljfal!“

Pri teh besedah Ivanova nekoliko po rujavem obrazu bledica obide. Viditi je, kakor bi bil pobit; na to reče z negotovim glasom: „Ti prezgodaj skerbiš, Černikov. Bog obvari, da bi bila tvoja poslednja ura že tako blizo! Potolaži se, še veliko let boš živel, če boš enkrat to bolezen prestal!“

„To je da“ reče knez Černikov, „tode to se ne bo nikoli zgodilo. Moje oko bo v kratkem ugasnilo. Ivanov, stopi sem bližej! Priseži mi tukej pri živem Bogu, da hočeš mojima otrokoma drugi oče biti! Tega me zagotovi, Ivanov, in lahko bom umerl! Ti, kakor njun ujec, ju boš gotovo skerbno varoval, otroka svoje rajne sestre! — Ivanov! v svoji poslednji naredbi sim te varha čez nju postavil, tebi sim ju zaupal, —

ta moj nar drajši zaklad — obljubi mi tedaj, da ju hočeš varvati, kakor lastna otroka!“

Umirajoči podá knezu svojo trepečo desnico in Ivanov mu seže z žarečimi persti nasproti in reče z merzlim glasom: „Storil bom za nju, kar bo v moji moči, tega te zagotovim pri živem Bogu!“

„O gospod! gospod! izročite meni skerb za draga otročiča!“ zakliče naenkrat stari zvesti služabnik s trepečim glasom. „Jest sim ju varval, in za nju skerbel do današnjega dne — in zvest jima bom, — skerbel bom za nju, zagotovim vas pri živem Bogu! to da meni, meni samemu izročite ljuba otroka!“

Presunljiv je bil pogled že skor ugasnjenih oči, s katerim se umirajoči v zvestega služabnika ozrè, še bolj presunljiv pa ta, s katerim se nar prej dvomljivo, potem pa serdito v Ivanovęga upre, ktereга divje obličje že več notranjega peklenkega veselja potajevati ne more.“

„Usmiljeni Bog!“ zakliče Černikov, — „prepozno je — Gospod! ti bodi varh ubozih sirot, katerih očeta zdaj k sebi pokličeš! — Ivanov! moje prekletstvo, če — —“

Glasa mu zmanjka in težko se mu glava zverne nazaj. „Bog bodi njegovi duši milostljiv!“ kremľjá jokaje stari služabnik in položi merzlo glavo na blazino, ktero vroče solze polivajo. Fedor glasno plaka ves prestrašen, Olga mu pade v naročje britko jokaje. Knez Ivanov stermi debelo v uboge sirote. Tamen, tamen je njegov pogled, kakor nar černejša noč in v njegovi čerňi duši se zbudijo vse hude, dozďaj še s silo potajevane strasti in tamnejše in tamnejše prihaja njegovo zgerbančeno čelo. Poslednjic se odahne, se skloni k merľicu in z divjim pogledom v vgasnjeno okó moza, ki mu je svoja otroka, svoje vse izročil, oči vpiraje.

„Mertev je!“ godernjá Ivanov, „to teló ne bo nikoli več živeło, te usta nikoli več prekletstva čez koga izrekvale!“

Spet mu je na obličji peklenško veselje, radostno se iz pod černe brade posmehuje, njegove velike oči se pasejo nad krasoto bogastva okrog sebe.

„Moje — vse moje!“ godernjá, da se komej sliši, se naglo zaverti in gre iz sobe, le ene same tolažne besedice ne

pušivši ubogima sirotama, ktera s čisto potertim sercem na tleh medlita in družega nič ne čutita, kakor neizmerno britkost zavoljo neskončne nesreče, da sta ljubega očeta na zemlji za vselej zgubila. Poleg mertvaške postelje poklekneti, jokati in moliti. Stari, zvesti služabnik Vazil poklekne in moli ž njima in njegove solze se ž njunima družijo. Tudi on je veliko zgubil; tode njemu ni za se dosti mar, on misli le na britkost zapuščenih sirot in njegovo zvesto, ljubeznipolno serce se trese in topi, če se v nju prihodnost ozrè in se kneza Ivanova spomni, v ktereга rokah je sadaj vsa njuna britka osoda.

II.

Knez Ivanov je bil pred svetom štet za nezmerno premožnega moža. Njegove posestva so bile velike in sužnjev je imel brez števila. Tode ljudem ni bilo znano, da to bogastvo ni več njegovo. Njegove posestva so bile že do zadnje merice zastavljene, le visoka kneževska stopnja ga je še obranila, da ga niso že davno dolžniki iz njegovega gradu izpodili. Neizmerna zapravljivost ga je že na kraj pogublivosti pripeljala, v ktero bi se bil kmalo nevbranjivo pogreznil; zakaj Ivanov, v vse grehe in gerdobe zakopan, ni bil mož zató, uboštva se ne bati, veliko manj pa še, ga voljno prenašati.

Drugi dan po smerti rajnega svaka, kteri mu je na smertni postelji skerb za svoja otroka prepustil, se sprehaja Ivanov po svojej sobi gori pa doli. Njegove jastrobove oči se leskečejo priserčnega veselja in njegovo obličje je priča radostne zadovoljnosti, ki se koj malo k žalostni obleki prillega, ktero je zavoljo smerti svojega svaka oblekel.

„Ravno o pravem casu se je stegnil!“ godernjá sam seboj ter dergne zadovoljno se smeja je roké eno ob drugo. „Še nekaj tednov naj bi bilo minulo, in on bi bil gotovo zvedel, na kakšnih tleh da stojim, in gotovo bi ne bil meni, heracu, svojega premoženja zaupal. Toda zdaj je vse dobro, Černikov je bil bogat, skerbhen, dober gospodar. S polovico njegovega premoženja svoje dolžnike poplacam, in drugo polovico — no, za to bomo že skerbheli, da bo prav! Kje se neki Petrovič tako dolgo potepa?“ —

Knez pocukne naglo in terdo za zvonček in majhen hip potem stopi služabnik v sobo, ki svojega gospoda s prav pičlim priklonom vpraša, kaj da veli?

„Kje je moj tajnik, Petrovič?“ vpraša knez.

„Kaj je meni mar“ odgovori služabnik, „mende se še po postelji valja.“

„Ti sužnji pes!“ zagromi knez nad njim ter stopi bliže njega, kateri pa neprestrašen pred njim stoji. „Se li prederzneš ti svojemu gospodu tako odgovoriti?“

„Svojemu gospodu!“ se hrohotá služabnik, „mende to gospodovanje ne bo dolgo terpelo!“

Kneza rudečica prešine. Z grozovitim pogledom stopi k njemu, ki se loti tako prederzno mu odjezljati, in ga vdari s svojo debelo pestjo, da se precej na tla zgrudi.

„Peter, Janko, Anže!“ zakliče knez z gromečim glasom in precej prileti trop služabnikov v sobo. „Zgrabite psa, zvezite in bičajte ga, da mu bo koža iz telesa postergana in verzite ga v tamno luknjo, da mi nikoli več pred oči ne pride. Preč ž njim! Precej! na mestu! če ne —“

Knezu ni treba dalje ukazovati. Sužnji zgrabijo strežeta ter ga vlečejo vkljub njegovemu branjenju seboj in majhen hip potem se sliši na dvorišču žalosten jok, nad katerim se divji knez z ostudnim veseljem več časa pase.

„Ha!“ gromi sam seboj in škriplje z zobmi, — „zares je bil zadnji čas, da se je Černikov stegnil! Tako daleč je tedaj že prišlo, da se že celo sužnji prederznejo nasprotvati mi! To mora drugači biti!“

Spet potegne močno za zvonec in tisti hip stoji drugi služabnik pred knezom, ki se nizko prikloni do tal in trepetaje knezovega povelja pričakuje.

Ponižno obnašanje tega moža nekoliko kneza potolaži in bolj prijazno, kakor je morebiti suženj pričakoval, ga nagovori in bara po svojem tajniku Petroviču.

„Gospod! gotovo je še v svoji sobi“ odgovori suženj.

„Pokličí ga!“ zapové knez. „Reci mu, da ima pri tej priči priti — pri moji jezi!“

Nizko do tal se sluga prikloni in leti kakor bi ga veter nesel. Dobro mu je znano, da je njegovo življenje v rokah

knezovih, in kako grozovita da je jeza njegova, mu je priča žalostna osoda svojega tovarša, ki je pred kratkim v grozovitih bolečinah končal. Nesrečni revež je bil le malo časa pozabil, da je knez tako dolgo njegov gospod, dokler ni od dolžnikov popolnoma pregnan in moral je to pozabljivost tako strašno z grozovito smertjo plačati! — Koliko nesrečnih sužnjev knezovih je že tako žalostno svoje življenje končalo, ki so v ostudne in mokre tamnice pahnjeni, počasi sognjiti morali! Pa kdo se je za nje kaj zmenil? Leto in zopet leto in dan so počasi trohneli v podzemeljskih hramih in nihče ni slišal njih stoka, nihče vidil njih solzá, kakor bistro oko vsegapičujočega Boga, kteremu ni nič skritega, kateri pa tudi nobeni hudobiji ne zanesse, ki jo prevzetni hudobnež v ošabni neusmiljenosti stori.

Komej je ubogi raztepeni suženj v grozovitih bolečinah svoj tek dokončal, že prisope skrivni tajnik Petrovič v sobo in se nizko, nižej še kakor suženj, pred svojim gospodom prikloni.

„Petrovič,“ reče ta, „kako stojé kaj moje reči? Jest potrebujem denarja! Pripravi mi deset tisuč rubeljnov.“

Na zastarelem, suhem obrazu zaraščenenega pisarja se narveče začudenje bere in s čudnim pogledom spod čela se v svojega gospoda ozrè.

„Denarjev! milostljivi gospod!“ reče s pobitim glasom, „denarjev! deset tisuč rubeljnov! Milostljivi knez! vaš ponižni sluga ne vé še, kje bi jih deset dobil! Posestvo je zastavljeno, žetev že na njivi prodana, vaše čede so že davno tirjavci požerli, kakor gotovo živim, nisem vstani nič pripraviti, drugačì ne, kakor će bi znal svojo rujavo kožo v zlató prekovati.“

„Tiho, ti revna stvar!“ zagromi hrohotaje knez, „kakor gotovo živim, mi moraš v eni uri deset tisuč rubeljnov preskerbeti. Deset tisuč! razumiš, Petrovič? deset tisuč!“

Petrovič se zvija kakor šiba, pòt mu po vsi koži stoji; zakaj dobro še pomni žalostne osode, ktera je pred kratkim ubogega sužnja zadela. In verh tega jè bil on sam knezov suženj, in je le s prilizovanjem in hlinjenjem pripravil, da je tajnik postal.

„Deset tisuč rubeljnov! gospod!“ kremljá tihama sam seboj. „Vzemite mi življenje, moje oči, moje vse, toda denarjev

vam vbogi Petrovič ne more preskerbeti!“ — In če me na kosce razsekati velite, vbogi Petrovič ne more, pa ne more vašega povelja dopolniti. Vzemite mu kri, — življenje, Petrovič je v vaših rokah, vaš nar ponižniši sluga, pripravljen vse dati za svojega gospoda — tode denarjev kovati ne more!“

„Kaj tudi ne, če bi bil knez Černikov umerl in kneza Ivanova za opravnika svojega premoženja postavil in za varha svojih otrok?“ praša Ivanov.

Petrovič zazija pri teh besedah s svojim debelim očesom in čudno se njegov ostudni obraz spremeni. Smertni strah ga mine in njegove sive, bodeče oči se žarijo, kakor oči kače, ki je ravno v namenu, na gotov plen skočiti.

„Kaj?“ vpraša zavzet, „knez Černikov je tedaj —“

„Mertev!“ odgovori naglo s ponovljenim veseljem knez; „in jest sim postavljen samostojen oblastnik njegovih milijonov!“

Petrovič skoči kakor zajec od tal. „Deset tisuč, gospod, deset tisuč rubeljnov!“ vpije na ves glas. „Juhé, milostni gospod! dvajset, petdeset, sto tisuč jih imate v eni uri, če je treba. Dajte mi dovoljenje in skočim, tečem, letim k svojim starim prijatlom. Ti dobro poznajo Petroviča, in če so ga tudi zdaj poslednji čas po strani pogledovali in se ga že od daleč zognivali, ga bojo zdaj spet poznali, se mu prilizovali in ga lizali; zdaj bojo spet djali Petroviču: „Očka, bratec“ kakor nekdanj, in ne bojo več železnih shramb pred njim zaklepali — in Petrovič, ki je vedno zrel tiček, ljubi svojega gospoda in je pripravljen zanj vse prestati, vse pozabiti, prenašati zaničevanje in zasmehovanje in bo vedno nar zvestejši, nar ponižniši hlapec milostnega kneza. Dovoljenje, dovoljenje, milostljivi gospod, le samo dovoljenje in vaša visoka volja je dopolnjena!“

Tako reče Petrovič in z nedopovedljivim veseljem posluša knez priliznjeno jezljanje zaničljivega človeka, ki je tako hitro pripravljen, nesrečna otroka rajnega kneza Černikova njune dedšine oropati, ju okrasti, oslepariti in opleniti, da bi knez Ivanov nju premoženje zapraviti zamogel, kakor je svoje pognal.

„Kakó pa, Petrovič, kadar paglavec Fedor v svoje leta pride in bo mene za rajtingo od hiševanja prijel?“ bara knez pomembivo. „Če tudi počasi, bo vender čas enkrat prišel in potlej — hodi z vragom gospodovanje!“ —

„Milostljivi gospod!“ odgovori Petrovič in se ozre plašno okrog sebe, kakor bi hotel paziti, ali ni morebiti kakega ogleduha blizo — „tisti čas ne bo nikoli prišel, če hočete!

„Če jest hočem?“ vpraša knez ves začudjen. „Jest ne morem časa uderžati, ali pa reči kakor Jozua solncu: ustavi se! in če bi tudi rekel, bi bilo zastonj!“

Ne, ne, jest ne mislim takó“ zaverne Petrovič ter stopi bližej k Ivanovu — „časa ne morem ustaviti, pa“ — bližej kneza stopi in mu hudobno smeja na uho šepeta: — „pa Sibirija je daleč, in če mladega Fedora, ki nam je edina zavera, tjekej pripravimo, se živa duša ne bo več za opravišтво knezovega posestva pečala.“

Knez, kakor sicer hudoben, stopi prestrašen nazaj. „Ali ne veš, reče nató, da bi naju tako silovito djanje obá ob glavo pripraviti utegnilo?“

„Se ve, če je buča neumna in nič prerajtati ne zna“ odgovori ostudni tajnik. „Toda Fedor je mlad, ognjen, nepremišljen, nagel, — čudno bi moralo biti tedaj, da bi se ne dal pripraviti, kej tacega storiti, da ga bomo smeli z vso pravico in privoljenjem carinje v Sibirijo poslati!“

„A, tako misliš! mu misliš tedaj zadergo nastaviti?“ povzame knez hrohotaje. „Zvita buča si zares ti Petrovič, to moram reči. Tvoj nasvèt je dober, toda kako ga izpeljati?“

„Prav lahko in brez vse težave“ odgovori tajnik ter dene pomišljeva se roko na čelo. „Kako je bilo, ne vem že, ali niste enkrat vi polkovniku Pestuševu v Moskvi neke posebne do-brote skazali?“

„Je že tako“ reče knez Ivanov. „Nanj se smem popolnoma zanesti. On je moja stvar. Pred je bil suženj, jest sim ga odkupil, ga oprostil in carinji priporočil. Zakaj? tega ne bom tebi pravil, — zadosti da ti povem, da mož je zvest in zvit. On tudi vé, da ga zamorem nazaj potlačiti, kakor sem ga povzdigniti znal, in zató mu smem zaupati. — Pa kaj misliš ž njim? Kaj nam zamore on pomagati, če veljá ga s poti spraviti, Fedora namreč?“

„Se smete tedaj, milostni knez, prav terdno, v resnici prav terdno nanj zanesti?“ vpraša še enkrat tajnik.

„Kakor na samega sebe!“ odgovori knez.

„No tedaj, pošljemo Fedora v Moskvo, ga vstulimo med polkovnikovo vojaško trumo in mu priporočimo, da naj glaváca tako daleč napletuje, da bo kakšino malopridnost naredil, ktera mu bo pot v Sibirijo odperla. Je enkrat tam — potlej, hodi z vragom! — večer mir imamo pred njim!“

„Se vé da Sibirske širjave so nezmerne; kdor je enkrat tam, je že dobro shranjen. Pa Olga? nje pa ne moremo v Sibirijo poslati! — Petrovič!“

„Olga je otroče, komej trinajst let staro“ odgovori tajnik, „pošlje se na kako oddaljeno grajšino in vse jo bo pozabilo. Nje se ni nič bati, da bo le enkrat paglavec s poti spravljén.“

Naglo stopa Ivanov po svoji sobi gori doli, ter premišljuje grozoviti naklep, kterega mu je ostudni Petrovič tako merzlo meni nič tebi nič nasvetoval. On čuti, kako ostudno da bi bilo kaj tacega početi, in vest se mu zbudi.

„Petrovič!“ reče na to, „to bi bila silna hudobija!“

Tajnik z ramo pomaja. „Če imate, milostljivi gospod! tako tanjko vest, bi bilo, se vé da boljše, kaj tacega ne začeti, rece merzlo. „Vzemite potem beraško palico v roke, milostivi gospod, pojte od hiše do hiše in terkajte ponižno na vratih svojih prijatlov, s kterimi ste včasi tako dobre volje bili. Morebiti da se še ta ali uni spomni svojega nekdanjega pajdaša in mu potisne par beličev v roko, se reče, ako bo vratar milostljivemu gospodu dovolil v poslopje stopiti, kterega vrata so mu včasi na stežaj odperte stale. Se ve da se zna tudi primeriti, da bojo pse na ubogega kneza Ivanóva počevali in — “

„Jezik za zobmi! černi spak!“ zagromi knez in potajuje notranji glas vesti, med tem ko mu Petrovič njegovo prihodnost načertuje. „Tako daleč pa že ne smé z mano priti, če se vrag obesi! Kaj *jaz beračiti*? Jaz od sužnjev zasmehovan biti! — Nikoli, nikdar! Urno Petrovič! Napravi pismo do Pestuševal! Paglavec mora preč! No le urno Petrovič! kaj se še obotavljaš!“

„Sem le hotel vprašati, če morebiti milostljivi gospod ne ve-
lijo, da še poprej deset tisuč rubeljnov napravim?“ reče tajnik ves pohleven.

„Nar prej pismo, potlej denarje! vpije knez. Sem se usedi in piši! urno, urno! Kadar nazaj pridem mora vse napravljeno

biti! Narprěj pismo! potlej denar! Čuješ Petrovič! V eni uri sem zopet tukje!“

„In kam greste, milostljivi gospod! če sme vaš nar ponižniši hlapec vprašati?“

„V Černikovo poslopje! Grem Fedora prigovarjat, da mora stran, da mora vojak biti. Prej ko bomo te reči izpeljali, prej bom lahko pokojno zaspal. Zatorej le podvizaj se, Petrovič!“

Knez gre urno preč. Petrovič si dergne z vražjim veseljem hrohotaje roke.

„Ta bo dobra!“ godernjá sam seboj, „zdaj imamo medveda na terdni vervi! Čemo le viditi kaj bo mene pri ti reči doletelo? Černikov je nar menj tri milijone rubeljnov zapustil, od teh dobi Ivanov en milijon, in druga dva milijona — juhe! Petrovič! saj nimaš slame v glavi! In potlej preč s teboj, preč iz te merzle dežele, kjer si tako dolgo vbogi suženj, revni pisarček moral biti! Preč! tje dol v solnčne laške planjave! Ha v Napoli bo vbogi pisar Petrovič bogat, mogočen gospod. Hahaha in potem bo še le vbogi pisar življenje imel! potem se bo v svili in tenčici oblečen z zlatom bahal, kakor kak milostljiv gospod in bo sam svojega tajnika imel, ki ga bo lahko zmirjal, ošteval, tepel in klestil, kolkor bo hotel, ki ga pa ne bo smel tako očitno slepariti kakor zviti Petrovič svojega gospoda.

Tako prerajtovaje hodi gerdo človeče po sobi gori doli; njegove mačje oči se ostudno žarijo in zdaj pa zdaj ga smeh posili. In med tem, ko se tako raduje, rajta in prerajtuje, klečite domá pri mertvem truplu svojega očeta vbogi siroti, s kterih premoženjem se obogateti želi, in jokate britko in prosite večno Ljubezen, da bi se jih usmilila, jima tolažbo, pomoč in varstvo dodelila, ker jima je tistega odtegnila, ki jima je dosihmal tolažnik, pomočnik in varh bil.

In Gospod vidi solze otrok in peklensko veselje hudobnežev. On sliši molitev sirot, in ostudno hrohotanje brezdušnih nečlovekov. Ali bo li tedaj Oča nebeški — On neskončna ljubezen in dobrota, dopustil, da bo nedolžnost poterta, in da bo hudobija premagala? Gospodove poti so prečudne in nezapopadljive; poglejmo tedaj kakšine skušnje je On zapuščenima sirotama naložil in kakšino pot čudni osodi nedolžnih in hudobnih je On načertil z modro, ljubeznivo, pravično rokó!

III.

Knez Ivanov se je nosil, kakor gospodar in samovlastnik v poslopji kneza Černikova, kateri ga je bil v svoji zadnji naredbi varha svojih otrok postavil. Fedor in Olga sta vidila nevrednega namestnika svojega rajnega britko obžalovanega očeta le malo-kdaj, in še takrat le s strahom in nejevoljo. Olga revna, nježna deklica se je tresla pred njim, in Fedor je skrivaj z zobmi škripal, kadar je vidil terdega moža, ktereга merzla ošabnost in divje ravnanje je njega mlado, ponosno serce nepopisljivo razkačilo. Knez Ivanov je to dobro zapazil, vse to je bral v duši mladenča, kateri ni nikoli vaju bil svojih notranjih občutkov zakrivati. Zatorej je tudi znal zviti hudobnež njegove lahkozdražljive občutleje z vso zvijačnostjo v svoj gerdi namen obračati. On je nalaš hotel, da bi ga Fedor sovražil, „zakaj,“ si je mislil, „ako me sovraži, se mu bo še prav zdelo, če ga od sebe spravim.“ Knez je bil zvit ko gerča, posebno kadar je šlo za njegovo korist. Vedil je, kako Fedor svojo sestro ljubi, kar mu je rajni oče s posebno skerbjo priporočil, vedil je, da ga zamore še le potem od Olge ločiti, kadar bo sovrašтво mladenča do njega še dosti veči, kakor serčna ljubezen do sestre. Zatorej je preklinjal mladenča, ga zmerjal, ga vdarjal, ako se je njegovim krivičnim poveljem ustavljal. Še več. Knez je vedil tudi, kako Olga svojega brata ljubi, zatorej je mladenča kaznoval, da bi tudi s tem žaljena sestra med kaznijo terpela. Tako si je mislil, bo blagočutje Fedorovo nar bolj žaljeno in ga zamore nar ložeje od nje ločiti.

Berž prvi dan, ko je Ivanov v Černikovo poslopje prišel, pokliče Fedora k sebi. V ravno tisti sobi, kjer je komej pred enim tednom oče nesrečnega Fedora v Gospodu zaspal, pričakuje ubogega kneziča, kateri ves objokan noter stopi.

„Sem pojdi bližej, tukej sèm!“ mu terdo knez zapové, valjaje se po mehkiem stolu. „Ne slišiš? otroče!“

Fedor še ves žalosti in britkosti prevzet, ga stermo pogleda. Tako ni še nikoli nihče ž njim govoril, še njegov lastni oče ne, in njegovo mlado, ponosno sercé mu v persih razkačeno bije, ko sliši terdo povelje svojega varha — svojega ujca. Solze si z oči obriše in ostane nalaš derzno pri vratih.

„Tukej sèm, pravim!“ zavpije knez, „slušaj, kadar jest ukažem, otroče!“

„Jest nisem več otrok“ odgovori Fedor, ktereга žalost je zdaj živa nejevolja premagala, „Tako se ne govori s sinom kneza Černikova!“

„Misliš ti, strupena kača?“ zareži knez Ivanov zaničljivo. „Ali si pozabil, da si po zadnji volji rajncega očeta čisto meni v oblast izročen? Misliš, da bom jest tvoj varh in ujec razvajenemu termoglavnežu skoz perste gledal? Tukej sem, in precej! in ako ne, te dam bicati! —“

„Kaj? mene bicati? mene!“ zavpije Fedor ves serdit, „mene edinega hišnega sina! In vi, ki ste tukej le po dobroti rajncega očeta! Vi mene bicati!“ —

„Da, tebe in ravno tebe bom dal prebicati, in ti tako tvojo termo iz glave izbiti!“ odgovori merzlo knez in potegne za zvonček. Hlapconi in sužnji prispejo v sobo. „Primate mladega svojoglavca“ jim zapové Ivanov, „in mu jih naštejte tukej zunej dvanajst na kožo. Potem ga pa spet sem pred me pripeljite!“

Fedor vpije glasno ves serdit, se brani sužnjem, ter se obupljivo izvija iz njih neusmiljenih pesti, in klice služabnike svojega rajncega očeta. Ali nihče teh ga ni slišal, zakaj vse, zunej starega Vazila, je bil zviti knez že od poslopja spravil in jih na daljne Černikove pristave poslal. Revni mladeneč se mora po kratki brambi divji sili vdati in neusmiljeni hlapčoni mu roke zvežejo. Fedor je bled ko smert in diha glasno.

„Prekletstvo mojega očeta te bo zadelo in prišlo čez te!“ reče knezu. Potem pa molči poterpežljivo in ne zdihne ne besedice, ko so ga terdi sužnji šibali. Na pol omedlenega pripeljejo nazaj pred kneza, ki ga odvezati in samega pustiti zapové.

„Si vidil zdaj, koliko moč in oblast da jest imam?“ reče zaničljivo Fedoru. „Nikoli se več ne prederzni, se mojim poveljem ustavljati. Poslušaj torej. Jest hocem, da greš v Moskvo, kjer te bom svojemu nar boljšemu prijatlu v izrejo izročil. Dobro ti hocem in ti naklonim nar bolj castno življenje, življenje vojaka. V tvojih rokah je tvoja prihodnja sreca, ali sramotno končaš, ali pa nar vikše slavne stopnje dosežeš. Bodi pripravljen torej, v malo dneh odideš v Moskvo.

Fedor bi bil z veseljem to povelje kneza sprejel, ker ni vidil kače, koja je pod cvetkami njegovih besedi prežala; — ali misel na svojo sestro Olgo, misel, da jo mora zapustiti, da bo sama, brez vse pomoči v oblasti brezdušnega ujca ostala, ta misel mu ne da, kakor da terdno sklone, nikdar in nikoli v to knezovo povelje ne dovoliti.

„Ne grem!“ odgovori serčno, „Nikdar se od Olge ločil ne bom.“

„Tako?“ zareži knez, „tedaj ne greš?“ Si že pozabil kozje molitve, ki sim te je prej učiti bil ukazal? Premisli dobro, mladenč, kaj da delaš?“

„Ne grem, in če me tudi do smerti šibati daste,“ odgovori Fedor, bled ko smert, pa z neprestrašeno serčnostjo, tako da še clo neusmiljenega kneza presune. Da ne sme predelec iti, to je dobro previdil. Zakaj takho bi se bil hrum od njegove terdoserčnosti razširil in pōtem bi bilo šlo vse njegovo upanje po vodi. Knez Černikov je imel dosti prijatlov med mogočniki dežele, in ti bi ne bili smeli zvediti, kako da se z njegovimi otroci ravna. Knez je to dobro pretuhtal in njegov sklep je kmalo storjen.

„Je že prav,“ reče s sovražno merzloto Fedoru, „silil te ne bom dalje, ali tvojo nepokoršino in svojoglavnost moram kaznovati. Dam ti čas premisliti, v osmih dneh se bova spet pomenila.“

„Jest se nič ne premišljujem,“ odgovori Fedor, „moj sklep je storjen in jest se ne umaknem.“

Knez mu besedice več ne odgovori, temuč pokliče hlapčone, in jim zapové mladenča v samotno odložno sobo zapreti. Tukej, si je mislil knez, bo že o suhem kruhu in vodi se zmodril; in Fedor se pusti brez vsega branjenja preč peljati in zapreti, ker je že namreč poskusil, da nasprotvanje nič ne pomaga.

Fedor je bil, dokler so njegov oče živeli, vsih dobrot, lahkote in prijetnosti navajen; toliko britkejša mu je bila tedaj puščava njegove ječe. V mali sobici, ki mu je za ječo odločena, ne vidi nič družega, kakor gole štiri zidove in kup slame v enem kotu, ki mu je namesti mehke postelje za ležišče odločena. Eno samo, pa še to razbito oknice v sobo berli,

skozi katero povsod lahko veter z dežjem noter vihra. Vender Fedor se ne premakne s svojim sklepom, in akoravno včasih v svoji nesreči britke solze preлива, vender zmiraj še reče: „Nikoli, nikdar se od Olge prostovoljno locil ne bom.“

Na slamo se zgrudi in ihti mislijoč na preteklost, na svojega rajnega, ljubega očeta, na zveste služabnike, ki so ga na rokah nosili, na svojo milo sestrico, ktera mu je marsiktero uro posladila. In spet začne z zobmi škripati spomnijoč se knezove ošabnosti, nevsmiljenosti in terdosti. Serce se mu jeze topi, in stokrat ponovi svoj sklep, nikoli tega knezovega povelja ne spolniti, nikoli se od Olge ne lociti, ktero tako ljubi, bolj ljubi, ko samega sebe.

Tako preide en dan, in še eden, Fedor je vedno sam. O poldne pride knezov hlapče, postavi molcé verč vode na tla in zraven kos suhega kruha ter gre spet molcé preč in ne odgovori nikoli besedice na vselej ponovljeno Fedorovo vprašanje, kaj da počne mila sestra Olga? Fedor prihaja vedno otožniši. Njegove vroče oči imajo komej več solz, nesrečo objokovati, njega lica bledijo in njegova prej lična in krepka postava dan na dan slabi in peša. Tako mine celi teden. Sedmi dan pride knez Ivanov, vpraša zaničljivo ubogega mladenca, kako da je kej, če se še ni spametval, in se smehlja hudobno med tim, ko mu Fedor z zaničljivim pogledom zaverne, da noče nikoli nikdar svojega sklepa premeniti.

„Glej, kako si terdovraten, imam vender usmiljenje do tebe,“ reče knez s pohlinjenim sočutjem. „Smiliš se mi, in da se prepričaš, da ti iz serca dobro hočem, ti bom poslal tolažnico v tvojo samoto. Tvoja sestra me je prosila, da bi smela s teboj v družini biti; hočem njeno prošnjo spolniti.“

Fedor sam svojim ušesom ne verjame. „Olgo!“ zakliče glasno, „Olgo bote pustili k meni priti?“ —

„Da, storil bom to, da se prepričaš, da nočem tvoje nesreče, timveč le edino tvoje dobro,“ reče knez.

Fedor premamljen od te vesele novice, bi bil skor v svoji radosti kneza objel. Vsa njegova jeza, vse njegovo sovraštvo ga je prešlo v sladkem upanji, svojo sestro kmalo zopet viditi, ž njo govoriti in ž njo jokati. To je bila sreča, ki bi si jo bil komej sanjal, in zdaj se mu tako goreča želja naenkrat

spolni. Solzé veselja ga polijejo, smehlja se, njega lica zopet rudijo, njega serce upa spet, in vse terpenja in težave preteklih dni so v enem samem trenutku tako rekoč čisto pozabljene.

Revni mladeneč! o ko bi bil mogel v zvitem, hudobnem sercu svojega sovražnika kervoželjne naklepe brati, tvoje veselje bi ne bilo tako veliko, ne tolika tvoja sreča! —

Knez zapusti svojega jetnika, in malo časa potem se vrata zopet odpró in Olga stopi v ječo, ter objame z nepopisljivo radostjo svojega milega brata.

„Ljuba, mila Olga! kako se ti je med tem godilo, kar se nisva vidila?“ vpraša Fedor, potem ko ju je prvo nadušjenje veselja prešlo. „Povej mi vse, vse, zakaj ti ne veš, koliko stokrat in stokrat sim si to vprašanje dal, in kako pri-serčno želel, odgovor nanj dobiti! O Bog, te vender zopet enkrat vidim, slišim tvoj mili glas in se zamorem nad tvojim pogledom zveseljevati!“

„O Fedor, gotovo nisi ti tako goreče hrepenel po meni, kakor tvoja uboga Olga po tebi. Tako sim bila samotna, zapuščena, nihče ni name porajtal, kakor stari zvesti Vazil, in še ta mi ni zamogel povedati, kaj da se je s teboj zgodilo. Tako sem bila pri-serčno žalostna in sim cele dni prejokala, dokler je vender enkrat knez prišel, ktereга sim klečé prosila, da naj me k tebi pusti. Branil se je in ni hotel privoliti, poslednjič mi je vender pripustil, s to pogodbo, da moram s teboj enako osodo deliti, dokler se boš spametval in pokoren postal in ne več svojeglavno nasprotval zoper svojo lastno srečo. O ljubi Fedor! saj si bil poprej vedno dober, pohleven in slušljiv, zakaj nisi zdaj več?“

„Ali pa veš, draga Olga, kaj knez od mene tirja?“ vpraša Fedor.

Olga odkima.

„Tedaj ti bom povedal, in presoditi moraš, da sem prav ravnal, če sem v tej reči svojeglaven bil,“ reče Fedor, „Glej knez hoče, da bi jest tebe zapustil, se od tebe ločil za veliko — veliko let, hoče da naj grem v Moskvo, daleč, daleč od tod, in da naj bodem tamkej vojak. Tedaj, Olga! ali še rečeš, da sem nespameten in termast? Ali nimam pravice, nimam

dolžnosti se mu ustavljati? Ali več ne pomniš, da so mi rajni očka malo pred svojo smertjo priporočili, da te ne smem nikoli zapustiti? Ali hočem rajnega očeta povelje, ki je njih poslednje bilo, tje v en dan zanemariti, le zato, ker knezu tako dopade?“ —

„Ne, ne, nikakor ne! mili Fedor!“ zdihne Olga in solze jo zalijejo, ter se terdnejše brata oklene. Nikdar ne smeš od mene, nikdar me zapustiti, če nočeš, da umerjem! O, gerdi knez! kako more do naju sirot tako neusmiljen biti!“ —

„Pusti ga!“ reče Fedor smehljaje. „Saj sva vender skupej in se zamoreva v svojih britkosti tolažiti in okrepčati. Glej, če le tebe imam, mi je potem eno, naj počne knez z menoj kar hoče, če me tudi še šibati da, se bom le smejal in tebe toliko bolj ljubil, kakor poprej.“

„Šibati! tebe šibati?“ se Olga zavzame, „jeli te je mar tepsti dal?“

„Res, ljuba Olga!“ odgovori Fedor. „Pa nikar se ne žali za tega voljo, saj je že minulo in pozabljeno, in z veseljem rad še preterpim veliko hujšega, da te le pri sebi imam, tvoje sladke mile očesca gledam in tvoje prijazne glase čujem. O Olga! kako presrečen sim spet, da te zopet imam!“

Olga objema svojega brata, morebiti se še nikoli nista tako priserčno ljubila, kakor ravno zdaj o času britkosti in nadloge. Pa ravno ta živa ljubezen jima daje tolažbo in veselje, in nju edina želja je še, da bi jima še dolgo tako bilo, kakor zdaj. Tako skupej združenima se je zdela vsaka težava, vsaka britkost kakor nič; rajši sta hotla skupej pomanjkanja terpeti, kakor ločena v bogastvu in obilnosti živeti. Pomenkovata se pogosto od rajncega očeta; sanja se jima večkrat od prihodnosti, ki si jo vsaj veliko prijazniši domišljujeta, kakor sedanje britke ure; v svojih mislih zidata zlate gradove med veselim upanjem, ki kakor cvetlica v sercu nesrečnika priklje, in se norčujeta nad knezom, kateremu se še, kakor mislita, senjalo ni, kako srečna se v ječi počutita.

Bila sta namreč otroka, ljuba, prijazna otroka, ki v svojih nedolžnih sercih hudobije in brezdušnosti lakomnega in brezvestnega sovražnika še sanjati nista mogla.

Teden na teden preide. Mlada jetnika ne vidita nikoli nikogar, zunej mutastega sužnja, kateri jima vsak dan o svoji uri molcé pičo hrano prinese in na tla postavi, katero vselej brez pritožbe zadovoljna povzijeta. Navadila sta se že bila svojega žalostnega stanja, kakor žalostno je tudi bilo; ničesar nista želela, kakor vedno skup ostati, srečo in nesrečo med seboj deliti. Ljubezen, čista, sveta, nebeška ljubezen, ki jima jo je Bog v mlade serca vcepil, jima je tolažba v samoti, v vsih potrebah in jima slajša grenko čašo terpljenja, katero sta že tako mlada piti morala.

Ali gorje! tudi ta tako zanimiva, tiha sreča se jima kmalo oberne! Nove britkosti, nove težave, britkejše in grenkejše, kakor vse dozdanje imajo nju revne zapuščene serca skorej v obup pripraviti.

Poletje preide, jesen s svojimi merzlimi nočmi, svojim deževjem in pogostimi viharji se približa. Skozi razbito okno vihrá divjí veter in pljuska z dežjem v zapuščeno ječo da je joj. Nježna Olga trepeče mraza in mokrote, in Fedor s strahom zapazi, kako da rudečica iz njenih lic zginva, njene čverste, svitle oči vgasujejo, in kako si vse prizadeva, svoje terpljenje z britkožalnim, pojemljivim smehljanjem prikriti. S povzdignjenima rokama, in scurkama tekočimi solzami prosi sužnja, ki jima je vsakdanjo pičo hrano donašal, da bi vsaj sestri gorko posteljo pripraviti ali pa okno popraviti rekel, pa hlapče pri vsem tem gluh ostane in noben pogled v njegovem temnem obličji ne pokaže, da bi kej usmiljenja v svojem sercu občutil. Obupljivo povzdiguje Fedor roke proti nebu, moli, zdihuje, joka — vse zastonj. Človeče pride in gre, se še ne zmeni dalje za uboga jetnika, katerih nesreča bi bila mogla terdi kamen omečiti. Fedor vse stori, kar le more terpljenje svoje mile sestre polajšati. Ponoči kadar je na merzli slami zadremala, jo zagerne s svojo lastno obleko in še ne porajta zato, če tudi sam očesa ne zatisne in po vsih udih mraza trepeče. Po dnevu jej merzle ročice v svojih rokah z dihanjem ust ogreva. Vzame trepečo deklico v svoje naročje, jo na se pritisne in tako k sebi v svoje oblačilo zavije, ter položi njeno blede, velo obličje na svoje sercé, ki že tako slabo in britkosti polno bije. Jo nosi v svojem naročji, da bi omagane

nožice mokrote varoval, ker cele luže so od deževja po merzlem kamnitnem tlaku stale, jo skuša pred vsako sapico noter pihajočega viharja obvarovati in je pripravljen samega sebe popolnoma darovati, da bi le nje, nje, oslabiljene, blage sestrice terpeti ne vidil; ali, gorjé! vse njegovo prizadevanje ne odverne nesreče, ki počasi, vedno bližej in bližej žuga in njegovo sercé z neznanim strahom neizrečene britkosti napolnuje. Olga zboli. Njen oslabiljen život ne more dalje pri revni hrani tolikega mraza in mokrote prenašati. Huda merzlica se je loti, večkrat pride ob pogum, in nič več ne razjasni njen truden, mil pogled, njeno prijazno, hvaležno smehljanje njenega zvestega brata, ubogéga, zdaj čisto nesrečnega Fedora. Njegova presiljena moč ga zapusti. Zgrudi se na moko, revno ležišče zraven svoje trepetajoče sestrice; poklekne, joka, joka tako milo, kakor bi mu serce počiti hotlo.

„O Bog, usmili se Ti mene!“ to so bile edine besedice, ki jih je s trepečimi ustnicami izdihniti zamogel.

Tako dalječ, to je bila volja kneza Ivanova, tako dalječ je moralo priti. Revno, mlado serce Fedora, je hotel, da naj bo popolnoma poterto in pobito, in potem si je mislil, „ga imam, potem se ne bo upal več mojim ukazom ustavljati. On stopi v žalostno, zapuščeno, strašno ječo in premišljuje z merzlim pogledom uboge sirote, ktere je on sam tako neizrečeno nesrečne storil. Fedor zavpije na glas poln strahú in serdite nejevolje, ko zagleda brezdušnega trinoga, in gotovo bi ga bil v tem trenutku svojemu maščevanju žertvoval, ako bi tako oslabiljen, tako nezmožen ne bil. Pa Bog ga obvarje pred kervoželjnim djanjem, ki se v njegovih medlo bliščečih očéh lesketaje bere, in njegova že vzdignjena desnica mu pade omagana nazaj.

„Fedor, poslušaj me!“ reče knez, potem ko je svoje peklenske oči nekaj časa s peklensko radostjo nad obupom revnih sirot pasel.

„Nič ne, besedice nočem slišati iz ostudnih ust morivca moje sestre, moje uboge nedolžne Olge,“ reče Fedor in si grize zobe skupej, do bi tako vroče in goreče solzé jeze in obupa, ki so ga polivati zacele, nazaj posilil. „Glej tukej le! morivec! glej, tresi se in trepeci, ter vedi, da božji pravici

ne odideš in prekletstvo mojega očeta te bo v prah poterlo! — O oče! moj ljubi oče! zakaj si svoje sirote tako zgodaj zapustil!“

Knez, z ramami majaje, reče merzlo: „Ti si otrok in ne veš, kaj govoriš. Ne jest, ti, ti sam si morivec svoje sestre. Tvoja terma jo je tu sem pripravila. Bi bila zdrava in srečna, ako bi bil ti mene slušal, Poslušaj me! Še je čas pomagati. Pojdi v Moskvo in od te ure naprej bom za Olgo skerbel, bolj kot za lastnega otroka. Zdaj si torej zberi, tebi je prepuščeno, ali naj umerje, ali živi v sreči, veselji in kneževski obilnosti.“

Fedor strepetá, strepetá nazaj pred tim divjakom, ktereга vso popolno prekletstva vredno malopridnost je zdaj v enem hipu spoznal. Zdaj še le prav vidi, da je vse tako narejeno njega popolnoma končati; zdaj še le čuti s strašno gotovostjo, da zamore Olgo, svojo čez vse drago sestro, še le potem rešiti, ako se samega sebe, svojo srečo, vso svojo prihodnost temu hudobnemu možunu žertvuje. Fedor je bil sicer še mlad, pa blago, junaško serce je v njegovih persih igralo. Pomisli poslednjih besedi rajncega očeta in njegov terden sklep je storjen. Počasi se približa knezu ter mu reče z donecim in trepečim glasom: „Tukej sem, vzemi me kervoželjnež! Umerjem, da bo le ona rešena!“

Žarek upanja se v divjih očéh kneza zasveti. Njegov namen je dosežen, vender se še hlini, da bi Fedora toliko gotovejše v pogubo pahnil.

„Ti se motiš, dragi Fedor! reče s prihlinjeno prijaznostjo.“ Jest nočem tvoje pogube, timveč le tvojo in Olgino srečo. Zdaj, ko ti je tvoja svojoglavnost nekoliko prešla, upam, da jo boš tudi dosegel.“

Fedor odgovori le z zaničljivim pogledom; zakaj zdaj, ko je globočino knezovega serca pregledal, se ne da več od njega slepiti. Nesreča, težavno, britko terpljenje mu je namreč um razvedrilo in ga modrejšega storilo. Dovoljenje, da sme Olga ž njim terpljenje ječe deliti, ki jo je dosihmal za blago ravnanje kneza imel, ni bilo namreč nic družega, kakor zvijačno prerajtana, ostudna, peklenska neusmiljenost. „O!“ zdihuje včasi, zakaj nisem že možak, da bi se maščevali zamogel!

Knez ne porajta več nanj. Pokliče svoje sužnje. Olgo prenesejo v njeno lastno, prijetno sobo, kjer je vse napravljeno, kar jej je kdaj drago in ljubo bilo. Zdravniki se pokličejo; stari, zvesti sluga Vazil streže bolni, tudi nesrečnemu Fedoru se ne brani pri svoji sestri biti. On ne gre kar nič od nje. Vedno hladi njeno vroče čelo in poživlja njene goreče ustnice. Olga ozdravi. Njena mladost in skerbna postrežba premagata merzlico. Ali Fedor ostane žalosten in vgasnjeno njegovo okó, ki se z ginljivo in neizrečeno ljubeznijo cele ure v milo, dasiravno še bledovelo Olgino obličje zagleda.

Ubogi mladeneč! Kako kmalo se mu bo treba od mile sestrice ločiti, katero toliko serčnejshe, toliko bolj goreče ljubi, kolikor več se mu zavolj nje terpeti kaže. —

IV.

Fedor je skušal po vsi svoji moči notranjo britkost, ki mu je serce pila, sestri prikriti. Tode oko ljubezni vidi bistro, in dobro zapazi Olga, da brat v svojem sercu težke britkosti prikriva. Praša, prosi, da bi Fedor svoje terpljenje ž njo delil, kakor je ona njegovo ječo zvesto ž njim delila; pa Fedor se vsacemu vprašanju zmuzne, ali pa jo s prihodnostjo tolaži, da bo namreč še vse zvedila, ali pa reče, (in ni legal), da je njegovo serce po smerti rajnega očeta še silno pobito in vedno žaleče britkosti napolnjeno. Saj je bila namreč res vsa nesreča, vsa britkost le po smerti očeta prišla. Tako je Olgo motil, dokler je toliko ozdravela, da je smel upati, da je zadosti terdna, britkost ločitve serčno prenesti. Morebiti je tudi upal revni mladeneč, da je knez, ki ga je zdaj mirno pri sestri živeti pustil, svoje prejšnje misli, ju kdej lociti, popolnoma pozabil. In če je taka, si je mislil, zakaj bi pred časom Olgino mirno življenje kalil, in njeno komej nekoliko poživiljeno serce z novimi britkostmi in skerbmi napolnoval?

Oh, pa ubogi mladeneč se je motil v tem svojem sicer majhnem vender sladkem upanju. Knez ni svojega namena pozabil; pa se tudi prenaglil ni ga izpeljati, saj je dobro vedil, da mu njegova žertva nikoli ne odide.

S tem, da je Fedora in Olgo nekoliko časa skup živeti pustil, se je pred svetom suma obvarval in si podobo dal, kakor, bi mu res bilo kej za pravo srečo mladega kneza skerbeti, kterega je povsot kot neznano termastega in svojeglavnega potuhnjenca razglaševal. Se ve da mu je vse verjelo; zakaj bil je zopet bogat in mogočen in ubogi Fedor ni priložnosti imel, svojega nezvestega, brezdušnega varha očitno na laži vjeti.

Tako se zima približa. Olga zopet cvete kakor cvetlica, tudi Fedor se včasih nasmehljá v sladkem upanju, da je morde knez vsega pozabil. Kar ga en dan ta k sebi pokliče in razbije z enim mahljejem vse njegove zlate gradove sladkega upanja, ki jih je revež v svojih nedolžnih sanjah prihodnosti zidal. Poklic pred kneza ga prešine, kakor strela iz jasnega neba in s pobitim sercom se pripravi, k njemu iti. Britko, tugopolno dozdevanje ga presune, ter sam sebi reče: „Zdaj je kupa terpljenja doveršena, sprazniti ti jo je treba.“ In žalibog! to dozdevanje ni bilo zastonj! Merzlo, s temnim pogledom ga sprejme knez ter pravi: „Fedor, čas je prišel, ki te v novo, delavno življenje kliče. Jest ne bom dalje terpel, da bi mi domá lenobo pasel. Pripravljen bodi, čez eno uro odideš! Ta ura naj ti bo prepuščena, da se od sestre poslovíš. Vidiš, da sem dober, ako le mene slušaš, ki ti le zgolj tvoje sreče želim. Pojdi in bodi hvaležen za moje dobrôte, kterih, kakor sam lahko prevediš, gotovo ne zaslužiš.“

Fedor se obotavlja. Stoji in se ne gane, bled in trepeč, in serce mu glasno bije, kakor bi mu persi raznesti hotlo. Na tla se verže, objame knezove kolena, ga z milim, prav milim solzovtopljenim očesom pogleda in zakliče z glasom, ki bi bil jekleno, lakomno serce kneza presuniti mogel: „Milost! milost! Oh ne tirjajte me od sestre proč! Vaš služabnik, vaš suženj sem pripravljen biti; slušati vas hočem vedno, vaš nar manjši pomiglej mi bo zapoved; le ne tergajte me od mile sestre moje, ki je še edina tolažba, edino veselje mojega življenja.“

„To ne more biti,“ zaverne knez, in se Fedoru z rok zmuza. „Vstani, pa pojdi! Tako je sklenjeno: ti moraš v Moskvo!“

„In če hočem rajši umreti, kakor iti?“ reče Fedor.

„Pa umri in cerkni in še Olga s teboj vred“ zareži knez. Še so okna tvoje ječe razbite in veter jako diha s svojim ledenim puhom vanjo. Zdaj si zberi tedaj to ali Moskvo!“

Fedor vidi, da ni upanja nič več. Nič več ne skuša neusmiljenega, kamnitega kneza omečiti; herbet mu oberne, ter pravi sam pri sebi s trepečim glasom: „Naj bo v božjem imenu! tedaj rajši sam umerjem!“

Kadar v Olgino sôbo stopi, je bled kot merlič, vender se posiljeno smehljá. Zavzeta in prestrašena ga Olga pogleda ter ga objemši milo praša:

„Ljubi brat! kaj ti je?“

„Nič, ne, ljuba Olga! odgovori Fedor.“ Mene le ena žalost peče: ločiti se morava!“

„Ločiti! midva?“ se zavzame Olga in je bleda, kakor Fedor. „Ti, moj brat! in me hočeš zapustiti! Nak! nikdar, nikdar! ne moreš ti meni kej tacega storiti in svojo zvesto sestro tako britko žaliti!“

„Olga!“ pravi Fedor po sili se smehljaje, med tem, ko mu serce kervavi, — „Olga! vidiš, da nisem več deček; zatorej se mi ne spodobi nedelavnemu in pokojnemu vedno doma ticati. Saj še veš, kako so včasih rajni oče rekli, kadar bo Fedor večí, mora biti junašk vojak iz njega; in glej ravno to hoče tudi knez Ivanov. Po tem takem tedaj lahko previdiš, da se ločiti morava. Ne za zmiraj, Olga! O ne! kmalo se gotovo zopet vidiva!“

„O Fedor!“ zdihuje Olga in nasloni svoje obličje na bratovo serecé, „mene hočeš zapustiti?! Fedor! svojo sestro hočeš tega obropati, kar ji je nar drajši, kar ji je vse na zemlji? Nak! nikoli nikdar ne boš tega storil, To bi bilo hudobno delo do svoje sestre! — Ostani, mili brat! Ne zapusti, ne zapusti me!“

Pri poslednih besedah stopi stari zvesti Vazil v sobo in povzame s trepečim glasom: Ljuba Olga! Knez ga sili, se od tebe ločiti, on ti ga iz naročja terga, on je tisti brezdušnež, ki se prederzne, voljo vaju rajnega oceta tako brezvestuo zamenarati! O jes ga dobro poznam! Silna je njegova hudobna volja in njegova moč se dalječ razprostira — tode nad njim je eden močnejši in le temu vse zaupajmo. On stori zvi-

jačo hudobnežev v sramoto in moč hudodelnikov v nični prah pobije. Ne bojta se toraj, vboga, zapuščena siroteja! Gospod naš Bog je mogočen Bog in močna podpora revnih sirot. On vaju ne zapusti, in če bi vsi svetovi vaju serca ločili, On vaju bo zopet zedinil! — Res je, da potrebujeta tolažbe, tode Bog vaju bo tolažil.“

Besede častitega starčika presunejo globoko sercé ubozega Fedora. „Nak!“ zdihne s pojemljivim glasom, Olgo objemaje, — „nak, draga moja! ne zapuščam te prostovoljno! Knez mi je dal zbrati med tvojo smertjo in mojo revšino, in potem lahko veš, kaj da sim zvolil, kaj da sim zbrati mogel. O Olga! nikoli, nikdar bi se prostovoljen od tebe ločil ne bil!“ —

In Olga vprašuje, sliši in zvé vse, čisto vse. Milo se zjoka, vender se v solzah nasmehljá, zakaj neizrečena ljubezen milega brata jej je sladka, hladivna tolažba v neizrečeni britkosti.

„In misliš, Fedor! da se bom zdaj, ko vse vém, od tebe ločila?“ vpraša Olga. „Nak, moj brat, skupej bova živela, skupej terpela, skupej umerla, če se naju Bog ne usmili. Nikdar me ne smeš zapustiti, Fedor, nikdar se ločiti od mene!“

„On mora“, reče Vazil. „Ne obtežuj mu še bolj serca, Olga! Da; on se mora ločiti! To je s'lušnja, ki vama jo Bog pošlje, in akoravno je ojstra, jo bota vender prenesla in premagala, ako le zaupljivo v Njega pogledujeta, ki povsot in vedno svojo mogočno roko nad vama v varstvo razprosterto imá. Čas povračila bo gotovo prišel, in je morebiti bližej, kakor sami mislimo. Naklepi hudobnežev so na pesek zidani, in en sam dihlej nar najnše sapice jih je vstani podreti. Vidva sta zdaj v knezovi oblasti, zatoorej se mu morata vdati, da se vama še kej hujšega ne naključí, kakor to, kar z vama namenva. Ločita se torej, pa ločita se s sercem polnim nepremakljivega upanja, polnim ljubezni, ki vse prenese, vse premaga v pogledu proti tistemu, ki je zgolj večna ljubezen!“

Olga tiho joka in brata priserčno objame, tako priserčno in terdó, kot bi se ne hotla nikdar od njega ločiti. Fedor jo mirno tolaži, obljubivši da bo vedno nanjo mislil in ji prav pogostoma dopisoval, kadar koli bo priložnosti imel. In Olgi igrajo solzice v očéh vedno milejši, v voljo Gospodovo se vda in upa, kot Fedor, srečne prihodnosti. Stari Vazil stoji objo-

kan zraven ubogih sirot, ki še tako mlada, tako slaba preganjana od ostudne lakomnosti in poželjivosti, nimata nobene pomoči, kakor samo zaupanje v Boga; in svoje roke povzdiguje moli takole: „Gospod! bodi jima bramba in pomoč, pokrepčaj jima tužne serca, in izpelji vse po svoji neskončni modrosti!“ —

Tako sedita še vedno revna siroteja objemaje se še poslednji trenutek, ki jima je še določen v zagotovanji neločljive ljubezni, ki jima je še edina pomoč britko ločenje prenašati, ko knez Ivanov in njegov tajnik, zviti, hudobni Petrovič v sobo stopita.

„Si že napravljen?“ vpraša knez Fedora.

„Sem!“ odgovori Fedor s terdnim glasom, ako ravno ga bledica po vsem oblicji spreleti, ko namreč tisti trenutek pride, ki ga ima v temno prihodnost pahniti, in njegovo sestro brez vsega varstva v roke divjega kneza prepustiti.

„No, tedaj beri te le verstice, ki sem jih do svojega prijatla Pestuševa v Moskvo pisal“ govori knez na dalje, ter poda Fedoru odperto pismice. „Prepričaj se iz tega, kako dobro da s teboj mislim, in skušaj, da boš moje skerb z jakim obnašanjem obilno poplačal.“

Fedor vzame pismo in bere sledeče, kratke verstice:

Moj dragi Pestušev!

Tukej Vam pošljem svojega dobrega sestrinca, iz kterega mi imate verlega vojaka izrediti. Imejte ga, kakor bi bil moj lastni sin, zakaj mladeneč je jak in imá le mali nekazek, ki se gotovo lahko popraviti da. Ta pregrešek je nekoliko terme in svojeglavnosti. Ravnajte ž njim lepó in skusite mu moško terdnost navdihniti. Skusite, dragi Pestušev! iz jakega mladenca jakega moža narediti!“ — Knez Ivanov.

Fedor komej svojim očém zaupa, ko te verste prebere. „Sem se mar mogel nad knezom motiti,“ si misli, „kako sem mu mogel tako malo zaupati, in njegove namene tako krivo soditi?“ — Pa prihodnost me bo vsega natanko prepričala reče dalje sam pri sebi. „Le pazimo dobro!“

Molcé da knezu list nazaj, kteri ga svojemu tajniku podá s poveljem, ga skupej spraviti in z njegovim znamenjem zapečatiti. Petrovič se zvijačno nasmehljá, vzame list, se nizko

prikloni in odide. V predsobi razterga pismo, in vzame drugo že narejeno in skup spravljeno iz žepa, v katerem so bile sledeče besede pisane:

Dragi moj Pestušev!

Tukaj Vam pošljem mladega, grizljivega psa, ki je edina zavira med menoj in veliko dedšino, ktere dober delček ima tudi Vaš biti, ako poskerbite, da bo termoglavni poglavec v Sibirijo odpeljan, od koder se nam ne bo nič več pred njim bati treba. Ravnajte skerbno in zvito, kakor vedno, in če sreča hoče, se nam mora dobro iziti. Z Bogom!

Knez Ivanov.

To pismo vzame Petrovič, pride v sobo nazaj in ga Fedoru poda, kteremu tudi knez priporoči, da ga ima sam v roke nadpolkovnika Pestuševa zročiti. „In zdaj pa, ljuba otroka, poslovita se!“ reče Ivanov. „Še pet minut vama pustim, in potem, Fedor, junaško naprej! V Moskvi te čakajo dobri pajdaši in zvesti, očetovski prijatel; torej vesel se oziraj v radostno prihodnost, kjer te cela versta prijetnih dni in častne sreče čaka.“

On in tajnik gresta preč; Olga se ihté Fedora oklene, kateri si zastonj prizadeva, svoje solzé zatajevati, zdaj, ko se je res britki trenutek ločenja približal,

„Z Bogom! ljubi brat! Z Bogom mila sestra! Bog te obvari!“ to so zadnje besede, ki jih s trepečim glasom poljubovaje se zadnjikrat izgovoriti zamoreta.

„Ti pa zvesti Vazil!“ reče Fedor, ti ne boš Olge nikoli zapustil. Ti jej obljubiš biti prijatel, brat in oče, kaj ne?

„Prisežem ti pri živem Bogu! Fedor! odgovori starček in položi svojo trepetajočo roko na glave britko presunjenih otrok. „Bodita potolažena in ljubita se še dalje tako. Oko jè, ki nad vama čuje, očetovsko oko, ki vse vidi—na dno černe duše hudobneža. In to oko gleda zdaj to britko uro ločenja na vaju in vaju nikoli zapustilo ne bo. Bodita potolažena, pravim, kmalo se bota zopet srečna vidila.“

„Viditi je bilo kot bi duh preroka iz starega, zvestega Vazila govoril. Kakor mehko hladno zdravilo so bile njegove besede za tužne, ranjene serca preganjanih sirot in jima slajša grenko uro ločenja. Še en pogled, en objemlej, še en po-

slednji, poslednji: „Z Bogom!“ in — Fedor odide. Lahke sani, s čverstimi konjiči naprežene, ga peljejo zmiraj dalje in dalje od mile sestrice, med tem ko Olga v rokah svojega očetovskega prijatla s potoki britkih solz britko žalost tugopolnega srca izjokuje.

Sirote sta bila tedaj ločena in vsak trenutek ju vedno dalje in dalje loči. Nju srca so polne britkosti, nju oči so solzá zalite in vender — popolnoma nista nesrečna. Ljubezen jima v terpljenji daje pogum. Sestra vé, da jo brat, brat vé, da ga sestra ljubi. Kakor sta tudi nesrečna, zapuščena, vé vender vsak vsaj za eno sercé na svetu, ki za-nj gori, in ta gotovost razvedruje kakor sonéni žar temno noč nju terpljenja, ktera je bila že tako zgodej nju mladega duha pokrila. V svoji vzajemni ljubezni najmeta tolažbo in veselje; zakaj ljubezen vse prenese, vse preterpi, in vse upa.

V.

Noč je in polnomesec sije v lesketajočem zvezdnem okrožji. Njegov žark obseva široke, žalostne planjave severoizhodne Rusije in razsvitljuje strašno pot, ki v Sibirijo*) peljá. In pot je s snegom pokrita in obledéna, in kakor dalječ sega oko, povsod, povsod se nič družega ne vidi, kakor bela, merzla odeja zemlje, ki je semtertje s črnim smerekovim germovjem preraščena. Vse je mrtvo, pušobno, tiho in merzlo, — strašno, grozovito merzlo. Le včasi hruši semtertje kako drevó, ali se odčesne kaka veja pod težo silnega snega in semtertje se sliši ogrozno tuljenje, ki strašno med merzlimi vetrovi po daljavi buči. Volkovi so, ki jim glad in mraz take strašne glasove prisili. Družega ni nič živega čuti na široki, neizmerno široki, straha-in grozopolni snežéni puščavi.

Hura! hura! kaj derči tako nagloma sem od zahoda? Biči pokajo, konji rezgetajo, lahke sani dercé hitro kot veter po planjavi. Jezdici gredó spredej, ob stranéh, jezdici zadej!

*) Sibirija ali Severija, neizmerna planjava, v severni Azii pod Ruskim vladarstvom, večidel s snegom in ledom pokrita, kamor se rusovski budo-delniki v prepoved pošiljajo, kjer se morajo s težkim delom večidel od lova živiti, v grozovitem mrazu in vedni nevarnosti, od divjih zveri raztergani biti.

Hitro jo dervijo naprej, tiho molcé, brez vsega glasú, kakor molčeča tiha zimska noč.

Hura! hura! Zopet bič počil! Še hitreji derči, konji sopihajo in dervijo kakor bi šlo za stavo, se z severjem v hitrosti meriti, in kozák*) na sprednjem, nizkem sedeži sani bica še huji kakor blisk naprej dereče konje. Hura! hura! naprej! naprej! Zmiraj globokejšo v severno, mrazostudno sneženo puščavo!

Kaj je to? Mar vožnja na sprehod? Ali se gredó prijatli obiskat? Ali hitijo dolgo od domovine ločeni v roke svojih dragih nazaj, da jim želja po dolgo oddaljenih starših in bratih vožnjo tako pospeši? O Bog! nak, nič vsega tega ne! Jezdici so oboroženi s sulicami, sabljami in samokresi! tukej slišiš orožje rozljati; nobenega žarka prijaznicnosti tukej ne vidiš, le temni obrazi vojakov se vidijo.

Hura! hura! naprej! naprej!

In na sanéh sedi bradat mož, oborožen kakor jezdici od nog do glave v kožuhu zavit. Zraven njega sedi mladenec. — Oh! kako je bled! kako gleda s terdim očesom obupljivo in nezavedno tje naprej! Žalost, britka, moreča žalost, neutolažljiva obupljivost in strašna britkost se bere v njegovem zalem, pobitem obličji. Njegove blede ustnice trepetajo, solze, britke solze mu iz oči poigravajo in mesečni žark se v njih polesketava. Ne potečejo mu po bledem licu, zakaj grozoviti mraz jih v led sterdi, in mladenec ne vzdigne roke, da bi si to živo pričo svoje notranje britkosti obrisal. Zakaj glej, njegove roke so vklenjene in on ni vstani, jih do svojih gorecih oči prinesiti.

Ubogi nesrečni! ti si jetnik, in steza, po katerih jezdici tje dervijo in sani dercé je pot v — Sibirijo. —

Hura! hura! naprej! naprej!

In zmirej dalje in zmirej hitrej dervi vožnja v puščavo. Kakor blisk ti gre naprej, tiho, molcé v divjem begu.

Na enkrat pa nar sprednji jezdec obstane in vzdigne roko. Sani se ustavijo in oboroženi spremljevalci sedé pokojni na

*) Kozaki so ruski konjiki.

konjih. Iz germovja, komej sto korakov spredej, zahrumi ogrozno, mnogoglasno tuljenje.

„Volkovi so v goščavi!“ zavpije sprednji jezdec. V stran zavernimo, samokrese v roke! in naprej, kar morejo konji dirjati! Če se gerdôbe za nami spusté, le dobro merite, da vsak prav zadene! Naprej!“

Kozak z bičem počí in—hura! derčí voz naprej po sneženi puščavi prek hoste, iz ktere glasneje in strašnejše tuljenje verši. Zdaj skočí nekaj kakor temna senca iz germovja, za njo se jih še več prikaže, ki lohnijo urno kakor blisk po sneženi goljavi. Ena puška počí, tam zopet ena in dve gladovi merhi ležite pobiti na tleh, druge pa obstojé oplašene in še strašnejše tuljenje verši.

„Naprej! kar morejo konji tečí!“ kliče zapovedvavec malega tropiča.

Bič in ostrog storita vse, kar je mogoče in hitrejše in hitrejše mali trop dalje dervi. Še se eden pa drugi zdaj pa zdaj oplašén nazaj v planjavo ozira, vender nevarnosti se ni več bati. Divje zveri so se smertnega strela oplašene nazaj v goščavo zgubile.

„Zahvali Boga, bratec!“ reče bradati mož, ki zraven mladeneča na vozu sedi. „Nevarnost je bila za petami in velika, in srečno smo ji ušli.“

Mladeneč se ne gane. V tla steri in gleda še bolj zamišljen kot prej in se britko nasmehljá. „Boljši bi mi bilo od volkov razterganemu biti, kakor da moram tako žalostno v nezmernih britkostih počasu umirati!“ reče ves pobit.

Pogled pomilovanja zasije v očéh bradatega Rusa proti svojemu mlademu in vender tako nesrečnemu spremljancu. „Ne smeš obupati, bratec!“ reče prijazno, oblast presvitle carinje je mogočna in njena milost je velika. Počakajmo časa. S časoma tudi drevo cvete in sladki sad rodi.“

„Res je, če le ni posekano ali usušeno,“ odgovori britko mladeneč in vroča solza se mu zalesketa v očéh.

Bradati mož ga vidi solziti in reče: „Bratec te ni sram? Kdor je možak, se ne smé kisati kot otroče.“

„Saj ne pomilujem samega sebe“ odgovori mladeneč. „O moja uboga, nesrečna, ljuba Olga!“

„Kdo je Olga?“ vpraša mož.

„Moja sestra, moja nedolžna sestra!“ zdihuje mladeneč. „Jest zamorem svoje terpljenje že sam prenašati; ali ona! oh zakaj mora ona toliko terpeti, tako neizrečeno nesrečna biti! Nesramni, brezdušni Ivanov!“ In mladeneč škriplje z zobmi in žuga s terdo pestjo svoje vklenjene roke.

„Tiho, bratec!“ mu uni pošeptá, in ga za roko poprime, ne zgovori tega imena tako glasno! Ivanov! Kaj ti je Ivanov storil? Jest ga poznam! On tudi mene pozna! Tode govori tiho. Njegova moč seže dalječ, celo še v to puščavo.“

Mladeneč pogleda nezaupljivo starca in otesa molčé z glavo. Ali bi ne znal morde biti kak ogleduh ali izdajavec? Zase se sicer nič več ne boji. Saj ga ne more nič bolj žalostnega zadeti, kakor je pregnanstvo v Sibirijo. To je že samo hujski kakor smert, to je toliko, kakor živemu pokopanemu biti. Pa Olga, njegova sestra! On molči in se z nejevoljo preč oberne.

„Nič se ne boj! bratec!“ mu šepeta stari, ki je gotovo mladenčeve misli vganil bil. „Pri meni si varen. In kaj bi ti le škodovati zamogel? Kar ti je prisojeno, je enkrat storjeno. Pa kadar v Petrograd pridem, bi ti morde še kej pomagati znal, čuješ brate? In jest bi rad storil, zakaj smiliš se mi! Ali bi ne hotel mi svojega imena povedati?“

„Svojega imena? Kaj je tebi mar za moje ime! Tvoj jetnik sim; in to ti je dosti!“

„In vender, brate, bi rad zvedel tvoje imé. Tvoje obličje, kakor je temno, me opomni nekega drugega, ki je zmiraj prijazno bilo, tudi proti svojemu staremu, takrat še mlademu Petru Ivajloviču.“ „Da da! ljubeznjiv, prijazen gospod so bili!“

„Kdo?“ vpraša mladeneč.

„Oh, ti ga ne poznaš, bratec!“ odgovori stari. Tudi je že umerl. Tode dober, ljubeznjiv gospod so bili rajni Vladimir Černikov!“

„Kdo? zakličé nevtegoma bleđi mladeneč. Černikov?“

„Se vé da, knez Černikov! Mogočen gospod, kakor sem rekel, pa tudi ljubeznjiv in milostljiv!“

„O Bog, ta so bili moj oče!“ reče mladeneč, (kterega smo zdaj za Fedora spoznali), in zdihne globoko.

„Tvoj oče!“ reče stari z začudenim, vendar bolj tihim glasom. Ti bi bil po tem takem sin, pravi sin mogočnega, bogatega kneza, ki je tisučero služabnikov imel? Ti bi bil tedaj mali Fedor, prijazno, veselo detce, ki sem ga tolikokrat v svojem naročji pestoval? Bratec! je li mogoče? Ti, dedič sloveče kneževine in vendar zdaj revniši, kot nar manjši suženj?!”

„Da, revniši kot nar manjši suženj!“ zdihuje Fedor in se britko nasmehlja.

„Pa vendar govôri“ reče stari, — povej mi vendar, tode tiho, da uni le ne slišijo, kako se je godilo, da semkej prideš na pot v Sibirijo in še tako mlad? Kaj si tacega pregrešil?!”

Fedor molči in gleda stermó starega. Kaj, si misli, če bi tudi ta bil hudobnež Ivanova? Ali bi mu smel zaupati, potem ko je že tako britke skušnje prestal? — Stari Kozak razumi dobro in mu bere njegovo misel.

„Nič se mene ne boji!“ reče tiho. „Zaupanje za zaupanje! Jes ti bom povedal, kdo da sem in kaj da sem vse doživel, in vidil boš, da imam vso pravico tebe pomilovati. Glej, bratec, pred dvanajstimi leti nisim bil še to, kar sim zdaj, sam svoj, prost mož. Takrat sim bil ubog, zaničevan suženj kneza Ivanova v Petrogradu. Nekega dne, bratec, še tako dobro vem, kakor bi včeraj bilo, me pokliče in mi ukaže drago posodo prinesiti, ki jo je hotel ravno tvojemu očetu, svojemu svaku pokazati. Jes stopim naglo, njegovo povelje dopolniti, zakaj lahko veš, knez Ivanov je ojster, terd gospod in hoče, da bi bilo že prej storjeno, kakor kaj veli. Tode moja takratna naglica je bila moja nesreča, ali nak! veliko več moja sreča je bila, bratec! Posoda je bila velika in težka, tako da nisem mogel pred seboj lahko gledati, kam stopam, ko sim jo na rokah nesel. In zdaj, bratec moj! misli si moj strah, spodtaknem se nad knezovim psom, ki mi ravno med noge smukne, in ležim na tleh, posoda pa zraven mene, tode na sto koscov zdrobljena.“

„Šibajte ga nerodneža, da se stegne!“ kriči knez obdivjan, in bratec! ko je tako rekel, je kri v meni obledenéla in mislil sem sam pri sebi: „Bog ti pomagaj, Ivajlovič, danes si solnce

v zadnjič vidil!“ Hlapčoni me zgrabijo in vlečejo proč, in jaz besedice ne zinem, saj vem, da bi nič pomagalo ne bilo. In glej bratec! oh, Bog mu daj dobro tudi tam kjer je, v večnosti! zdaj stopi knez Černikov k meni, berzno me po ramah z roko potraplja in reče mirno in prijazno, — ah mislil sem, da angelja slišim, — pustite ga, moj je!“ reče on, in hlapčoni me pusté; misli si, bratec, jaz padem pred knezom na tla, jokam in objemam njegove kolena. In knez Ivanov reče prevzetno in zajedljivo: „Kaj počenjaš, svak! Jes ne potrebujem, da bi se ti v moje reči mešal. Pa knez Černikov, čuješ dobro, bratec, knez Černikov, tvoj oče, stopi k prevzetnemu, hudobnemu možu in mu pošepeta par besedic na uho. Ivanov pomiga in knez Černikov reče meni: Vstani Ivajlovič in pojdi v mojo hišo, od danes naprej boš moj!“ Veselja bi bil skorej glasno zaukal, pa si nisem upal zavoljo Ivanova, ki me je tako ostudno gledal, kakor da bi me hotel z očmi prebosti. „Tukej ga ne boš imel!“ reče tvojemu očetu, če bi mi imel pes še pred oči priti, naj se rajši precej tukej stegne!“

„Prav tedaj! ga tudi ne boš več vidil“ rečejo tvoj oče, potem se obernejo proti meni, rekoč: Pojdi Ivajlovič! Jaz te osvobodim in skerbel bom za te. Pojdi in počakaj me v mojem poslopji.“

In jaz sem šel, bratec, ne šel, letel sem, skakal, plesal; bilo mi je, kakor bi moral veselja obnoret, zakaj bratec, si znaš misliti, — v smert obsojen in potem oprostjen biti, — to je velik razloček. Knez Černikov pridejo kmalo domu in mi rečejo: Par dni ostaneš še pri meni in znaš z mojim Fedorom igrati, tode varuj se, da te Ivanov ne vidi, če pride.“

„In jaz sem igral s teboj, Fedor — bil si še tako majhen, komej štiri ali pet let star, pa ljubeznjiv, prijazen otročiček si bil in se smejal, imel si Ivajloviča priserčno rad. In osem dni potem stopijo knez Černikov k meni in mi rečejo, da zamorem vojak biti, če mi je všeč, in če se pripravnega mislim, da hočejo že oni skerbeti, da kmalo na kako vikšo stopnjo pridem. In jaz, Fedor — oh, mene zalijejo solze, — roko poljubim dobrotljivemu, milostljivemu gospodu, padem pred nje na kolena in jih zahvalim iz serca globočine. Svoje življenje bi bil za nje dal. In jaz grem v Moskvo, sem vojak

in čez nekaj let postanem stotnik, zakaj knez Černikov me niso pozabili, in zdaj — o usmiljeni Bog! — zdaj moram malega Fedora, njegovega sina v Sibirijo odpeljati. O kaj je osoda človeka v Gospodovih rokah! Pa ti, moj bratec, ali se boš še bal staremu Ivajloviču zaupati? Si vstani misliti, da bi tebe izdal? Ali bi ne delal potem s sinom svojega dobrotnika kot nar nehvaležniši sirovák. Bratec! jaz sem tvoj; stari Ivajlovič je tvoj z dušo in telesom! in stari Ivajlovič te hoče oprostiti in sinu poverniti, kar so mu oče dobrega storili, in Petrograd je še na svetu, in carinja je v Petrogradu, in kakor pot v Sibirijo pelje, ravno tako pelje tudi iz Sibirije nazaj, in stari Ivajlovič se pri živem Bogu zaroti, da hoče sina kneza Černikova ali rešiti ali pa zadnjo kapljo kervi zanj preliti. Dà to hočem, sin mojega dobrotnika, to hočem, in zato mi smeš zaupati!“

Z vedno večim zavzetjem posluša Fedor prigodbo starega Kozaka in vedno jasnoličniše prihaja. „O Gospod! Gospod!“ izdihne globoko. „Kako velika je tvoja milost, kako neskončna tvoja dobrota. Dobre dela rajnega očeta vstanejo in varujejo njih sina, mu prijetla naklonijo, takrat ko je od vsih zapuščen, le od Tebe ne!“

„Res je, bratec, reče Ivajlovič, Bog kaznuje grehe staršev še na otrocih; pa tudi njih dobre dela povračuje še njih zrodu. Dà bratec, prijetla si našel, prijetla, ki ti je zvest do smerti in pripravljen vse za te prestati. Veseli se Fedor, in zahvali Gospodu, da ti je tacega očeta dal, čigar dobre dela še čez njih merzli grob blagoslov rosijo. Zahvali Gospoda, Fedor, in bodi vesel v njegovem zaupanji, kterege pomoč je nar bližej ondi, kjer skoraj vsaka iskrica upanja zgine. Bodi potolažen, bratec, On, ki ti pošlje prijetla v potrebi, ti bo tudi rešitelj v žalostnem pregnanstvu poslal!“

„In Olga?“ vpraša Fedor.

„Ali ni Olga tvoja sestra? Ali ni Olga hči tvojega očeta? Ali ne more neskončni Bog tudi Olgi, kakor tebi tolažbe poslati?“ reče stari Ivajlovič. „Ona je v božjih rokah, kakor ti, in volja hudobneža je nič en prah pred duhom večnega Očeta!“

Sladek pokoj se o tih besedah poverne v Fedorovo serce, sladko, veselo upanje ga navdihne in z serčno ljubeznijo in hvaležnostjo povzdigne svoj pogled proti nebu rekoč: „Gospod! kakor je Tvoja volja, vodi mene, spremljaj njo! Tvoja sv. volja naj se izide, kar ti storiš, je prav storjeno!“

„Amen! reče Ivajlovič in rahlo poprime Fedorovo ledeno roko. Še so njegove roke vklenjene; pa on ni več žalosten, njegovo serce veselo bije in njegovo bistro oko gleda prijazniše po pušobni planjavi. V njegovih persih ozelené zopet solnčna pomlad in lepe cvetlice, ki notri zacvetijo so Zaup v Boga, Ljubezen, Upanje.

Hura! hura! derči voz dalje in dalje v puščavo naprej. Biči pokajo, orožje rozlja, konjiči sópejo in Fedor se smehlja. Več ga ni strah Sibirije. Misli na ljubo sestro in veselo prihodnost mu sladijo in delajo kratek čas.

VI.

Dalje gre voz, pa namesti sirovega varha, sedi zvest prijatelj zraven Fedora. Peter Ivajlovič razklene vezi, v katerih je bil Fedor zakovan, ga zavije v volčji kožuh, tako skerbno, kakorkoli bi bil oče s svojim sinom storiti mogel. Začudeni gledajo jezdicí početje svojega zapovedovavca. Ta se pa smehlja rekoč: „Otrok je še! komu bi se ne smilil?“ in jezdicí z ramami pokimujejo in dervé dalje in sani derčijo kakor pušica naprej.

„In zdaj tedaj, bratec“ reče Peter Ivajlovič, „zdaj mi pa ti povej, kaj si pregrešil, da te taka strašna kazen pregnanstva zadene? Ne boj se mi vsega razodeti, zakaj vediti moram, če ti kaj pomagati hočem.“

„Kaj pregrešil?“ odgovori Fedor, „jaz nisem nič, čisto nič pregrešil!“

„In vender si tukej?“ bara stari. „Nak tako hudoben še celo knez Ivanov ne more biti, da bi te brez vsega vzroka in vse pravice v divje Sibirske puščave zagnal, tebe, sina tako mogočnega in slovečega kneza. In jes imam ukaz od carinje, od nje lastne roke podpisan. Pomote ni tukej mogoče, zakaj

jaz poznam njeno pisanje, ker ti nisi nar prvi nesrečni, ki ga v Sibirijo spremljam.“

„O Peter Ivajlovič! res je da prav brez pregreška nisem, reče Fedor, — tode nobeno hudo zadolženje moje vesti ne obtežava. Poslušaj me, vse ti hočem razodeti, vse kar sam vem, sodim in mislim.

In Fedor pripoveduje, kako so rajni oče umerli, njemu in Olgi kneza Ivanova varha postavili, kakó je Ivanov v zaupanju rajnega ogoljufal in brezdušno ravnal.

In Peter Ivajlovič škriplje z zobmi med Fedorovo povestjo, ko mu ta pripoveduje, kako je bil vječen, kako je Ivanov z zapuščenimi sirotami gerdo počenjal, nju serca raztergal in ju brezvestno za vselej razpoditi namenil.

„Žalosten in pobit, če tudi ne prav brez vsega upanja, pridem v Moskvo“ pripoveduje Fedor dalje. Vse moje misli so bile pri Olgi zbrane; ta mi je bila še edina tolažba, da sem vedil, da mila sestra na svojega brata z ravno tako gorečo ljubeznijo misli. Verh tega sem še imel pisano priporočanje svojega ujca do Pestuševa; mislil sem, da vém, kaj je pisanega in sem za gotovo upal, da me bo polkovnik dobro sprejel in prijazno z menoj ravnal. Pa ne vem, ali ni bilo pisanje res tako, kakor sem mislil, ali je Pestušev kak drug pomiglej zastran mene dobil — z eno besedo: moje sprejetje ni bilo tako, kakor sem se nadjal. Mislil sem, Pestušev me bo prijazno sprejel, me kakor knežiča svojemu polku vverstil, mi učenika dal, ki bi me v vojaških vajah učil. Pa nič vsega tega ni bilo. Ko v Moskvo dojdem in me pred polkovnika pripeljejo, mu izročim pismo, ktero sem prav skerbno hranil. Med tem ko bere, prav skerbno opazujem moža, v kterega rokah je vsa moja prihodnja osoda; in moje serce je nekako pobito in žalostno. V tistem sirovoterdem obličji ni kar nič prijaznosti viditi. Njegovo čelo tako temno, njegov pogled merzel in ojster, iz njegovih ust nobene prijazne besede. Ko pismo mojega ujca prebere, ga spet nazaj spravi in me méri z jastrobovim pogledom, zaničljivo nasmehljaje se, od verha do tal. Jes stojim pokojen pred njim, če mi ravno serce glasno bije in neki notranji glas mi reče: Od tega moža ti ni nič dobrega pričakovati!

„No, paglavček!“ reče poslednjič polkovnik, „ti bo tedaj treba glavico ogladiti, ti boljšo izrejo in lepo vedenje vtepsi v bučo in popraviti, kar je slaba izreja spridila. To bo terdo šlo, mislim!“

Ko ta mož tako pové in mojega rajnega očeta še v grobu zaničuje, ker jim moja slabo izrejo očita, mi kri v persih zavré, in nevoljen odgovorim: „Gospod! dobrega vedenja sim se že davno učil, in za tega voljo ne pridem sem! Vojak hočem biti in pokazalo se bo, ali bom v tem stanu svojo dolžnost dopolnil ali ne!“

„Tiho, jezični smerkovec!“ zagromi polkovnik nad menoj in me gleda z ojstrim očesom, ko bi me prebosti imelo, ki me pa še bolj razkači.

„Ne morem molčati, mu zavernem derzno nazaj, kadar se moj rajni oče krivo obrekvajo!“

Z jastrobovimi očmi skoči polkovnik nad me, vzdigne roko in me vdari z pestjo tako silno v obraz, da več stopinj nazaj odletim in da se mi kri scurkama iz ust in nosa vlije.

„Še enkrat mi tako odgovôri, paglavec! in te dam vkleiniti in bičati, da boš pomnil!“ rujove polkovnik s sirovim glasom. „Preč s tabo! Osem dni ob suhem kruhu in vodi v ječo! tam se ti bo že kri ohladila!“

Z nogo udari ob tla in precej pridejo nekteri vojaki, ki jim ukaže, in ki precej njegovo povelje storé. Zgrabijo me, in pet minut potem ležim v temni, podzemeljski luknji, v katero je komej par pičlih žarkov svitlobe od zgorej zahajalo. Mraz je bilo, vse mokro in zebsti me začne. V ječi svojega ujca sim vsaj zrak in luč imel in butaro slame, na kateri sim počiti zamogel; — pa tukej — pokriva zelena plesnjoba zidovje, iz kterega zaporedama kaplja za kapljo doli cerljá. Po tleh je opolzel glin, in nikjer ni prostorčika, da bi se vleči zamogel. Po dolgem tavanji po temi, med kterim sem si roke in oblačilo v ostudni plesnjobi umazal, zadenem na zadnje na neki kamen, ravno velik dovolj, da sem za silo na njem sedeti zamogel. Bil je v enem kotu in čeravno moker kakor sploh vse, česar sem se dotaknil, se vender usedem nanj, da se vsaj v blato mi ni treba usesti, kterega sem že cele kepe na nogah imel.“

„Tukej se v svojih mislih zgubim, ki so, se ve da zadosti žalostne bile, pa so me vendar žalostnega stanja pozabiti storile. Mislim na Olgo, rajnega očeta, na pretekle vesele, pa tudi prihodnje čase. Peter Ivajlovič! moje stanje je bilo strašno zadosti, vendar se tolažim z upanjem, da bode boljše in mislim: če bi ne bil tako derzno s polkovnikom govoril, bi ti ne bilo treba v ječi biti. V prihodnje bodi bolj previden, stori svoje dolžnosti in boljše bo vse. Vidiš tedaj Ivajlovič, da je bila moja volja dobra, in priseči zamorem, da sim res tako mislil. Zakaj toliko sem se bil že izučil, da je nespamet se s silo sili mogočnih ustavljati, tudi če bi prav imel. Pa nikoli nisem porajtal, da je v stani človek tako hudoben biti, in še le pozneji sem se prepričal, da je vse prerajtano, me po vsaki ceni pokončati.“

„To se ve de, bratec!“ reče Ivajlovič. „Da se je Ivanov tvojega premoženja polastiti zamogel, je bilo treba nar prej tebe s poti spraviti. To se samo razume. Pa le povej dalje, bratec!“

„Tedaj“ pripoveduje dalje Fedor, — osem dni je bilo strašno dolgih, vendar so pretekli. Terpel sem brez pritožbe, brez godernjanja, poslednjič sem zopet pred polkovnika peljan. Komej hodim, tako revnega me je plesnjev zrak moje ječe in slaba hrana naredila, ktera mi je bila, kakor psu na tla veržena.“

„No, se ti je vroča kri ohladila?“ bara Pestušev, ko pred-nj stopim.

„Da milostljivi Gospod! odgovorim, prosim za odpuščanje!“

„Veš Ivajlovič, kakor sem reven in ponižen bil, bi me bilo vendar kmalo strašno zgrabilo, ko vidim, kaj da moje pohlevno obnašanje proti njemu pomaga. Namesti da bi usmiljen bil z menoj, me še le zasmehuje, in reče zaničvaje, da moram pač revna mevža biti, ki se po tako kratki ječi ves poboljšam. Vendar se zderžujem, grizem skupej zobe in zatajujem solzo serditosti, ki mi jo razkačeno občutje v oči posili. Nobene besede mi več ne reče; nekega vojaka pokliče in mu veli me preobleči in v vojaških vajah učiti. „Pri nar manjši samoglavnosti paglovca se mi bo vse na znanje dalo!“ reče, „razumeš Maksimič!“

„Desetnik, ki je imel moj učenik biti, pomiga zloboserdem z glavo in pogleda polkovnika z očesom, ki bi se ga sam hudi duh ustrašil. „Hajdi!“ se oberne k meni. „Stopaj!“ povelje gospod polkovnika je treba pično spolniti!“

„Jest se obrnem urno okrog in hočem iti, pa gorka zaušnica, ki mi jo desetnik priseče, me opomni, da nisim prav storil, ker sim preurno njegovo povelje spolniti hotel.

„Kako se prederzneš!“ zagromi nad menoj, „se tako posloviti od milostljivega gospoda? Čast gospodu polkovniku, pa glavec.“ „Spet me strašno razkači to sirovo obnašanje, pa sklenil sem bil enkrat, se premagvati in premagam se. Ponižno se priklonim polkovniku, ki mi zasramljivo posmehovaje herbet oberne, in tako grem za desetnikom Maksimičem, kateri ima od zdaj naprej moj učenik, ali veliko več moj berič biti.“

Fedor preneha pripovedovati in zdihne globoko.

„No, le naprej povej!“ reče Peter Ivajlovič. „Povej dalje, da si žaloserd iz serca izgovoriš. Je pač gerdo s teboj ravnal, kaj ne, tisti Maksimič?“

„Mučil me je, kakor trinog, me zasramoval, me preklinjal in izdajeval, me tepel, kakor psa“ pripoveduje dalje Fedor, „in vse sem preterpel, vse prestal, karkoli človeško sercé preterpeti zamore! Pa Ivajlovič! poslednjič vender pozabim samega sebe. Maksimič me vojaško preobleče, potem gremo na vojaško vajo. Jes sem bil nar mlajši med deset ali dvajnajstimi novinci, ki so se kakor jes prvih vaj učili. Vsi so bili nerodniši od mene, ker nihče ni imel toliko volje se učiti, kakor jes. Pa nikoli ni nobeden udarca dobil, nobeden ni nikoli kregan bil, jes sim bil pa vsako uro tepen, preklinjan in suvan. Uni so smeli počivati, kadar so svoje vaje končali; jes sim pa moral od začetka delati, ker je Maksimič terdil, da sim jes nar terdovratniši, nar bolj svoje glavice, in nar nerodniši od vsih, zatorej da je treba še toliko časa z menoj potratiti. Večkrat sim bil že tako truden in zdelan, da sim že komej orožje v rokah deržal, tode palica, ki mi je zmiraj po herbtu pela, mi je morala moč dajati, da sim povelje svojega trinoga slušati zamogel. Dragi moj Ivajlovič! pusti me, naj ti vsega ne pripovedujem, koliko terpinčenja in neusmiljenosti sim prestati moral! Glej nazadnje je tako dalječ prišlo, da sim mislil, da mi je umreti boljše, kakor v tako grožovitnem terpinčenju živeti. Skorej bi se bil rad samega sebe končal. Pestušev je prišel včasih tudi naše vaje pogledat. Nekega dne, ko me je Maksimič spet skor do obupanja terpinčil, pride tudi.

Jest veržem pušo stran, stopim k polkovniku in rečem pripravljem za vse, pokazaje Maksimiča: „Gospod! ta človek je ubijavec, za smert me muči, jes mu nočem več pokoren biti!“ Nikoli ne bom peklenskega veselja pozabil, ki se je zdaj iz Pestuševovih oči zasvetilo, ko sim v obupu serca tako govoril. Brez vsega odgovora me zapové zvezati in šibati. Jes se besedice ne pritožim, pa moje serce se trese in trepet. In strašen sklep se mi v duši zbudi, med tem ko se moje truplo pod strašnim šibanjem mojih trinogov zvija. Ko sim kazen prestal, zapové polkovnik me v ječo trešiti. Tode preden se je to zgoditi zamoglo, zgrabim svojo pušo na tleh in namerim polkovniku v persi. Puša je bila basana in skorej bi se bil tako dalječ spozabil, mu kroglo v serce poslati. Tako strašno zdivjalo me je bilo grozovito ravnanje, da sim kej tacega poskušal nalaš zato, da bi umorjen in grozovitega terpljenja rešen bil, katero me je že skorej ob pamet pripravilo. Dobrotljivi Bog! večna hvala ti zato, da si me tega strašnega djanja obvarval! Maksimič hlasti nad me in me vseka po glavi, da se na tla zgrudim in več ne zavém. Več dni sim v smertnih težavah medlel. Poslednjič vender ozdravim, pa le za to, da bi živ pokopan bil. Polkovnik mi bere ukaz carinje, v katerem sim za živi dan v pregnanstvo v Sibirijo obsojen. Moja mladost me je rešila, da nisim ustreljen bil. Carinja mi je milost s tem skazati hotla. Živeti mi je tedaj! Oh, koliko stokrat raji bi bil umerl! Takrat se mi je zdelo, da je s tem še le moja kazen povikšana. Obupljivo stopim na sani, ki me imajo v Sibirijo odpeljati in — o Bog, odpusti mi malovernemu — tukej le, kjer sim že vse upanje zgubil, najdem usmiljenega prijatla.“

„Vidiš, bratec, da je bilo nespametno obupovati!“ reče na to Ivajlovič. „Dobrotljivi, vsegamogočni Bog budi nad zvezdami gori, in kjer kratkovidno človeško oko nič več tolažbe ne najde, tam je On s svojo pomočjo pripravljem oživiti tužno sercé. Moli, bratec, moli in prosi, da ti Gospod odpusti, zakaj silno silno si se pregrešil, ker si dvomil nad božjo neskončno dobroto! Glej kar si nar večje zlo mislil, ravno to bo moglo sredstvo tvojega rešenja biti. Če bi ti v Sibirijo zapoden ne bil, bi me morda živi dan ne bil nikoli najdel, bil

bi boren vojak, ali pa kam stran potisnjen, kjer bi nobeno človeško oko za-te védlo ne bilo. Bodi potolažen ljubi sin! božja roka je nad teboj očita. Kmalo boš ljubo sestro zopet vidil in hudobneži bodo kaznovani, in stari Peter Ivajlovič bo svoje storil, da se bo z božjo pomočjo vse dobro izšlo. Potolaži se, pravim, zaupaj v Gospoda in varuj se kdaj več nad njegovo neskončno dobroto dvomiti!“

„Gotovo nikoli več ne bom dvomil nad njo in s skesanim sercom ga hočem prositi, da mi milost da, tega greha spovedniku obtožiti se“ odgovori Fedor globoko ginjen. Da! božja roka me je očetovsko vodila in neskončen revež sim bil, da bi se bil kmalo obupanju vdal.“

„Pač revež zares“ reče Ivajlovič. Ako bi bil vedno v Njega zaupal, ki je vse tvoje solze preštel in na dno tvojega serca vidil, bi bil vesel in potolažen v nesreči.“

„In od zdaj naprej hočem tudi biti“ reče Fedor s čistim glasom, v katerem trdno zaupanje glasno doni.

„Ako je to sad tvojega terpljenja“ odgovori Ivajlovič s prijazno resnobo, „potlej pa že smeš Boga s serca zahvaliti, da te je ž njim obiskal.“

Fedor molči, pa v svojem sercu pomišljuje besede Ivajloviča in potem reče z bistrim poglegom: „Mislili so mi hudo storiti, pa Bog je hotel vse v dobro obrniti, in glej! Gospod je močnejši od njih!“

In dalje derčijo sani, in sneg se kadi spod njih po nezmerni Sibirski puščavi, ki jim oko konca ne doseže. Pa kaj zdaj vse to Fedora skerbi? Njegovo sercé je veselo v zaupanju v Boga in nek notranji glas mu pravi: „Svojo zapuščeno sestro boš zopet vidil, srečen boš ti in ona spet in moč hudobnežev bo nad božjo pravico v sramoto postala.“

VII.

Tisto noč, ko je Fedor kot jetnik iz Moskve peljan Sibirske meje prestopil, je bdela v Petrogradu zvesta duša, ki je polna sočutja vedno po mladem jetniku hrepenela in serce v neznanih bolečinah topila. Bila je Olga. Klečé v samotni stanici zdihuje in se pogostoma proti svetlobledemu mescu ozira,

v mislih vedno pri svojem bratu, od ktereга, kar je bil po hudobnih naklepih Ivana odpeljan, ni še čerkice zvedila: kako se mu neki godi? Zakaj nobenega pisma Olgi ne pošlje? Ali je mar svoje sestre, ki jo je tolikanj ljubil, popolnoma pozabil? Mu je mar neznano, kako zelo da po novici od njega hrepeni?

Olga joka, ker pri teh prašanjih nobenega odgovora ne dobi. Čeravno ji močno serce brani, vendar jo misel obhaja, da jo je Fedor pozabil, ker jej pri toliko obljubah še ene, jej pisati, spolnil ni. Morebiti je pa bolán, da ne more pisati? Oh! ta misel je Olgi še večje bolečine prizadjala, bila je nar hujša za njo. In zakaj tudi ne? Bila je Olga revno slabotno dekle, ki je bila zapuščena sirota in ki nikogar na svetu ni imela, da bi mu bilo kej upati, kot na ptujem edinega brata, ki se je pa še zdaj ali bolan ali iz ošabnosti ne spomni ne. Kakšna žalost in britkost za ubogo siroto! Drugači si ni mogla misliti, in kar jej je po glavi blodilo, jej je le bolečine serca množilo.

Zelo se je Olga premenila, odkar so ji oče umerli. Kdor jo je takrat vidil, bi je ne bil zdaj spoznal. Njene poprej rudeče lica so zdaj obledele, njene poprej svitle in blišeče oči so zdaj motne in otemnele zavolj toliko britkih solz, ki jih noč in dan toči, in njene poprej tako lepe roke so zdaj vso krasoto zgubile in vele postale, da se lahko na njih vse žile soštejejo. Britkost in težave so to žalostno spremembo vzrokvale. Ni jej bilo dalje živeti, ker jej je bil svet le grob. Kadarkoli jo je knez Ivanov zagledal, ga smeh posili ter v nevošljivem sercu tako pravi: „Ni se ti treba zavolj nje glave beliti. Britkost jo bo brez tebe posušila, in kadar zvé, da jej je Fedor umerl, jej ne bo dalje živeti. Potem pa gre vse meni, vse kar je bilo nekdanj kneza Černikovega: njegovi sužnji, njegovi gradovi in zemljišča, njegove poslopja, z eno besedo: vse, vse.“

Knez Ivanov se tudi ni v svojih hudobnih mnenjih veliko zmotil. Olga je sčasoma venela, kot cvetica, brez zraka in solnca. Vedno tičanje v samoti, kamor je bila obsojena, vedna skerb za brata, ki je neprenehoma na njenem sercu glodala in še očesa mirno zastisniti ni dala, jo je videzno oslabilo in bi jo bilo morebiti tudi pod zemljo spravilo, ko bi ne bila vendar

še enega prijatla v poslopji svojega očeta imela, kateri jo je na skrivnem, o nočni tihoti, obsikat in tolažit hodil. Ta zvesti prijatelj je bil Vazil, ki jo je vender, čeravno od nje po Ivanovu ločen, o nočni tihoti obiskoval, po vervi gori k nji plezal, da sta se skupej od daljnega brata pomenkvala in od drugih reči, katerih sta od Boga gotovo pričakovala.

Tudi to noč pričakuje Olga zvestega prijatla. Da bi se vsaj nikdo ne spodtaknil, še luč pogasi, kakor da bi bila že spat šla. Toda nič menj ko to, bdi, akoravno že zelo trudna, na oknu, ter komej pričakuje Vazila, ki je bil njen edini prijatelj in tolažnik v dolgočasni samoti. Ravno je bilo polnoči, ko Vazil pride. Ko ga skozi okno zagleda, kako počasi da tava, mu hitro verv pomoli, ki jo je dnevu pod posteljo skrito imela. Naglo ko iverca pleza Vazil gori, skoči skozi okno v sobo ter objame, kot oče, zapuščeno Olgo. Ona joka. Tako žalostno, tako težko jej še nikdar ni bilo pri sercu, kakor v tej noči.

„Nikar se ne jokaj, Olga, nikar! jo tolaži stari Vazil. Premagaj se, draga moja! Vedno si bliže konca, kmalo se imajo spolniti vse tvoje želje.“

Olga je le žalostna. „Oh, moje želje!“, zdihuje. „Vsaj nobenih ne smem več imeti, ker se mi narmanjše ne spolnijo.“

„Ali še zdaj nisi nobenega sporočila od brata prejela?“ jo nagloma Vasil popraša.

„Oh, nobenega, nikdar več ne bom kaj prejela,“ odgovori Olga.

„Ne tako, draga Olga!“ reče spet Vazil. Potolazi se in bodi serčna. Le poterpi še en čas. Pride dan veselja, kjer se bo tvoje oko radosti svetilo, tvoje usta smehljale in tvoje lica porudečile.“

„Ne, ne, ljubi Vazil! záme ni nič upanja več! Fedor je umolknil, nesrečni Fedor, ki me je sicer tako zelo ljubil. Ali me je pozabil, ali pa mu je žalosti serce počilo, da je revno poginil.“

Olga iz novega začne jokati. Vazil jo poln usmiljenja objame in tolaži. „Nikar se ne jokaj. Ne bodi vender taka. Ali mar nič svojemu bratu ne upaš? Ali mar ne veš, da je tudi on dobro zavarvan in v rokah ogleduhov. Ti je mar

mogoče, mu kaj pisati, če bi tudi hotla? In mar zato Fedora manj ljubiš? Morebiti ti želi pisati, ali pa ti je že pisal, da je pa potem list po nesreči v roke ogleduhov prišel. Ne, draga moja! dovolj križev že imaš; — ni treba, da bi si jih še več nakopavala.“

Dvomljivo se zdaj Olga v obličje starega Vazila ozre. „Vender, pravi žalostno, ni tako hudobnih ljudi, da bi mi še lista od brata ne privošili.“

„Kdor je bil, pravi na to Vazil, tak hudobnež, da je vaju ločil, temu je kaj lahko, vama še ta križ naložiti. Toda, nikar ne obupaj! Kadar spomlad spet pride, vzamem palico v roke, ter jo bom naravnost proti Moskvi potegnil, po Fedoru gledat. Zdaj pa poterpi. Naenkrat ne morem tega storiti, ker bi me sicer koj pogrešili in pri delu zasačili, kar bi bilo velika nesreča za oba.“

„Ali bo res spomladi drugače?“ prasha zdaj Olga Vazila.

„Bo, mora biti, odgovori Vazil. Znano ti je, da knez vsako leto v tem času potuje. Marsikaj nam je potem mogoče, kar bi bilo pri njegovi pričujočnosti nemogoče. Tedaj le poterpi. Stari Vazil zmiram čuje nad tvojo srečo, in ako mu bo le mogoče, tudi zanaprej ne bo Olge pozabil.“

„Oh, kako dobri ste Vazil!“ pravi veselo Olga, ter ga v nedolžnem veselju objema. Vazil jo ljubeznjivo boža po bledih licih in je močno vesel, da jo je spet tako potolažil.

„Lej, jej pravi nadalje, nikdar nam ni obupati, ako bi se nam še tako hudo goditi imelo. Up pride, ne vemo od kod, in je pri nas, preden se ga zavemo.“

„Tedaj, Vazil, vi hočete k njemu?“ ga smeje prasha Olga. „Se nič ne ustrašite dolgega in težavnega pota, da bi le meni kako veselje privabili. O kako dobri ste vender!“

„Oj, draga moja! zakaj bi vender ne bil k vsemu pripravljen, kar ti veselje in tolažbo dela,“ govori dalje stari Vazil. Nisem li jaz sam, ki ga še iz poprejšnjih zlatih časov imaš? Da, da, pojdem v Moskvo, da ogledam, kako in kaj. Toda zdaj mi tudi povej, kaj se ti je tri dni prigodilo, kar te nisem vidil. Pretečene noči mi ni bilo mogoče te obiskat priti, ker je bilo vse polno ogleduhov. Dans je bolji, in lej, pri tebi sem. Ali ti niso nič žalega storili, ljuba moja?

„Nič žalega, pravi Olga, pa tudi nič dobrega.“ Cel ljubi dan sim sama in le enkrat se duri odpró, kadar mi namreč Minka jesti prinese. Oh, ko bi Fedora imela in bi se ž njim pogovarjala, kako hitro bi tekel čas, kako malo bi občutila samote. Ali tako me sprehajajo žalostne misli, vedno sta mi v mislih Fedor in rajnki oče, vedno sim pri njih, tako da me solze polijejo in da še le pozno v noč trudna zaspim. Tu še le mi je prijetno, zdaj se mi sanja od Fedora, zdaj od očeta, zdaj od vas, da se igramo in kratkočasimo — in lahko si mislite, kako da mi je pri sercu, kadar solnce spet skozi okno posije in me zbudi.“

Pri tem pogovoru si je stari Vazil večkrat na skrivnem marsiktero gorko solzo, ki mu je po licu pritekla, obrisal. V serce ga je bolelo nesrečno stanje deklina, kateri si je tako hudo godilo, med tem ko je bogatinec premoženje dveh ubogih po nemarnem zapravljaval in se ž njim mastil. Toda v preveliki tugi jej ni hotel serca odkriti, bojé se, da bi jej še večih bolečin ne bil prizadjal. Kadar mu je serce žalosti počiti hotlo, se je smejal in z dobro besedo Olgo tolažil ter ji upanje boljše prihodnosti dajal. Priporočal jej je zmiram na Boga misliti, ki je dober Oče in nikogar ne zapusti, kdor dobro dela, in njega zmiram pred očmi ima. Obljubil jej je tudi, da bi vsaj ne obupala, jo pogostoma obiskat hoditi ter jo tako s svojo pričijočnostjo krepčati. Olga mu obljubi, zvesto vse spolnovati, ali ravno, ko mu je vse to priterdovala, jej je že spet v mislih bil nesrečni Fedor, od kterega se je tako zgođej ločiti morala. Zakaj pri nji ni moglo drugači biti, ker je bila od poprejšnje bolezni še slaba in nikakor v stanu, svojih občutkov krotiti. Zánjo je bila pomoč le pri Bogu, ki je že bila tudi blizo, čeravno je še hude reči prestati morala.

Še se je stari Vazil gori pri Olgi obotavljal in ravno oditi hotel, kar se naenkrat naglo cepetanje na cesti zasliši in spet pred vratmi utihne. Naenkrat začne tudi veliki zvonec klenkati, da je vse posle zbudil, ki semtertje po dvoru letati in šumeti začnejo. Tudi se je slišal glas, da naj vrata odpró.

Vazil in Olga sta bila vsa ostrašena, nikakor jima ne more v glavo, odkod da ta nenavadni ropot pride.

„Oh, Vazil!“ zavpije nagloma Olga, „verv pa še visi skozi okno. Kaj bo, ako jo je kdo zamerkal!“

Vazil se pri tej prici vzdigne počasi in tiho okno odpre in verv v sobo potegne.

„Zavolj vervi, pravi Vazil, se nama ni treba več bati, ali Bog daj, da bi me ne pogrešali!“

Olga se zdaj k Vazilu skloni. Serce ji bije, da je še Vazil čutil. Oba utihneta ter si še sopsti ne upata, ali da bi boljše slišala, ali pa bojé se, da bi ovajena ne bila. Naenkrat se vrata odpró in skozi vrata na dvor prijaha silen vitez, ki zvesto po Ivanu poprašuje in po vsaki ceni do njega priti hoče. Nič ne pomaga vgovarjanje hlapcov, da Ivanov spi, da mu ne bo ne ljubo, ga zdaj dramiti; tujec se jim smeja ter jim zapove, ga hitro k njemu peljati.

„Jez sim za vse odgovoren, reče tujec, noč in dan jezdim, da bi bil prej sem dospel. Gotovo bo tudi novica, ki mu jo prinesem ljuba. Le hitro, le hitro gori, še nocoj jo mora vediti, nobenega odloga. Moj polkovnik je v teh rečeh kej natank. Ostro mi je zapovedal, nagloma ko pridem, knezu novico sporočiti. Tukej sem zdaj, le urno pred mano, ako nočete, pojdem jes vam pot kazat. Urno, pravim!“

Tujec je tako ostro govoril in tako s sablo rožljaj, da so se ga vsi zbalí in se mu nihče ni upal dalje ugovarjati.

„Čem te oglasiti pri Ivanu, pravi streže, ali samo, kako ti je ime, od kod da prideš, da mu bom zamogel odgovoriti.“

„Urno, urno teči, zavpije ptujec, le povej mu, da pridem iz Moskve.“

Olga se pri teh besedah strese. „Moskva,“ reče trepetaje. „O Bog! kaj se je tam zgodilo! Fedor! Fedor! Ta človek je gotovo žalostno novico od mojega brata prinesel!“

Tudi Vazilu se je bralo, da je bil teh misel. Njegovo oblicje je še bolj blede postalo, ni mu bilo mogoče, spregovoriti in Olgo tolažiti. Ktera novica bi bila tudi Ivanu ljubša, kot ta, da je Fedor poginil? ki je bil edini Ivanov napotek in strah. Vazilu je bilo vse to dobro znano. Prepričan je bil, da Ivanov ne bo prej počival, preden ne bota Fedor in Olga, njegova edina zadržka, odpravljena in žalostno poginila.

Odtod njegov strah, odtod njegovo molčanje, med tem, ker je bil drugikrat tako zgovoren in mu nikoli tolaživnih besedi zmanjkalo ni, odtod njegovo prepričanje, da je nesrečni mladeneč po trinogih gotovo konec vzel. Neznano težko mu je bilo pri sercu. Milo se ozre na Olgo, jo k sercu pritisne ter zdihuje: „O Bog! oče ubozih in sirot, usmili se je in daj jej moč, še to nesrečo zmagati!“

To izrekši utihne Vazil in Olga milo joka na njegovih persih, in neprenehoma lije solze, katerih Vazil nikakor ni mogel ustaviti.

Naenkrat zaslišita, da nekdo pride.

„V nevarnosti sva, pravi zdaj Vazil Olgi. Ako me tukej dobé, sva zgubljena, je po naju. Torej bodi močna!“

Deklina se ustraši. Misel pa, še tega edinega prijatla zgubiti, jo naenkrat okrepča in pogumno stori, da vstane in duri zapirat gre. „Ne pustim, pravi na to, kratko nikogar v sobo.“

Stopinje so zmirej bliže, naenkrat zaropota pri durih in močen glas zadoni: Olga! Olga!“

Kdo je? Kaj je? praša ostrašena Olga.

„Knez Ivanov ti zapove, nevtegoma k njemu priti. Neko važno novico ti imá povedati.“

„Kmalo, kmalo pridem, odgovori Olga s trepetajočim glasom. Urno bom pri njem, da se le napravim.“

Klicár spet odide. Olga se jokaje oberne k Vazilu ter mu reče: „O Bog! kaj bom neki zvedila?“

„Naj bo, kar hoče, odgovori Vazil, bodi serčna, in ne vdajaj se žalosti. Zaupaj v Boga, ki je oče sirot in misli si pri vsih nesrečah, ki čez-te pridejo, da Bog tako hoče. Pojdi Olga. Jez te bom tu čakal, da vender pri nar hujši nesreči ne boš sama in sebi prepuščena. Pojdi, bodi serčna in k nar hujšemu pripravljena!“

Olga si naglo solze obriše in odide. Zdelo se jej je že, kaj da ima zvediti. S strahom stopi v sobo, kjer groznega Ivanova najde v društvu s Petrovičem.

„Olga,“ jo zdaj tajnik Petrovič, prebiraje neke pisma, k sebi pokliče ter reče: „Olga! pojdi sem. Važne novice so

za te iz Moskve prišle. Tvoj brat Fedor, že od nekdaj nič prida, je bil pri boji s svojimi tovarši ubit!“

Olga obledi in z močnim kricem v omedlevec pade. Knez se ustraši, pervikrat se zdaj usmili reve, ter jo rahlo prime in na sedež nese, rekoč: „Petrovič! to je bilo preveč. Ti bi bil imel Olgo pocasi na to žalostno novico pripraviti, in jej jo potem še le odkriti.“

„Čemu to? odgovori Petrovič. Sami ste rekli, da se ima tako zgoditi.“

„Ali ne tako, reče knez. Revica nam je neškodljiva, da je le brat enkrat odstranjen. Naj živi in naj se jej tudi dobro godi! Res je! da bi jo bila mogla vkaniti, nočem pa nikakor, da bi zato naglo smert storila.“

„Ako umerje, še večja dobrota za Vas, milostivi knez!“ odgovori merzlo Petrovič in maje z glavo, kakor da bi ga hotel zavolj njegove slabosti omilovati.

Pri tej prici spet Olga spregleda, na kviško pogleda, kakor da bi si hotla nekaj spominjati in pade potem nagloma pred kneza na kolena ter mu toži takole:

„Ali je res? svitli knez! Recite raji, da ni. To ni mogoče. Moj brat, moj Fedor je umerl! Nikdar več ne bom njegovega glasu več slišala, njegovih prijaznih oči gledala in mu rok stiskala! O usmilite se mene ter recite raji, da ste v šali govorili in da ste me le ustrašiti hotli. Kaj ne? Fedor še živi? Kaj ne, da ni resnica, da bi bil umerl! Oh! usmilite se me in povejte mi resnico!“

Tako milo je Olga jokala, tako zvesto po zgubljenem bratu popraševala, da bi bila kmalo Ivanovu serce zmehčala in ga k usmiljenju nagnila. Ni dosti manjkalo in povedal bi jej bil, da ni brat mertev, ampak da je le v Sibirijo pregnan. Petrovič pa, ki ga je v takem boji zamerkal, se hitro med nju vstopi in pravi: „E kaj pomaga jok in stok! Tvoj brat je mertev, kaj češ dalje početi? Ako le hočeš jokati, se poberi v svojo sobo, tam tuli v štiri vogle, da boš sita. Zdaj veš, kar imaš vediti. Druzega nimaš več tu terjati.“

Olgi pa še ni dosti, ona še milejše prosi, da bi jej knez resnico povedal, da Fedor še živi, da ni umorjen. Knez jo iz

usmiljenja vzdigne in v resnici dvomi, ali bi jej odkril bratovo osodo ali ne, ter bi jo tako vsaj nekoliko potolažiti vtegnil. Dvomi in dvomi, ker se mu zares smili, in že je hotel usta odpreti, kar mu z očmi Petrovič pomigne, da ne, ter mu Olgo iz rok sterga, skozi duri porine in hlapce pokliče, da naj jo v stanico odpeljejo. Čeravno po tej novici zelo pobita se vendar še Olga v svoji nesreči Vazila spomni, da vstane in z moškim glasom reče, brané se pred strežeti: Sama bom šla v tiho samoto, brata, ki ste mi ga vzeli, obžalovat. Bojte se pa maševanja božjega, nikdar ne bo odšel noben hudobnež božji pravici, ki vsacega po delih sodi: Vi ste mojega brata umorili in božja roka vas bo hudo zadela.“

Olga gre. Komej je do sobe prišla. Odpervši duri, dobi starega Vazila, ki jo je že težko pričakoval, se k njemu skloni, ter mu jokaje reče: O moj Bog! Vazil! še to, kar sim imela, so mi vzeli — oh! moj brat moj Fedor! je mertev!“

Ko je Olga odšla, reče tajnik Petrovič knezu pomenljivo: „Ste slišali, svitli knez! kako je kričala! Bodite zadovoljni, da je še vse na skrivnem ostalo. To dekle bi bilo še vstanu, ako bi za prebivališče bratovo zvedilo, ponj iti in ga rešiti. Da, ako ravno je slabo viditi, imá vender moško serce.“

Knez je moral vse to Petroviču poterditi. Čeravno je bil sama sebičnost, vender mu je bila dobro znana neskončna ljubezen teh dveh sirot, in kaj da bi eden za družega vtegnil storiti.

„Dobro, pravi dalje, nikdar ne sme od njega zvediti, da živi in kje da živi. Vsaj je pa tudi za njo, kakor za naju pokopan!“

Bila sta tako Fedor in Olga po grozovitosti svojih sovražnikov ločena. Ves up, se še kdaj viditi, je bil za nju po vodi. Kar je Olga zvedila, da je Fedor tako poginil, je videzno hirala in slabela. Njen edini up in veselje je bilo, da bi ga kmalo vidila in ž njim spet združena bila. Vedno je k Bogu molila, da bi jo skorej k sebi poklical. In res je tudi vsaki dan slabši prihajala, ogenj njenih oči je ugasnil, in bolno serce tako malo bilo, kakor da bi bilo hotlo vsak čas jenjati. Tudi ni več jokala, ker se je skorejšnega združenja nadjala. Stari Vazil pa je, kadar je spala, britke solze točil, ker je

dobro vedil, da bo ukljub narboljšega varstva vender kmalo ta lepa cvetica konec vzela, in „potem“, zdihne natihoma, „nimam nobenega veselja na zemlji več.“

VIII.

Spet je nastala noč; spet je sijala bleda luna skozi oknice v sobo, kjer je Olga na slabi postelji spala. Zraven nje je slonel stari Vazil in vedno Boga prosil, da bi to nesrečo od njega odvernili in zadnje vejice od blazega rodu Olge namreč usahniti ne dal!

Le nekoliko tednov je od te noči preteklo, ko je Olga žalostno novico od svojega brata zvedila in že je červ britkosti njeno truplo videzno spodjedati začel. Še bolj so njene lica obledele, še globočje so nazaj vpadle njene oči, še slabši in revniši so postale njene roke. Vender je pa bila v spanju taka viditi, kot da bi bila že v nebesih in da bi se z angeljci pogovarjala. Vazil pa mislé, da bi vsaj nekatere tihih glasov razumel, pritisne uho na smehljajoče ustnice in poslušá, toda nič ne sliši, kot samo ime „Fedor“, ki ga je nekterikrat izrekla.

Ah! od brata se jej sanja, s katerim bo kmalo združena, zdihne Vazil ter se z glavo majaje od postelje proč oberne.

Toda čeravno je prav tiho šeptal, je vender ime „brat“ na Olginih ušesih odmeló. Zbudi se in se z radostnim pogledom po Vazilu ozira.

„Ali ste še pri meni, dobri Vazil, ga prijazno popraša. Močno sim ginjena vaše ljubezni in prijateljske vdanosti.“

„Oj, nikdar te ne bom zapustil, ljuba moja! vedno bom pri tebi, jo tolaži Vazil ter jo za merzlo roko prime in greje.“

„Ali je pa tudi knezu ljubo, da ste pri meni?“ ga kmalo Olga skerbno popraša.

„Midva nisva nikomur v čislih, odgovori Vazil. Pozabili so mene in tebe.“

„Dà, kar mi je brat umerl, me pusté v miru!“ reče žalostno Olga.

Vazil je zdaj menil, da bo Olga, ko je ime svojega brata imenovati slišala, spet jokati začela, pa nič menj ko to se

posmeja in radostivo, kakor v sladkih mislih zakopana, pogleduje. Vazilu se to čudno zdi, in neprenehoma vanjo gleda.

„Vazil! ga nagloma Olga pokliče,“ od brata se mi je sanjalo. Prikazal se mi je in z mano govoril, ter mi rekel, da bova v kratkem združena. Ali ni to lepo od njega, da me iz nebes tolažit pride. Lejte! zdaj sim vesela, ker vem, da bom tudi kmalo umerla.“

Vazil zdihne in ne more gorkih solz uderžati, ki so se mu po licih vderle in belo brado močile. Ko ga Olga zagleda, ga prime za roko in na serce pritisnivši veselo reče: Nikar ne jokajte, ljubi moj Vazil! ah nikar, ker sim jest vesela. Lejte! kadar bom enkrat z očetom in bratom v nebesih združena, pridemo, kadar hote spali, vsi skupej k vam in vam bomo pravili, da smo srečni in veseli, in potem se hote tudi vi veselili, kakor sim se jaz ravno kar! Dà, ljubi moj Vazil! to vam obljubim, ker ste bili zmiraj dobri ubogi Olgi!“

Globoko v serce so Vazilu Olgine nježne pa tudi žalostne besede segle. „Nak, draga moja! ji pravi, ti me ne boš zapustila! Še boš pri meni ostala in mi veselje delala, in Gospod Bog ti bo dal moč, da boš spet ozdravela in veselo živela!“

„Oj vi! mar mi ne privošite, pravi nekako nejevoljno Olga, še te sreče ne, da bi se s svojimi združila? Nisim vas vender tako neusmiljene mislila!“

Ravno ji je hotel stari Vazil z navadno nježnostjo odgovoriti in povedati, kako da je, kar naenkrat na okno kamen pade, da zabrenči. Utihne in posluša, med tem ko Olga neprestano proti šipam gleda, skozi ktere je prijazno mesec sijal.

„Kaj je nek to bilo?“ praša Olga.

Vazil vstane in se oknu bliža; spet se poprejšnje rožljanje zasliši. Ne dvomita več, da mora nekdo spodej biti, ki ju pazi.

„Spodej pod oknom stoji mož, pravi Vazil. Miga mi, mu odpreti; ali mu čem, Olga?“

„Ali ga pa tudi poznate Vazil, kdo da je?“

„Ne poznam ga, prav neznan mi je, jej odgovori Vazil. Lej! spet mi miga. Tudi ni izdajavcu podoben. Kdo bi tudi tako hudoben in neusmiljen hotel biti, naju nesrečna izdati, in tebe od mene, mene pa od tebe ločiti? Toda odperl bom, da bom vsaj vedil, kaj da hoče.“

Skerbno zdaj Vazil okno odpre, glavo skozi pomoli in tujca bolj tiho popraša, kdo da je in kaj da hoče?

„Ali si ti stari Vazil, popraša tujec Vazila. Povej mi hitro; dokler tega ne zvem, ali si ti tisti, kterega iščem, ne boš čerkice od mene zvedil, kdo da sem jaz.“

„Da, to je čudno, reče Vazil Olgi, ki se je vzdignila in poslušala. Ali si pa tudi slišala, kaj da je govoril in hotel, draga moja?“

„Vse sem slišala“, odgovori Olga.

„Ali mu čem resnico povedati? jo na tihem Vazil popraša.“

Olga nekoliko premišljuje, ali bi prikimala, ali ne. Kako lahko je ptujec, si misli, ogleduh Ivanova in mu bo vse, kar je vidil, povedal. Toda, jo spet druga misel obide, knez si ne bo toliko prizadeval in tako na skrivnem ravnal, da bi tudi to (ločitev) izpeljal; marveč mu je le treba migniti, in zaperta bom in dobro zavarvana. „Torej dragi Vazil, mu reče po kratkem premisliku: ne bojte se, celo malo sem zdaj knezu v čislih, da bi me zdaj v samoti motil. Le govorite ž njim in povejte mu resnico.“

Vazil je zadovoljen, k oknu gre in tujca pokliče ter reče: Sem pravi, kterega iščeš; povej tudi ti, kdo da si?“

„Ako si res ti Vazil, mi tudi lahko poveš, kje da mlada kneginja Olga stanuje, reče dalje ptujec. Razumeš, jest moram vediti, ker ji imam marsikaj povedati, kar nihče ne sme vediti, razun tebe, mene in Olge.“

„Ali nisi mi še razodel, kdo da si — kako ti morem upati, praša Vazil tujca.“

„E kaj te to skerbi? mu naglo odgovori.“ Boš že o svojem času zvedil.

Tudi svojega imena nikomur ne razodenem, razun Olgi sami. Mar misliš, da sem zato toliko hoje storil, da bi vsakemu svoje skrivnosti razodel? Ne tako bratec! Kdo da sem in kaj da hočem in imam, bo samo Olga Fedorova sestra zvedila. Tedaj, ako si ti stari Vazil, kteri jej vsega dobrega želi, povej, kje da je?“

„Vazil, od Fedora govori“, naglo reče Olga. Pusti ga, daj mu verv, da gori pride. Morebiti mi zadnje sporočilo od rajncega brata prinese!“

Vazil se ne obotavlja dalje, okno odpre in tujcu reče: „Dobro pomni! Vedi, da si Vazila in tudi Olgo dobil. Nadjam se, da boš mož beseda, zatoorej hitro gori.“

Vse je za varnost pripravljeno. Naenkrat je bil ptujec pri oknu in tudi v sobi, kjer sta bila Vazil in Olga.

„Bodi pozdravljen, dragi Vazil! mu reče veselo ptujec ter mu v roko seže. Vem, di si pošten mož, dovedi me k Olgi.“

„Si že pri nji, odgovori Vazil, ter mu revno posteljo Olge pokaže.

„Tu je Olga, katero iščeš. Strela na te, ako hudo ž njo ravnati misliš.“

Ptujec molčé pred Olgino posteljo poklekne, jo za roko prime in poljubi. Potem se milo na njo ozre, in z glavo majaje sam pri sebi šepa: „Tedaj je res, kar se je Fedoru dozdevalo. Ne samo brat, tudi Olga je morala v roke kervižnega kneza pasti! Kako hudoben je vender knez!“

Zdaj je vstal razkačeni ptujec. Njegove oči se lesketajo, neka čudnovita moč ga obide, da jame z zobmi škripati in s pestjo namerjati, rekoč: „Dobro, dan maševanja bo že prišel. O nesrečna Olga! kdo bi ti bil zamogel v zibeli prerokvati, da boš toliko terpeti morala! Toda le poterpi. Dan žetve bo kmalo napočil.“

Olga osupnjeno v ptujca gleda, in nikakor ne more razumeti, kaj da njegovo mermranje pomeni.

„Kdo si pa vender, in kaj mi imaš povedati, ga vzdajnje vpraša. Ali nisi od mojega brata Fedora govoril? Ali si ga mar vidil in poznal? Si bil mar pri njegovi smerti zraven? Ali mi ni nič zročil, nobenega pozdrava in sporočila? Vedi, jaz sem njegova prava sestra!“

„Kaj? kako pa? vpraša začudeno ptujec. Kaj si rekla? Saj ni Fedor mertev! Še živi in je dobro spravljen, le žalosten je zmiram.

Pri teh besedah Olga na kviško plane in debelo ptujca gleda.

Sapa ji pojenjuje, komej spregovori sledeče: O Bog, Vazil! ste slišali! Fedor živi! Fedor! moj brat! Mar niste tako rekli, mož! Recite vender, recite! Ponovite mi še tisučkrat to novico! Fedor, moj preljubi Fedor še živi!

Trepetaje prime roko ptujca, ga zdaj veselo, zdaj žalostno pogleduje ter komej čaka, ali bo vender resnica, kar je govoril, ali pa da bo spet neusmiljeno prekanjena.

„Tiho, tiho, ljuba moja! jej reče ptujec. Nič se ne boj! Kakor gotovo sem jez Peter Ivajlovič in kakor gotovo jaz tukej zdrav stojim, tako gotovo sem pred 14 dnemi tvojega brata Fedora zdravega vidil!“

Peter Ivajlovič je z moško besedo govoril, tako da mu ni bilo dvomiti. Olga se neizrečeno srečna čuti in njegovim besedam verjame. Veselja joka, se smeja in poskakuje in več ko stokrat ponavlja: Fedor, moj Fedor živi! moj ljubljeni brat! Nič več ne bom sama in zapuščena na svetu! Fedor ni umerl! Vazil! niste slišali? Fedor živi.

Stari Vazil, tako neprevideno do duše ganjen, se na tla zgrudi ter z povzdignjenimi rokami Boga hvali, rekoč! O Bog! zdaj rad umerjem, ker je ta srečen, ki ga za tabo nar bolj ljubi!“

Ta izrekši objame srečno Olgo, in z njo vred vroče solze toči. Peter Ivajlovič pa osupnjeno zraven nju stoji in s solzami v očeh reče: „Kako čudno vender! Mislil sim žalostno novico prinesiti, pa je vse veselo! Čudno čudno je pač, kako Gospod Bog človeške serca vlada in stori, da še hudobnih dela in naklepi preganjanim veselje in tolažbo delajo!“

Dolgo je terpelo, da se spet vpojijo, in da spet serca navadno biti začnó. Dolgo žalovanje ju je tako omamilo, da se jima je zdaj, kar sta slišala, vse zdelo, kot sanje, katerim ni nič upati in spet jima je moral P. Ivajlovič vse ponoviti, da sta bila popolnoma od resnice prepričana.

„Toda ne veselita se preveč, jima zdaj P. Ivajlovič reče, čeravno še Fedor živi, je vender še zelo nesrečen, le pri Bogu je, ali ga bota še kdaj vidila, ali ne.“

„Moje zaupanje v Boga je neskončno, odgovori Olga, nič ga ne more premakniti in moje nade razdreti. Da le vem, da Fedor živi, se bova tudi gotovo enkrat še vidila in potem

nikdar več ločila. Ako je tudi zapert in v železje zakovan — Bog ga bo že rešil. Moje zaupanje v Boga je neizrečeno. Ivajlovič! nikar se ne bojte, vse mi povejte, kar od njega veste. Za vse sem pripravljena, vse bom prenesla, tudi nar hujše, da le vem, da še živi, in da ga je Gospod k mojemu veselju ohranil. Le povejte mi, vse vse, lepo vas prosim.“

P. Ivajlovič zdaj začne pripovedovati, da je Fedora v Sibirijo spremil in na ti dolgočasni poti od njega zvedil, kakšna da mu bo osoda in da je sin svojega narvečega dobrotnika, ter mu tudi, ko na odločeno mesto prideta, sveto obljubi, koj v domovino iti in sestri vse sporočiti. Vazil in Olga sta ga kej zvesto poslušala in akoravno je Olga morala slišati, kako nesramno in grozovitno so jej brata mučili, vender je ni žalost omamila, temuč že med pripovedovanjem je sklenila, brata iz sužnosti rešiti, naj stane kar hoče. In ko še stari Vazil začne govoriti od gerdega Ivana, kakšen potuljenec da je, kako zelo je kneza Černikovega opeharil in kako je sirote mučil, premišljuje Olga, kako bi brata rešila, in končavši tudi ona sklep stori.

„P. Ivajlovič, ga praša naglo Olga, kako vam je bilo mogoče, semkej priti, kako ste vender ogleduhom ušli?“

„To mi pač ni bilo težko, odgovori prijazno Ivajlovič. Sam Fedor me je podučil, kako da imam ravnati. Popisal mi je namreč, kakšno da je poslopje, koliko vhodov in kje da jih ima in kje da je tudi tvoja navadna stanica? Tako mi je bilo lahko vse dobiti posebno ker mi je opomnil na strani za zidom vratica, skozi ktere se lahko pride.“

„Da, res, pa kako ste jih še vender odperte dobili, ga oba poprašata.“

„To mi je bilo kej lahko, reče in pest ključev pokaže. Na ključavnico sem vosek pritisnil in po tem znamenji več ključev narediti dal. Vse sem poskusil, pa le eden je bil pravi. Da bi se tudi ne bilo nobenega škripanja hati, sem še ključavnico z oljem namazal, lahko odperl in srečno skozi prišel.“

„Dobro tedaj, pravi Olga, kjer ste notri prišli, gremo lahko tudi vun. Vazil, Ivajlovič, jest moram brata rešiti, in da mi bo to mogoče, moramo bežati.“

P. Ivajlovič je bil osupnjen nad tako pogumnostjo dekleta, ki brez vsega strahu spet za besedo poprime. „Bežala bom! Ne mislite, da sem tako slaba! Bila sem slaba in bolna le tako dolgo, dokler nisim vedila, ali moj preljubi brat še živi, ali ne. Toda zdaj, ko vem, da je še živ, je moj sklep storjen. Dokler bom v oblasti varha, so mi roke zvezane, in sem za nič. Ali oprostena bom močna in k vsemu pripravljena! Draga moja! mi ne moreta za kako skrivišče povedati, kjer bi zamogla nekaj dni pred grozovitnim Ivanovom skrita biti?“

Ivajlovič pomaje z glavo, in reče: „Nikogar ne poznam, da bi mu bilo kej upati.“

„Jest pač vem za kraj, kjer bomo varni pred vsim napadom, reče Vazil, toda v glavo mi ne more, čemu bi nam bil!“

„Oh! koj vam bom povedala, reče naglo Olga Vazilu. Kakor hitro bom na varnem kraji se bom koj v nar lepše oblačilo oblekla in pojdem k carinji, ki je mogočniji kot Ivanov, in jej bom vse povedala, kar sva z Fedorom preterpela, odkar so oče umerli in je on najin varh. Zvedivši vse to se naju bo gotovo usmilila ter Fedora oprostila, Ivanova pak kaznovati dala. Jest bom potem z vami, Vazil in Ivajlovič, v Sibirijo šla, Fedora iskat, in zagledavši ga mu bom nasproti vpila: Fedor! ljubi moj Fedor! ti si prost; lej! jest sem, ki sem te iz sužnosti rešila! O, kako bo vesel, kadar bo te besede zaslišal; kako bova veselja poskakovala, kadar se spet vidiva in vekomaj združiva!

Kaj ne, vi, dragi Vazil! in vi, serčni prijatelj mojega brata, vi mi bote pomagali, mojega brata rešiti in ga spet srečnega storiti?“

Kdo bi se bil ginljivi in serčni prošnji nadušene Olge ustaviti zamogel? Vazil in P. Ivajlovič sta bila videzno ganjena, ter obljubita, vse, kar jima bo mogoče, Olgi pripraviti in jej v rešitvi ročno pomagati. Stari Vazil še nekterih težav in zadržkov opomni, ali hitro mu Ivajlovič v besede seže in reče: Aló, nekaj se mora zgoditi — eno je zdaj nar potrebnije in sicer, da Olga Ivanovu uide, ker je tudi njo pogubiti sklenil. Olga si jo je dobro zmislila in za vse bo dobro, ako zares do carinje pride in jej vse svoje nadloge razodene; vender ne bo tako neusmiljena, da bi je ne uslišala.“

„Na noge tedaj, reče zdaj Olga, nikar se ne obotavljajmo! Vse spi, vratica so odperete, lahko nam je uiti, nihče v mestu ne bo vedil, kam da smo prišli.“

Z naglostjo tedaj iz postelje poskoči, se napravi in gre svoje nar lepše oblačila zbirat, ter jih potem v culico zveže in Vazilu dá. Še nekatere dragocenosti nabere, in potem reče, da je zdaj pripravljena iti. P. Ivajlovič se prvi po vervi spusti, potem Vazil, in nazadnje še Olga.

„Naprej, naprej! veli Olga. Dokler bom v okrožji tega poslopja, ne bom prosto dihati zamogla.“

Zdaj se bližajo begunci vratcam. Ali v hipu, ko jih Ivajlovič odpira, zalaja na dvoru pes, s katerim se je poprej Olga večkrat igrala. Zvesti pes jo je ovohal in bi rad ž njo šel. Vazil dvomi, ali bi ga pustil, ali ne. „Pes bi nas znal izdati; lajanje bo ljudi zbudilo, in po nas je.“

Ali ga čem ubiti? praša Ivajlovič.

„Ne, ne, reče Olga. Vzemimo ga sabo; morebiti nam bo še v korist.“

To zrekši skoči k njemu, ga boža in odveže. Kakor da bi bil vedil, kaj da je treba, potihne in zvesto na strani Olge k vratcam teče. V hipu so vsi zunej zidovja. Varno zaklene spet Ivajlovič vratca in Vazila vpraša „kam da zdaj?“

„Le sledita mi, reče Vazil. Čudno bi bilo pač vender, ko bi nas na tem kraji zasledili, kamor bomo zdaj šli.“

On gre tedaj naprej, in za njim Ivajlovič in Olga, ki tako hitro in moško stopa, kakor da bi ne bila nikoli poprej bolna. Obudilo se je v nji novo življenje, ki ga jej je ljubezen in le goreča ljubezen do brata vdihnila. Gotovo je tedaj, da prava in sveta ljubezen, ki le od Boga pride in človeka s silovito močjo nadušuje, vse premaga, da jej ni nič pretežko. —

IX.

Na bregu Neve, ne deleč zunej mesta Petrograda, je bila o času te prigodbe, majhna lesena kočica za ribiča. V to kočico pribeži Vazil s svojima. Izdajstva se ni bilo treba bati, ker je bila kočica precej oddaljena, in ker je bil tudi Vazil z ribi-

čem, ki je bil iz njegove rodovine, dobro znan. Kdo bi bil kneževske hčeri v tej samotni koči iskal?

Bil je že beli dan, ko se Olga iz kratkega pa vender okrepcavnega spanja zbudi. Močno se čuti ter z veselim smehom može gleda, ki ogenj pihajo in mizo pripravljajo. Kmalo prinese ribič polno skledo na mizo, rekoč; „Jed je pripravljena! Poklicite še deklino.“

„Nak, te pa ne, reče tiho Vazil. Dekle je zlo trudno, v spanju si bo nar bolj opomoglo!“

„A, saj sem zbujena, Vazil! dobro mi diši jed. Pridem, odgovori Olga, skoči na noge, tako urno, kakor da bi bila že brata rešila. Z veseljem jo vsi pozdravijo, ter jej po moči postrežejo, kakor da bi bila v kneževskem poslopji.“

„Kaj pa zdaj, popraša Olga pričujoče, ko so odjedli, kaj nam je zdaj storiti? Ne dam si prej počitka, dokler ne bo brat rešen. Le pomislite, ljubi moji! kako goreče, kako nježno me je ljubil in še zavolj mene pregnan bil, pomislite vse to in rekli bote, da imam prav.“ —

„Ne oporekujemo ti, pravi Ivajlovič, tvojo pogumnost. Mi vsi smo pripravljani, življenje in vse dati, da bi ti le brata iz revšine rešili. Tode nikar se ne pre naglimo, previdnosti nam je treba, sicer smo vsi zgubljeni. Ne zábi, Olga! kako imeniten da je Ivanov, in kakšno oblast ima čez vaju, kar je po oporoki očeta vajin varh postal. Ako zve, kje da si, in te spet v svojo oblast dobi, smo vsi zapadli in tudi nesrečni Fedor bo z nami vred to prederznost občutil. Tedaj, ako kej, počnimo s previdnostjo.“

Olga žalostno glavo pobesi, kmalo pa spet spregovori takole: „To pa vender vidite, dragi moji! da moram s carinjo govoriti in jo za milost in usmiljenje prositi.“

„Da, pač res, drugač ne bo moglo biti, reče Vazil. Toda, Olga! ako te v poslopji Ivanov ugleda, kaj potem? Ako nam z mahljem vse pojere? Ako te zatoži, da si mu ubežala in ga ko pravega varha nisi hotla slušati? Spet te bo potem v svoj grad vlekli in zapreti dal, hujše kot poprej, ker mu sirota ne boš mogla spricati in se pred carinjo osvedočiti. Ah! Olga! če to vse premislim, me skerbi in strah zavolj tebe vsega prevzamejo.“

„Vem sicer, kako bi se ložej dala ta reč speljati, pravi na to Ivajlovič, toda Olga se bo gotovo tega branila.“

„Le povejte, vse bom storila, reče hitro Olga, kar bi rešenje mojega brata pospešiti imelo. Le povejte mi, Ivajlovič, bote vidili, da sim pogumna in močna.“

„Če je pa tako, Olga, ne bom zamolčal. Naj bolje bi bilo, ko bi moške oblačila oblekla, in tako v carsko poslopje šla. Čudno bi bilo vender, ako bi te kdo spoznal. Morebiti da še celo Ivanova tam ne bo.“

„Ali ni drugzega nič, kar mi svetjete?“ popraša Olga. „Vazil! Le hitro oblačila sem. Ni daljnega odlašanja, zakaj vsaka ura, vsaka minuta prinese nove britkosti in žalosti mojemu Fedoru.“

Vsi se čudijo nad serčnostjo Olge. Koj ukaže Vazil ribču, da naj gre urno oblačil iskat. Komej je pa dobra ura pretekla, je bila že Olga mladeneč. Bila je tako spremenjena, da so vsi djali, da ni lahko spoznati.

„Zdaj pa le, reče Ivajlovič. Vi Vazil! ostanete tukej, ker bi vas sicer v mestu lahko spoznali; jez pa grem nekoliko za Olgo, da bi se jej vsaj kaka nesreča ne prigodila. Pojdi Olga! Stopaj moško, in če bi te kateri prašati znal, mu le reči, da imaš s carinjo govoriti, in jej nekaj posebnega, kar nihče razun nje vediti ne sme, oznaniti. Če tako rečeš, ti ne bodo strežaji žal-besede rekli, in tako lahko brez vseh zaderžkov pred obličje carinje prideš. Tu pa veš, kaj imaš govoriti. Bog bo s tabo, da boš serce mogočne carinje ganila in k usmiljenju nagnila. Zakaj carinja je dobra in usmiljena. Tedaj se nar boljega nadjam.“

Olga zvesto posluša P. Ivajloviča, se napravi in od Vazila slovo vzame.

„Bog te blagoslovi in, draga moja! naj te spremi po vsih tvojih potih, reče Vazil, in položi svojo roko na Olgino glavo. Kakor hitro boš odšla, bom koj pokleknil in k Bogu molil, da ti svoj blagoslov da in te močno stori. Pojdi v miru. V Boga zaupaj!“

Zdaj zapusti Olga kočo in jo naglo proti Petrogradu maha. Peter Ivajlovič, ki je že več ko 12 let po svetu bil in se zelo postaral, gre nekoliko zadej za njo, da bi jej koj

priskočil, ako bi v nevarnost prišla. Toda brez vse nevarnosti je k poslopju dospela, in ko jej Ivajlovič še enkrat pomiga, da naj bo serčna, gre notri, on se pa tačas po ulicah sprehaja.

Kakor je bila tudi Olga serčna in k vsemu pripravljena, vender jej zeló serce bije, ko po veličanskih stopnjah carskega poslopja stopa in zdaj na levo, zdaj na desno pride. Čuvaj je tudi kar nič ustavil ni. Bila je zdaj pod eno streho s carinjo, ki jo bo kmalo srečno storila in jej brata nazaj dala. Še nekaj stopnic, ki v zgornje nadstropje peljejo, ima, toda od slabosti, ki jo je naglo napadla, se še na steno nasloni, si nekoliko odpočiti. Noge se jej šibijo, sapa pojenjuje, serce tolče, kakor bi jo raznesti hotlo, in na celem životu trepetá; vsaj se je osodepolni čas bližal.

Ali misel na brata jej spet novo moč dá in s serčnostjo napolni, da zadnje stopnice nastopi in pogumno naprej koráči. Lepo olišpani gospodje in gospé jo srečujejo in vsi gredo tiho mem nje. Ravno ko hoče v prednjo sobo carinje, se vstopi lepo napravljen čuvaj pred-njo ter jo vpraša „odkod in kam?“

„Rad bi s carinjo govoril, odgovori z moškim glasom Olga. Prosim, gospod! oglasite me!“

„He, ljubi moj! to ne gre tako hitro, jej čuvaj reče, ki je k sreči dobrega in usmiljenega serca bil. Nar poprej mi moraš povedati, kaj da pri carinji hočeš?“

O Bog! imam jej važno skrivnost razodeti, ki je razun nje nihče ne sme slišati, ker bo čez življenje in blagostanje dveh sirot sklenjeno,“ odgovori s trepetajočim glasom Olga ter ga tako milo prosi, da ne more mladenca nikakor odgnati.

„Težko bo tvoja želja spolnjena, reče čuvaj in maje z rameni, toda ker si tako pošten in nedolžen viditi, naj bo že v božjem imenu. Povej mi še ime, kako se pišeš?“

Olga se ustraši. Da bi jo bili tudi za ime prašali, tega si ni mislila. Komej da ni rekla: Olga Černikov, kar se še o pravem času oblačila spomni — hitro reče: „Fedor mi je ime.“

„Kako še? praša nadalje čuvaj. Carinja mora celo tvoje ime vediti.

„Saj ga ne smem povedati, sicer bo vse izdano,“ reče Olga vsa prestrašena in debela solza jej na licu zabliska.

„Prosim, dobri gospod! oglasite me le kakor ubogega mladenca, ki se Fedor imenuje in pri carinji milost prosi.“

Čuvaj maje z glavo. „Morebiti, pravi, si koj ti eden tistih dveh sirot, ki usmiljenje in milost od carinje prosita. Naj bo že; ker vem, da tudi nimaš nobenih slabih misel, te hočem oglasiti. Zelo se mi smiliš, ljubi moj! Le poterpi, ako je pravična tvoja reč, boš usmiljenje najdel. No sem pojdi in tu čakaj. Zdaj ima še carinja veliko opraviti, in ko enkrat vsi gospodje na versto pridejo, potlej še le te bom oglasil. Le malo poterpi, čez eno ali dve uri prideš na versto.“

„Rad čakam, tudi več dni, če je treba, dobri gospod! mu reče Olga ter mu roko poljubi. „Ne zmaknem se prej z mesta, dokler mi ne ukāžete.“

Čuvaj jo zdaj pusti, ter jej še enkrat zažuga, na tem mestu ostati, dokler da ne bo poklicana. Ko je sama, jo sprehajajo radostne misli. Zdi se jej, da je že vse opravljeno, da je že carinja brata oprostila, hudobneža pak kaznovala in komej se je prevelicega veselja zderžala, da ni svojih neizmernih občutkov na znanje dala. Še jih vkroti, ter se potem na pogovor pripravi, kako in kaj da bo vpričo carinje govorila in svojo žalostno osodo na znanje dala.

Tako je pretekla ura. Imenitni gospodje in gospe, knezi, ministri in drugi državni služabniki se zaporedoma versté, eni k carinji, drugi od nje in nihče se ni za mladenca, ki je pri miru v kotu tičal, zmenil. On je bil le u svoje vesele misli zamotan, in mu tudi nihče ni bil mar. Naenkrat se spet duri odpro, in v sobo stopi bogato napravljen mož, ter čuvaja, ki je z Olgo ravno kar tako prijazno govoril, prosi, da naj ga pri carinji oglasi.

„Berž me oglasite, reče naglo bogatin, imam jej nekaj važnega povedati.“

„Le nekoliko poterpite, gospod! Carinja se ravno zdaj s svojimi svetovavci posvetuje; kakor veste, nima rada, da bi jo kdo motil.“

Nepoterpežljivo hodi zdaj ptujec gori in doli po sobi in sam sabo videzno jezen šepa.

„Da-te zlomk!“ zalopi nagloma, „da bi vsaj predolgo ne terpelo.“

Da bi mu vsaj nekoliko ložeje pri sercu bilo, se spet začne sprehajati — in zagleda tako v kotu sam v se zamišljenega mladenča ter čuvaja pobara, kdo da je ta mladeneč?

„Uboga sirota, odgovori čuvaj. Rekel je in s solzami v očeh je prosil, da bi ga k carinji pustil.“

Bogatinec, to slišati, si pomisli in ostro mladenča pogleda. Ko se mu bliža, ga huda jeza spreleti, in roko na rame mladenča položivši reče: „Olga! kako ti sem pridesh?“

Olga pogleda na kviško, in spoznavši ptujca ostrašena zavpije: „Knez Ivanov!“

„Da to sem res,“ odgovori Ivanov, „in veseli me, da sem te tako hitro dobil, čeravno si se preoblekla. Čuvaj! ta mladeneč je malopridno dekle, ki je mojemu varstvu ušlo in ubežati hotlo. Ravno pridem, da bi bil to carinji naznanil, kar jo tukaj dobim, kjer bi se je bil nar manj nadjal. Ne skerbite več, čuvaj! ne zame ne zanjo! Spet jo sabo popeljem, ni mi treba, da bi carinje nadlegoval. Pojdi Olga!“

Olga stoji kakor odervena; kakor iz jasnega neba jo je trešilo; ves up je šel po vodi. Bila je vsa zmešana in pobita.

Knez jo prime za roko in jo sabo vleče. Beseda jej je v ustih zmerznila, tako da še čuvaja na pomoč ni mogla klicati in je koj vendar za njim šla, ki je od konca, dokler ju je še kdo vidil, lepo ž njo ravnal.

„Le čakaj me, ti zvita in strupena kačica,“ jej pravi ves razkačen, ko jo iz poslopja pripelje. „Boš že vidila, kaj se pravi ubežati, nikdar več se mi ne bo to primerilo, te bom že dobro zavarval.“

Olga molči. Bleda ko smert sledi svojemu varhu. Tako jej je bilo hudo, da se še zjokati ne more. Na pol mertvo že iz poslopja pripelje in jo misli na voz djati in se ž njo odpeljati, ko mu jo naglo nekdo vzame — bil je P. Ivajlovič, ki je še zmiraj Olgo zunej pričakoval in zdaj tudi zares dobil. Na prijazen opomin Ivajloviča Olga berž uteče. Knez to viditi, hiti za njo, jo ugrabi in hoče ž njo nazaj. Ugrabljena Olga skorej omedli in vpije: „Na pomoč! na pomoč! Umoril me bo!“

„Le deri se, jej reče knez ter jo z divjo strastjo derži, le deri se; zdaj mi pač ne boš ubežala!“

Olga je tudi res ves up zgubila. Toda pomoč je bila blizo, čeravno si te ni kar nič nadjala. V hipu, ravno ko se je še knez z Olgo medel in jej hudo žugal, priteče spet nekdo, kneza na tla telebi in mu Olgo iz rok sterga. Bil je ravno tisti Ivajlovič, kot poprej. Olga spet teče. Toda zdaj ne more knez za njo, ker ga je velik pes zagrabil in na tleh deržal. Pes je neznano lajal ter ga tudi že na ramenih ranil, in predenj so ga psu vzeti zamogli, ni bilo duha ne sluha od Olge in Ivajloviča. Tudi pes je potem za njima skočil. Predin se je knez od tega napada zavedil, so bili že vsi na varnem kraji, tako da se še nad psom ni maševati mogel. Nikamor jih zdaj iskat iti ni vedil, ker so tako naglo zginili. Tudi ga je zelo rama, kamor ga je bil pes ugriznil, bolela, da ni vedil kej početi. Ukaže, da naj ga v kočijo posadé in domu peljejo, da bi se s Petrovičem zastran Olge posvetoval. Sreča zanj, da Ivajloviča ni spoznal, sicer bi bil koj vedil, da je Olgi vse povedal, kar od Fedora ve. Obá, knez in Petrovič mislita, da je Olga zato ubežala, da bi ga carinji zatožila; celo nič se jima pa ni dozdevalo, da je Olga vse zvedila in da bo kmalo vse tudi na dan prišlo.

„Kaj nama je mar? reče tolaživno Petrovič knezu Ivanovu. Dobro, da je šla. Ena skerb menj za nju, da je vsaj treba ni varvati. Škodvati nama tudi ne more, posebno ker jo tudi čuvaj kot lažnjivko pozna. Stavim kar hočete, da je ne bo v carsko poslopje. Ako pa vender pride, jo bo že čuvaj odpravil ali pa jo bo še morebiti vam zročil. Le vesela bodiva, dragi knez.“

Treba se nama je ni več bati, ker ji je zdaj spodletelo. Sreča za vas! da ste še o pravem času prišli in vse vničili. Ali vam nisim rekel, da je vsih muh polna; veliko hvalo zavolj tega zaslužim. Kakor se zdaj kaže, sva zadela, knez! Olga pa bo, ako je kmalo nazaj ni, kje žalostno poginila in tako bo vsega konec.“

Tako je Petrovič govoril, in knez mu je z veseljem vse priterdil. „Ravno pray, reče tudi on, da je šla, bom vsaj edini posestnik njenega neizmernega bogastva.“

X.

Bleda in skorej v eni sapi pride Olga v družini P. Ivajloviča in zvestega psa v ribčevo kočo k staremu Vazilu nazaj.

„Za božjo voljo, kaj se je zgodilo,“ popraša naglo Vazil, ko se Olga nanj nasloni in solze liti začne. „P. Ivajlovič! govorite ali smo mar izdani? kako je bilo? Ali so nas zasledili? — O Bog! usmili se revne Olge in vzemi jo pod svoje varstvo!“

P. Ivajlovič zdaj ob kratkem pové, kar se je zgodilo. Vazil zvedivši vse, objema nježno serčno Olgo ter tudi psa ne pozabi, ki se je tako serčno obnašal. Olga tudi počasi utihne in se z Vazilom raduje, med tem ko pes pri nju nogah veselo skaklja.

„Lej, Olga! kako je dobro, da si psa včeraj sabo vzela, reče Vazil. Ako bi ga bil Ivajlovič umoril, kakor je mislil, mi vsi bi bili zgubljeni. Sultan! odsle zanaprej, dokler bo Vazil živel, se ti bo dobro godilo, dokler bom imel kej ugrizniti, bom s tabo delil.“

„Sultan je moj! zavpije Olga ter boža psa. Zanaprej bo moj in se ne sme nikdar več od mene ločiti. Kaj ne, dobra žival!“ Pes zalaja, kakor da bi jo bil razumel, in se veselo okoli nje plazi.

„Tako je prav, Sultan! mu pomigne Olga, zanaprej hočeva še bolji prijatla biti, kaj ne?“

Sultan še enkrat zalaja, kakor da bi bil poterdil in se potem k durim vleže. „Lejte ga! pravi Vazil, varval nas bo pred vsakim napadom sovražnikov. Toda, Sultan! bodi tu brez skerbi, nič se nam ni treba bati.“

„Je že prav, reče P. Ivajlovič, ali kako dolgo nam je tako biti, ker je Olgi vpervič že spodletelo? Fedor mora rešen biti. To sim sklenil in obljuba mora spolnjena biti, naj me stane, kolikor hoče, ako tudi svoje življenje zgubim.“

„Kaj, ko bi še enkrat k carinji iti poskusila?“ vpraša zdaj Olga. Čuvaj je bil vsaj tako dober z mano, da me zelo mika, še enkrat tje iti.“

„Nak, tega ne, odgovori Ivajlovič. Knez je mogočen, njegova beseda bo več obveljala, kot tvoja, Olga. Ako jim

v roke prideš, te bodo brez dvombe njemu izročili, ker je tvoj varh po postavi. Nak, tega pa že ne!“

„Ali bi je očetovi prijatli nič ne branili? praša Vazil. Tu ima kneza Romanova, kneza Tulovskega, kneza Somajlova. Vsi ti bi jo gotovo pod svojo brambo vzeli.“

„Brez dvombe, odgovori P. Ivajlovič. Toda kaj bo pomagalo? Res bi kneza Ivanova k sodbi poklicali, pa on, zvita buča, se bo lagal in pridušal, da ni res; da je nedolžen, da je rajnki oče tako zročil in kaj bi bilo spet z Olgo? — Spet bi bila pod oblastjo grozovitneža. Ne tako, ljubi moji! Ako hočemo pomoči iskati, iščimo je nar prej v nas, zaupajmo v Boga in v milost carinje.“

Olga sedi vsa zamišljena, in ne ve kaj Ivajloviču odgovoriti. Kakor je bila še mlada, je vendar spoznala, da ima mož prav.

„Juhe, zakriči naenkrat spet, še nekaj vem, kar bi nam zamoglo pomagati. Toda, da začnemo, bodimo serčni, in zaupajmo v Boga bolj, kot v sé revne in slabe.“

„In kaj je neki Olga! kar nam misliš naznaniti? jo skerbno Vazil popraša. Govori, Olga! nama vender smeš upati.“

„Nič družega ni, kot to, odgovori Olga, da gremo v Sibirijo sami po Fedora in ga odpeljemo.“

Oba moža se te grozne besede zaslišati ustrašita, in osupnjeno eden družega pogledujeta.

„Ali se mar bojita, ju vpraša Olga z nenavadno serčnostjo; jaz se ne bojim, ako me pa nočeta spremiti, bom sama šla in prej ne počivala, dokler da Fedora ne dobim. Ako nama ne bo mogoče uiti, ostanem pa pri njem in delim ž njim žalostno osodo pregnanstva. O Vazil in Ivajlovič! s čim mu bom mogla bolj njegovo nezmerno ljubezen do mene poverniti, kakor tako, da se ž njim vred žrtvujem? Ako bi me ne bil tako zelo ljubil, bi bila skupej ostala, skupej terpela in se skupej tolazila. Tako pa je šel in je mislil, da bo s svojim odhodom moje blagostanje uterdil. Ne bila bi več vredna njegova sestra imenovana biti, ako bi mu zdaj vsaj nekoliko ne povernila, kar je zame storil. Da, jez pojdem k njemu, naj velja, kar hoče. Ako ne bom tako srečna, ga rešiti, naj mu

bom vsaj tovaršica v nesreči. Že to bo velika sreča za-me, kadar ga spet vidim in poljubim!“ —

Olgine besede so bile za oba prijatla, kakor blisk iz jasnega neba. Nikakor jima ni šlo v glavo, kako da bi se to speljati dalo, posebno ker je bila še tako mlada.

„Olga! spregovori po dolgem molčanji P. Ivajlovič, ne veš kaj od naju terjaš. Ti, Vazil, Fedor in jaz lahko, ako tebe slušamo in se na pot odpravimo, žalostno poginemo. Smert zadene vsakega, ki bi se prederznil, iz pregnanstva uiti, smert tudi tistega, ki bi mu pomagal. Toda ne bojim se samo tega; prevečkrat sim že smerti v oči gledal; ampak veliko več me skerbi dolga in težavna pot v Sibirijo. Kako se boš zamogla zimskemu mrazu braniti, pred katerim še mož trepeče. Ljuba moja! pusti tedaj te misli, vsaj tako dolgo, da spet poletje pride. Zdaj po zimi res ne moreš težav dolge poti prenesti; hudi mraz, ostri vetrovi in sneg bi te pod zemljo spravili, če prav bi požrešnim volkovom srečno ušla. Pusti vendar te misli, vsaj vidiš, da nikamor ne moreš.“

Tudi Vazil jo začne prositi, in jo še enkrat vsih nevarnost opominja, od katerih je ravno Ivajlovič pravil, toda Olga ostane stanovitna in jima spet takole odgovori: Ako me nočeta spremiti, grem sama, Bog mi bo pomagal, ako me tudi ljudje zapusté! Moja ljubezen je močnejši, kot vsi napotki; ako ostanem, me bo pa žalost po bratu umorila. Če pa grem, me bo upanje krepčalo. Tedaj pustita me, vsaj vidita, da moram iti in ga ali rešiti ali pa ž njim delé mu pregnanstva nesrečo olajševati.“

Zastonj so bile vse prošnje Ivajloviča, da ne, zastonj starega Vazila jokanje. Vse je bilo zastonj. Olga se ne da premakniti, oba sta jej morala, čeravno nerada, nazadnje vendar privoliti.

„Naj bo že, pravi slednjič Ivajlovič nekoliko nejevoljen, zdaj vidim, da je pri tebi vse zastonj, da nobena beseda nič ne pomaga. Greva s tabo! Ne bova te zapustila. Ali Olga! premisli dobro, strašne reči te čakajo. Na dolgo dolgo pot bomo šli, slabosti boš omagala v nezmeruih snežnih planjavah. Večkrat bomo morali v teh krajih pod milim nebom na snegu prenočiti. Lakota in žeja nas bote mučile, lačni volkovi bodo

zmiraj z nami in nas vedno v strahu imeli. Olga! branila te bova sicer kolikor te bova mogla, toda težave bodo morebiti hujši, kot vsa najna moč in najno prizadetje. Toda to naj že bo, midva sva le zavolj tebe v skerbeh!“

„Ali napravimo si sani in konje, pravi Olga. Jez jih sicer ne morem sama voditi, ako me pa vidva spremita, se lahko vsim težavam v okom pride.“

Ivajlovič in Vazil majeta z ramami.

„Reva, kje hočemo denar dobiti, vse to kupiti? praša zdaj Ivajlovič. Jez sim reven vojak, brez dobrega zaslužka, in Vazil je revež.“

„Saj jest imam še nekaj denarja, reče naglo Olga in škatljico iz žepa potegne.“ Lejte, ko smo se iz poslopja na beg spravljali, poberem še dragocenosti rajne matere in ž njimi uidem. Te so moja lastnina; prejela sim jih od nje na smertni postelji, in nihče nima pravice do njih. Dajte jih zamenjati. Vsi ti kamni nimajo toliko cene, kot en sam pogled od brata!“

P. Ivajlovič hitro odpre, in z velikim začudenjem drage kamne gleda.

„Ho, ho! zavpije veselo, zakaj nam nisi poprej od njih povedala? S temi si lahko veliko sani in konj nakupimo. Ako jih rada daš, nam vender nekaj upa sije!“

„Le vzemite jih, Ivajlovič, mu veselo reče Olga. Vse zaklade rada dam, da bi le brata rešila. Vzemite, tecite, letite ž njimi, da jih zmenjate, in da potem hitro odrinemo! Kako bo vesel Fedor, kadar nas zogleda in bo z nami iti mogel!“

Ivajlovič vzame en del, drugi del da Olgi spet nazaj, rekoč:

„To nam je zadosti, da si lahko vse nakupimo. Druge kamne spravi, če hočeš, da bomo zamogli Fedora vpeljati. Le pomisli, da v domovini ne moremo ostati, ako nam Bog srečo da. Bežati bomo morali, bežati v ptuje dežele, kjer bomo pred postavo prosti. Ostali kamni nas lahko tam živijo.“

Olga ostale stisne in spravi. Misel pa, da bo morala domovino, lepe kraje njene nedolžnosti zapustiti, jej novo žalost obudi. Toda, ali hoče Fedora tako pustiti? „To se ne sme

zgoditi, Fedor mora rešen biti, naj me stane, kolikor hoče. Kjer je on, tam naj bo tudi moja domovina! Saj je svet velik, bomo že najdlji kak košček zemlje, da bomo živeti zamogli. Le pojte, Ivajlovič! Fedor mora rešen biti!“

Ivajlovič gre in zamenja kamenje prav dobro. Zdaj si kupi dobre sani, in dva para močnih konj, nekaj orožja in kožuhovne in pride potem spet nazaj.

„Je že vse napravljeno, reče v kočo stopivši. Kadar noč nastopi, jo odrinemo.

Komej pričakuje Olga noči. O mraku se že napravi, spet moške oblačila obleče, se dobro v kožuhe zavije in tudi par samokresov za pas vtakne. Ko je že dobro tema, odrinejo in se pri ribču, ki ga bogato obdarijo, poslové, in jo naravnost tje mahajo, kjer so sani in konje spravljene imeli. Zvesto jim tudi pes sledi. Sani so že pripravljene, še konje naprežejo, se vsedejo in — odrinejo bliskoma od Petrograda, ki jim je bil kmalo deleč za herbtom.

„O Gospod! bodi nam na pomoč, moli Olga, in Vazil, ki je tiho rečene besede razumel, reče: Amen! Amen! V resnici nam je božje pomoči treba, ako hočemo k srečnemu cilju in koncu priti!“ —

XI.

Dolga je bila pot in strašen mraz. P. Ivajlovič je resnico govoril. Ker so morali večkrat koj pod milim nebom prenočiti, med tem ko so jih od vsih strani vetrovi pihali in volkovi s strašnim tuljenjem zalezovali. Pes jim je neznano veliko pomagal. Večkrat ko so vsi trudni spali, je sam čul in marsikterega volka odpodil, ter spijoče zbudil, da so za njim streljali. Z nenavadno serčenostjo je pa tudi Olga težavo dolge poti prenesla. Nikoli ni nič potožila, nikoli nič zdihovala, nikoli ni bilo nar manjši besedice nevolje ali obupa iz njenih ust slišati. Ljubezen do brata jo je krepčala in upanje, ga na koncu pota vender najti, jo zmiram z novim pogumom navdaja. Ako sta jo Vazil in Ivajlovič tolažiti hotla, se jima smeja, ter reče: „Ne potrebujem tolažbe; mar nismo vsako uro bližej Fedora?“ Ako jo mraz prevzame, si roke začne

dergati, rekoč: „Le poterpimo, kmalo homo pri Fedoru, in tam se bom ogrela. Ako volkovi tulite, ne bote dolgo, pri Fedoru vas bom pozabila.“ Tako je pri vsih težavah vesela bila in se ni za nobeno reč nič zmenila.

„Resnično, pravi enkrat Ivajlovič, ako bi bil vedil, da boš tako pogumna, in da ti ne bo nič škodvalo, ne bil bi prej toliko besedoval in poti odsvetoval. Zares! ti nas može sramotiš.“

„Ni čuda, dragi moj Ivajlovič! odgovori Olga veselo, da je tako. Angeljca imam zmirej na strani, ki me s svojimi krili varuje, in ljubezen do nesrečnega Fedora. Ne verjamete, kako lahko mi je.“

Olgo vedno veselo viditi, tudi Vazil in Ivajlovič serčnejsa postaneta. Ni čuda, da jim je pot dobro od rok šla, in da so bili vsaki dan bliže konca.

In bila je noč. Mesec je svitlo svetil. Po osneženi planjavi derčijo hitro sani, na katerih so naši popotniki bili. V dalječini naenkrat zagledajo pikico, proti kateri zdaj dirjajo in ki je zmiram večji in večji. Bila je nizka, iz lesa narejena koč, v kakoršnih so pregnani stanovali. V okolici je bilo več tacih viditi. Povsot tema, le iz perve jim je majhna luč nasproti berlela.

„Olga! reče Ivajlovič, poglej tje; tu, kjer luč berli, sim se s Fedorom poslovil!“

„Olga glavo po koncu vzdigne in hoče pogledati, ali koj se spet nazaj vleže, rekoč: „O Bog jaz nič ne vidim. Moje oči so od solz zalite in otemnjene.“

„No! počakaj še nekoliko. Saj zdaj bodi stanovitna, ker si bila že tako dolgo, jo tolaži Ivajlovič. Tako terdno dekle kakor si ti, se ne bo vender zvidenja ustrašilo.“

Stari Vazil jo objame in tolaži. Olga joka solze veselja. Misel, da so na koncu poti, jo vso prevzame, da si ne more več pomagati. Toda hitro jo spet P. Ivajlovič tolaži, ter pravi: Nikar obupati, bodi serčna, Olga. Še ni vse storjeno, nar hujše nas še čaka. Še le na pol smo dognali to reč, imamo pa še Fedora rešiti in potem ž njim iti. En sam krik, ali glas zamore čuvaje zbuditi in po nas je. Tedaj, Olga! bodi serčna in stanovitna!“

Olga razumi prijazni opomin, si obriše solze in je na strani Vazila pri miru. Le serce jej tolče, kakor da bi jej počiti hotlo, zastonj si ga je hotla vpokojiti. In naprej zdirjajo konji, tiho, kakor da bi jih bil veter nesel. Vse je bilo tiho, nihče jih ne sliši. Zdaj P. Ivajlovič konje ustavi; obstojijo in on iz voza skoči.

„Olga! zdaj smo tu. Bodi tiho! pravi in jo z voza dene. Vsi trije gredó proti koči, od koder jim je še zmiram luč berlela. Kmaló so pri nji. Ivajlovič Olgo prizigne, ter jo k oknu dene, rekoč: „Olga! bodi pri miru, ako ti je svoje in bratovo življenje ljubo. Tukej je, skor ga boš vidila, tode za božjo voljo molči, nobenega glasí!“

Olga mu priterdi. Bila je tako ganjena, da jej sapa zastane in serce v persih raznesti hoče. Zdaj pogleda skozi temne šipe in zagleda Fedora! En zdihljaj—to je bilo vse, kar si je dopustila. — Tù sedi pri slabi leseni mizi Fedor, glavo na roko naslonjeno, oči pa v berlečo luč vperte. „Oh! kako je bled, revež! zdihne Olga, da jo še komej Ivajlovič sliši.“ Koliko je vender terpeti in prestati moral! Ali zdaj, Vazil in Ivajlovič! ne obotavljajta se dalje — jez moram k njemu, moram ga na serce pritisniti, če ne, mi bo počilo.“

„Nikar vender še, reče Peter tiho. Blizo je čas. Le tiho. Kmaló bo vse dobro!“

Olgo zdaj spusti, in počas na okno poterka. Fedor sliši terkanje, in po koncu glavo vzdigne. P. Ivajlovič še enkrat poterka; bliskoma skoči Fedor k oknu in ga odpre.

„Tiho, Fedor! mu pošeptá Ivajlovič. Jes sim, tvoj prijatelj Ivajlovič. Ali si sam morebiti?“

Fedor veselja poskoči. „O Bog! reče glasno, ali mi kej prinašaš novic od Olge, od ljube moje Olge! Pojdi k meni v sobo, dragi moj! Nikogar ni, čuvaj me je pred četertinko ure zapustil in se nocoj to noč ne bo več nazaj vernil. Ne boj se — nihče nas ne bo dobil.“

„Tedaj če je tako, reče Ivajlovič, mi pa odpri duri. Prinesem ti veliko, več kot si se nadjal!“

Zdaj prime Olgo za roke ter jo bratu, ki je duri odpiral, naproti pelje in predstavi.

„O Fedor, moj preljubi Fedor! veselo vsklikne Olga in se bratu na persi verže. On pa zavzet in poln veselja, umolkne in dolgo spregovoriti ne more. Vazil in Ivajlovič solze veselja točita in si dolge sive brade močita in Boga hvallita, rekoč:

„Večni Bog! naš Gospod! hvala in slava tebi na vse večne čase!“

O to je bilo veselje po tako dolgi ločitvi! Brat in sestra se eden drugemu priserčno poljubujeta in objemata. Od prevelicega veselja nista mogla nič govoriti. Vse, kar sta djala, so bili kratki veseli klici.

Vsaj se je nju goreča želja spolnila! Nič se zdaj nista bala, tudi naj hujšega ne, ker sta zdaj zedinjena in pripravljena eden drugemu težave olajševati. Kako je bilo naenkrat vse spremenjeno! Vse sta pozabila o tej srečni sniditvi; solze se v očeh in v obličji posušé; le veselje in radostni klici so bili iz nju ust slišati.

P. Ivajlovič pak, ki je vse dobro sprevidil in tudi, kako nevarno bi bilo dolgo tako početje, ju opomni, da je dovolj, da je čas na druge reči misliti.

„Fedor! Olga! pravi prijazno k njima, zdaj sta že prvo veselje okusila, treba je, da utečemo in se tako rešimo. Pojta! gremo na sani, veliko pota imamo še to noč storiti. Nobe-nega odlašanja. Čas je drag!“

Fedor jih zavzet in žalosten pogleduje. „Kaj mar me hočete zapustiti?“

„Ne, ne“, pravi Olga, „boš z nami šel. Zato smo prišli. Nikdar več ne bomo ločeni.“

„Kaj? bežati? zdaj koj? praša začudjeno Fedor.

„Toda povejte mi —

„Nič več, nič! Tiho, Fedor! mu Ivajlovič v besede seže.

„Na sanéh imamo dosti časa se pogovarjati. Alo ber!“

Fedor je kakor oderven. Nič ni vedil, kam in kako. „Na, pelji ga, Vazil! mu reče Ivajlovič. Jez bom še luč ugasil in duri zaklenil, da nas koj ne zapazijo in da dalje moremo. Hitro, hitro! Berž ju Vazil vun pelje k saném, ki jih je dozdej zvesti Sultan pred napadom varval. Naglo so vsi na sanéh, vsak na svojem mestu. Kmalu tudi Ivajlovič prileti, se

vsede, oberne, požene in pravi: „Zdaj smo storili, kar nam je bilo mogoče. Vse drugo Bogu prepustimo! Čez nekaj časa, ko ni bilo več koč viditi, pravi spet. „Zdaj se pomenkvajte in ukajte. Nikogar ni, da bi nas slišal, razun nebeškega Očeta!“

Olga in Fedor si pripovedujeta vzajemno, kar se jima je v tem britkostipolnem času prigodilo. Vazil pa in Peter ju z začudenjem poslušata in zdaj Fedoru, zdaj Olgi pomagujeta, tako da jim ni bilo kar nič dolgočasno.

„Da, da, reče veselo Ivajlovič, Fedoru, ki se je zdaj tako srečnega čutil,“ kaj ne, ta vožnja je vsa drugačijem zadnje, ko sva iz Moskve proti Sibiriji šla! Kako je bil takrat žalosten in poparjen. Olga! Silo sim imel ž njim. Fedor! povej vendar, zakaj da si bil nocoj to noč brez čuvaja? Že sim bil na boj pripravljen in kej previden, da bi nas ne bil pred časom zapazil. In Olgi, kako jej je bilo hudo, ko te je spet pri oknu zagledala.“

Fedor jim zdaj razjasni vzrok, zakaj da je čuvaj odšel. Poglavar tistega mesta namreč je veliko pojedinjo napravil in vse svoje čuvaje in služabnike povabil.

„Prav, prav za nas, reče Peter, da bi jih le še kakih 5 ur ne bilo, smo že dobri in gotovi brez vsega napada. Hi! hi! hi! le naprej! le tecite, sej ste po dnevu počivali!

Konji pa, kakor bi bili njih vodnika glas razumeli, bliskoma zdirjajo, tako da so že o solčnem izhodu neznano daleč prišli, da se beguncom ni bilo treba več bati. Naenkrat jo zdaj Peter proti hosti oberne, za katero so neko bajto zagledali.

„Tukej si bomo odpočili, da spet noč pride, pravi Ivajlovič. Treba je nam in konjem počitka. Tudi smo tu lahko brez vse skerbi.“

Bajta je bila že stara in zapuščena. Bil je morebiti nek-daj kak pregnan tu, po smerti pa ni bila nikomur več v čislih, tedaj je tako ostala. Med tem ko Ivajlovič spreže in jih pod streho dene, gredó Vazil, Olga, in Fedor v bajto, ki je bila zares revna in brez vsega orodja.

„Ne bodite v skerbéh, jim reče Peter, ki je njih misli vganil. Kmalo jo pač lahko naredimo, da bo v nji prebivati.“

To zrekši gre berž okna in špranje s kožuhovno in snegom zadelovat. To storivši gre vun, si napravi derv, naredi potem ogenj, da se je kmalo gorkota zbirati začela.

„Vidva, Fedor in Olga, zdaj zaspita; jez in pa Vazil bova zaporedoma, vsaki nekaj časa čula, da nas kdo ne zaleze. Zakaj sovražnikov se nam ne bo manjkalo. Bodita le mirna. Ivajlovič ni bil zastoj že tolikrat v Sibirii, preveč so mu pota in kraji znani, da bi zaiti mogli. Le spita brez skerbi, ljuba moja!“

Fedor in Olga še nekoliko šeptata; kmalo pa vsa trudna zaspita. Vazil ju še s kožuhovno zadela, in kmalo tudi sam zaspil, ker je prvi Ivajlovič stražo prevzel. Ko odmejeni čas preteče, pokliče stražar Vazila, mu priporoči na ogenj paziti, se potem sam zraven ognja vleže in sladko zaspil. Še le ko je solnce za gore šlo, ga pokliče Vazil. Hitro napravita nekaj jedila in pokličeta še Fedora in Olgo.

„Vstane se, čas je, jima Peter reče. Pojta berž jest in pit, in potem hitro spet na sani!“

Naglo se vsi pri jedilu znajdejo, in še ni pol ure preteklo, že so konji dirjali po nezmerni planjavi in dirjajo tako dolgo, da spet jutro napoči. Ivajlovič je zmiraj za kak kot vedil, v katerem so bili celi dan varni. Tudi njegovo obličje je bilo vedno jasniše, kolikor so bili delj od Sibirskih mejah.

„Zdaj smo dobri, pravi enega dne zjutrej Ivajlovič, ko se spet takemu skrivnemu ležišču bližajo. Ni se nam treba več bati, ker smo že tako deleč od Sibirske meje, da nas ne morejo za begunce imeti. Celih 24 ur hočemo tu biti in konjem dobro jesti dati. Uboga žival je veliko terpela.“

Fedor bi bil sicer rad imel, da bi se bili naprej peljali, da bi bili skorej zunej sibirskih, pa tudi ruskih mej. Ker je pa vidil, da ima Ivajlovič prav, posebno zastran konj, ni hotel svojih misel na znanje dati. Tudi ni hotel Olgi počitka kratiti.

Drugo jutro še le, ko so se vsi dobro naspali, najedli in pokrepčali, in ko je že solnce pobeljene planjave pomalovalo, napreže Ivajlovič konje, veli svojim se vsesti, in ko so vsi na sanéh, požene, in pravi: „Zdaj, ljubi moji! smo lahko brez vse skerbi, čudno bi bilo vender, ko bi nas zasačili. V dveh dneh smo v Petrogradu, odtod nam bo kaj lahko, po barki se

kam drugot prepeljati. Zima je že tako pri koncu, v nekoliko dneh bo spet vse živo na morji. Do tistega časa smo lahko spet pri ribču skriti, ki nas bo prav z veseljem sprejel. Tedaj le serčni bodite; konec terpljenja se bliža, kmalo homo prosti, in srečni.“

Tako je Ivajlovič govoril. Vsi so potolaženi in mu radi verjamejo, ker so se še vse njegove prerokbe spolnile. Ali Ivajlovič se je ravno zdaj, tako blizo konca, zmotil, zakaj nar hujši nevarnost jim je protila.

Še niste dobro dve uri pretekle, ko je Peter, dozdej tako zgovoren in vesel, potihnil in nekako boječe po planjavi gledati začel. Zagledal je bil namreč v dalječini konjike, ki so na berzih konjih semtertje švigali. Bili so oboroženi Kozaki (ruski vojaki); en trop jih ravno proti sanem dirja. Ivajlovič konje ustavi in skerbno okoli sebe gleda.

„Čeravno je mir, pravi, se mi vender to dirjanje Kozakov čudno zdi. Vender smo bili nespametni, da smo si po dnevu upali.“

„Obernite, Ivajlovič! mu reče Fedor, morebiti jim še uidem.“

Peter gleda na desno, gleda na levo, in še le čez nekoliko zagleda vas, kamor je tudi konje zapodil.

„Sreča za nas! reče Ivajlovič. Ako nas ne iščejo, smo dobri. Lahko si potem mislijo, da smo iz te vasi domá. Ako pa nas iščejo, nam ni več pomagati, ni nam mogoče jim uiti.“

Bolj počasi zdaj začne voziti, da bi vsaj Kozakom sumljiv ne bil, za katerimi je večkrat Vazil pogledoval, kam da dirjajo. Kmaló pa z veseljem naznani, da so jo drugam cbernili, in da jim sani celó nič v čislih niso.

„Dobro, reče Ivajlovič. Ako ne bo hujšega, to pač nič ni. Ako si nekaj časa v ti vasi odpočijemo, gremo potem lahko naprej.“

Veselo podi konje proti vasi — toda kako se vsi prestrašijo, ko tropo Kozakov iz vasi ravno proti njim dirjati zagledajo. Žalibože! tem se ni dalo umakniti, ker so jim bili že tudi preveč blizo in so jih že zagledali. Morebiti bi se pa vodnik tropa zanje še zmenil ne bil, ko bi jim ne bil iz obličja strahú bral. Hitro proti njim jezdi. Ivajlovič se nekoliko

utolazi in svojim zapove, da naj molcé, da bo sam govoril. Vsi so nekako prestrašeni. Fedor se k Olgi stisne, stari Vazil obledi, le Ivajlovič je nekoliko vpokojen.

„Od kod in kam?“ zagromi debelo nad njimi višji Kozakov, se s konjem pred sani vstopi, ter saném daljno pot zavaruje.

„Pridemo iz — Peter imenuje mesto, ki je bilo na poti proti Sibirii kake 3 dni oddaljeno — in gremo v to le vas.“

„Kaj pa tukej?“ jih praša nadalje.

„Starega prijatla gremo obiskat,“ odgovori Ivajlovič. — Kako mu je ime?

„Štefan Romoskoj“, hitro spet P. Ivajlovič z nekim zmišljenim imenom odgovori.

„Nihče mi ni s tem imenom v tej vasi znan, zareži višji. Saj vse gospodarje poznam. Pokażite pisma.“

„Čimu nam pisem? Vsaj smo pošteni ljudje! Nikar nas tu ne ustavljajte, gospod!“ odgovori moško in skor zabavljivo Ivajlovič.

Višji maje z glavo, in pravi: „Vi se mi sumljivi zdite; zlagali ste se, ha! vas moram vkleniti in k poglavarju peljati.“

Ivajloviča je zlo mikalo uteči in ravno nasproti po planjavi zdirjati, toda zagledaje trop oboroženih Kozakov, si pomisli in ostane.

„Bodita serčna,“ Ivajlovič ostrašena nagovori, nar hujše je, kar nas zadeti zamore, da nas spet v Sibirijo pošljejo. Ako se to zgodi, bomo vsaj skupej pregnanstvo delili. Toda nikar še obupati! Še ni vse zgubljeno! Serčnost veljá! Stari Bog še živi!“

Končavši svoj serčni opomin, se tudi njega obup polasti. Dobro je vedil, da jih popred ne spusté, dokler se ne bodo popolnoma spricali, kdo da so. Kako je pa to mogoče bilo? Vse je zastonj, se še dalje vpenjati. Ivajlovič tiho zdihuje. Vazil, Fedor in Olga sedijo blede in zamišljeni, v sercu polni obupa. Misel, tako blizo konca biti že, in spet nazaj v nesrečo pahnjenim biti, jim je naenkrat vso moč vzela. Spet se je kazalo, da bo hudobija zmagala, in nedolžnost poterta. Vazil, Fedor, Olga, Ivajlovič — vsi so bili na breznu obupa, obšla jih je tema, v katero nikdar žark solnca ne pride. Toda

ravno zdaj, o tem osodopolnem času, kjer se je kratkovidni človek nar manj nadja, ravno zdaj jim je bila božja pomoč narbliže, ravno zdaj, ko jim je vjetje za nar huji nesrečo bilo, je Bog tako sklenil, da so po ravno tej nesreči spet k sreči in blagostanju prišli.

XII.

Čez eno uro dospejo Kozaki z vjetimi pred velik začernel grad, kjer je višji Kozakov prebival. Tu se ustavijo in višji vjetim veli, da naj sani zapusté in mu sledé. S težkim sercom se vzdignejo; višji pred njimi, uni pa molčé za njim, ter jih po stopnicah v veliko sobo pripelje.

„Oglasite me knezu Borodinu, zapove višji enemu zmed mnogo strežajev, ki so na povelje čakali.“

Ivajlovič, ime kneza zaslišavši, si pomisli in še enkrat višjega knezovo ime popraša.

„Knez Borodin! kterega sin v Petrogradu —

„Da, ravno tisti!“

„Dragi moji! reče Ivajlovič, se k svojim obrnivši, upati nam je mila sodba od Borodina. Le serčni bodimo!“

Akoravno ni bilo nikomur znano, kaj da Peter s temi besedami hoče, vender vsi nekako veseli postanejo in z višjim pred kneza serčno stopijo. Bil je knez Borodin resen, pa častitljiv mož. Ostro in pazljivo je vjete pogledoval in potem višjega vprašal, da naj pove, kako da so mu še v roke prišli?

„Stopite bliže, veli Borodin vjetim. Kar ste dozdej povedali, je laž; zdaj govorite resnico. Kako se zovete?“

„Peter Ivajlovič je meni ime,“ pravi on prvi.

„Kako? zavpije Borodin, vstane, ter proti Petru skoči, ali pa morete skazati, da ste res P. Ivajlovič?“

Berž seže Peter v žep, svetinjo prinese in jo knezu pokaže. Ta ostermi, pa se spet zavé, in Petra objame. „Moj prijatelj! moj brat! zavpije, ter ga serčneje k sebi pritisne.“ Veliko se ti imam zahvaliti — ti si mi več kot življenje rešil — resnično! ne boš mi nehvaležnosti oporekoval. Pojte vun, reče uradnikom in zapovedniku Kozakov. „S tem možem imam nekaj posebnega govoriti.“

Hipoma vsi odidejo. Borodin, ko so sami, iz novega začne Ivajloviča objemati, in mu sveto priterdi, ga dobro za vse poplačati.

„Kaj vam je potreba?“ jih zdaj Borodin vpraša. Kar mi bo mogoče, bom za vas storil. Povejte mi vse, ne kakor sodniku ampak kot svojemu prijatlu in znancu. Vse hočem storiti, da vam bo le pomagano.“

Spet začne Ivajlovič pripovedovati in pripoveduje z veliko ginljivostjo od Fedora in Olge, kako nesramno ju je knez Ivanov ogoljufal in zapreti dal, da je bil potem v Sibirijo pregnan, da je Olga knezu ušla, kako so potem v Sibirijo potovali in Fedora vpeljali in da je on njih vodnik bil. Borodin je zvesto poslušal in se večkrat z milim pogledom na Fedora in Olgo obrnil.

„Vidva tedaj sta tista nesrečna in po krivici preganjana,“ se spet k njima oberne, ko je Ivajlovič končal. „Zares! Bog vama je hude skušnjave poslal, toda vajna nezmerna ljubezen jih je srečno premagala. Le potolažena bodita! Borodin vama bo vse poskerbel! Koj sam bom šel k carinji in ji od kraja vse razložil. Gotovo bom uslišan, ker imá carinja dobro in usmiljeno serce. Le pogumna bodita in v Boga zaupajta!“

Fedoru in Olgi se je zdelo, kakor da bi bila nebeške glasove slišala. Ravno kar še vsa obupljiva naenkrat neznano veselje prešine. Polna hvaležnosti poklekneti pred Borodina, se mu zahvalita in solze veselja točita. Stari Vazil moli tiho, Ivajlovič pak z razjasnjenim obličjem zraven stoji in s sereno radostjo presrečne pogleduje.

„Čudno je res, čudno, šepa sam pri sebi. Vender vsako dobro delo plačilo pred Bogom najde! Kaj bi se bilo zdaj Černikovim otrokom zgodilo, ko bi ne bil on nekdanj revežu usmiljenje storil! Da, da! vselej prej ali poznej prejme dobro delo zasluženno plačilo!“

Borodin je med tem nesrečna vzdignil ter ju na serce pritiskal, bolj kot svoja lastna otroka. „Že vidim, ju tolazi, da sta dobra in pridna otroka. Zelo gerdó bi bilo zame, ako bi vaju pod svoje varstvo ne vzel in bi se za vajno srečo nic ne potegnil. Toda, ako se nam vse po volji zgodi, ne pojta meni, ampak Ivajloviču hvalo in slavo. On je namreč tako

rekoč od Boga poslan, nesrečnim in preganjanim pomočnik biti. Brez njega bi ne bil nič od vajne nesreče zvedel, ali vsaj ne tako popolnoma, kot zdaj! Njemu se zahvalita ter ga tudi prosita, da naj vama pové, kaj je meni storil in koliko sem mu dolžen. Zdaj pa ostanete vsi skupej pri meni in me ne bote poprej zapustili, dokler vam usmiljenja od carinje ne naznanim.“

To rekši pelje Borodin jetnike, (kar so bili le na videz) v nar lepši sobo ter svojim hlapcom zapove, jim postreči, kolikor jim bo mogoče in dati, kar bodo pozeleli. Sam pa se koj na pot v Petrograd napravi in še tisti dan odide, da bi prej zaželjeno novico iz mesta prinesel in Fedora in Olgo spet srečne storil.

Ko blagi mož odide, vpraša koj Vazil Ivajloviča, kaj da je vzrok te priserčne prijaznosti s knezom in kaj da tudi svetinja pomenja? Ivajlovič je koj pripravljen in pové, da je enkrat knezovega sina iz velike nevarnosti rešil. Bil je namreč knezov sin, tako pripoveduje, častnik v nekem vojaškem polku v Moskvi. Pridruži se nekterim svojih tovaršev, ki so se v skrivnem puntu zoper carstvo spuntali. Ker mi je ta reč dobro znana bila, sem šel in knezeviča opominjal, da najjenja, ker jim bodo v kratkem na sled prišli. Zastonj, vsi lepi opomini nič ne pomagajo, vse pregovarjanje je bilo zastonj. Preveč je bil že svojeglavnež zamotan, in se z mano le norčuje, kadar mu od nevarnost pripovedujem in ga svarim. Vender se mi mladeneč smili, čeravno nisim bil ž njim v nobeni zvezi. Smert ali pa pregnanstvo v Sibirijo ga čaka, ako jim na sled pridejo. Kratko sim mu naredil. Ene dni, predin so jih zasačili bili, grem s par vojaki v njegovo stanovanje, ga vklenem in domá v svojo stanico zaprem. On divjá in razbija; jaz se mu pa smejam. Vse se je zgodilo, kakor sim pričakoval. Puntarji so bili zasačeni, vjeti in v Sibirijo pregnani, moj jetnik pa prost, ki je še le zdaj svojo neumnost spoznal, se mi iz dna serca za to dobroto zahvali ter mi poda perstan v znamenje, na katerem me je poprej oče spoznal. Sin je zdaj po doslužení vojaški službi imeniten vradnik pri carskem dvoru, njegov oče pa je moj prijatelj, kar bo tudi gotovo v djanji

pokazal. Mene pa veseli, da vama, ljuba moja! spet nekoliko zamorem poverniti, kar mi je vajin rajni oce dobrega storil.“

Vsi so se nad tem veselili in Boga v njegovih precudnih vodbah hvalili. Z zaupanja polnim sercom pricakujejo Borodina, da bi skorej prišel in jim veselo novico naznanil. Nihce zmed njih ne dvomi nad pomilostovanjem carinje; brez vsih skerbi se le zavolj prihodnosti pogovarjajo. Sklenejo, se nikoli vec ne lociti. Tako so si vsi nar lepši prihodnosti obetali in se nar srečniše čislali, s to prisercno željo, da bi še dolgo dolgo tako ostalo in da bi jih tudi Bog pri življenji ohranil.

Med tem preide dan za dnevom, in že je bilo štirnajst dni, kar še nobenega sporocila iz Petrograda niso prejeli. Spet se jetnikov žalost in dvomi polasté, še celó Vazilu in Ivajlovicu serce vpada. „Kaj je vender vzrok, da Borodina tako dolgo ni, se prašajo eden drugoga. Gotovo je carinja huda. Zastonj mende tudi Borodin prosi, jej serce omečiti, ker ga že tako dolgo ni.“

Minuli so že štiri tedni; nastopila je ljubeznjiva spomlad, ali kneza Borodina še vedno ni nazaj, da bi žalostne z veselo novico potolažil. Ali naenkrat priderdrá nekega dné kočija na dvorišce, spremljena od nekaj vojakov, katerih vodja od carinje pismo Ivajlovicu podá, da bi se nagloma s svojimi v kočijo vsedel in z njimi šel. Ivajlovicu se to čudno zdi.

„Ljubi moji! pravi k njim obernjen, nekoliko pobit, to pač nič kej dobrega ne pomeni! Toda, nikar obupati! Stari Bog še živi! V njega zaupajmo!“

Fedor, Olga, Vazil, Ivajlovič, vsi so žalostni.

„O gospod! prosi zdaj Fedor zapovednika, nikar nam ne skrivajte, kaj ne — Sibirija je, kamor nas popeljete?“

„Nič ne smete vedeti, vam mora skrito ostati. Le urno v kočijo! pravi zapovednik.“

S težkim sercom gredó na voz. Naprej Fedor in Olga, potem pa Peter in Vazil. Tudi zvesti sultan skoci nazadnje za njimi. Da bi vsaj nikamor ne vidili, še okna zadelajo, in potem naglo naprej zdirjajo. Veckrat so nekoliko postali, pa zapertih nihce ne ve, kje in zakaj. Samo to so na rožljanji

občutili, da so konje premenjevali, potem pa spet v skok zdirjali.

Noč nastane. Vse je bilo temno. Naenkrat pri samotni hišici voz ostane. Vratca se odpró in zapovednik jetnikom veli, da naj hitro vun gredó, brez narmanjšega šumenja.

Jetniki gredó, kakor jim je bilo zapovedano, v hišo, kjer so bogato obloženo mizo našli.

„Tu jejte, pijte in si odpočite, pravi zapovednik. V pol ure gremo spet naprej. Hajdi, le hitro!“

„Stradali nas že ne bodo, rece Ivajlovič smeje, da bi spet tovarše v dobro voljo spravil.“ Le jejino in pijno! pogum velja! To je dobro znamenje. Tistim, ki imajo v Sibirijo peljani biti, gotovo toliko ne strežejo!“

Peter se prvi k mizi vsede in se kmalo najé. Da bi vsaj nekoliko vedel, kje da so, hoče k oknu, toda zapovednik mu vselej nazaj veli.

„To se mi pa vender nekako čudno zdi,“ pravi Peter svojim tovaršem, ko v kocii sedé zopet naprej derdrajo. „Še nisim vsega upanja zgubil. Kakor je zapovednik resen in mošk viditi, vender ima nekaj prijaznega na sebi, potem dobra večerja, zaperti voz — naka! v Sibirijo že ne gremo!“

„Kam pa vender? praša Fedor žalostno. Ako bi nam dobro hotli, bi nas ne zapirali in ne varvali tako zlo.“

„Res, to je, kar mi tudi žalost dela, odgovori Peter. „Toda naj pride, kar hoče, obupal ne bom!“

„Bog daj! da bi se po tvojih mislih izšlo, mu reče Vazil. Fedor in Olga tiho zdihujeta.

Med tem, ko tako jetniki čez negotovost tožijo, derdra kočija neprenehoma naprej. Dan prvi preide in drugi nastopi. Dvakrat že na poti jedó brez vedenja, kje da so, in kam da gredó.“

„Zdaj že moramo v velikem mestu biti,“ pravi naenkrat Ivajlovic, zvesto in tanko poslušaje. Le pazite, kako vozovi derdrajo.“

Nihče ne dvomi nad Petrovimi besedami. Zakaj derdranje je bilo silno. Toda v katerem mestu se zdaj znajdejo? je pra-

šanje. Na to ni lahko odgovoriti. Četertinka ure preide. Kočija obstoji. Zapovednik jo odpre in sam notri skoči.

„Zdaj, pravi sedecim, smo na koncu. Toda, predenj greste vun, si morate oči zavezati dati.“

Vsako nasprotvanje bi bilo zastonj. Dajo si tedaj, kakor je zapovednik hotel, oči zavezati, in stopijo potem tako iz kočije. Štiri vojaki jih pod pazhami primejo, v veliko poslopje peljejo, ter jih potem po stopnicah gori v veliko temno sobo dovedejo in še le tam odvežejo.

„Tukej ostanite in pri miru bodite,“ jim veli zapovednik. Zastonj bi poskušali uiti, in bilo bi tudi potem hudo za vas.“

To rekši jih pusti samé in gre.

„O Bog! kaj vse to čè pomeniti? pravi Olga, ter se na Fedora nasloni. „Mene skerbi, da mi serce glasno tolče.“

„Karkoli se zgoditi ima, Olga! reče Fedor, naj se zgodi v božjem imenu! Mislim pa, da moramo v kratkem srečo ali nesrečo zvedeti. Naj že bo, kar hoče — da bi nas le spet ne ločili!“

Olga se spet terdneje brata poprime, kakor da bi ga za noben denar ne hotla pustiti in tiho pričakuje konca. Pol ure preteče, kar se duri odpró in zapovednika zagledajo, ki jim slediti velevala.

Iz te sobe gredó proti drugi, ktere duri zapovednik hitro odpre in osupnjene jetnike v veliko sobo potisne, ki je bila lepo razsvitljena in z bogato oblečenimi ljudmi napolnjena. Na desnici je bilo nekaj oborožanih vojakov, v sredi med njimi pak tri žalostne osebe z bledimi obrazi in objokanimi očmi. V sredi sobe je stala velika miza, pri kateri je šest mož v svitlobarvinih pozlačenih oblačilih sedelo, in koj zraven njih na krasnem stolu lepa častitljiva gospá, na ktere glavi se je lepa krona iz dražih kamnov lesketala. Pri nji stoji knez Borodin z veselim obličjem. Drugi so bili brez dvoma tudi imenitni državni služabniki, ki komej pričakujejo, kaj da se bo z ubogimi jetniki zgodilo.

„O Bog! carinja je!“ zdihne tiho Ivajlovič, kar so pa vender njegovi pobiti tovarši razumeli.

Olga vse to viditi, ostermi, vsklikne in Fedoru v naročje pade. Tudi on je bil tako oslavljen, da je komej po koncu

stal. Carinja je s priserčno ginljivostjo nesrečne sirote pogledovala.

„Fedor! Olga! pojta bliže!“ ju carinja pokliče.

Oba zdaj stopita počasno pred milostivo carinjo, padeta na kolena in prosita: Milost! Usmiljenje nesrečnima!

„Vstanita, vstanita, jima prijazno carinja reče. Ni toliko treba. V velikih rečeh sta nedolžna, vse drugo pa naj vama bo odpuščeno. Bodita srečna in vesela, zakaj vajne težave, bolečine in skušnjave so jenjale!“

Fedor in Olga vstaneta, se nekoliko pogledujeta in sta hipoma spet eden drugemu v naročji. Nju priserčna želja se je zdaj spolnila, veselja ni bilo zdaj konca ne kraja. Še carinja je bila ganjena, ter ju z mokrim očesom gleda.

„O Borodin! kako srečno ste me storili, mu reče carinja natihoma in kako veselo, da sim tema nesrečnima toliko veselja pripravila!“

Fedor in Olga spet pred carinjo poklekmeta in se hočeta zahvaliti.

„Nikar meni,“ reče carinja in Olgo poboža; „vajno radovanje naj mi bo zahvala. Vstanita, ljuba moja! in bodita priči, kako se hudobija kaznuje.“

Oba vstaneta. Carinja postane naenkrat resna in se s svojega stola vzdigne, ter terdo reče:

Knez Ivanov, polkovnik Pestušev in Gregor Petrovič! spoznajte, da ste gerdo in hudobno kakor izdajavci in tatje s tema dvema ravnali.“

Ti trije, blede in pobiti, v sredi vojakov, se prestrašijo, da se jim kolena šibijo. Ali kmalo vzdigne Ivanov glavo in reče z ošabno besedo: Res sim Fedora tepel, pa je tudi zaslužil. Pošljem ga v Moskvo, da bi kaj iz njega bilo. Pa vse nič ni pomagalo. On sam je kriv, da je pregan bil.

„Jez sem nedolžen, ker sem mu dobro hotel.“

„Dajte mi, Borodin! pismo“, pravi carinja knezu. Borodin vzame z mize pismo, ter ga carinji podá.

„Hudobnež! zareži nagloma carinja nad Ivanovom, ali ti je znano to pismo? Moreš li še dalje tajiti, da ga nisi pisal?“

Ivanov pogleda pismo in hipoma obledi ko smert.

Bilo je to tišto pismo, ki ga je polkovniku Pestuševu pisal in Fedoru zročil.

„Zgubljeni smo! po nas je!“ zavpije zdaj Ivanov obupa poln. „Toda ta le — reče in zgrabi Petroviča, — mora za vse odgovoren biti, ker me je njegova beseda zapeljala.“

„Vsi brez razločka ste krivi, vsi,“ reče resno carinja. Povejte zdaj vse, kar ste počeli in milostiva vam če biti sodba; ako ne, vas čaka gotova smert! Govorite!“

Hudobneži se zgrudijo na kolena, vse obstojé in le za milost prosijo. Z nejevoljo se carinja od njih oberne in sodbo stori: *Pregnanstvo v Sibirijo.*

„Bog je pravičen,“ reče Ivanov vojakom, kadar jih iz sodnice peljejo. Ravno tista kazen me zadene, ki sim jo nedolžnemu namenil. Zato hočem voljno terpeti. Kdor drugim jamo koplje, sam va-njo pade.“

Pestušev pa in Petrovič z zobmi škripljeta in okoli sebe ravnata, ali zastonj — sodba je bila že storjena, da morajo vsi v Sibirijo, se tam pokorit in svoje hudobije obžalovat.

„Zdaj pa tudi vidva, ljuba moja! sodbo zaslišita pravi prijazno carinja.“

„Ti, Fedor! si se pregrešil, ker si bil svojemu predpostavljenemu nepokoren — ali k temu te je le njegova neclovecnost prisilila, kakor je hudobnež sam povedal. Sicer si že dovolj zato preterpel. Vse tedaj naj bo pozabljeno. — Olga! ti si se pa s tem pregrešila, ker si svojega pregnanega brata upeljati se prederznila — ali k temu te je le goreca ljubezen do brata nagnala, ki si ga nedolžnega vedela in za kterega si tudi pri meni prositi hotla, ko bi ti bil tvoj varh pripustil. Iz ljubezni si grešila in iz ljubezni naj ti bo odpušceno. Dà, veliko veliko, ljuba moja! sta preterpela, nobenih bolecin vama nocem več prizadevati. Vidva sta prosta, zanaprej hocem jez vajna mati biti. Knez Borodin bo pa za posestvo skerbel, in ga oskerboval. Ostanita pa še, kakor dozday, tudi zanaprej tako in obvarujta to goreco ljubezen, ki vama je toliko storila. Nihče vama ne sme kaj žalega storiti. Zakaj zanaprej bota moja in v mojem varstvu!“

Fedor in Olga se lepo carinji zahvalita, ki se potem k Vazilu in Ivajloviču oberne, ter ju smehljaje se vpraša: „Kaj pa čem z vama početi, z vama, ki nista v resnici nič drugega kot izdajavca? Ako vajnega kaznujem, žalim tukej svoja srečna otroka, in vender vama ne smem vaju pregreška prizanesti. Gotovo vesta, da beg iz Sibirije mora s smertjo kaznovan biti na vsih, kateri kolickaj k temu kej pripomorejo, vsaj po ostri postavi.“

Z britkim pogledom se ozreta Fedor in Olga v carinjo in roke povzdigneta ter prosita usmiljenja. Carinja molci še nekoliko časa, potem reče smehljaje:

„Ako rec prav presodim, sem že pravico vaju kaznovati zgubila, s tim da sem tej, ki je narvec pregrešila, zanesla — Olgo mislim namreč. Če že mora milost splošna biti, naj tedaj obvelja popolnoma in povsot. P. Ivajlovič in ti Vazil! vaju pregrešek naj bo prizanesen!

V plačilo pa za vaju zvestobo, ki sta jo zapuščenima sirotama skazala, postavim tebe P. Ivajlovič! stotnika svoje telesne straže in upam, da mi boš ravno tako zvesto služil, kakor si tema otrokoma. — Ti pa, Vazil! izprosi si sam milost, ki naj ti bo že naprej dovoljena!

„O svitla gospa in carinja! reče stari Vazil, ter pred njo na kolena pade, „prosim vas, me ne lociti od Fedora in Olge, ki ju ljubim kot oče svoje otroke.“

„To prošnjo sem si še naprej mislila,“ odgovori carinja. „Ostani pri njima, blagi stari mož! in solnci se o nju sreči, kakor si ju v terpljenji tolažil. In ti Fedor! ti Olga! mi hočeta še naprej ljubezen darovati, ktere je vajno serce tako polno? Obljubim vama pa nasproti skerbna in zvesta mati biti.“

Oba padeta pred carinjo na kolena in nju pogledi so še očitniši prica, kakor nju besede, kako da sta pripravljena, preblagi zapovedovavki svojo serčno ljubezen in hvaležnost skazovati.

Carinja ju poboža smehljaje se in reče potem knezu Borodinu: No! ljubi knez! sem li prav storila? Knez se nizko prikloni, poljubi roko carinje rekoč: „Le pogledjte otroka, svitla gospa! nju bistre očesa so nar boljši odgovor na vaše vprašanje!“ —

In bili so srečni in veseli, ne samo brat in sestra, ampak tudi stari Vazil in zvesti prijatelj Peter Ivajlovič. Bog jih je blagoslovil in z vsim obilno oblagodaryl, ter sestri in bratu zvesto ljubezen obilno poplačal. Tako Bog vse prav oberne. (Poslov. J. B. *)

XXX.

Osoje in Boleslav, kralj poljski.

Lep venec zelenih gorá in belih snežnikov opaša deželo koroško ali gorotansko. Mogočne reke, bistri potoki in šumljajoči studenci jo pretekajo na vse strani in napajajo zelene livade in trate. Tudi srebročistih jezer in jezerc ne manjka. Po širokih dolinah in gorskih kotlinah so semtertje raztresene. Košate obervi hribovitih bregov jih pogosto zakrivajo človeškim očém. Rumeno solnce in svitla luna s celo brežstevilno množico nebeških lučic se ogledujete in kopljete v njih lesketečem zerkalu.

Že v starodavnih časih so vabili rajski bregovi naših jezer prebivavce, da so iz nizkih gričev krasoto domovine ogledovali in občudovali. Tako si je tudi osojansko jezero s svojo prelepo okolico že zgodaj zgodaj obilno naselnikov privabilo.

Jezero osojansko, nar večje za celovškim v Gorotanu, se mi dozdeva kakor čudno kristalnatno ogledalo v umetno zrezljani zeleni rêmi. Osoščica, spodej skalovita, na temenu lepa planina, po sredi raztresene kmetije, kakor da bi na sternih visele, proti severju; njej nasproti nižje Turje, z bukovjem in temnim smrečjem obraščene, proti jugu; glanska dolina s svojimi goricami proti izhodu in st. ožbaltska gora z zalo cerkvico na verhu proti zahodu, so prekrasna podoba, ložej narisati kakor dostojno popisati.

*) Ker nam ni bilo mogoče, te prekrasne povesti v posebni knjižlici natisniti dati, česar so mnogi želeli, smo jo dali tu iz „slov. Bčele“ ponatisniti, ktera je med ljudstvom le malo razširjena bila.

Star labud, bel kot paden sneg na remi sedi, in žalostno tužna njegova podoba (slika) v valovnatem zerkalu igra; pravega duha, življenje so mu vzeli; — le belo zidovje nar starejšega samostana v naši domovini se še vidi.

Sinovi prečastitega očeta, sv. Benedikta minihni so si ta kraj izvolili, da bi tukaj po postavah svojega reda živeli, se trudili za povečanje božjega imena in za izveličanje ljudi. Minulo je že enajst sto let, kar so minihni iz samostana „stare Oettingen“ na Bavarskem semkaj prišli in se na bregu osojanskega jezera naselili. Pripoveduje se pa takole: Nek Tifenski grof, Ozzi po imenu, zaročen z Irnburgo, je imel dva sina; enemu je bilo ime Poppo, drugi je bil po očetu Ozzi imenovan.

Slovenski knezi so Slovencom gospodovali; keršanska vera je bila tedaj kakor prvo svitanje, — le malo ktereга je prebudila. Grofov sin Poppo je bil eden tih srečnih, ktere je juterni svit prebudil, da je polnemu dnu naproti tekel. Bil je kerščen in si je tudi prizadeval, porodnike in brata keršanski veri pridobiti. Pervi zvedši, da je sin vero starih malikov zapustil in se k neznani veri spreobernal, želijo vedeti, kdo je sedaj njegov Bog, ktereга časti.

V starih buhvah sim bral latinski list, ktereга, pravijo, je stari grof Ozzi svojemu sinu Popponu po slovensko bil pisal. Glasi se poslovenjen: „Očetovskim bogovom si se odpovedal in zabil predstarejšev in njihovih zaslug, kakor nevreden sin. Kdo je tvoj novi Bog, to želiva zvedeti jaz in tvoja mati.“

Njima sin odgovori:

„On, ki je postavil brezne, in je stvaril nebo in zemljo, morje in vse, rojen iz Marije Device in je človek postal: Trojen v osehah in edini Bog; sin večnega Očeta in ž njim enega bistva. Poppo od sv. Duha razsvetljen, veruje in spozna, večnega Boga, sodnika živih in mertvih; in njegovi vsemogočnosti in previdnosti svoje ljubljene stariše priporoča. Z Bogom oče in nar slajša mati!“

Da je te list za gotovo in takole pisan, ne morem, in noben ne bo mogel terditi; to pa za gotovo terdi stara pripovedka, da je kerščeni sin Poppo tudi starega očeta in mater keršanski veri pridobil, in da je sin poznej na stolu Oglejskih patriarhov sedel.

Stari oče v hvaležnost za dar keršanske vere zida samostan na obali osojanskega jezera; vsigdar je bil te samostan nar starejši koroške dežele imenovan. Mnogo so minih od ajdovskih Slovencev terpeli in v silovitih časih, ko so divji Hunci večkrat še clo v naše dežele prederli, ropali in požigali, je bil tudi osojanski samostan razdjan, in minih pomorjeni ali razkropljeni. Karloman, unuk Karola Velikega je bil dolge leta kraljev namestnik v Karantanii in pozneje kralj nemški in talijanski. Na svojem gradu, kterega razvaline in ostanki se še današnji dan med jezerci blizo Blatograda vidijo, je rad prebival in ondi za novo povzdigo osojanskega samostana skerbel.

Kosti ali ostanke svetih mučenikov Maksimiliana in Felicite in njenih sedem sinov veli tje prinesti, cerkev novič sozidati in v doto ji daruje vse zemljišča, pašë, lesnino, vode, sedem deset kmetij, v okolici osojanskega jezera, od Belaškega mosta in Bukev, kar je med celovskim in osojanskim jezerom do kraja, kjer rudeča skala blizo jezera stoji, zraven pa še goro, katero Sikovo imenuje. V darilnem listu pravi, da to daruje iz ljubezni do Boga in poštovanja do svetnikov, in da hoče s tim za ohranjenje ubogih in za živež služabnikov božjih skerbeti; zaupa, da bode placilo v vecnosti prejel. Za opata se tedaj imenuje častivredni Verinolf, mož, ki je zavoljo pobožnosti slovel. Toliko se ve od začetka samostana, kteri se vec kot 1000 let v valovih osojanskega jezera ogleduje.

Že davno me je mikalo, obiskati ta prelepi, tudi za nas Slovence preimenitni kraj. Bilo je lepo jesensko jutro. Nagovorim prijatla, da me spremlja, in podava se na pot.

Sonce je že precej visoko nad Svinsko planino stalo in se po glanski dolini pomikalo proti nama; vesela sva ga bila, kajti jesensko sonce je udom vselej prijetno, posebno, kadar že slana pod nogami hrušci. Pridno koraciva dalej. Sive podertije starega gradú, kterega so po vsej pravici „Landskrono“ imenovali, nama stermijo naproti. V kakih sto letih se bodo zgrudili tudi ti zadnji spomenki nekdanjega ponosa in lepote. —

Ko blizo jezera prideva, je naju gosto lesovje v svojo hladno senco sprejelo; znal se je še sled silnega viharja, ki je lanskega leta čez jezero dirjal. Lesovje postaja zmiraj manj gosto; že se tam pa tam olšje prikaže, po samem in po tri ali več stebel vkup; še ena rida ali ovink, in jezero je pred nama, pri kraju sivo, potem zeleno in dalj in dalj tako lepo modro, da le še zvezdic pogrešam, in mislil bi, da vidim lepo jasno nebo. Valovi so dans pohlevni; le lahni slápi se semtertje zaganjajo.

Na jezeru se ne vidi ne barke, ne ladje, le kak ribičev čolnič čez globočino vesla; jezero skorej pozabljeno v sercu domovine leži. Kadar pa skalovje bližnje Osoščice poslušáš, ktero v eno mero v jezersko zerkalo stermi, bo ti povedalo, kar ti valovi ne vejo več povedati, ker se vesčas menjajo: Tukaj ni bilo vselej tako tiho in samotno. Lahke ladje so veselo po jezeru veslale, in imenitni gostje so iz bližnjega Belaka se semkaj razveseljevat hodili.

Prideva memo male vasi do cerkvice, kteri se pravi sveto mesto — podružnica je Osojanske fare. Cerkev je stara; v bukvah „annus milesimus Ossiacensis“ se bere, da je opat Wolfgang Gleisbacher, ki je umerl l. 1523 to cerkvico popravil in skorej iz novega sozidal. Prednji del cerkve, kjer oltar stoji, je še star, v gotiški razmeri, tudi večji oltar je lep, z umno izrezljanimi podobami po stari šegi. Ali stranski oltarji so novi, in umnosti ali lepote ni zapaziti na njih. Mnogo barv, malo umnosti; mnogokrat se je kaj boljšega in lepšega zaverгло, in s slabejšim nadomestilo. Cerkev je posvečena presveti Trojici. Zakaj se pa sveto mesto imenuje, nam stara pripovedka takole razjasnuje. Ko so Ogrji in Turki naše dežele napadali, po njih ropali in požigali, pride en oddelk tih nevsmiljenih gostov pred Osojanski samostan in ga napade. Menihi bežijo na dve velike ladji in po jezeru veslajo. Ali tudi siloviti sovražniki si hitro ladje naredijo, in tirajo za njimi. Blízo svetega mesta jih dotečejo, in vse menihe pomorijo. Na mestu, kjer so bli pomorjeni, so jih pozneje kristjani pokopali, in v spomin njihove smerti, so cerkev sozidali; kraj se pa od tih dob sveto mesto imenuje.

Še se spominjava teh prigodb iz starodavnih časov, ko dospeva do hiše, kateri je bil kos mostovža odrezan. Vidilo se je očitno, da to delo ni iz davnih časov, ampak iz nar novejših dni. Opominjalo je naju naj srečnejših dni za Koroško, ko sta se svitli cesar in cesarica po ravno tem potu peljala. Zgodilo se je, kar se mora ob prihodu visokega gosta vselej zgoditi, vse krivo mora biti zravnano, vsi griči znižani, vse jame napolnjene. Po besedi se je moralo to tudi na ti zane-marani cesti zgoditi. —

Ko na verh malega klanca dospeva, v nižjem dolu belo zidovje starega samostana zagledava. Kakor sivi starček na bregu velike reke v hitre valove stermi, kot da bi hotel v me-motekočeh urnih valovih svojo osodo brati, samostan na kosu zemlje stoji, ki se precej v jezero steguje, in tako očem ogled po celem jezeru in v daljavo odpira. Prijetnejšega in bolj pri-stojnega kraja za samostan ne boš našel. Visoko v nebo ster-meci sosedi človeškemu duhu proti nebesom kažejo; globoko jezero, v katerem, kadar je mirno, gledavec svojo sliko vgladati more, je minih k premišlovanju in ogledovanju globočin svoje duše in serca močno spodbadalo. Na mestu, kjer se pot k sa-mostanu od večje ceste loči, ktera iz Belaka v Terg derži, je krasna podoba kraljice nebeške, iz dragega kamna umno izdelana.

Ko jo ugledaš, hitro spoznaš, da je spomin iz lepših ča-sov; v senci dveh kostanjev stoji in otožno gleda na samostan. Nekdaj ni bilo tukaj njeno mesto. V drugem dvoru, ki je bil za minihe, je stala; poprejšne stanovališča za minihe so po-derli, in tudi podoba je morala staro mesto zapustiti, in se na cesto podati. Od te podobe kraljice nebeške je poleg pota do vrat lep drevored kostanjevih dreves. Černo rumeno nama-lane velike vrata in cesarski orel ti povejo lastnika poslopja, in vojaki, ktere sva na dvoru zagledala, njegovo sedajno rabo. Čudna prememba! —

Hitro se greva prijaznemu fajmoštru poklonit, in njim raz-odeneva najne želje, stari samostan nekoliko ogledati. Pri-jazno in ljubeznivo nama obljubijo vse pokazati, kar je od nek-dajnosti še ostalo, in vse povedati, kar je zanimivega in jim znanega.

Severno zapadni vogel samostana je jim za stanovanje

odločen; jizbe so še iz starih časov, ali pogled tako vabiven, da bi se mi vsak dan nov zdel. Na zapadnem kraju jezera, se vidi vas in cerkev sv. Ruperta; nad vasjo na precej visokem sončnem hribu je cerkvice sv. Ožbalta; še višej pa, na visokem Dobraču zagledaš na nar višjem homcu cerkvico prečastite Device Marije na kamnu, kakor tri stopinje, po katerih se duh v nebeške višave povzdiguje; pred očmi pa naprej dolgo jezero, kakor da bi se morale oči popred naleteti, da bi se mogle v te višave povzdigniti. Zares prelep pogled, ktereга naj vsaki vžije, kdor v te kraj kadaj zahaja.

Fajmošter prinesejo potem list, na katerem je bil prišivan klinec, blizo dva palca dolg, in se je vidil, kot da bi bil bronast ali iz drugega metala. Na listu pa je bilo zapisano, da so te klinec in nekterih kosti našli leta 1839, ko so rako Boleslava, polskega kralja, odperli, kateri je v tem samostanu sedem let v ostri pokori živel. S tim klincom si je miniško obleko pripenjal. Ker od Boleslava govorim, hočem tu tudi njegovo življenje in smert kratko popisati.

V sredi enajstega stoletja je kraljeval na Poljskem Boleslav II. Imel je nekterih dobrih lastnost, bil je umen vojskovodja in je v marsikteri bitvi zmagal sovražnike dežele. Zmeren v jedi in pijaci, je v vojski mraz in pomanjkanje s prostim vojšakom vred lahko preterpel. Bil je darljiv in velikodušen in je tim, ki so ga kaj prosili, rad pomagal. Ali te lepe lastnosti so zatemnele hude strasti, bil je serdit, silovit in slasten; zatorej se tudi imenuje Boleslav Silni. S svojo ženo ne zadovoljen je stregel za devicami in ženami žlahtnega stanú, iz pervega na skrivnem; pa kmalo svoje hudobije ni več skrival. Kraljevi dvorniki in njegovi spovedniki, tudi pervak vsih poljskih škofov, veliki škof Gnezanski, vsi so molčali; noben ni imel serca, serditega kralja opomniti. Bil je pa med škofi mož, kateri pastirske palice ni zastonj nosil, ker je imel serčnost, kakor zvesti pastir, volku se zoperstaviti in njega vkrotiti, ali pa od njega raztergan biti. Kakor drugi Natan stopi pred kralja, mu pove in očita, kako grozno se je pregrešil, kako gerdo sam sebe in svoje ime omadežuje, da ga ljudstvo sovraži in preklinja. Drugi Janez kerstnik, ki je Herodu oistro besedo govoril. „Ti ne smeš žene svojega brata imeti“ ga

je tudi serčni škof svaril in opominjal, da naj zapusti svoje pregrešno življenje in da se spokori, predenj ga kazen božja zadene. Ta serčni mož in sveti škof je bil Stanislav, višji pastir krakovske škofije. Huda jeza se vname v sercu prevzetnega kralja; pa vendar še spoštuje škofovo čast; Stanislav ga pa prepriča, da so prazni vsi njegovi zgovori in mu ojstro pokoro vnovic priporoča. Lepi opomini serčnega škofa so bili scer dobro seme, ktero je bilo v njegovo serce verženo, gotovo je tudi nekaj rodovitne zemlje še našlo; ali sovražnik peklenski to vidši ne mudi, še obilniši plevela, ljulke, kokalja in še drugih strupenih semen zasjati, da bi dobro seme zadušile. Spet se kralj vajenim sladnostim preda, in se strašno nad pobožnim škofom togoti, da se je prederznil njega svariti in opominjati. Priliznjeni dvorniki ga še hujše zoper nedolžnega škofa našuntajo.

Kralj sedaj zve od lepe žene poljskega plemiča Mecislava. Viditi jo, se huda poželjivost v njem vname, ali poštena žena Kristina se ustavi njegovim budim namenom. Zastonj so bli diamanti, biseri, dragi lišp, prilizovanje in vse obljube, zveste žene niso omamile. Strašna poželjivost mu drugo hudobijo svetuje. Četa vojakov po kraljevem povelju v hišo revnega plemiča pridere in mu zvesto ženo s silo odpelje. Huda strast cloveka oslepi, da mu nič ni svetega. Slastni razuzjdani kralj je sedaj drugi David. Niso ga ganile, ne omecile tožbe in solze nesrečnega plemiča. Leta in leta je kralj to ženo kakor jetnico imel. Žlahtnikom in plemenitnikom ta hudobija silovitneža ni po volji, tresejo se za lastne žene in hcere; ali vendar ne eden ne zine, vse se trinoga boji. Prosijo velikega škofa Gnezanskega duhovni in posvetni, da naj on kralja pregrehe opomni; kajti on je višji duhoven na Poljskem in vropana žena je iz njegove škofije. Zares težka naloga za bojezljivega starceka. Poželjivi clovek je ljuta risa, in skorej je manj nevarno serditi risi se zoperstaviti, kakor slastnemu poželjivcu kaj podreti!

Edini Stanislav je bil mož poln svete serčnosti in gorečnosti, ves vnet za blagor svete cerkve, kralja in kraljestva. Lastna vest mu nagovarja in drugi ga spodbadajo, da naj stopi pred grozovitneža in mu ocita v nebo vpijoce pregrehe.

Pobožni mož nobenega dela nepremišljeno ne stori, nobenega brez Boga ne začne. Zatorej je tudi prva skerb svetega škofa, z molitvijo in darovanjem svete maše k temu svetemu sklepu se nadušiti. Z Bogom spravljen in razsvitljen po božji gnadi se poda h kralju; milo prijazno klice dobri pastir zaslepljenega kralja, mu kaže, da je njegova pregreha tudi njegova lastna nesreca; in strašno pohujšanje za celo kraljestvo. Ako bi v njegovem sercu le še iskrica dobrega cutja tlela, bi ga prijazna, ljubezni polna pa vendar tudi resna beseda svetega škofa morala omehčiti.

Kraljevo serce je pa bilo suba terda skala, ogorela, ožgana od hudega ognja poželjivosti. Že preveč globoko je padel, angelj svarijoci ni ga mogel več vzdigniti. Serdit, razkacen zoper svetega škofa divja, se togoti, ga zmirja; zaslužil bi, mu reče, da bi ga djal za živinskega pastirja, da bi se učil, kako ima s kraljem govoriti.

Ta serditost Stanislava ne moti, svoje opomine le še ponavlja, in ker mu je kralj ocital, da ga premalo poštuje in časti, sveti škof to pomenljivo besedo govori „Če hočeš kraljevo čast apostolski škofovski službi primeriti, je una, kot luna pred soncem, kot svinec proti zlatu.“ Kralj noče več dalje poslušati, iz sobe divja in škofa samega pusti.

Božja beseda, dobri opomini so podobni svetemu obhajilu; ako se nevredni zlobni duši podajo, so jej v sodbo in v vecje pohujšanje.

Le eno stopnjo je še imel do popolnega prepada, še čez to je padel nesrečnež, poživil se je in svoje hudobije ni več skrival. V vojski je zmagal Ruse, si njih glavno mesto pridobil in je z vojšaki ondi v zimskih staniših ostal. Tisto zimo so kralj in po njegovem izgledu vsi vojšaki višji in prostaki prav po živinsko v ostudnih slastih preživali. Kralj je že bil kervožejna risa; trinog da mnogo ljudi po nečloveško umoriti, še clo materam, ktere so komej povile, in dojecim ni prizanesel. Globokeji in globokeji pada Boleslav, v cednostih in svetih zaslužkih raste Stanislav. Tretjic se upa pred kralja, ga še enkrat posvarit; silovitnež pa mu hudo žuga. Vse je sedaj sv. škof poskusil, kralj ne posluša cerkve, ne pastirja, zatorej sklene, necistnika, ki se je gersi od nevernika vedel, iz sv.

katoliške cerkve izobčiti. Ko to kralju oznani, jeze obledi in se zaroti, da bo to tudi škofova smert. Vsi sedaj sv. Stanislava prosijo in opominjajo, da naj ne draži več serditega kralja. Stanislav se ne prestraši, noče biti mutast, timveč želi in prosi, da bi smel k božji česti tudi svojo kri preliti. Kralja iz cerkve izobči.

Kralj jeze bled išče sv. škofa-umoriti. Dolgo ne najde priložnosti. Blizo Krakova je stala kapelica svetemu Mihaelu in vsim angelom posvečena; ondi misli Stanislav brezskerbno sveto mašo opraviti. Hitro kralju to ogleduhi povejo, nesrečni kralj prihiti s četo vojšakov in škofa še pri oltarju dobi. Povedano mu je scer bilo, da se bližajo morivci, ali od svetega mesta ne odstopi, sv. mašo hoče do konca opraviti. Vojšaki planejo in priderejo v cerkev, ali strah in sveta groza jih preleti, ko ugledajo svetega duhovna.

Sedaj pa kralj sam pridere kakor divja zver in z mečem mu glavo preseka, da se rudeča kri po belih stopinjah oltarja razlije; truplo vleče iz cerkve, in vojšaki ga še strašneje razmesarijo, da ni bil več človeškemu truplu podoben. Bilo je l. 1076. Kraljeve in škofove želje so bile spolnjene. Sv. škof je krono marternikov prejel; kralj je pa mislil, da se je svojega sovražnika znebil; ali grozovitni sovražnik se zbudi v njegovem sercu, grizenje hude vesti. Noč in dan nima več pokoja, ljudstvo ga sovraži, mora bežati, kakor je bežal Kajn, potem ko je ubil in prelil kri svojega lastnega brata.

Papež Gregor VII. ga leta 1079 iz katoliške cerkve izobči in v proklestvo dene; vse podložne odveže dolžne pokoršine do njega. Skrivši pobegne s svojim sinom Mieskom in nekterimi tovarši iz Poljskega in se poda k svojemu prijatelju ogerskemu kralju, Ladislavu, kateremu je malo let pred spet na ogerski prestol pomagal.

V ptujo deželo je bežal, ali svoji vesti ni mogel ubežati. Kamor gre, je ona za njim, in mu očita strašno pregreho. Po vsih cerkvah Ogerskih se oznani izobčenje poljskega kralja Boleslava; od tih mal se tudi Ladislav ni več ž njim obhodil. Cele dni je po gorah se potikal, da bi se z lovom razveselil, al kri nedolžnega škofa gre pövsod za njim. Sklene tedaj v Rim potovati, in od papeža odvezo težke pregrehe zadobiti.

Spremljen samo od enega hlapca iz Ogerskega beži, in pride na Koroško. Pot ga pelje memo Osojan; ko do vrat pride, in za milošnjo prosi, po notrajnem razsvitlenju spozna, da je tukaj mesto za njegovo pokoro. Mutastega se dela in prosi, da bi ga tamkej obderžali. Nar ostudniše dela rad opravlja, v kuhinji omiva, pometa, derva cepi, in nanaša. Drugi hlapci včasih mutastega siromaka hudo dražijo, pobijajo, in norce ž njim imajo. Spokorni kralj vse voljno preterpi, večji v pokori, kakor nekdanj na kraljevskem prestolu. Sedem let v ti ojstri pokori preživi. Bliža se mu čas rešitve. Mutasti siromak za smert zbolí. V nizki čumnati, ktera je bila bolj hramu kot isbi podobna, na smertni postelji leži. Tedaj pervokrat spet spregovori, in prosi za spovednika. Opat sami grejo in ko k ležišču stopijo, se začudijo nad tim, kar vidijo. Neznani siromak opatu razodene, kdo je pred bil, in zakaj je sem prišel, razodene jim, da je on krakovskega škofa Stanislava umoril. V pričo, da je resnico govoril, jim perstan s kraljevskim pečatom izroči. Previden s sveto popotnico za večnost mirno v Gospodu zaspi, minihí pa za njegovo dušo molijo. Tako se je siloviti razuzdani kralj spokoril za velike pregrehe. Gotovo je k ti srečni smerti predprošnja prečiste Device mnogo pripomogla. Večkrat so zapazili, da je mutec pred podobico matere božje klečal in goreče molil. V poprejšnih letih je tudi v svojem kraljestvu Mogulnski samostan minihom iz reda sv. Benedikta izročil, in bogato obdaril. Milost božjaga je tako vodila, da je v samostanu Benediktinov in pri cerkvi prečisti Devici posvečeni zavetje in večno počivališče našel. Njegovo truplo so minihí slovesno v cerkvi pokopali, in grobni kamen zunaj cerkve na severni strani postavili, na katerem so sledeče besede izdolbljene: „Boleslav, kralj poljski, morivec sv. Stanislava, krakovskega škofa.“ V sredi kamna je podoba konja s praznim sedlom. Kamen še današnji dan na tem mestu stoji, nad kamnom pa je bila pred stara tabla, in na nji 6 podobíc iz življenja Boleslava. Na 1. sv. Stanislav pred oltarjem kleči, na 2. ga Boleslav vmori; na 3. je Boleslav v romarski obleki; na 4. njegove kuhinjske opravila in počesčenje Matere božje; na 5. bolen na

postelji leži in perstan izroči; na 6. njegova smert in pogreb
Pod podobo je zapisano:

Boleslav kralj, Morivec, v Rim potuje, dopade mu
v Osojah, neznan služi, spoznan pobožno umerje. Stanislav, usmili se tudi Osojan, od kod se je trinog spokorjen v nebesa preselil.

Ta tabla je bila že stara, in podobe že precej izbrisane. Po nji se je sedaj druga tabla naredila, in stara se v cerkvi hrani. L. 1839 so grob kralj Boleslava z železno ograjo obdali. Vedno so pred poljski plemiči v Osoje zahajali in molili na grobu nekdanjega kralja. V pretečenem stoletju je eden tih popotnikov vkradel perstan, kateri se je v samostanu hranil in popotnikom kazal.

V spomin mutastega spokornika so potem vselej nekterih mutcov in siromakov v Osojanskem samostanu hranili.

Dolgo sem se pri Boleslavu pomudil, sadaj pa ljubi bravec pridi z menoj v cerkev. Po ozkih stopnicah naju peljejo častiti g. fajmošter in nama pokažejo čumnato, kjer je spokorni mutec prebival in svojo dušo zdihnil v božje roke. Po drugih stopnicah naju vodijo k velikim cerkvenim vratom. Cerkev ni velika, kakor so sicer samostanske cerkve, in malo, kar je lepega je ostanek iz lepših časov. Cerkev ima le malo dohodkov iz cesarske denarnice, kar komej za nar večje potrebe zadostuje. Na severni strani samostana blizo jezera stoji večji oltar proti sončnem izhodu, glavne vrata proti zapadu. Popred so večje vrata na severni strani bile.

Te vrata so sadaj zadelane, nad vratmi od zunaj je podoba starih Osojan, samostana in cerkve, na apno namalana (Frescomalerei). Stopiva sedaj v cerkev, nič te ne opominja več poprejšne rabe, kakor nekteri grobni spominki, po katerih hodiš. Ali ti so umetno narisani in izdelani, le škoda, da so ljudem pod noge djani, morda nalašč, da bi se skorej tudi te spomin nekdanjnosti zaterl. Stene cerkve bi več kinčali, kakor tla. Ne vidi se več miniške obleke, širokih černih plajšev, s kterimi so v podobah naslikani; al čuj, v enem kotiču še en spomin vgladam. Na steni beli križ sloni, kakor so križi

v stolnih cerkvah in opatijah. Nekteri kamenci so se še slabo v križnih koncih lesketali, in nekaj praznih lušin brez kamnov sim zapazil. Mislim, da je ta križ še tako srečen bil se skriti, ko so minih po cesarskem povelju se razšli in je deželna gosposka prišla in vse imetje samostansko sprejela; kar je bilo za odpeljati, odpeljala in prodala, ležeče pa v najem dala. Misleč, da je čista srebernina, vzamem križ, kot da bi hotel kaj težkega vzdigniti; častiti fajmošter posmehnejo, „so že drugi poskerbeli, rečejo na tihem, da križ ni pretežek.“ Minul je moj senj od starosti tega križa, spoznal sim, da je beli pleh, in dragi kamni, le pobarvana glažovna! Srebernino so odnesli, plehovino so pustili, pa tudi brez skerbi sadaj v cerkvi stoji, še cerkveni ropar ga ne bo jemal! Glavni oltar je posvečen vnebovzetju Marije prečiste Device; zgorej nad oltarjem je gerb Osojanskega samostana, tri ribe zlatovke, in tri gore, nad kterimi sonce izhaja. Tudi orla in leva sim vidil. Na vsaki strani večjega oltarja sta dva stranska oltarja eden sv. Benedikta, drugi sv. križa. V kapelici na epistelski strani je podoba smerti prečiste Device, pa le po drugi umetni podobi posneta, izvirna se hrani v Celovcu pri zgodovinskem društvu. Vsi apostoli okrog vmirajoče Device stojé, Peter s plajšem, sv. Janez ji mertvaško svečo derži.

Na vsaki strani so ako se prav spomnim tri stranski oltarji. Na evangelski strani je eden posvečen sv. Sebastjanu, eden obiskovanju preč. Device. Zverhej so naslikane tri krogle, s kterim so pred bolnike ozdravljali. Od teh krogel se tole pripoveduje.

Pobožen minih prosi prečisto Devico Marijo, ktera je zdravje bolnikov, za poseben pripomoček revnim bolnikom. Na oltarju sv. križa prikažejo se tri krogle bliščeče, kot čisti kristal. Eno tih krogel pošlejo minihom v Podklošter, ali vsigdar se je spet vernila. Ko jo tretjokrat tje pošlejo, se v pričo Oglejskega patriarha v skrinjico zapre, in nihče ni je več vgleдал. Te krogle so posebno za bolečine v glavi, v ušesih pomagale, in mnogo obnorelov se je tukaj ozdravilo. V kapelici na severni strani se kaže stolič, na kterega so posadili bolnika. Kroglo so pa proti soncu tako deržali, da so sončni žarki na bolečino padli. Vidili so potem iz kraja bolečin lahko puhteti,

kakor iz nove rane; in več, ko je bolnika žgalo, pred se je ozdravil. Eno teh kroglic je bezumni, ali obnoreli človek v tla vergel, da se je razdrobila; kosce so v razne cerkve razdelili. Na sprednjem delu pevališča ali kora se v podobi vidi, kako kraljica nebeška opatu Vernerju tri kroglice prinese. Nad cerkvenimi vratmi je nekdaj bil latinski napis, ki tole pove.

Mutec, slepec, in kateri je ob pamet prišel

Odide ozdravljen, če pod mojo streho pride; in drugi napis:

Če ob pamet prideš, idi v Osojansko cerkev

Zdravje se ti ondi prodaja za molitev, ne za denar.

Preč. g. Henrik Hermann pišejo, da so eno kroglo še vidili pri slednjem minihu iz osojanskega samostana. Kam je potem prišla, nihče ne ve.

Stranska kapelica prva od vrat proti severju je po izročilu nar starejša, kakor pravijo še od Popona.

Pred da iz cerkve stopimo, naj še staro pridižnico v misel vzamemo; je kaj umetno izdelana in s pristojnimi podobami olepšana. Vidiš na nji slike četirih cerkvenih očakov, Jeronima, Augustina, Ambrozija in Gregorja papeža, in podobo sv. Domicijana, keršanskega kneza na koroškem z nadpisom: Tukaj je najpred luč vere zasvetila. Vidiš v drugi podobici namalanega peklenskega zmaja z besedami: Razumeti niso hotli. V tretji je angelj, ki 10 božjih zapovedi derži in nagovarja: „Delajmo dobro. V šterti podobici vidiš uro večnosti z besedami: dokler je še čas.“ V peti stoji smert z nadpisom: „Potem ne bo več časa.“ V zadnji je zapisano. „Vstal bo, kdor spi.“ Nad leco so besede Jezusove, s kterimi je apostole na delo apostolsko po svetu poslal: „(Idite) po celem svetu.“

Po grobnih spominkih nekdajnih opatov se vernemo iz cerkve. Še enkrat vidim v domišljiji resnobne podobe minihov, v črni široki obleki, kateri so skoz več kot 1000 let tukaj božjo službo opravljali. Obmolčalo je petje psalmov, in že davno so pomerli tudi slednji minihi, kateri so tukaj prisegli, vse žive dni po vodilih sv. Benedikta živeti.

Ves žalosten in tužen stopim iz cerkve na pokopališče; Ondi, rečejo častiti prijazni gospod fajmošter, na izhodni strani je stal samostan za nune, kateri je l. 1484 pogorel. Tukaj pa, z živim veseljem pristavijo, sta stala presvitli cesar in ce-

sarica, ko sim Njima kazal grob spokornega Boleslava. Dobri mož vse žive dni veselega dnu ne bodo pozabili.

Žalostna gleda Osoščica na staro zidovje, jela se je že rjaviti, in polletni prebivavci, žrebetne kobilišča so planino že davno zapustili. Tudi lesovje senčne strani je jelo že v raznih barvah igrati. Odkar je bila prva slana padla, je rahlo mecesnovno šilovje vednilo in obledelo. Tudi svitlo zeleno bukovje je že rudeče in rjavo postajalo. Kamor sim pogledal, vse me je milosti opominjalo.

Iz pokopališča naju fajmošter peljejo k jezeru. Jezero je pa tako mirno, tiho in veselo bilo, kot bi večno tako ostalo. Male ribice v trumah pri kraju v plitvi vodi igrajo in se tako ubranijo sovražnih požeruhov.

Po jezeru se je ravno ladjica vagutala, na sončno stran je ladjala, kjer vas in fara sv. Jožefa v prijetnem zavetju tiči. Opat Kristof so kapelico sv. Jožefu v čast zidati začeli. Ker je pa kmalo pretesna bila za množico ljudi, kateri so se ondi shajali, so opat Edmund večji cerkvico postavili. Stara pripovedka pove, da je v hudem vremenu potok, ki iz Osoščice pride, silno narasel, stari križ poderl, in podobo bridke martre do mesta, kjer sedaj cerkvica stoji, prinesel. Ker so bile rame polomljene in cela podoba zelo poškodovana, so jo ljudi za podobo sv. Joba imeli in čestili. Ker so to podobo v leseno kapelico postavili, je kmali ljudi iz vsih krajev tje privrelo. Sedaj se je pa ime in kapelica sv. Joba v cerkev sv. Jožefa premenila.

1000 let je stal Osojanski samostan, kaj so delali minih? V poprejšnih časih so znanosti le še v samostanski tihoti cvele. Tirane od vojske in silovitosti so le še pri minihih zavetja našle. Tako so tudi Osojanski minih se trudili s prepisovanjem bukev in z znanostmi. Imeli so pa še imenitniše opravila. Od Oglejskih patrijarhov, pod ktere je spadalo Koroško na desni strugi Drave, jim je bilo dušno pastirovanje v rožni dolini izročeno. Blizo osem sto let so duše Slovencev po rožni dolini pasli, so mnogokrat visoke hribe iz Osojan do rožne doline prehodili. Zatorej so jim Slovenci dolžni hvaležen spomin. Že leta 1171 jim je Oglejski patriarh dal cerkvico sv. Petra v Št. Jakobski fari; potem cerkvico Št.

Janža v ravno tisti fari; l. 1187 je opatu Hildevardu bilo poverjeno darovanje cerkve sv. Jakoba od Štajerskega vojvoda Otokara. V poterjilnem listu se bere, da so že njegovi oče to cerkev osojanskemu samostanu s privoljenjem Oglejskega patriarha podelili. Še današnji dan se nekoliko od cerkvice sv. Petra v Št. Jakopski fari vidi star zidan križ, na katerem je zapisano mnogo minihov, ki so tukaj počivali, kedar so hodili v cerkev sv. Jakopa božjo službo opravljat. Po napisih, ki se tam vidijo je že več kot 300 let star. Enak ali že bolj poškodovan križ je v Podgorski fari poleg starega pota.

Osojanski minihii so sozidali cerkev sv. Štefana v Rožju t. j. pri Ločah l. 1472. Že za opata Erasma, ki je bil izvoljen l. 1496, so verni kristjani pogosto romali k cerkvi Device Marije v Podgorjah. Romarsko cerkev v Podorjah in prebivališče za duhovne v Št. Jakopu in Podgorjah so Osojanski opati sozidali in popravili.

V prijaznem pogovarjanju so naglo pretekle ure. Star prijazen ritmojster nam pokažejo še svoje sobe na južnem zapadnem voglu. V veliki sobi zagledam umetno krasno podobo na stropu, če se ne motim, preobraženje Gospodovo od znanega umetnika Frohmüller-ja, v 4 stropnih voglih so manjše podobice. V cesarski dvorani so slike vsih koroških vojvodov od Otona Veselega do Jožefa I. Na stropu je poslavljenje koroškega vojvoda, v voglih pa podobe in gerbi Celovca, Osojan in še dve druge podobi, katerih se ne spomenem več.

To so kratkoma zgodbe in še ostali spominki samostana osojanskega, za naše kraje nekdanj toliko imenitnega. Skusil sem ga opisati, kolikor sem zamogel. Z Bogom. F.

XV.

Sveta gora pri Gorici.

Kdor je mnogo po svetu hodil in med raznimi narodi bival, preiskoval njih šege in navade, pregledoval njih naredbe

in pazil na vse djanje tega ali unega naroda, se je gotovo preprical, da ima vsak narod mnogo šeg, navad in uredb enakih z drugimi národi; vidil pa je tudi, da je vsakemu národu nekaj lastnega, nekaj posebnega, kar se pri drugih clo ne nahaja ali vsaj ne tako pogosto. Kakor se posameznemu človeku že na licu bere, kakšna je njegova duša, kateri občutki v njem prebivajo, ktere strasti ga posebno tirajo, ktero nagnenje je pri njem naj hujše: tako, in še bolj razločno, kaže vsak národ že od zunaj v vsih svojih naredbah, v svojem očitnem življenji, kak duh da v njem prebiva. Mi Slovenci se ne moremo ponášati z velikimi lepimi mesti, ne s prekrasnimi poslopji, ne z obilnimi fabrikami; pa vender imamo nekaj, s čimur se ponositi zamoremo, in to je, če prav prevdarimo, več vredno, kakor vse drugo, in nam ne dela ravno sramote. Kdor je med Slovenci potoval, ali nekoliko časa med njimi bival, se je gotovo čudil mnogim cerkvam in cerkvicam, ki so se mu nasproti blišele iz visokih, stermih gričev, kamor popotnikova noga le z velkim trudom priti zamore. To obilno število cerkev in cerkvic s tolikim trudom sozidanih je naš ponos. Kak duh je koli prebival v sercih teh, ki so zidali cerkve na tako težavnih krajih? Gotovo le duh pobožnosti in ljubezni božje. Ne moremo reči; da smo mi zdaj napolnjeni ravno s takim duhom, ker, žalibog, mlačni smo postali; pa vsaj naši predniki so bili pobožni in bogaboječi, priče tega stojé še dan današnji, molé v zrak svoje visoke stolpe in v persih pravega kristjana budé svete občutke. Zvečer, ko se delo neha, ko posvetni šum potihne, ko se trudni ratar domu vraća, ko spehani popotnik do prenočišća hiti, ti od vsih strani na uho zadoni soglasno milo zvonjenje, se razlega čez hribe in plan, vabi te k češčenju nebeške kraljice. Ti premili glasi ti serce ganejo, pozabiš trud in težave življenja, povzdigne se ti duh k nebesom, zdi se ti, da že zdaj nekoliko predčutiš veselje svoje prave domovine.

Mnogo cerkev je med Slovenci posvečenih raznim svetnikom, posebno tim, ki so se v prvih časih kerščanstva trudili za spreobernenje naših rojakov, pa vender mislim, da nobeden presrečnih nebeških prebivavcev nima toliko svetišć, kakor jih ima prečista devica Marija. — Mater božjo Slovenci

posebno časté in na pomoč kličejo; skorej bi rekel, da ni fare, ki bi ne imela kake njej posvečene cerkve ali vsaj kapelice. Nar več tih cerkev je bilo zidanih že v starih časih, spodbunjeni so bili kristjani k temu ali po kakem čudežu, ali po kaki prikazni, večidel so nenavadne okoljšine uzrok zidanja bile. Mariji posvečene cerkve so tedaj večidel slovesne romarske cerkve ali božje poti. Brez števila jih je po Kranjskem, Koroškem, Štajerskem, med temi je ena naj slovesniših tudi na „sveti gori“ pri Gorici. Sloveča je ta božja pot ne le po vsih slovenskih krajih, temuč tudi po širokem Laškem; sloveča je zavolj prečudnih prikazin, ki se pripovedujejo o njenem začetku, sloveča zavolj brezštevilnih milost, ktere so pobožni romarji tu dobivali, zavolj velikih čudežev, ki so se tukaj že godili. —

Pobožni Goričani radi zahajajo na goro obiskovat mater božjo; tudi mene je mikalo enkrat k temu svetišču romati, in tam svojo molitev k materi božji opraviti. Zjutraj zarano se podam na pot. Bilo je lepo spomladansko jutro, kakoršnega smo vajeni le v maju; solnce je ravno izzad Čavna pokukalo in porumenilo verhunce okoli ležečih gorá, doline in planjave pa so ležale še v senčni tihoti. Pot od Gorice proti Salkanu je tako prijetna, da si človek skorej ne more misliti prijetniše. Na obéh stranéh ob cesti se razprostirajo prelepe livade, s tertami in sadnim drevjem tako gosto obsajene, da človek misli, rajski vert ima pred seboj.

Iz gostih zelenih logov pa se vzdigujejo veličastne selske poslopja premožniših Goričanov, ki spomladi in po letu radi tukaj prebivajo uživaje vse veselje, vse vgodnosti selskega življenja, ločeni od mestnega šuma in mestnega prahu.

Slavček tukaj dela svoje gnjezdo in spomladi prepeva cele noči, da se razlega po vertih in vinogradih; škorjanček tukaj vsako jutro izferfrá iz gostega žita in leti v zrak slavo prepevaje vsegamogočnemu stvarniku. — V naravske lepote ves zamišljen sim šel dalej; mislil sim, če imamo že tukaj na pragu rajske Italije toliko lepotij matere narave, kako mora biti še le dalej notri; ne imenuje se zastonj Italija domovina lepega petja in nadušenja, saj v taki okolici se mora duh povzdigovati v neizmerne višave. Obdani z vsimi naravskimi

lepotami, sprehajaje se po logih in gajih, sedé v kaki mični lopici so slavni laški pesniki delali svoje prelepe stihe, plavali s svojim duhom nad oblaki in družili svoje pesme z žvergo-lenjem slavčika. — Take in enake misli so mi šle po glavi in še le v Salkan pridši se predramim; prišel namreč sim na razpotje in spomnim se, da mi je iti na sveto goro, da tedaj na goro gredé moram v dolini pustiti vse posvetne misli in nečimerne občutke. In zares, ko nekoliko postojim pred stebroma, ki varujeta cesto na sveto goro, me berž obidejo druge misli, drug duh mi polni persi. Tudi se je okolica zdaj prečudno spremenila. Na mesti tert in sadnih dreves tu kviško molé le gole sive skale, peščena, kamnita je vsa gora, le tu in tam iz tal leze kako drevesce, kak germiček sega s koreninami okolj sebe med pustim skalovjem iskaje oživljajočega soka; tudi trava tukaj le po redko raste, manjka jej dobre persti in potrebne mokrote. Višej ko prideš, bolj gol ti je hrib, le pridna roka delavnega kmeta tu in tam s trudom goji kako rastlino. Zdi se, kakor da bi tukaj kraljevati hotla le sama nebeška kraljica in tadaj je odpravila vso pozemeljsko lepoto, da bi se oko pobožnega romarja ne paslo nad temi minljivimi rečmi, ampak se obračalo le k njej, ki je naj lepša cvetlica, lepota vsih lepot.

Res da se človek na goro gredé močno poti in trudi, ker je cesta precej sterma, ali do verha pridšemu bo ves trud obilno poplačan. Rajski, nepopisljivi pogled se tukaj odpre pred očmi spehanega popotnika. Ako se hočeš nekoliko opočiti, preden greš v cerkev, ustavi se pod široki, divji kostanj in glej naokoli. Kamor se oberneš, se ti naproti smeja jo brezštevne lepote mlade narave in v sercu ganjen bi roke razpel in objel to neizmerno krasoto. Poglej proti jugu, tu se pred tabo razprostira že gori omenjena planjava ali bolj prav široki vert; na sredi tega verta se širi prav prijetno, lepo mesto Gorica, s svojimi krasnimi poslopji in cerkvami; od Gorice na levo se vleče široki, gosto s hrastjem nasajeni gojzd Panovic, vzdiguje se iz te planjave, kakor zeleni otok iz širokega jezera.

Ta rajski vert, ki pod teboj leži, se na juzno-izhodni strani naslanja na pusti Kras, na izhodu ga mejijo gole gore Šem-

paške in Čerliške, na zahodu ga varujejo berda in griči, gosto obsajeni s tertami in pridno obdelani, proti jugu pa stoji Salkan ravno pod sveto goro. Skoz ta vert si je tudi Soča skopala globoki vodotok in tod naprej podi svoje valove proti jadranskemu morju. Oborni iz svete gore oko proti severju in zagledal boš tu s snegom pokrite Tominske planine in zadej za njimi stojé velikani Tirolskih snežnikov v oblake molé svoje terde glave; kak razloček med pervim in drugim pogledom, popred si gledal pozemeljski raj, večno spomlad, zdaj vidiš naravo v svoji veličastni strahovitosti, vidiš večno zimo.

Pa poglej proti jugo-zapadu, tu ti leži ravna Furlanija, tukaj oko ne zadene na nobeno goro, še skorej na griček ne, le neizmerna ravnota ti pelje oko dalej in dalej in se nazadnje zgublja v Beneških mlakužah. Ako je nebo čisto jasno in zrak miren boš z dalekogledom tudi opazil bele jadra ribarskih čolničev ali drugih večjih bark na Beneškem zatoku, vidil boš tudi črni, debeli dim parobroda, ki hiti iz Tersta v Benetke. Na izhodu ti kaže Nanos svojo golo glavo, nanj se naslanja široka, gosta Hrušica. — Tak ti je pogled iz svete gore. Pa poglej tudi, kaj se okoli tebe nahaja. Gotovo se boš začudil. Na tej visoki, stermi, pusti gori taka veličanska cerkev! Kako je to mogoče bilo? Saj je dosti ravnine okoli, tudi dosti lepih, priložnih gričev, kako da so ravno na naj nepriložnišem cerkev zidali? Posebna moč je tu morala ljudi podpirati, da so tako težko delo dokončali, nekaj nenavadnega jih je moralo spodbujati, da so se ga lotili. Reči bi se skorej smelo, to ni človeško delo, to je storila roka božja. In takó je tudi, ljubi keršanski romar, le roka božja, le njegova milost je to delo pričela, ga izpeljevala in ga srečno končala; poslužila se je scer slabih človeških rok, vender je vse le njeno. —

Poslušaj tedaj, in občuduj milost božjo. Pred tri sto in osemnajst leti oko popotnika na gori „Skalnici“, kakor se je takrat imenovala današna sveta gora, še ni zagledalo nobenega ozidja, nobenega poslopja, ne nar manjšega znamnja veličastne veže božje, ki zdaj tukaj stoji; le sive, puste skale so se belile na solncu, le sem tertje kaka pritlešna rastlina, kak germiček, le rog čednika ali lovca se je razlegal po teh pustinah.

Unkraj Skalnice proti izhodu leži prav prijetna dolinica, okoli in okoli s hribi obdana je podobna širokemu kotlu; ni velika in ima ravno toliko travnikov in njiv, da rediti zamore nekaj kmetov, ki živé v farni vasi na sredi doline. Vasi se pravi Gargara, in tukaj se je rodila deklica, ki je po božji previdnosti izvoljena bila oznanovavka božje volje. Gargarčani so svoje čede past gonili na okolj ležeče griče in tudi na imenovano Skalnico. Do pastirjev je Bog že od nekdaj posebno milostiv bil, saj je tudi njim naj prej oznanil po angelju rojstvo nebeskega zveličarja. In kolikekrat smo že brali, da se je nebeška kraljica na paši prikazala nedolžnim pastirjem ali pastaricam. Med Gargarškimi pastirji in pastaricami je bila tudi neka pobožna deklica Uršula Ferligojnica. Ona je rada molila in posebno častila prečisto devico Marijo, na paši ni vganjala navadnih pastirskih burk in igrač, raji se je skrila v kak samotni kraj in premišljevala božje reči. Nekega dne v jeseni leta 1539 pase ona svojo čedo na gori in po navadi prav goreče moli v čast device Marije. Jagnjeta se razkropé po griču trave iskaje, ona pa le kleči na mestu vsa zamaknjena v molitvi. Naenkrat se jej prikaže prelepa gospa, vsa v nebeški svetlobi, v naročji deržé premilo dete: bila je Marija s svojim božjim Sinom. Deklica vsa nedolžna, nekoliko osupnjena gleda to svetlo gospo in se ne gane z mesta, oči nebeške kraljice so bile premile in njeno obličje prijazno. Tako le nagovori deklico: „Pojdi in reci ljudstvu, da mi tukaj tempelj zida in me milost prosi.“ Te besede so deklico prevzele in razveselile. Iz vsega je zdaj spoznala, da je pred njo nebeška kraljica in jej zapoveduje oznanovati voljo božjo. — Prikazen zgine. Pokorna deklica se berž poda v Salkan in Gorico in povsod pripoveduje, kar je vidila in slišala. Ljudje so se čudili; eni so jej verjeli, drugi dvomili, zopet drugi vse le za sanjarije imeli, ker tudi takrat je bilo že dosti takih razsvitljenih glav in visokih duhov, ki zametujejo vse nenavadne prikazni, ker jih kratka pamet zapopasti ne more. — Reč se po mestu razglasi; zve jo tudi gosposka. Bila je prevažna, ni se mogla tadaj tje v en dan puščati. Previdni mestni duhovni in deželski oblastniki Uršulo primijo in jo tako dolgo v varstvo vzamejo, da se bo resnica te prikazni spricala

in se vse natanjko preiskalo in prevdarilo. Veliki zbor se skupi; med tem pa, ko so se gospodje s preiskovanjem trudili in si glavé belili, je Bog sam pokazal resnico tega, kar je deklica govorila. Zakaj če ravno so jo zvečer v ječo zaperli in terdo zavarovali, je bila vendar drugi dan zopet na gori pri svoji čedi, vidili so jo tu vso zamaknjeno v molitvi.

Kako je vun prišla, ni nihče vedil, odperl jej ni nobeden čuvajev, družega znamenja silnega bega pa tudi ni bilo nikjer. Zopet jo zapró, pa drugič je bila rešena po nevidni moči in tako tudi tretjič. Zdaj se gospodom oči odprejo, očitno jim je, da se tukaj čudeži godé, da roka božja tukaj skazuje svojo moč. Kakor se je Marija deklici na gori prikazala, tako ji je tudi trikrat odperla ječo in jo otela vse nadloge.

O presrečna deklica zares, ki je vredna bila poslanka biti nebeške kraljice; ko je med svojo čedo semtertje skakljala in jagnjeta vodila na dobre pašnike, pač gotovo nikdar ni mislila, da se bo pogovarjala z materjo neomadeževanega Jagnjeta, ki je s svojo kervjo omilo vse naše grehe.

Nad resnico božje prikazni se zdaj ni več dvomilo, serca vsih so bile ganjene in vnete za Marijo, sklenili so vsi ravnati se po njenem povelju. Skupijo se Goričani, se vstopijo v procesjo in s duhovsko in deželsko gosposko na čelu se podajo na goro, kjer se je Marija prikazala deklici. To je bila prva očitna božja pot na sveto goro. Priderlo je tudi iz vsih bližnjih krajev in vasi toliko ljudstva, da se je vse terlo, vsak je hotel moliti tam, kjer je telo nebeške kraljice se tal zadelo ali kjer so le njene svitle oblačila se zemlje dotaknile.

Perva skerb vsih je zdaj bila spolniti povelje matere božje. Napravijo tedaj na gori naj popred majhno kapelico in notri postavijo podobo prečiste device. Tu sem so zdaj hiteli pobožni kristjani od bližnjih in daljnih krajev opravljat svojo molitev in Marijo milosti prosit; vsak je tudi po svoji moči in svojem premoženji prinesel dar na altar tega svetišča. Kmalu se je nabralo toliko denarja in drugih potrebnih reči, da se je zamoglo pričeti drugo imenitniše delo, namreč zidanje cerkve. Darljivost premožnih Goričanov in plemenitažev je k temu mnogo pripomogla.

Opravitelj in vodja vsega je bil izvoljen Ulrik grof Atems. Kdor pomisli, v kako kratkem času se je toliko denarja skupej spravilo in kakšne težave od vsih strani so se premagati morale, preden je veličanska cerkev postavljena bila, bo lahko zapopadel, da tukaj ljudi ni spodbujal le vsakdanji naravni nagib, ki se raduje vsega novega in nenavadnega, temuč, da je tukaj serca mečila božja milost in jih vnemala le čista ljubezen do Marije.

Tu, kjer je pred malo časom bila še pusta samota, kjer je k večemu kak zajček čez germovje skakal ali kaka ptica v germu svoje mlade gojila, kjer je le malokedaj kak pastirček sedel na skali in gledajoč v dolinico ali na drugo stran v derečo Sočo na svoji borni piščali piskal vižo kake narodne pesmi ali s svojo mило godbo hvalil vsegamogočnega stvarnika — tukaj je zdaj naenkrat vse premenjeno, vse se giblje, vsed ela. Velika množica je tukaj; neki kopljejo in prostor ravnajo, drugi kamne lomijo, režejo in jih za zid pripravljajo; neki gasijo apno, drugi delajo mavto, zopet drugi od vsih strani skupej nosijo in vlačijo les in drugo potrebno pripravo; zidarji pa neprenehoma kujejo in tolčejo, pokladajo kamen na kamen, sklad na sklad, in glej vedno višej raste zid. Med tem dan za dnevom od vsih strani skupej vrejo brezštevilne množice pobožnega ljudstva, obiskujejo kapelico Mariji v čast postavljeno, molijo in svete pesmi prepevajo; v sercu prečudno ganjen in potolažen se vsak vrača domu. —

Glej tam tropič ljudi, ki ravno lomijo kamne za zid in prostor čedijo; do zdaj so vsi neutrudljivo delali in se potili, kaj je, da so naenkrat obstali? Vsi v tla obrnjeni nepremaknjeno nekaj gledajo, osup in začudenje se jim na obrazih bere, kaj neki imajo? Drugi, to opazivši, hitijo k njim, — ravno tako se čudijo, sveta groza jih spreha. Kaj je uzrok vsega tega? — Delavec je kopaje zadel na nekaj posebno terdega, misleč, da je dobil dober kamen za zid, berž odgrebe perst, in glej v oči se mu zasveti lepo obrezan, gladek kamen, v njem je bilo z raznimi znamenji vsekano „angeljsko češčenje“; tudi še mnogo drugih podob je bilo v kamen vtisnjenih; kakor golobčiki, krone, zvezdice. Ta kamen tedaj so gledali vsi in se mu čudili. In zares je čudno, od kod je ta kamen sem

prišel, ker se nobeden ne spomni, da bi bila tukaj popred kedaj stala cerkev ali kako drugo poslopje. Naj že pride kamen od koder hoče, ljudem je bil nov čudež, nova spodbáda k še pridnišemu delu; kaže se ta kamen še dandanašnji, pri altarji sv. Jožefa ga zamore viditi vsak, komur je na tem kaj ležeče.

Z zjedinjeno močjo in občno podporo je bila tedaj cerkev kmalo sozidana, postavljena na verhungu gore Skalnice je gledala na vso okoli ležečo pokrajino in k sebi vabila pobožne kristjane. Gospod Egidij Falceta, škof in namestnik Oglejskega patriarha, Marka Grimani-ta, so jo posvetili leta 1544, dvanajstega oktobra, še le pet let tedaj po prikazni; Salkanski fajmošter so jo kakor podružnico uzeli pod svojo oblast in opravljali tukaj potrebno službo božjo. — Nova cerkev je bila tedaj postavljena, nova božja pot ustanovljena, novi vir božjih milost odpert; začeli pa so se tudi iz bližnih in daljnih krajev pogosti obhodi, neizmerne procesije.

Pobožno ljudstvo spodbujeno po velikih čudežih je skupej vrelo od vsih strani in prosilo milost. Kranjci, Štajerci, Korrošci, Furlani, Benečani, Istrijani, Dalmatinci so romali na goro, povsod se je razglaševala slava te božje poti. In ne zastoj, zakaj na prošnjo Marije se je godilo tudi mnogo čudežev: hrom je prilezel romar na goro, je tukaj molil in Marijo zaupno pomoči prosil, ozdravljen je lahkih nog hitil domu; slep je prišel sem, z dobrim vidom in bistrim pogledom se je podal od tod; v postelji so bolnika prinesli k cerkvi, ves zdrav in vesel je zapustil sveti kraj in Bogu in Mariji slavo prepevaje je tekel domu. Tudi oddaljeni bolniki so ozdraveli raznih bolezni, če so se le zaupljivo obrnili k Mariji na goro, jo na pomoč poklicali ali se k njej obljubili. Brez števila takih prečudnih ozdravljenj se bere v Paskoni-tovem popisu te božje poti. Ni tedaj čuda, da je svetišče na gori če dalej bolj slovelo in da so bile procesije pobožnih romarjev če dalej obilniše. Ime Skalnica, kakor se je gora popred imenovala, se je kmalo pozabilo, imenovali so jo zdaj le sploh „sveto goro“ in to ime ji je ostalo za vselej.

Take množice romarjev, kakoršna je vsak dan dohajala na sveto goro, ni bilo kam spraviti, ne kje prenočiti, tudi vse spovedati je bilo težko, ker je duhovnikov manjkalo; tedaj so

koj od začetka sklenili samostan tukaj zidati in napraviti potrebne prenočišča za romarje. V malo letih je bilo vse sozidano in dokončano; leta 1574 pa so Njih cesarska visokost Nadvojvoda Karl, poglavar te dežele, samostan z vso okolj ležečo zemljo v posestvo dali Franciškanom; k temu so privolili tudi rimski papež. Da bi Francišskani toliko lažje opravljali duhovno službo in skerbeli za romarje, je Karlov naslednik, Ferdinand III. ta samostan odvezal vsega davka. Vse te pravice so poterdili tudi posledni cesarji in poglavarji te dežele. Za slavo in povikšanje te božje poti so skerbeli tudi posebno rimski papeži, dodelivši ji razne odpustike in pravice. —

Nar večjo čast in slavo pa je dosegla božja pot na sveti gori, ko je bila podoba matere božje v velkem altari očitno slovesno venčana (kronana). Prelepo podobo preciste device so že leta 1544 na sveto goro poslali preizvišeni Kardinal in Oglejski patriarh Marka Grimani, bila je na tej podobi obrisana Marija v naročji deržé svojega sinčeka, na desni ji je sveti Joakim, na levi pa sveti Janez kerstnik; to podobo so venčati sklenili v letu 1717.

Pisali so naj popred v Rim in prosili za privoljenje te slovesnosti, ker brez dovoljenja rimskega papeža se kaj takega ne sme pričeti. Iz Rima kmalo pride pismo Oglejskemu patriarhu z naročilom, da naj vse razložijo in natanjko opišejo, kaj se je do zdaj na sveti gori godilo, da naj poterdijo resnico vsega, kar so v prosivnem listu govorili Francišskani. Se vé, da so bili Oglejski patriarh berž pripravljeni poterditi vse, kar niso vedeli le on sami, temuč vsa bližna in daljna okolica. Na to kmalo iz Rima dojde privoljenje in zapoved, podobo Marije, pred ko je mogoče, venčati in scer z vso slovesnostjo.

Pedenski škof Franc Ksaver Maroti so bili iz Rima odločeni za to imenitno opravilo. Naznanilo se je slovesno venčanje po vsem cesarstvu in na shod je bil vsakdo povabljen. Šesti dan Junija je bil odločen za očitno venčanje; v Gorici na glavnem tergu, Travniku, je bil dostajni prostor pripravljen. Mislilo se je že, da bo skupej privrela brezštevilna množica, da bi se tedaj ne zgodila kaka nesreča, so izvoljili prosti kraj pod milim nebom. Na Travniku pred poslopjem grofa Turnskega je bil postavljen prekrasen šotor, ves olepšan s cvetli-

cami, zelenjem, častnimi oboki in drugim vsakoverstnim kinčem, kakor se spodobi visoki gospej, ki ima notri prebivati. V šotorju je bil postavljen umetno izdelan altar in okinčan tako, da se je vse bliščelo in svetilo. Šestega Junija zjutraj, ko ura štiri odbije, zazvoni po vsih cerkvah in topovi pokati začnejo, da se razlega čez hribe in doline, ravno namreč so na sveti gori vzdignili Marijino podobo iz altarja in jo postavili na že za to pripravljeno nosilo; štirje Franciškani, po levitsko oblečeni, stopijo pod nosilo in nesó podobo iz gore proti Salkanu, neizmerna procesija pobožnih romarjev se pomika za njimi. V Salkanu procesijo sprejmejo Pedenski opat obdani od mnogih redovnikov in drugih duhovnikov in jo peljejo proti Gorici, med tem pa zvoni pojejo in topovi pokajo, da se vse tresse. Med Salkanom in Gorico je bilo napravljenih mnogo častnih obokov čez cesto. Pred mestom so čakali Pedenski škof, njim na strani je bila vsa mestna duhovščina in naj imenitniši mestnjani in plemenitaži; med zvonjenjem in milim petjem se drenja zdaj procesja, s škofom na čelu, skoz praznično olepšane mestne ulice in srečno dospe do krasnega šotorja na Travniku. Tukaj se Marijina podoba postavi na altar, škof opravijo predpisane molitve in med soglasnim petjem, godbo in bobnenjem topov venčajo prečisto devico in božje dete v njenem naročji. Obe kroni ste bile zlate in bogato okinčane z biseri in zlahtnimi kamni. Okolj stoječa množica je bila vsa ganjena, teklo je obilno solz, ktere je vodilo sveto občutje in nezapopadljivo serčno veselje.

Po dokončanem venčanju so škof brali sveto mašo in po maši so zapeli „Bog tebe hvalimo.“ Godci in pevci za to nenavadno slovesnost so bili nalašč poklicani iz Beneškega, da se je ta praznik poviševal, kolikor je le mogoče bilo. Tudi naj slovesniši govornik je bil v ta namen iz Benetk najet, imel je prelepi ogovor v čast prečiste device Marije. —

Proti večeru ravno tega dne so podobo v procesiji nesli v Salkan, kjer so Franciškani tudi majhen samostan imeli, tukaj so jo čez noč postavili v cerkev. Drugo jutro zgodaj zopet zazvoni po vsih cerkvah in topovi zagromijo, velika množica se vzdigne in v procesiji spremlja Marijo na sveto goro. Tukaj je bila na prestol postavljena in osem dni se je

praznovala ta nenavadna slovesnost; vsak dan je bila velika sveta maša, po dva ali po trije ogovori in popoldne litanije. Sedmega dne na goro pride sam okrajni poglavar z vsemi plemenitazi, starašini in imenitnišimi mestnjani počastit Marijo in jo zahvalit za vse milosti. Osmega dne se je končalo vse s slovesno službo božjo. Pobožnih romarjev je te dni toliko privrelo skupej, da se ne more popisati; tri sto tri in trideset tisuč posvečenih hostij so v tih dneh porabili za sveto obhajilo, iz tega se more soditi število pobožnih obiskovavcev.

Praznik venčanja device Marije na sveti gori se v goriški nadškofiji obhaja še dandanašnji vsako leto tretjo nedeljo po binkoštih. — S to slovesnostjo je božja pot na sveti gori dosegla naj višjo stopnjo svoje slave in imenitnosti. Vsak je mislil, da je stanovitnost te božje poti zdaj utemeljena, da je ne bo omajal nobeden vihar, da se bo njena slava in njeno ime če dalej bolj razglašalo in razširjalo. Porok temu je bil neminljivi trud tukajšnjih Francižkanov, ki so si neprenehoma prizadevali in se potegovali za vse, kar bi le čast jim izročene cerkve pomnožiti vtegnilo. Zastonj je ves človeški trud, ako Bog iz nam neznanih pa gotovo naj boljših namenov svojo močno roko odtegne. —

Vsakemu je znan duh druge polovice osemnajstega stoletja; po nekem čudnem nagibu in neumni vmišljavi se je nenkrat hotlo podreti vse, kar je ljudi k pobožnosti vabilo. Ta nemila osoda je zadela tudi slavno božjo pot na sveti gori. Leta 1786 je došlo tužno povelje, da se ima božja pot v prihodnje opustiti. Francižkani so se morali v mesto preseliti, kjer jim je bil odkazan drug samostan. Solznih oči so nastopili to žalostno pot, slovo jemaje od cerkve, katero so toliko let opravljali in od Marije, kateri so tukaj zvesto služili in romarjem oznanovali njeno čast in slavo.

Cerkev s tolikim trudom zidana, ima zdaj razsuta, vsa njena slava v prah zaterta biti! Podobo matere božje so prenesli v Salkan v farno cerkev, samostan na gori pa in prenočišče za romarje sta bila v kratkem poderta in razdjana. Tudi iz cerkve so streho vergli, poglavitnega zida pa vendar niso poderli.

Stale so zdaj tukaj močne iz rezanega kamna izzidane stene kakor v pričo in znamenje pobožnosti in gorečnosti nekdanjih kristjanov, pa tudi v žalostni spominek sedajne brezbožnosti, mlačnosti, razujzdanosti!

K tem golim stenam so še vedno dohajale pobožne duše, po kolenih okoli njih plazile, molile, zdihovale in jih s solzami močile. Imajo le te britke solzé, te goreče prošnje neuslišane biti? Ali se bojo preserčni zdihleji pobožnih kristjanov v zraku zgubili? Ne! Marija svojih zvestih spoštovavcev ne zapusti, ona posluša goreče molitve svojih služabnikov, nosi njih zdihleje pred božji prestol in jih podpira s svojo mogočno besedo, nebeški Oče se usmili zapuščenih kristjanov, vkroti silo nasprotnikov, pote jim zapre in njih slabe namene podere; omeči serca drugih, navda jih s pravim duhom, obudi v njih persih svete občutke in jih postavi spolnitelje svoje volje. — V obče znana je pobožnost svitlega cesarja Franca, znana Njegova gorečnost za vse, kar je sveto vero in čast božjo podpirati zamoglo, koliko koristnih naredb je on zopet obudil, koliko zatertim samostanom in bratovščinam poprejšne pravice nazaj dal, koliko cerkev on obdaril ali iznova zidati vzkazal! — Ta blagoserčnost cesarjeva je bila znana vsem, tedaj je tudi Goričanom zastran „svete gore“ dajala sladko upanje, saj je bila goreča želja vsih Slovencev in drugih bližnjih prebivavcev, da bi se ta božja pot zopet ponovila in se vernim zopet odperl vir vseh milost.

Duhovska in deželjska gosposka se zastran te reči pismeno oberne na cesarja in ga prosi za privoljenje, da bi se božja pot zopet ustanovila. Cesar še bolj natanjko zastran vsega popraša goriškega škofa, in ker je bilo škofovo poročilo uza-jemno s prvo prošnjo, je cesar privolil vse. Veselje in radost, ki se je zavolj tega razlegala po celi pokrajini se ne more popisati. Pokazalo se je pa to veselje tudi v djanji; zakaj skorej v treh mescih je bila cerkev že tako popravljena in osnažena, da se je Marijina podoba zamogla vanjo prenesti in božja služba se začeti. Na svetega Mihela dan leta 1793 se je milostipolna podoba v slovesni, neštevilni procesiji prenesla na sveto goro, od koder je bila pred sedmimi leti pregnana. Procesijo so vodili škof sami in tako še povišali slovesnost tega

dne, ki je bil zelo enak dnevnu slovesnega venčanja nebeške kraljice. Tako se je tedaj vsem nasprotnikom in sovražnikom vkljub božja pot zopet ponovila, Marija zopet zadobila svoje prvo prebivališče na sveti gori. Tu zdaj kraljuje, svoje roke razpenja proti nam in nas k sebi vabi, da bi jo milosti prosili. Ali ne bomo poslušali njenega vabljenja? Oskerbljevanje romarske cerkve je bilo zdaj izročeno svetovni duhovščini, ravnatelj in opravitelj vsega je bil izvoljen Jožef Gironkoli, njemu za pomočnike je bilo danih še nekaj duhovnikov, vsi pa so pod oblastjo goriškega nadškofa.

Romarji so zdaj zopet s toliko večjo gorečnostjo sem hiteli, ker jim je bil ta studenec vseh milost za en čas zapert. Dandanašnji scer shodi niso več tako številni, kakor so bili nekdanj, ker so kristjani žalibog nekako mlačni, vendar še vedno dohaja veliko romarjev iz bližnjih in daljnih krajev, posebno po letu od binkošti do roženkranke nedelje in o vseh Marijinih praznikih. Osem duhovnikov ima še vedno dosti opraviti na sveti gori in včasih privre romarjev take sile, da morajo duhovniki pogosto cele noči v spovednici ostati. Pot na sveto goro zdaj ni več tako težaven, kakor je bil nekdanj, ker sedajni skerbni in marljivi ravnatelj Pavl Zeloti so narediti vkazali pripravno cesto iz Salkana do cerkve, da se zamore tudi s kočijo tje gori voziti. Ta vredni duhoven se skorej vse dni svojega življenja trudijo za slavo te božje poti in po očetovsko skerbijo za vse potrebe ondašne cerkve. Za vse potrebe romarjev je dobro preskerbljeno, duhovni jim dajejo dušne paše, za telo živeža dobe v treh gostivnicah, blizo cerkve na gori izzidanih, prenočišče pa jih čaka v starem samostanu, kjer prebivajo tudi ondašni duhovni. — Hodite tedaj radi na sveto goro, Slovenci! hodite pogosto obiskovat svojo mater, ona komaj čaka, da jo prosite milosti, le bližajte se jej, gotovo vas bo uslišala. Ne pozabite, kako goreči so vaši predniki bili, da so na takem pustem kraju sozidali to veličastno cerkev, vsaj nekoliko skušajte njim podobni biti s tem, da pogosto dohajate k delivki vseh milost.

Kar sem tukaj pisal od začetka in poznejših zgodb te božje poti, sem bral v izvirnih spisih, nekaj pa tudi slišal od

ondašnih gg. duhovnikov, ki prav prijazno sprejemajo vsakega in mu radi razkladajo, kar le vedó od tega slavnega svetišča.

Marsikdo bo morebit prašal, ali si vsaj mislil, kje pa je ostala presrečna deklica, ki je perva ljudi spodbujala k temu svetemu delu oznanovaje jim božjo voljo v prečudni prikazni ji razodeto? Ljubi bravec! kje je deklica ostala, ti ne morem povedati, noben spis ne govori dalej od nje in ne razklada njenega poznejšega življenja. Kakor svitla zarja na juternem nebu se je prikazala oznanovaje solnce milosti, ko pa je to solnce goro obsijalo je zarja zginila in se skrila. Obilno se je pisalo od slave Marijine božje poti na sveti gori, ali presrečne deklice nobeden ne omeni dalej; ko je svoje poslanstvo opravila, je vse potihnilo od nje. Morebiti je še dolgo pasla svojo čedo na gori in se veselila lepe, zale cerkve, ki se je tako hitro vzdignila od tal in kinčala goro; ali morebiti je kmalo zapustila svoje ovčice drugemu pastirju in se podala v svojo pravo domovino, kjer belo oblečena s palmovo vejo v roki v družbi Marije hodi za Jagnetom, prepevaje mu večno slávo.

Ivan.

V.

Božja pot k Mariji na sv. Višarjih.

Med praznikom Kristusovega vnebohoda in roženkransko nedeljo vsako leto na veliki cesti, ktera iz Belaka na Laško pelja, mnogo romarjev srečaš. Lehko jih poznaš po palici, zvesti tovaršici, po brešnu ali torbi s pičlim živežem, posebno pa po lepem, spodobnem obnašanju. Sreča te sedaj koka stara babica, ktera prav sama s svojim molekom (patnoštrom) in s svojimi mislimi tava svojo pot napred; palica jo že mora več nositi, kot njene noge; sama hodi, ker jej je hitrost že minula in mladih doteči ni več kos. Če jo prijazno nagovoriš in vprašaš: „Mati, kamo greste še vi?“ „Oh, bode ti odgovorila,“ jaz bi tako rada še enkrat lezla k Devici Mariji na sv. Višarje;

sedaj bo tako že zadnjokrat; — starost, starost premaguje; moje moči me zapuščajo; ni več, kakor je pred bilo, ko sem lahko, kot serna hodila po gorah.“ Tako pravi, da hoče zadnjokrat iti in slovo vzeti od sv. Višarij; al, če jo Bog ne pokliče, lahko da jo drugo leto sopet vidiš na ravno ti poti. Med timi pogovori dojdeta vaju mož in ženska, hitro se vidi, da sta mož in žena. Če staro ženko zapustiš, ker je ti sirota vendar prekesna v hoji, in se tima pridružiš, bodeta ti sama od sebe jela praviti, v kakšni nevarnosti sta bila to leto, ali pa otroci ali nujno premoženje; v tej zadregi sta se obljubila k Devici Mariji na sv. Višarje potovati, in se ji za prejete dobrote zahvaliti. Sedaj gresta spolnit svojo obljubo. Kar dolgo ne greste naprej, se pod enim klancom počijete in nekoliko sape naberete za stermi klanec, od daleč slabo donenje mičnega petja začujete. Romarji so, porečete, zakaj njih pesme se ločijo kot noč in dan od posvetnih. Kmalo so pevci za vami, zakaj mladi so, katerim petje in noga še teče, Slovenci so, ker le pri njih gerlo veselje in andoht naznanuje. Mladi in bolj priletni iz bližnjih far se zberó, mladi pojo, stari molijo in tako opravijo svojo božjo pot. Ne bo skorej dnu, da bi koga ne srečal, posebno pa se o sabotah na Trebižu vse tare od romarjev. Kteri so svojo andoht že opravili, nosijo večidel, blagoslovljene rudeče voščene sveče za klobuki in vsi veseli domu hitijo.

Ljubi moj bravec! Ti bi rad vedel, kako dolgo že ljudi to pot hodijo? Bral si gotovo od velikega jubileja, katero se to leto v Maria Celji obhaja, ker je že preteklo celih 700 let, da se je tam po čudnih prigodbah začela božja pot. 700 let je silo veliko, al poslušaj! božja pot na sv. Višarje tudi ni veliko mlajša. Še dve leti, in obhajala se bo ondi petstoletnica ali jubilej. Pet sto let, pol tavežent let je minulo, odkar si je kraljica nebeška, precista Devica, precudna mati, ta kraj za sedež posebnih milost izvolila. Pet sto let, od kar pobožni kristjani hodijo to pot. Koliko milijonov je to pot že mar šlo! Od bližnjih krajev na Koroškem, Kranjskem, in Goriškem ne bo jih mnogo odraščениh, kteri bi ne bili saj enkrat pri Devici Mariji na sv. Višarjih. Posebno prosto ljudstvo, katero se pri svojem poslovanju vsak dan spominja, da le božja roka

delo človeških rok blagoslovi, kraljico nebeško, priprošnico mogočno, časti in v njeno pomagavno predprošnjo zaupa; zatorej tudi le-tí nar pogostejše na božje poti hodijo. Že davno pred se veselijo, in ko so doma na polju večidel že vse podelali, vzamejo romarsko palico in se podajo na pot. Ko so celi teden terdo in težko delali in se v ta namen še bolj potrudili, da bi ložej mogli od doma, še le veseli nastopijo božjo pot. Da bi bili trudni in vpešani, ne pride jim na misel. Sonce včasi gorko pripeka, da se mestjani le po sencah obračajo in stegujejo, vendar grejo ti pobožnosti vneti romarji po terdi cesti v prahu in vročini urno svoj pot napred, sami med seboj se opominjevaje. Po deset, dvanajst in štirinajst ur grejo na den pri piclem živežu, zadovoljni s kruhom in če kateri premore z malo večidel pokaženega vina.

Pa vendar le nekteri modrijani, tisti, ki se razsvetljene imenujejo, ubogo verno ljudstvo še po tem veselju zavidajo, in natolcevajo romarjem, da grejo na božjo pot le pohajat, da bi se dela zognili; oni na božjih potih samo gole spake in napake vidijo, nemaram kakor pri ajdovskih shodih. Brez sape začnejo mermrati in godernjati čez prazno vero, zaslepljenje, pohajanje, lenobo in takih neslanih reči več.

Da bi pa le enkrat šli na božjo pot, in svoje črne očala spred oči vzeli, bi se lahko prepričali, da v teh krivo obsojenih božjih potih mnogotero jedro keršanskih čednost, in mnogoteri živelj pravega katoliškega duha tiči. Dosti tega pričkanja; one, ki tako sodijo in mislijo, s tim ne bom spreobernil.

Na Terbižu smo, kjer je sopotje iz Koroškega in Kranjskega. V sabotah in pred velikimi prazniki o poldne je vse živo po tergu. V zverhnjem Terbižu so se Korošci in Korošice vstanovili. Dokler nektere ženske iz družbe hitro kaj tople juhe poskerbijo, se drugi po klopeh in po tleh posedejo in gotovo mehkejšje sedijo kot gospodje na mehkih sofah in stoli. Že tukaj moraš narodne različnosti zapaziti. Slovenec iz Koroškega je zadovoljen s kruhom v požgani juhi; Nemei pa kajsi mesovja v svojih torbah tvorijo in si ž njim suhi kruh sladijo. Na spodnjem Terbižu se v govoru bolj živahni Krajnci in Kranjci zbirajo, le vse belo se vidi od daleč. Snežnobele

rute ali peče na glavah, in v belih rokavah so očevidne priče, da Slovenci niso tako nesnažni, kakor jim nekteri radi natolcovajo. Ženske in možki prav lepo bel in okusen kruh režejo, in ga s kapljico vina tečnejšega naredijo; zakaj sabota je, in v sabotah Slovenci po stari navadi ne jedo od mesa. Že se nekteri malo pritoži, da ga noge bolijo, al komej je spet na nogah, je pozabil trudnost in gre z drugimi vred.

Ob eni po poldne se že začno prvi oddelki iz Terbiža pomikovati. Okrepčali so se, da so spet novim težavam kos. Po terdi cesti gredó napred željno gledaje, kjer bo jim angelj kazal na stran. Že se slišijo siromaki, ki pokraj ceste sedé romarje za božji dar prosijo, in vsmiljenim za kosec kruha, za belič ali krajcar stoterni blagoslov, zdravje in srečo vošijo. Ko bi vsakemu kaj dal, bi milijone zahval dobil. Sedaj zagledajo steber in na stebru angelja iz marmora izdolbljenega, ki s perstom verh gore kaže. Ta angelj je romarjem znamnje, da morajo široko cesto zapustiti in po stezi iti, ktera proti gori vreber derži. Med njivami se vije steza nekaj časa, na levem so lepe al sterme senožeti, na desnem, nektere streljaje od ondod v visokem s peskom in kamnjem zanešenem žlebu potok šumi, znameniten zatorej, ker je zadnji na Koroškem, ki svoje vode še proti izhodu ali jutru v Zilo, Dravo, Donavo in v černo morje vali. Krog hribčeka si se zavil, sedaj zagledaš dve hiši in več postrešij; pravi se tukaj pri utah. Na pozidih prav veselo gori in romarjem se kaya ali juha za mali denar kuha. Tukaj se začne stermina. Visoko verh gore se vgloda cerkev, kot da bi bla na nebo namalana. Lepa, široka pot je bila pred nekterimi leti z velikimi stroški napravljena do cerkve.

Polagoma se vije ob Višarskem potoku na viš. Na široki prod stopivši vsak hitro spozna, da ta potok ni vselej tako miren in krotek, kakor dans, da bi se vsakega kamna zogibal. Kedar ga viharji prav zazdražijo, imajo dosti opraviti, da jim na polje ali senožeti ne plane. Iz malega jezerčka na planini, ki je bil pred zaježen, se perve vode napije, in spovo več žejenemu vodice od vseh stermin doletajo, kedar se prav napije postane prešern, prevzeten, začne v zemljo riti, perst valiti, breg podkopovati, potem še kamnje zagrabi in pred ali

za seboj dervi. Leta 1848 in l. 1851 je Žabencanom veliko škode naredil, mnogo senožet in polja zasul s peskom in kamnjem.

Poleg tega jezljivega serditeža, ki dans le bolj tiho v globoki strugi teče, in se le semtertje svoje gorne ali divje rodovine spomnivši prederzno poskoči, bomo lezli. Iz začetka, ko je sape v persih še dosti in pljuče še lahko svoje delo opravljajo, se še marsikaj pogovarja. Ali počasi, kadar pot več in več sterma prihaja zaporedoma vsi obmolknejo. Med lepim bukovjem, katero tako prijetno v hladno senco vabi, se vzdiga pot, potem se prikaže široka in dolga senožet, in v spodnjem koncu ena uta za prebivanje in ena za seno in živino. Hujša stermina se še le sadaj začne, in v kačjih ovin-kih plezamo gori.

Bistri studenček pod potom vré, in nekaj nakopičenih kamnov popotnike k seji vabi. Tukaj nihče več ne gleda, ali je stol mehek in čeden; vsede se in dobro sedi.

Sadaj pridemo do pleše, s kamnjem posute, katero so sneg, dežovje in viharji iz starega mesta premaknili in v globino pometali. Po pleši grede se že veselimo hladne sence, katero nam visoko, gosto smrečje obeta. Ravne kot sveče tukaj smreke stojé, pot in popotnike neprijetnih napadov branijoč. Al le prekratko je blo veselje. Gošča se že spet svetli, gotovo spet pridemo do pleše. Še nekoliko korakov in spet stojimo na golem, in sonce še hujše pripeka. Izrute korenine na kviško molijo, semtertje razcepljene debla nam pravijo, da ta hosta ni pod sekiro padla. Neka divja gorska moč jo je poderla. Veliki plaz je spod cerkve pridercal, tenko, šibko lesovje se mogočnemu posilovcu vkloni, visoko, gosto smrečje se mu hoče zoperstaviti, al gorjanec globoki prepad preplanivši ga pomete, kot prah. Med tim ogledovanjem je nas nenadoma spet les v prijazno senco sprejel; na levi roki zapazimo hlev, ki je že marsikteremu romarju, boljšega stanovanja vaje-nemu bil prijetno in ljubo zavetje, kadar ga je kakšna ploha ali temna noč na poti vjela. Skoz goščavo se že belo zidovje sveti, še nekterih dobrih korakov in srečno dospemo do pervega križa, ki je kapeli podoben in ob nagli plohi marsikomu streho daja. Od kapele dalej začne klanec spet stermejši

prihajati, zatorej mu tudi pravijo mačji laket. Sape že jame primenjkovati, tudi kolena niso več tako gibčne, al zvedeni, katerim je ta pot „dobro znana, oserčevajo, in kažejo na planino, rekoč.“ „Le še to rido, bomo pa na planini.“

Vse je obmolnilo, vsak se vpenja, kar more, večkrat postoji, in na viš pogleda; z očmi meri in prevdarja, kolikokrat bo težke noge še moral povzdigniti. Med tim je prvi že na zadnjem ovinku, kmali na ravni planini stoji. Planino si boš mislil dolgo, široko z lepo, visoko travo, in z več tamarjev. Senjal boš že pred od planinčarjev in planičaric; al ta planina tu je le bolj revna. Edini tamar nedaleč od malega jezerčka stoji, in nekaj visokih, košatih smrek, govedi in bravi za podstajo, te na druge planine opominja. Ko se po planini ogledujemo od jezerčka sem ena truma romarjev pride. Na prvi pogled se jim pozna, da niso Korošci, ne Kranjci. Druga obleka in noša, drugi govor in glas v govorjenju, drugo vedenje, in druge obličja kažejo, da morajo iz druge dežele biti. Bovčani, Tominci ali Goričani morajo biti, to se po noši povzame, kadar pa bližej pridejo po govoru še njih domači kraj vganiti moreš. Pridejo čez Predel in Rabl in se pri Merzli vodi v goro podajo. Zakaj tudi od Merzle vode ena steza na Višarje pelje, toda ne tako ročna in popravljena, tudi precej dalej. Na planini se združite obe poti. Pred si še včasih v dolino pogledal, na planini pa le vse planinsko vidiš. Stermo golo skalovje, kakor zobje škerbine proti jugu k nebesom stermijo, „Vrabce jih zovejo“, ki dosti pečevja in skalovja po plazih valijo, 8000 čevljev visoki Mangart proti jutru, in med tim in unimi „kraljevi verh“ na planino gleda, proti zapadu pa spet klanec, po katerim se bomo morali s potom vred viti. Pod klancom majhna zidana kolibica stoji, kjer so se pred potniki z vinom ali drugo pijačo mogli okrepčati. Sadaj so ji plazí streho pogreznili in stanovnike poprejšne popodili. Nar stermejši del poti se začne, — tolažijo nas s tim, da je zadnja stermína.

Od planine nekaj korakov v reber so sledi starega prekopa. Žabencani mu pravijo „turske šance“. Govorica gre, da so Žabencani o turskem napadu z družinami in živino k Mariji na svetih Višarjih pribežali in se ondi vtaborili, da bi blaženo

Devico in same sebe turške divjosti ovarovali. Lahko da se je to zgodilo, ko so turške čete l. 1478 čez Koborid, Bovec in Predel na Koroško privihrale, ondi ropale in požigale, da je bila groza. Že samo ime „Turki“ je uboge kristjane z neznanim strahom navdalo, da je vse bežalo, kar je bežati moglo, ker se jim v bran postaviti ni bilo mogoče. Vsaka deželca je bila pod drugim vladarjem, in včasih še v eni več gospodarjev; in ti vladarji med seboj v vednem prepiru. Ni bilo vojšakov, ne vojskovodjev; in na brambo so deželni stanovi večidel še le tadaj mislili, ko je Turk že bil za petami ali pa že iz dežele; Turki pa prederzni silovitniki, katerih niso zaderževale ne vode ne planinske stermine. Iz Bovca so ljudi na bližnje stermine bežali in se poskrili, ali še tam so jih zasačili. Po tem soditi je tudi verjetno, da so se Žabencani na planini vtaborili, in da so berzni turški konjiči tudi na Višarsko planino priklopotali. Odtod se je blizo ime turške šance ohranilo.

Verh prekopa se jame pot hudo vpenjati. Marsikak zdihlej se izriva persim trudnih romarjev, marsikaka potna kapljica se je že brisala na tej stermini. En pot, ki se ne zde tako sterm, derži proti visokemu močnemu mecesnu, kteremu je od starosti meh s sivo brado vse veje oblekel. Od mecesna nekaj stopinj na stran slišim bistro vodico po majhnem žlebiču curljati. Ljubezniva previdnost božja tudi na silni višavi vpešanega romarja ne pozabi, zemlja mora svoje pre-dale odpreti, in po svojih žilah dati neprecenljive kapljice, da se žejni napojijo. Glad, pravijo, zna narbolj ocvreti, jes bi pa pristavil, trudnost nar mehčeje posadi. Nekteri večji kamni, kakor za ograjo krog vrelca naravnani, so prijetni stolici, na katerih se bolj sedi, kot na mehkih zofah. Kos kruha in kozarc bistre studenčnice prav dobro tekne, in ako imaš še ktere kapljice dobrega vina pridjati, se še bolj okrepčaš. Serčno še nekoliko korakov in na sedlu smo pri drugem križu. Zimske nevihte sneg in mokrota so podobam precej naganjale, da bi popravljena bile vredne. Ta križ je prav v gorjaški okolici. Gore, skalovje na levo, na desno, spredej in zadej. Pred teboj je 8000 čevljev visoka Višja gora in Montaž, in na podnožju orjaški kotel, v katerem se sneg tali

in voda vre za Jadransko morje. Kot sneg beli prod se iz kotla ob podnožju veličanskih hribov ovija; v prvem pogledu bi mislil, da je velika cesta, al kmali se pozna, da je struga, po kateri snežnice dosti napojena Bela iz Zajezere dere in se proti jugu v krasne taljanske planjave vali. Iz kotla spet oči povzdigneš na Černi verh. Kakor daleč oči nesó, je gora za goro, samo okoli križa je zelena tratica, popotnim ljubo počivališče. Vsak stopaj od križa višej nov pogled odpera, gora iz za gore se pomalja, kot da bi bile same gore v tem kotu sveta nasjane. Tudi serčnost se spet oživlja, ko pot manj sterm prihaja, in se zadnji hrib zagleda, za katerim cilj potovanja skrit stoji. Ni čutiti trudnosti ali težav; vsaki se pospeši, da bi bil prvi na verhu. Na zadnjem sedlu je tretji križ s podobo vnebovzetja Marije. Še krog hriba po lepem širokem potu in pred nami je cerkev Marije prečiste Device, čudopolne pomošnice Kristjanov. Romarju, ki je od daleč prišel, in si že davno želel, priti na to mesto, prav milo pride, kedar vglada cerkev na taki višavi. Hitro se vsaki v cerkev poda in pred oltarjem mogočene priprošnjice Jezusa moli in kraljico nebeško počasti. Zares hiša božja v taki višavi v sredi gor in planin, koga bi ne budila k pobožnosti?

Začetek romarskega pota na sv. Višarjih.

Bilo je l. 1360, pripoveduje ljudska govorica, ko je Žabniški pastir po teh hribih, ki so od nekdanj bili žabničanski, ovce pasel. Nekega dnu ni bilo ovac k molži; gre jih tedaj iskat. Svoje dni pa ti hribi niso bili tako goli, kot sedaj; ampak še sedaj pomnijo ljudi, da je na južni strani proti Zajezeri bil gost les. Išče svojo čedo gori in doli po goščavi, ves vpehan jo najde na verhu pred brinjevim germom. Pred germom kleče se ovce nočejo z mesta ganiti, kolikor si pastir prizadeva. Sadaj se pastirju ta reč vendar že čudna pozdevá, gre in pogleda v germ, in najde leseno podobo Marije Device. Ves vesel poljubi pastir podobo matere božje, vesel sreče, da je jo najdel na tej višavi. Sklene jo nesti k duhovnemu pastirju v Žabnice, in komej se napoti, ga ovčice v lepem redu spremijo. Ljudi viditi to čudno procesijo od vseh krajev

vkup vrejo, gledat in poslušat, kaj se je prigodilo. Duhovnik to podobo v roke vzemši poprašajo farmane, kdo bi bil to podobo na to goro in v tako goščavo zanesel, al nihče ni vedel kaj povedati. Shranijo varno podobo ali glej! drugo jutro ovčice ne morejo dočakati, da bi se jim bil hlev odperl. V naglici spet na planino hitijo in pastir jih na ravno tistem mestu pred germom klečé najde, in podobo matere božje v germu. Tako se je še tretjokrat prigodilo.

Dušni pastir sklenejo to prigodbo višjemu pastirju naznati. Bila je pa tada kanalska dolina in vsi kraji na Koroškem in Štajarskem na desnem bregu Drave pod Oglejskim očakom, kateri je v Vidmu stanoval.

V Videm nesó to čudno podobo, očak jo viditi so se močno razveselili in veleli: Zidajte cerkev Mariji na mestu, kjer ste našli podobo. Zaupaje na pomoč vernih kristjanov so jeli zidati, in že pri zidanju se je očitno razodelo, kako gnadepoln bo ta kraj. Slepec je spregledal v tem hipu, ko je želel, tudi kak kamen Devici v čast prinesiti. Čudež za čudežem se je odtihmal po mogočni priprošnji Marije preciste Device godil. Bolniki so dobili zdravje, v smertnih nevarnostih so bili ljudi čudno rešeni, veliki grešniki so pri Mariji dosegli gnado resnične pokore. Razujzdani sini, razberzdane hčere so na prošnje starišev bili razsvitljeni, da so pustili zmote in pregrehe in zopet po keršansko živeli. Vidil sem debele bukve, v katerih so bili zapisani čudni prigodki, ozdravljenih ljudi, ki so do Marije na svetih Višarjih zaupanje imeli. Ti prigodki so bili poterjeni po spricbah dušnih pastirjev ozdravljenih ljudi.

L. 1760 15., 16., 17. Augusta so obhajali četrto stoletnico. V slovesni procesiji so nesli podobo krog hriba. Na veliko gospojnico so opravljali proš kerški, 16. Aug. na dan sv. Roka opat Osojanski in 17. Aug. opat podklosterski. 24 duhovnov in veliko ljudi je bilo pričujočih.

Cesar Jožef je l. 1784 in 1785 vse shode in božje pote prepovedal. Tudi božjo pot na sv. Višarje je zadela ta prepoved. Podobo matere božje so v Žabnice prenesli in v cerkev zaperli. Ljudi so pa ravno tako kot pred hodili na sv. Višarje. Žabencani so prosili, da bi smeli podobo spet na

Višarje prenesti, ali po prvi prošnji jim niso dovolili. Če se ne motim so še le od Cesarja Franca dobili privolenje podoba na poprejšno mesto prenesti in božji pot odpreti.

L. 1807 je strela v turn vdarila, da je cerkev pogorela.

Pa jo zopet kmalo popravijo.

Cerkev je za obilne množice včasih veliko premajhna, in ker je obokana, o velikih shodih tudi zelo sparna. Ima 4 oltarje. Glavni oltar je iz mramorja, ima na vsaki strani dva mramorna stebra, med kterima je čudopolna podoba Marije z Jezusom v naročji v bogati sreberni obleki z srebrnimi kronami, z biseri in drugimi dragocenosti okinčana. Le čern, lesen tabernakel je prav žalostno gledati, in lepi, umetni oltar strašno kazi. Želeti je, da bi se s čednejšim nadomestil.

V stranskih kapelah je en oltar svetemu Jožefu posvečen, in v drugi sveti Ani, eden pa pridižnici vstric stoji.

Na stropu ste dve podobi, prav umetno malane. Perva kaže beg v Egipt; druga prigodbo, od začetka božje poti z letom začetka v kronodistihu.

In hoC LoCo Mater ChrIstI InVenta stElIt.

Na tém mestu je bila podoba božje porodnice najdena.

L. 1834 so težki zvon s 22 centi na goro spravili, tako da se sadaj prav lepo vbrano zvonjenje v dolino čuje.

Božja pot se začne sleherno leto o prazniku kristusovega vnebohoda in terpi do prve nedelje oktobra ali do roženkanske nedelje. Že 14 dni popred grejo ljudi vse pripravljat, cerkev, hiše, jizbe snažit in čedit, in dan na dan tovorijo Žabničani in Žabničanke cerkveno posodo, opravo in obleko, in mnogoterih reči za živež in prodajo na goro. O prazniku je prvo sveto opravilo. Mnogokrat je še snega na kupe, to pa ne zadržuje romarjev, in ni dneva, naj še tako gerdega, da bi kateri romar ne prišel.

Okoli binkošti pridejo večje procesije.

I. V torek pred binkoštni priroma procesijá iz doljnega Štajerskega in doljnega Kranjskega. Pri tretjem križu se zbero in tje gredo jim duhoven naproti. Po kratkem nagovoru ali pozdravljenju se podajo v cerkev; vse v nar lepšem redu. Zvonov lepo vbrano petje v dolino doni, in goram oznanuje, da pridejo kristjani Marijo, kraljico nebes in zemlje pobožno

častit. V sredi pobožne trume stara vižarja gresta, vse vredujeta, in vse njima uboga. Začela sta lavretanske litanije moliti, vsi odgovarjajo. Ko sta odpela stavk „mati božja“ cela truma v mogočnem koru zapoje:

Češena s' Marija
 Oj sladko ime;
 K Tebi zdihujejo,
 Naše serca;
 Oj roža duhovna,
 Milosti polna,
 Prosi, o prosi
 Za nas grešnike vse.
 Sveti Jožef,
 Sveti Jožef,
 Prosi za nas,
 Grešnike vse.

Ta pesem se ponavlja po vsakem tretjem stavku.

Ko do cerkvenih vrat pridejo, vsi na kolena padejo, in po kolenih krog oltarja derkajo. Konec lavretanskih litanij in molitve pa molijo duhoven pred oltarjem.

Po poldne se pripravljajo k spovedi. Zvečer se lavretanske litanije po latinsko pojó in dvojni žegen z monštranco deli; potem je slovenska pridiga. Na vse zgodaj drugo jutro se že drenjajo okoli spovednice in vsak, kdor že ni zvečer pristopil, hiti svojo vest očistiti in svoje serce pripraviti k vrednemu zavžitju presv. rešnjega telesa. Po dokončanem sv. opraviilu se jamejo spet za pot pripravljati. Vsakteri hiti še enkrat v cerkev, še enkrat gledat podobo ljubljene gnadepolne matere. Pri tej priči se malokteri solz ubrani. Tudi gledavcu solze v oči silijo viditi toliko vernih, navdanih ljubezni do Jezusa in Marije, slovo jemati. Stari vižar pred oltarjem kleči in v priprosti besedi, ktera pa iz serca do serca gre, omenja duhovskih dobrot, ktere so romarji tukaj prejeli, in naveduje vse osebe, in stanove, za ktere nam keršanska ljubezen moliti veli, tudi vse potrebe dušne in telesne našteva, v kterih naj pri Bogu in mogočni priprošnjici Mariji pomoči iščejo.

En duhoven spremlja procesijo do križa na sedlu, ter v kratkem govoru opominja romarje, naj storjenih obljub in

sklepov nikdar ne pozabijo, naj se v hudih urah in v skušnjavah spomnijo, kar so blaženi Gospi Mariji resno in goreče obljubili. — Prav milo jim zvonovi za slovo pojó. — Tako se odpravi prva procesija.

II. V predbinkoštni četrtek sred jutra pride druga procesija iz Kranjskega. Ravno kot prva se zberó pri križu in duhovni jih gredó pozdravit. Pri slovesnem vходу pojó lavretanske litanije. Vižarji popred en stavk lavretanskih litanij zapojó, v močnem koru potem cela procesija povzame:

Sveta mati božja
 Prosi Boga za nas;
 Pohvaljen bodi Jezus
 Zdaj in večni čas.
 Oj prosi Marija,
 Oj prosi za nas;
 Oj prosi Marija,
 Oj prosi za nas.

Ko do cerkve pridejo ravno kakor prvi po kolenih do oltarja in krog oltarja plazijo.

III. Sred popoldneva procesija iz Junske doline priroma. Pri vrodu ravno tisto pesem pojó, kot prva procesija, razun pristavka od svetega Jožefa.

V peto jutro se najpred Kranjska procesija napred spremi, in zatim ob 11 uri procesija iz Junske doline.

IV. Naj večja in naj lepša je procesija, ktera pride binkoštni ponedeljk zvečer o mraku. Ta procesija se zbira iz far v Muravski in Judenburški okolici na gorenjem Štajarskem; gredé se ji pridruži mnogo Korošcev iz Brežke in Št. Vitske okolice. Potovajo čez Terg in Belak, odkodar se binkoštni ponedeljk zjutraj podajo.

Že jame mrak dolino pokrivati, na gori je še lepo svetlo in daleč za gorami se zapazijo zadnji oterunki sončnih žarkov. V lepem soglasju se spet zvonovi oglasijo, s križem in banderi gredó sprejemati procesijo nemških Štajercev. V dolgi versti se vije krog gore. Vsi na glas molijo angeljski sv. Roženkranc ali pa sledeče pozdravljanje Marije:

Bodi češčena
 Hči Boga Očeta;

Bodi češčena
 Mati Boga Sina;
 Bodi češčena
 Nevesta svetega Duha.
 Bodi češčen,
 Tempelj presvete Trojice.

Po vsaki desetki pristavljajo:

„Visoko hvaljeno in češчено bodi presveto rešnje telo
 in neomadežvano spočetje preciste Device in matere božje
 Marije.“

Na cerkvenem pragu sleherni svojo rudečo svečico prižge
 in spet po kolenih po celi cerkvi do oltarja in krog oltarja
 gredó. Na oltarju so vse sveče prižgane, in bogato okinčan
 oltar se v svitlobi sveč ves leskeče. Od prižganih svečic vse
 po cerkvi miglja, kakor zvezdic ponočno nebó. Drugo jutro
 ob dveh so že pri spovednicah; po poslednji peti maši, ktera
 je še le blizo poldneva, se odpravljajo spet na odhod.

V. Pobinkoštni četrtek pride Gradcarska procesija v dveh
 oddelkih večidel iz Graške okolice.

Pri vhodu pojejo Lavretanske litanije s tim pristavkom:

Mati Kristusova
 Prosi Boga za nas;
 Bodi češčena mnogo tavžentkrat
 Marija Višarje, presveti kraj
 O naj lepši mati Jezusa.

Ti ostanejo gori do sabote, in se po opravlilih naprej
 podajo.

VI. V saboto pred sveto Trojično nedeljo pride procesija
 iz Škofjeloške okolice na Kranjskem. Litanije prepevajo
 s pristavkom:

Oh Marija svete Višarje,
 Prosi za nas Jezusa;
 Bodi naša ljuba mati,
 Oj Devica Marija.

VII. V torek po svetem rešnjem Telesu pride spet nemška
 procesija iz Obdaške okolici na gornjem Štajerskem in iz La-
 budske doline. Pri vhodu pojé, kakor Gradcarska procesija.

VIII. O sv. Lorencu pride procesija iz Eibiswaldske okolice in pred ali poznej tudi Bovčani.

IX. Iz bližnje okolice grejo Žabničani, Ukljani in iz Volčje vasi s procesijo o kresu. Tudi iz Kokovega in Maborjetčani imajo poseben dan.

To so večje procesije. Zunaj tih procesij je še vsako nedeljo in vsak praznik velik shod, posebno kadar se nameri, da sta dva praznika, ali nedelja in praznik, zaporedama. Tedaj vse mergoli na gori.

Pride pa romarjev iz Koroškega, Kranjskega, Štajerskega, Goriškega in Primorskega, Tirolskega, Salcburškega, Frijulci, Lah, Rezjani, Avstrijanci — ja clo iz drugih kronovin našega cesarstva še kateri prihajajo. Do sv. Jakopa pride mnogo Tirolcev, zakaj po sv. Jakopu začne se na Tiroljskem seča po planinah. Goriški grejo radi med Gospojnicama. Iz Kranjskega in Koroškega pa tudi nar rajši po dokončani žetvi.

Pomembe vredna je različnost med Nemci in Slovenci, in med obema spet neke posebnosti po raznih dolinah gledé obleke, govor, obnaše in jestvine. Nемец ljubi temno, černo obleko, in klobuk na glavi, naj je že visok ali nizek, okrogel ali po tiroljsko priojstren. Slovenec ima rad prižano obleko, bele rute na glavi, in se veselejše vede. Nar prostejše se Lah oblaci.

Slovenec rad poje. Poje doma na polju, pri seči in pri vsakem poslu. Poje pa tudi na božjem poti, Bogu v čast. Nemcev nisem slišal mnogo peti.

Za duhovske opravila so navadno tam po štiri duhovni; o procesijah, godovih in večjih shodih prideta še dva ali tri iz bližnjih far pomagat.

Pred večernicami ali litanijami gredo po potrebi dve, tri ali štiri ure v spovednice. Med šesto in sedmo uro je sv. žegen, in latinske litanije se gotovo še po Oglejski šegi pojo; po litanijah je slovenska pridiga. Med tim se je že zmračilo, duhovni in romarji grejo se s kratkim počitkom za drugo jutro okrepčat, kajti drugo jutro za rana zapoje zvon, in duhovne in romarje k spovednicam kliče. Ob dveh ali treh začnejo spovedati, o petih je prvo sveto opravilo, drugo ali tretje po

raznem številu duhovnov je peta maša in za to nemška pridiga. Po drugem pravilu se začne sv. obhajanje, v verstih po celi cerkvi klečó, cerkvenik ali kamrar z zvončkom pred duhovnom hodi, in v veliki gnječi red napravlja. Obhajanje včasih terpi po celo uro.

Tukaj omenim nekterih krivih predsodkov, zavolj katerih mnogi dušni pastirji božjo pot na sv. Višarje zelo čertijo. Cerkvanje in božjo pot tudi jes dobro razločim, in Bog vari, da bi hotel vsih, ki pridejo na to božjo pot, zagovarjati. Da se pa tam napčnega nič ne zgodi, kakor se rado natolcuje, za to naj ne skerbé. Božji službi se s tim nihče ne odtegne, ker je ondi dosti svetih opravil in nemška in slovenska pridiga. Beseda iz drugih ust se včasih še bolj prileže, posebno na božjem poti, ko je serce že vse bolj mehko. Tudi spoved se drugači ne opravlja, kot drugod. Grešnik mora se ravno tako spovedati, mora grevengo imeti, kot drugod. Pravijo nekteri, da zreli s tim domačim pastirjem ujidejo. Resnica je to — pa kaj pomaga, da bi šel k domačemu dušnemu pastirju, ako se pred njim zavoljo človeške slabosti sramuje in znabiti še grehov zamolči? Ali ni tako opravljena spoved hujša, kot sto odletencev, ki se na božjem poti prav zvesto in zgrivano spovejo! —

Prazne vere se pa ondi ne sejejo. Vsak v kratkih besedah potrebni navk in podučenje dobi, ker so si spovedniki svesti, da ne dolge besede, ampak gnada božja in lastna volja grešnika boljša.

Mnogo jih pride, ki po več let niso bili pri spovedi. Radi bi se spet bližali keršanskemu življenju in svoje keršanske dolžnosti spolnovali; še niso tako poterjeni, da bi šli pred domačega pastirja, zatorej ondi svojo andoht opravijo. Drugi se spominja, da je v mladosti kajsi nevrednih spoved opravil. Spovo in dolgo ga že teži, sadaj vzame palico in hoče za pokoro še težave pota prenesti, in ondi vesoljno spoved opraviti.

Na gori je tudi za prenočevanje romarjev dosti poskerbljeno.

Razun farovža ali hiše za ondi bivajoče duhovne je za romarje troje hiš. Perva hiša pod cerkevjo je stanovališče za duhovne. Druga hiša je oštarija, v kateri se toči vino in žganje, in meso kuha. Ondi se v prvem nadstropji 4 — 6 jizb

s postelji more dobiti, v katerih vsaki še tako mehko vajeni more počiti. V drugem nadstropji so velike jizbe s klopmi in mizami, pri katerih in na katerih vtrudeni nekoliko podremljejo.

V tretji hiši je kuhinja za borne, v kateri vsak romar derva, vode in kuhinske posode dobi, da si svojo juho ali kavo napraviti more. Za posojenje se kak mal darček daje, ker za to postavljena oskerbnica od tega živi. Tudi posoda se pri posojevanju zelo poškodje.

Zraven kuhinje ste dve veliki jizbi z ojdri, na katerih romarji ne mehko, al vendar sladko počiti morejo. V prvem nadstropji je spet kajsi jizb s postelji. Še ena mala hišica je na sedlu proti Ukvam, v kateri jih tudi precej za potrebo prenočiti more. Da se ravno le malo prostora vidi, jih vendar več sto tukaj strehe dobiti more. Kadar so večeri toplejši, jih mnogo v cerkvi ostane, nekaj pa pod milim nebom ali pa po utah prenoči, ker se vsaki s tim tolaži: eno noč bom že prebil.

Večidel o začetku andohti še sneg do sred gore leži. Tedaj je za ondi prebivajoče neprijetno. Iz lepe vigredi nankrat spet v terdo zimo iti, se marsikomu ne zdi prijetno. Ni suhe ali ravne stopinje, prostega gibanja vsak pogreša. Ali dosti opravil tudi to potrebo pozabiti veli. Vesel je vsak, da le pri topli peči nekoliko odpočiti zamore. V odjužnem vremenu se sliši votlo gromenje snežnih plazov, ki se iz nasprotnih verhov v strašansko globočino sipajo. Kot da bi jih nevidna roka sproževala, se kot veličanska bela pregača čez gorjaške skalovine kadijo, in v moko zmleti v globočini na široko razpersijo. Čez 8000 čevljev visoki Montaż in Nabojs proti jugu si take gomile ali kupe snega navalita, da ima sonce celo poletje dosti ga tajati. Včasi še ni mu kos, in ga mora do drugega leta pustiti.

Mesca julija in augusta so naj prijetniši dnevi. Kadar sonce v dolini nar gorkejši pripeka, je na gori ravno prav lahko prebivati. Do 17 stopinj v nar večji vročini gorkomer kaže. O jasnih jutrih in lepil večerih se nagledati ne moreš. Ko je dežela še v gosti tmuni, se na daljnih gorah že jame svitati. Višji in višji se zarja po nebu pomikuje. Proti izhodu se

zmiraj bolj in bolj žari, kot da bi bil za goro strašan požar, in še megle se vidijo, kot da bi se v nemale silne vročine. Ne dolgo se rudeča plamena krogla iz za gore privali. V časih posebno o jesenskih jutrih gosta megla celo deželo zakriva; le verhovi Dobrača, Osoščice, Jepe in Svinje se vidijo v gosti megli, kot veličanske barke na morju. Sred jutra začne sonce megle sušiti. Gor se prijemajo in po njih v višavo plazijo. To je zares očaraven pogled.

Ob treh do šestih popoldne je nar krasnejši ogled proti izhodu. Sonce se proti zahodu pomikuje, in svoje žarke pošev na izhodne kraje pošilja ter jih razsvetluje. Zelenomodre prihajajo gore in gorice, in proti večeru se zmirej več modrijo. Skozi predor med Dobračem in kranjskimi mejniki se vidi mnogo mnogo belih cerkvá po gričih in planjavah. S prostimi očmi zapaziš, kakor na podnožju mogočnega Dobrača farno cerkev Marije na Zili z gotiškim zvonikom, in za njo belo zidovje Vernberskega gradú na skalovji ob Dravi.

Nar gorše zavoljo lege se Št. Jurska cerkev odlikuje, ktera na visokem skalovitem verhuncu stoječa nad celo okolico med Celovcom in Belakom gospoduje.

Sivo zidovje bratanskih stolpov starodavne gospelske cerkve se vidi in za njima ponosno obzidje stare Ostrovce. V sinji daljavi, na plečih Svinje se ugledajo nekatere cerkvice, sv. Ožbalta, na Mirnem, cerkvica na Št. Helenski in Št. Krištofovi gori, na Št. Urški gori in romarska cerkev na gori blizu Tigorč ali na Frejdenbergu; potem še silo veliko cerkvic po deželi. En kos Verbskega jezera do Poreč kot čisto srebro v sončni svetlobi blišči. Tako jasno se vidi, kot da bi moral vsako ladjico na njem ugledati. V naglem padu se zlato sonce zatonu bliža; gorjaški verhovi se prijazno v sončni svetlobi radujejo. Neštevilne trume in verste teh velikanov v nebo stermijo. Proti severozapadu veličanski Zvonik, kot oćak vsih drugih, svojo snežno belo glavo z lahko belo meglico venčuje. Na njegovem temenu sončni žarki igrajo in barve prelivajo. Zvonik je čuden gospod, le malokdaj je na volji, da odgerne svojo belo glavo in jo vedro pokaže. Tedaj se morajo pa tudi vsi drugi poskriti, kajti on je glavlar in kralj. Veličanski pas se proti jugu in izhodu zavija, v njem

se odlikujejo proti severu Malniške Turje in več drugih snežnikov. Višarjem vstric med kanalsko in zilsko dolino je Oster-
nik in Ahomška planina, Šinove, dalej Dobrač, proti Maborjetu
Črni verh in Kom; proti Talijanskemu se skoz predor med
Montažem in črnim verhom čez goro „Monte canino“ devet
verst gorá vidi; zadnje so gotovo že Švajcarske ali Lombarške
goré.

Zdaj je sonce že k božji gnadi šlo. Nebo je pa še dolgo
žareče; potem se še le rudečica po nebu pomikuje, in za njo
lepo temno modro nebo.

Tudi marsiktere pripovedke so med ljudstvom znane od
raznih kotlin in verhov. Omenim samo dve:

Proti jugu se vidita dva skalovita stebra. Ljudska do-
mišlja hoče nekakšno podobo strelcev v njih vgladati in si
od njih tole pripoveduje: Dva strelca sta na Marijo namerjala
streljati, v kazen sta na mestu okamnela. To je ljudska go-
vorica, pa kdo ne zadene v tej pripovedki precej na jedro:
„Z božjimi rečmi se ne norčuj in jih ne zaničuj.“

Tudi od krav je enaka pripovedka. Kravarice na na-
sprotni planini so na veliki god molzle in zlobno od Marije
govorile. Božja pravičnost jih s kravami vred v kamne pre-
meni. Prosto ljudstvo si imenitneje nauke s pripovedkami
obdaja in tako jih živejše pred očmi in v spominu ohrani.

Od cerkvenih vrat se pripoveda, da se ne dajo zapreti.
Res je, da je cerkev zimo in leto odperta, da vsakdo in ob
vsakem času more v cerkev in tam svojo andoht opraviti. F.

VI.

Beatrica in tolovajski poglavar.

Dan se je objemal z nočjo. Cvetlice so svoje baršunaste,
pisane lica odgrinjale, kakor da bi v svojih njedrih bisere za-
krivale, s katerimi jih je dobrotljiva Stvarnikova roka v vode-
nih kapljah nakinčila. Po drevju je tihi vetrič šumljal — nič

ni motilo večerne tihote, razun edinega petja veselih pticic, ki se je s tihim jekom po zelenem gojzdu odglašal. Zlato sonce se je poslovljalo z svojimi čarobnimi žarki od visokih verbuncev, ki so še mileji postali, ko so padali na ljubezni polno podobo matere božje, koja je v priljudni dolinici stala. Venci, iz pisanih rožic spleteni, so kinčili podobo. Pred to podobo „Tolažnice ubogih“ je klečala neka devica, borno oblečena, in vidilo se jej je kakor da bi njeno serce neka znotrajna žalost nadlegovala — njena večerna pesen se je žalostno glasila. Na enkrat obmolči — petje prestane. — „Pomagaj mi Mati božja!“ zavpije „ali nisim stopnje slišala?“ In res, ni se golfala. Germovje za njo zašumi, in kakor bi trenil, stoji pred njo neki že postaren možak. Beatrica odskoči, od straha jej glas zastane in s plahimi očmi nepoznanega človeka meri. Ptujec je bil dobro oblečen, in na temnem čelu bi mu lahko bral, da so strasti in nevolje globoke brazde vanj zarezale, — lice mu je bilo od sonca zagorelo. On upre svoje blišeče oči v derhteče dekle. „Sem te prestrašil, pobožno dete?“ jo upraša oboroženi možak. „Ne preveč,“ mu odgovori z mirnim glasom devica. „Jes vsaki dan tu sem zahajam, da z novim cvetjem podobo ljubeznive matere nakinčim in da svojo večerno pesem izpojem. Ste mar tudi vi prišli, se Marii v molitvi priporočiti?“

„Tudi jes sim bil nekđaj tako pobožen človek, kakor ti,“ odgovori s posmehljivim glasom ptujec. „Tudi jes sim pred takimi podobami molil in prepeval. Ali zginitil je že oni čas. — Možaku, se ne spodobi klečati.“

„O nikarte tako govoriti o moji ljubi materi! saj ona je tako dobra vsim, ki jo ljubijo.“

„Dobro moje dete! ne bom dalej tako govoril, ker vidim da te žali. No ali pa poznaš me?“

„Ne poznam, gospod!“ odgovori s trepečim glasom Beatrica.

„Jes sim Karlo Benzoni,“ reče hladne kervi grozoviti ptujec. „Zakaj trepečeš, trepasta dekle? Mar si že kaj slišala od mene?“

„Ali sem kaj slišala, uprašate?“ zavpije devica in odskoči nekatere stopinje; kje je Taliján, ki ne bi čul o Karlu Benzoni,

o grozovitnem tolovaju, kterega strasti in hudobije nimajo meje, ki je vsim nam strah in njegovi tovarši grozoviten bič. Morete li prašati, če sem kaj čula? Kolikokrat me je o polnoči prebudil spomin vaših černih del, in še le, ko sem se prekrižala in vas Mariji „pribežališču grešnikov“ priporočila, sem zopet mirno zaspala.

„Stoj!“ zavpije razbojnik serdito „ne draži leva; — glej! pomignem, in skočili bodo iz skrovišč moji tovarši in te kakor červa v prahu zdrobili.“

„Tega ja ne bote storili, grozovitni Karlo? O spomnite se svojih mladih dni, dni angelske nedolžnosti. Ali vam mati še živijo?“

Pri tih besedah se temno razbojnikovo čelo nekoliko razjasni — v njegovem očesu se kakor biser zasveti solza, viditi je bilo, da je v serce ganjen. Beatrica opazi, kako se razbojnik sam seboj bojuje, up jej da novo moč in z milim očesom se nanj ozré.

„O te solze očitno kažejo, da vas je spomin vaše matere popolnoma ganil,“ govori Beatrica, spomnite se torej ljubezni mile matere, spomnite se velike skerbi, katero je imela, da bi iz vas pobožnega kristjana izredila.

Obžalujte svoje hudobije in obrnite se k Marii, glejte! ona moli za vas. O pokleknite z menoj pred njo in priporočite se jej!“

Pobožna devica pade na kolena in deržaje v rokah križec ginljivo moli: „Memorare o sanctissima V. Maria“ i. t. d. Ko se pri zadnji besedi ozre, kdo popiše njeno veselje, ko zagleda grozovitnega razbojnika, kako je klečé solze točil. Ko bi trenil, vstane, izterga jej križec iz rok in se zgubi v gostem germovju. —

Tako prejde leto za letom. Beatrica je postala redovnica in kmalo so jo pobožne sestre radi njene posebne pobožnosti svojo opatico izvolile.

Enkrat jo pokliče vratarica v govornico. Tamo zapazi ptujega redovnika, ki jo takole nagovori: „Bog te sprejmi, moja sestra v Kristusu! Me morde več ne poznaš?“ Beatrica pogleduje redovnika in kako se začudi, ko v njem spozna Karla Benzonia, kervožejnega nekdanj razbojnika. Redovnik

vzame iz njedra križec in ga opatici poda rekoč: „Karlo Benzoni vzal ga je tebi, oče Franciscus ti ga zdaj poverne. Bog blagoslovi in ohrani še mnogo let mojo dušno rešiteljico!“

Posl. Sk.

VIII.

Češčena Marija.

(Po narodni povesti.)

Fantiček pred znamenjem podobe Marije
 Dan slehern kakor zamaknjen kleči,
 Nedolžnost z serca mu nedolžnega sije,
 Bliščave čistosti obraz mu gori.

Sem hodil častit je nebeško kraljico,
 „Češčena Maria si“ vedno je pel,
 In zalšal je z venci prečisto devico,
 V naročje pokladal cvetlice vesel.

Tako jo častil je od leta do leta
 Ino priporočal v njeno se var,
 V nji najdel je mater, v nji najdel očeta,
 Katerih sirota poznal ni nikdar.

In kadar izusti češčenje Marije,
 Mu roža prenježna iz ust pricvete,
 In angel na strani jo v venec povije —
 Le ene je rožice manjkalo še.

Priromal je memo iz daljnega kraja,
 Iz Rima priromal jahaje prelat,
 Veliko ga černih spremljavcev obdaja,
 Na persih bliskeče se križec mu zlat.

To viditi čudno prikazen neznano
 K fantiču je stopil, ga milo objel,
 Misleč, da povelje 'z nebes mu je dano,
 V klošter je dečeka sabo uzel.

In kmalo je prvih bil mož učenosti,
 Zedinjal s pobožnostjo uka zaklad,
 Motila bliščoba ga ni visokosti —
 Postal samostana je kmalo opat.

Prebiral je Saloma pesem visoko,
 Je Davida psalme prepeval gladko,
 In jokal s prerokom je žalost globoko,
 Učil je podložne s besedo sladko.

Al slasti, ki nekdam mu v persih igrala,
 K tak čudno čutilo je mlado serce,
 Ni pesen visoka mu Saloma dala,
 In psalmi goreči je ne oživé.

Nazaj pred Marijo, pred znamenje znano,
 Kjer pel otročiček, zdaj stavec hiti,
 Vse zdi se svitlobe mu rajske obdano —
 Ko nekdam pred materjo zopet kleči.

Ko nekdam zapel je češčenje Marije —
 In cvetka mu zadnja iz ust je prišla,
 V vene doveršeni jo angel povije —
 Mu počil sladkosti obroč je srca.

J. Novak.

WXXX.

Spokorjeni razbojniki.

Po samotnih krajih v neapolitanskem kraljestvu potuje enkrat pobožni jezuit Nikolaj Bobadilla. Dobro je vedel, da je njegova steza nevarna zavolj razbojnikov, kateri so v tej puščini domovali, ali dobra vest se nič hudega ne boji, ker ve, da je v božjih rokah: in tako tudi Bobadilla brez strahú hodi po goščavi: kar na enkrat truma tolovajev na njega plane in ga obda. Ali sveti mož se jih ne ustraši; z mirnim sercom gre naprej in začne z milim glasom eno duhovno pesem za drugo prepevati. Kakor nekdanj divje živali Amfiona, poslušajo kerviželjni razbojniki sladke pevske glase, in grejo za njim. Ko Bobadilla zapazi, da se njih temne lica nekako razjasnujejo, postoji in njim prijazno reče: „Vi se mi zdite, kakor ljudi, ki že dolgo niso nobene pridige slišali; ako vam dopade, vam jez z eno postrežem!“ Te besede dopadejo roparjem.

Bobadilla stopi na kamen in njih s sledečimi besedami ogovori: „Bolj ko vas pregledujem, večí enakost najdem med našim odrešenikom Jezusom in med vami. Kristus je zmiraj med grešniki živel — vi tudi tako. Kristus je mnogokrat potoval čez hribe in doline — ravno tako, kakor vi. Kristus ni imel, kam bi bil svojo glavo položil, je bil brez strehe in doma in je večkrat pod milim nebom počivati moral — taka se tudi vam godi. Kristus je rekel: Ako tebi kdo sukno vzame, pusti mu tudi plajš — to je tudi vaše mnenje; ta nauk vam dopade. Večkrat je Kristus gorje žugal sladnim in skopim bogatinom — tudi vi take ljudi sovražite. Kristusa so hudo preganjali in množica je iz vsega gerla vpila: križaj ga, križaj ga — in enako smert tudi vam vsak želi. Jezus je razbojniku na križu večno življenje obljubil in ž njim tudi vam, — ako se poboljšate in spokorite.“

Zdaj začne tudi ljubeznivo pa tudi resno opominjati in svariti; jim kaže velikost njih pregreškov, pa tudi neskončno milost božjo, katera izbriše grehe, naj bi bili ravno rudeči

kot škerlat — in glej! še ni zgovoril; popadajo razbojniki na kolena in prosijo s solznimi očmi za daljno podučenje.

C—k.

IX.

Kako čudno Bog svoje kličē.

Pred nekimi letmi sem v nekem časopisu bral življenjepis umerlega Ostrogoškega (Graner) korarja, kterega je čudopolna prigodba duhovskemu stanu priklonila.

Hočem samega pripovedovaje vpeljati:

„Doveršil sim ravno modroslovske šole,“ tako pripovedujejo sivi starček enemu svojih nar boljših prijatlov, „in podam se v domačijo na šolske praznike. Veselo me doma oče, mati in ti svoji sprejmejo v veseli nadi, da bom na jesen v duhovnico stopil, in tako veselo, zaupno pričakovanje svojih starišev izpolnil.

Pa mlada glava le v svoj rog trobi; tako se je tudi meni godilo. Živel sim v P... svoje šolske dni pri imenitem gospodu; vadil sem otroke v raznih učenostih. Tukaj so mi vcepili za vsako reč večē veselje, kakor pa za duhovšino. Poprijela se je moje glave misel, da nisim za drugega stvarjen, kakor za pravdnika.

Niso me mogli odverniti od moje termoglave ne žuganja očeta in žlahte, ne lepe prošnje mile, nepozabljive matere, gnal sim svojo — in veljala mi je! Poslovim se od žalostnih starišev; marljive sestre moje so mi nekaj perila privile, in stara teta, tega pač nikdar ne bom pozabil, mi podajo eno pest re-parjev, to je bilo moje premoženje, ko sim se podal v pravdoslovje.

Celi dan sim potoval. Sonce je pripekalo, topli puh je puhtel iz zemlje. Kako to popotnika pregreje, le tisti vé, ki je že po Ogorskem potoval. Na večer, ko je ravno že

solnce zahajalo, dojdem dva voza, prvi je bil obtežen s tergovskim blagom, na katerim sta sedela dva kupca, na zadnem vozu pa sta bila dva prazna žitna soda, voznik je pa peš hodil. Voznik me tako trudnega viditi, mi dobrovoljno veli, se na zadnji voz vستي. Mrak se je delal, in kakor je čez dan bilo toplo, tako nastopi na noč pusti mraz jesenski. Oblečen nisim bil posebno gorko, zato zlezem v sod, v katerem sim bil pred ojstrim vetrom zavarovan. Zdi se mi, da sim nekoliko zadremal, kar me zbudi strel, jok in divje hrohotanje. Pomolil sim glavo iz luknje — ali serce mi je oterpnilo — kaj sim vidil? Bili smo na ravnoti nekega griča sred strašnega Bakonskega gojzda. Kupca sta mrtva pod prvim vozom ležala, voznik pa s preklanim čelom zraven voza. V smertnem strahu se urno zopet stisnem v svoj sod — serce mi je straha tako bilo, da sim gotovo mislil, tolovaji, ki so vedno okoli voza hodili, me morajo začuti. Povzdignil sem takrat k Bogu serce in obljubil sem bil, ako me vrednega spozna, v duhovski stan stopiti in celo svoje življenje po svétu matere ljube le Bogu in dušni skerbi darovati, ako tej nevarnosti srečno odidem.

Kmaló čujem ko pričnó tolovaji konje izpregati in jih z nar boljším blagom obkladati, katero je bilo na prvem vozu, in zdaj — strah in groza me še zdaj spreletava — zdaj pričnejo soda ošlatovati. Ko ju pa prazna najdejo, veržejo tolovaji oba soda iz voza in vidno je bilo takrat nad mano božje varstvo, ker brez tega gotovo bi ne bil več gledal belega dne. Konje z blagom odženejo in kmalo vse potihne. Hotel sim v svojem skrivnem prebivališču zore počakati — pa kakor pregovor pravi, ena nesreča nikoli ne pride sama — ni še bilo konec strahú in nevarnosti za mé. Od dalječ zaslišim volkove tuliti, vedno hujše rujovejo, in vedno bližej je tulenje; obvojali so gotovo mertve, ki so na tleh ležali. In res mi ni bilo treba dolgo čakati, pridirja kakih trideset lačnih volkov. Požrešno padejo nad mertve trupla, kmalo so bile same kosti še od njih. Pa še jim je dišalo človeško meso; vohaje in me iskaje so tulili, da je bilo groza, kar planejo nad soda, zvedoželni, ali nista prazna. Luknja mojega soda, ki je bila skoraj čevelj visoka, je ravno na zemlji ležala, in je bila zakrita, ker je sod bil na njo povéznen, pri drugi majhni luknji pa so

volkovi zdaj tace, zdaj gobec vtikovali in si tako prizadévali v sod priti, kjer so me čutili. Tako so rili v sod, da se je zdaj na to zdaj na drugo stran vzdigoval, kò bi bili zapazili široko luknjo pod sodom, bi bilo joj!

Zdaj se pa velik in močen volk, kterega sim že večkrat pri luknji vidil, oberne, in svoj dolgi rep skoz luknjo v sod vtakne zvediti, ali je pač kdó res notri ali ne; drugega namena pač ne vem, zakaj bi bil to storil. Jes v smertnem strahu popadem za voljeji rep z obema rokama. Volk to čutiti neznano čudno zatuli, hoče bežati, ker sim ga pa terdno za rep deržal, je sod za saboj vlekel in tulil, da je bilo strah. Volki to viditi in slišati jamejo še hujše tuliti — kar pride sod na kraj planjave. Sod se prevali, volka dobro za rep deržim in šli smo v grapo sod, jaz in volk in pri ti priči zbeži cela truma volkov. Na pol mertev obležim v dolini. Zavedel sim se, ko je že stalo gorko solnce na nebu, in ni bilo viditi ne volka ne soda; samo neke razbite doge so okrog mene ležale.

Hvaležni oroslan.

(Povest iz časov sv. vojske.)

Bilo je nekaj časa po srečnej zmagi lepega mesta Antiohije v Sirii in kmalo po serditej bitki v Antiohijskej okolici 1098, ko se je nekega dne hrabri in neplašljivi francoski vitez Bogomir Tourski sam brez vsih tovaršev daleč od križarskega taborišča podal, da bi razpostavljene sovražne straže in za goščami in pustinami skrito vojsko zapazil in njeno moč pozvedel. Globoko zamišljen jezdari serčni vitez skoz širokoprostorno goščavo. Solnce je ravno naj višjo stopnjo na nebeškem oboku dospelo in ojstropokoče žarke na zagorele tla puščave vbadalo. Smertna tihota je kraljevala v celej goščavi

in zdelo se je, kakor da bi vsaka stvarica v terdem spanju počivala.

Tiho, grozno tiho je ves neizmerni berlog, clo konjskega kopita ni slišati, ki v vročem in drobnem pesku ničesar ne najde, kar bi pod terdo podkevjo berznega konja neprijetno tihoto včasih pretergalo. Vse je kot mertvo. Nenadoma pa se od strani grozovito rujojenje nekega oroslana zasliši, katero pa bolj strah in bojast, ko lakoto in ljutost naznanja. Vitez zaverne prestrašenega vranca, ki se zastonj ustavlja in spenja, proti kraju, iz katerega mu grozno rujojenje na uho bije. Varno in serčno se bliža mestu, na katerem mogočni oroslan tako strahovito rujove. In kaj zagleda? — Serditi boj veličastnega kralja puščave z velikanskim gošunom. Ni veliko več manjkalo in premagan bi bil kraljevi lev od gerdovelike kače. Imela je svoj rep okoli drevesa, pod katerim sta se bojevala, večkrat osukan in trudila se je iz vse moči, oroslana s prednim delom gibkega života oplesti in ga zadušiti. Pa urno se je lev z svojimi kremplji in močno ojstrimi zobi njenemu trudenju ustavljal, brez da bi bil nasprotnici, ki se ga je že ovila, uteči zamogel.

Zdaj spodbode Bogomir Tourski, katerega vitežka čast tirja, priskočiti vsakemu, ki v nadlogah in navarnosti tiči, svojega konja in hiti, nemara za veliko nevarnost, z golim mečem nad borivce.

Z mogočno pestjo meč zasuče in mahne po kači, ki se z odpertim žrelom in z bliščečimi očmi proti njemu vzdigne, in jo na vratu tako močno rani, da se jej glava k tlam obesi in njena moč, s katero je oroslana oklenjenega deržala, celo oslabi. Več krepkih vdarcov popolnoma kačo usmerti, lev pa, brez da bi ga meč le enkrat bil doletel, se od nje, ki v zadnjih mukah trepeče, zdaj naglo odvije.

Oprosteni lev pred svojim rešiteljem obstoji, in, rep svoj kviško metaje, žarke oči v viteza vpré, kakor da bi mu pokazati hotel, da pomoč, ki mu jo je prinesel, dobro spozna. Potem pa pred viteza pade, in se pred njim na tleh valja ter si prizadeva, mu tako svojo hvaležnost na znanje dati.

Bogomir Tourski se oroslanu jako čudi, skoči s konja in leva gladiti začne, kar se temu tako dopade, da iz vsega gerla

veselo rujojenje zažene, k vitezu sili in se prav zadovoljnega dela, da se na njegovem oklepu dergati sme. Ali kmalo Bogomir vranca zasede in odjezdi. Lev pa bistro za njim gleda, kakor da bi se posvetovati hotel, kaj mu zdaj početi.

Še le, ko je vitez daleč bil, se lev spet zave, kviško plane in za svojim rešiteljem leti, dokler ga ne dojde. Sledi mu noter do križarskega taborišča in ostane odsihmal njegov nerazločljivi tovarš in prijatelj. Ni se ločil več od njegove strani, naj se je vitez podal kamur koli. Spaval je z vitezom v enem šotoru, počival na njegovej strani in skerbno čuval nad njim. Spremljal ga je na lovu, in mu zverjadi donašal, katerih se je polastiti mogel. Prisvojil si je od svojega plena le toliko, da se je poživil in kolikor mu je vitez radovoljno odločil. Kadar je tromba križarje v boj zaklicala, ga lev ni zapustil. Tudi tje ga je spremljal in kjer je boj bil naj grozovitnejši in morija naj hujsa, tje se je zagnal tudi lev in gospodu kervavo pot skoz sovražnike delal, ktere je ljuto napadal in na tla pobijal.

Kakor je prej Bogomir oroslana iz smertne nevarnosti rešil, tako je zdaj hvaležna žival neplašljiva in naj serčnejši, kjer je treba bilo, svojega gospoda braniti. Zvesto je vitezu služil, dokler je ta pri križarjih in pred sovražnikom bil. Ko je pa Bogomir proti domovini romarsko palico obernil in se v Europo vernil, je tudi hvaležnega leva hotel z saboj vzeti. Ali gospodar barke, na kateri je vitez čez sredozemeljsko morje jadрати menil, se je terdovratno ustavljal, žival na ladjo vzeti, kakor goreče ga je vitez kolj prosil. Lev je moral na bregu ostate, ko se je njegov gospod na ladjo podal. Žalostno je za njim se oziral in rujoval, da se je skorej zemlja tresla. Zdaj so mačke vzdignili in kmalo je hladen veter barko na visoko morje pognal. Z grozovitim rujojenjem se naenkrat lev v pe-neče valove zakadi in za ladjo urno plava.

Pa bila mu je že predaleč. Napenjal je vse svoje žile, vso moč je še enkrat zbral, ali vse zastonj. Ladja je, od močnega vetra gnana, dalej in dalej, dokler se v sinjej daljini ne zgubi.

Dolgo še se je zvesta in hvaležna žival z sovražnim valovjem bojevala. Naposled pa čisto oslABLJENA in nezmočna se pogrezne in utone.

Čuditi se moramo ravno tako zvestemu in hvaležnemu levu, ki marsikterega človeka gerdo osramoti, kakor nad tverdim barkadorom se serditi, ki je tako zvestej živali prostora na svojej barki terdoserčno odreči zamogel. I. K.

XI.

„Žlahtna roža na kervavem bojnem polju.“

Neki avstrianski general piše od poslednje vojske s Francozi sledeče:

„V poslednjih kervavih bitvah, ko smo nehali s sovražniki se biti, je bilo bojno polje pokrito z mertvimi in napojeno z človeško kervjó. Naletim na ranjenega mladega vojaka, ki je še nekoliko dihal. Bil je prav zal mladenč, v serce se mi revček usmili; od žalosti nisim zamogel dalej koráčiti. Ko bližej pristopim, začuden zagledam v njegovi roki zlat križec, ktereга je vedno k ustom pritiskal. Ko se k angeljskemu mladenču pripognem, ki je ostermele že oči proti nebesom obračal, zaslišim rahel glas iz njegovih ust; izgovarjal je namreč presvete imena Jezusa in Marije in molil. Z roko mi da zastopiti, da bi njegove rane pregledal in obezal. Pa zanj ni bilo zdravila ne pomoči, in zares, kmalo po tem dušo izdahne. Pa smert njegove lepote ne razdere. Sijala je iz njegovega, čeravno mertvega in s kervjo oblitega lica neka rajska lepota, in njegovi rumeni kodrasti lasci, rekel bi, da angelja krijejo. Čednost tudi v mertvem truplu ostavi svoje nebeško ogledalo.

Preiskaje njegov plajš, najdem v njem molek, molitveno knjižico s podobami svetnikov in pisence na mater, katero pa še ni bilo doveršeno; z solznimi očmi ga preberem, in hranim še zdaj kakor nar lepši biser; začne se pa takole:

„Nikarte toliko žalovati za menoj, ljubezniva mati! Jaz sem zdrav, in molim vedno Boga za vas, za svoje brate in sestrice. Moji predstojniki so z menoj zadovoljni. Nikarte misliti, priserčna moja mati! da vam če vaš Eduard sramoto delati; z božjo pomočjo ne bom svojih dolžnosti pozabil. Pred nekolikimi dnevi sem bil tako srečen, da sem imel priložnost, se spovedati in presveto telo našega odrešenika prijeti v mestu, v katerem je naš polk tri dni stal. Vredni in častljivi fajmošter, čeravno rojen Nemeč, so dobro francosko govoriti znali, in mnogo ljubezni in prijateljstva so mi skazali. Oni so srečnejši kakor jaz, ker imajo svojo mater pri sebi, katero, kakor sem spoznal, iz serca ljubijo, ali bolj je ne morejo ljubiti, kakor jaz vas, priserčna moja mati! Ako je božja volja, bo tudi za mene hitro dan napočil, da morem po trudnem in težavnem popotvanju v naročje svoje mamice hiteti. Vidili bote zopet svojega Eduarda stopivšega v hišico, v kateri me je vaša materinska ljubezen v zibelji objemala. Obilno vam hočem poverniti, ako srečno domú pridem, vašo skerb in ljubezen, katero ste meni v mojih mladih letih skazali, in vaše stare dni s srečo in radostjo napolniti.

Nekteri mojih pajdašev, zvedivši da sem se spovedal in obhajal, so norce iz mene brili, dajavši mi razne zasramljive imena; pa ponižno jim odgovorim: Kadar pojdemo v ogenj, takrat me sodite, moji bratje! Pa ljubezniva mati, to nič ne de, saj je tudi Jezus zasramljivih besedi brez števila preslišati moral, timveč srečnega se štejem, da imam priložnost, saj nekoliko zavolj njega terpeti.

Meni se zdi, da slišim mili glas, našega dobrega pokojnega očeta, ki so nam otrokom večkrat rekli: „Tisti, kateri Jezusa ljubi, bo vse težave lahko prenesel. Kteri v resnici želé nebeško slavo zadobiti, jim je vsaka britkost sladka in prijetna.“

„Radi bi morebiti vedeli, kje sem onih osemdeset frankov, katere sim vam pred nekterimi mesci poslal, dobil? Povedati

vam hočem in mislim, da mi ne bote zamerili. Gotovo se še spomnite žalostnega časa, ko sim se od vas, ljuba mati! od bratov in sester posloviti moral. Še mi je pred očmi, kako ste se vsi jokali, zdihovali, mi obraz božali in plajšč z solzami polivali, skoraj da mi od žalosti serce ni počilo. Vsaki izmed vas mi je hotel nekaj za spomin darovati. Dragotin mi posili sreberni kozarec, kterega mu je botra darovala; vi pa ste mi dali urico pokojnega očeta in rekli ste mi jo prodati, če mi bo sila. Ko je preteklo nekoliko časa, dobim žalosten glas, da sta Lojze in Hipolit zlo zbolela, in spomnivši se, koliko truda in skerbi imate z otroci, hitim urico in sreberni kozarec prodati, da vam nekoliko dnarja pošljem. Po urici, da odkrito-serčno rečem, me zmeraj še serce boli. Ker bila je blag spomin pokojnega očeta, ki mi je vedno še v blagem spominu.

Dá! ljuba mi je bila tako, da sim drugi dan celo uro nazaj tekkel, jo še enkrat viditi in k sercu pritisniti, nad kterim obnašanjem se je kupec zelo čudil.“ —

Tukaj prestane pismice pobožnega mladenča, smert mu ni pripustila, dogotoviti ga. Preberaje ga sem mnogo solz prelil, verlega Francoza pa sim zapovedal na strani pod bližnim hribcom zakopati, in srečnega se štejem — govori dalje omenjeni general — vsaditi mu lesén križec na žalostno gomilo.

Mladenč! tudi ti si ali boš morebiti zapustil dobre stariše, brate, sestre, prijatle in znance in se podal v ptuje kraje, kamor te božja previdnost kliče, oj! ohrani neomadežvano serce, koderkoli hodiš, kakor ti angeljski mladenč, ki je vedno, tudi med strašnim vrišom in gromom kervave vojske, nedolžno serce, živo vero, terdno upanje, gorečo ljubezen do Jezusa, pokoršino do svete cerkve in hvaležno serce do svoje matere zvestó ohranil

Sk . . . c.

XIII.

Človek.

Ko si doveršil, Duh, stvarjenje
 In zadnjič vse lepote cvet,
 Človeka zbudil si v življenje,
 In v last mu dal vesoljni svet,
 In uma luč mu vtisnil v glavo,
 Krepost in moč mu v roko dal;
 Kaj mislil je, ko je naravo,
 Ko Tvojih rok je dela bral?

Neznan občut ga više dviga,
 Vir svoje bitnosti spozna,
 In vé, da kar mu v žilah šviga,
 V višavi svoj iztok ima;
 Spozna namembe glas visoke,
 Spozna, kdo oča mu je bil,
 In zmišlja misli si globoke,
 K' jih je v studencu večnem pil.

In kot studenc, ki iz oblaka
 Napil se je dežja moči,
 Veselo čez skalovje skaka
 In v morje svojo moč vali,
 Da spet dobi, kar je oddalo,
 In kar dobi, da spet odda,
 In spleta tak verigo zalo
 Narave vedno znovega;

Tako se človek spenja više
 Pa kar pod luno ne dobi,
 S hrepenjem na višavi iše,
 V izviru večnem zadobi;
 In sreče skoraj nezaveden
 Jo vender dan na dan pije,

Ker blagodarov miglej sleden
Nebrojno tmo na njega spe.

Da srečnemu tako sijalo
Bilo bi solnce vekomej!
Pa ur je tacihi danih malo,
Nestalno ruši čas naprej;
Nesrečna ura že se bliža,
Trenutek tamen prihiti,
In k tlam v prah ga spet poniža,
Nebeški žar skor zaduši.

Prah bivši, kaj da je, spregleda,
Neznana bol mu serce žge,
Oko mu še na kviško gleda,
Nemoč, obup iz njega zre:
In kakor reka v sili ljuti
Razbiti skuša terdni jez;
Zajezo tako človek čuti,
Pa pot zaperta mu je čez.

In novo zabliseča nada
Nov vez storiti mu veli,
Aldove na oltar poklada
Preлива nežnih jagnet kri.
Serce zdihuje hrepeneče,
Iz neba prosi rajski mir,
Da let nesreče polnih steče
Se več ko sto desetkrat štir.

Pa čas odločen se je stekel,
Zasvetil blagodarni žar,
Otožnosti oblak se zlekel
Milost obsjala revno stvar:
Sam sin Očetov jo je zbudil,
Ki dvignil s praha svet proklet,
Da jez poprešnji se je zgrudil
In človek bil je človek spet.

S. J.

XIII.**Na sveti večer.**

Lepši in milši nicoj se bliščite
 Zvezdice drage, ko druge noči!
 Méglice z lučjo sreberno oblite
 Tiho igrajo in rádotno si.

Božec med zvezdami gor se sprehaja
 Stavi nožice v meglice svetlé
 Nježna ročica pa blagoslov daja
 Revežem, ki mu na zemlji bedé.

Na-me oglej se še, miljeno dete!
 Solzne oči se ozirajo v Te,
 Roke deržim Ti nasproti razpete,
 Pridi, oj pridi v ljubeče sercé!

L — pl.

XIV.**Z v o n.**

Zvoné, zvoné zvonovi,
 Bog vé, kom' klenkajo?
 Pojó, pojó tak milo —
 Da meni solze zmikajo.

Nesó merliča k grobu,
 Lopata zazvenči, —
 Sem mlad in zdrav, pa vendar
 Me v serce to boli.

Si mislim: glej, tud tebe
 Še nekđaj ponesó,

Boš tiho v zemljo zderknil,
Sluhá po teb' ne bó.

Bodó zvonili zvoni,
Bodo obmolknili,
Kdo ve, al bo prijatelj
Ti vergel pest pérsti?

Tak mislim, in zvonovi
Milo potihnejo,
Jaz stopim k tujem' grobu —
In stočim solzico. —

M.

XV.

Pozdrav.

Ko se rumenijo
Hribi in zlatijo,
Dan se že nagnuje,
Sonce poslovuje:
To je zlat trenutek,
Rajski je občutek! —
V domišljah tačas drevenim.

Tje po hribih zmiram
Takrat se oziram,
Bolj mi serce bije,
Unkraj up moj sije:
Tam so dragi moji
V domačii svoji,
Tje sercé mi vedno le želi.

Kadar veterc čujem,
 Skerbno naročujem:
 Ljubljene pozdravi
 Tamo v daljnem kraji,
 Tim povej od mene:
 Ure da nobene
 Ni, da v duhu ne bi bil pri njih!

Zvezdice poprašam:
 Al se mar zanašam
 Da je poročilo
 Moje se zgodilo! —
 Zdaj mi prikimljajo,
 Pozdravljenje dajo
 Od domačih mi povernjeno.

XVI.

Samoten.

Poglej drevó prijatel,
 Ki jesen ga drobi,
 Kak vejca gre za vejco,
 In nag že strom stoji.

Poglej drevó osuto,
 In prašaj še, zakaj
 Da solza me políva,
 Žalujem vekomaj?

Ah vejca gre za vejco —
 Prijatli mi gredó,
 Skor bom samotěž hodil,
 Noben'ga skor ne bo.

In tak drevó ostanem,
 Ki jesen ga drobi,
 Sem žalosten, ker vedi —
 Brez veje se strom suši!

XVII.**T o l a ž b a.**

Dan jasni se, v tihem mraku mine,
 Za mrakom tamna noč se zgerne,
 Hlad polasti se zemlje černe
 Da se solzijo vse rastline.

Ko zjutrej solnce jih obiše,
 Ko klaverne zazrè glavice,
 Objokano cvetlice vsako lice,
 Poljubi jih, solze obriše.

Ko žalost persi mi pokriva,
 Veselja sled iz njih mi zgine,
 In hujšajo se bolečine
 In tok solzá oko zaliva.

Še nadi vendar serce bije:
 Naj danes sreče gnev razsaja,
 Naj dans oblak nebo obdaja,
 Pa jutri solnce lepše sije.

S. J.

XVIII.**Valčkova svaritev.**

Oj valček sreberni, kam se ti mudi?
 Alj v večnost zatekaš, alj mir ti greni?
 Oj valček, oj stojaj, odgovor mi daj:
 Ti ideš, — povej mi, alj prideš nazaj?

„Oj derzni prašvavec, kaj prašal si me?
 Ne dal b' odgovora, ker dalej me trè:

Ali ker tak enake so poti obém,
Nekoliko počijem in to ti povem:

Življenje je valček in dnevi tekó,
Kot kaplice moje, — tekó, — odtekó; —
Se ve se zgubijo, ne bo jih nikdar,
Alj dan će zgubi se, obupat' nikar!

Zmrači se in zora saj vstane ti spet,
Še moreš življenje in dušo otét',
Alj ah! ne odlagaj, glej ura beži,
Zbeži in izdehneš in češ — in te ni!

Če ure zamudiš, Bog drugo bo dal,
Alj uči se šteti, bo dajat' nehál. —
Pa preveč mudim se, ah pozno je že,
Oj zadnokrat kviško! — ga morje požrè.

V.

XIX.

Zimski večer.

Pojd', Minka, zapri duri,
S panači peč zakuri.

Kak preč se je podajal,
K slovesu roko dajal.

Luč v lešerbi napravi,
Stol k peči mi postavi.

Jokati ti si jela,
Mat' stara omedlela.

Pa sedi semkaj k meni,
Kolovrat svoj zaženi.

In šel je v kraje ptuje,
Kjer vojska smert gostuje.

Govor' od brata svoj'ga,
Eden'ga sina moj'ga.

Preteklo mnogo časa,
Od njega ni blo glasa.

Čez pet let list poslani,
Nam njega smert oznani.

Od tiste dobe mati
Nehala je jokati.

Govor' od njih, da vlašim
Okó, sercé vtolažim.

S. J.

 XX.

N o č.

Solnce rumeno
Goro zeleno
Zadnjič poljubilo je,
V krilo tamine
Hribi, doline
Tiho zavili so se.

V jezeru čeda
Zvezdic se gleda,
V daljni globini migljá;
Vetrič pihlaje
Jezero maje,
Rahlo ob brégu šeptá.

Tam na iztoku
Pa na oboku
Mesec prikaže glavó;
Bolj se užiga,
Vedno bolj miga
Zvezdic prijazno zlató.

Nočna tamina,
Slika spomina
Srečnih in žalostnih dni,
Zvezdam blišečim
Ali berlečim
Dnevi enaki ste vi!

Jezero krasno
Tamno al jasno
Si mi podoba sercá:
V tebi odmeva
Vsakega dneva
Se mi svitloba al tma.

S. J.

XXI.

God svetih treh kraljev.

Ni ga menda naroda na svetu, kateri bi božične in sploh vse praznike s toliko pobožnostjo in svetostjo praznoval in jih s tako raznimi navadami in obredi slavil, kakor ravno slovanski. In če ravno Slaveni enako košati lipi, ki svoje veje na široko razprostira, blizo po celem svetu razdruženi in razškrupljeni živijo, navade in obrede o praznikih vendar le pri vsih enake nahajamo. Še v tistih krajih, kjer je sperva in od nekdanj Slovan mirno in zadovoljno si sladke pesmice prepevaje zemljico obdeloval, kateri so pa v teku časa v ptuje roke prišli, se ostanki tacih navad in obredov opazijo, kateri svedočijo, da je onde enkrat pobožni Slovan gospodaril.

Preidi, če hočeš, celo našo staro domovino od baltiškega do jadranskega morja, od Urala do Balkana, pojdi k starodavnim Tatram, k zibelki pradedov naših, potuj v ravno Polsko, podaj se v rodovitno Serbsko, povsod bodeš najdel tisto pobožnost, tiste obrede, ktere si, kakor dečak pri ljubljenih svojih stariših, s lastnimi očmi vidil in čul.

Iz tega se lahko spozna, da mi Slaveni, če ravno že več stoletij razdruženi in po celem širokim svetu razškrupljeni, smo vendar le ene in tiste majke sinovi, listi ene in tiste gore.

Res je, da se med timi navadami in obredi veliko vraž najde, pa to so le ostanki paganskih časov, kateri pobožnosti in svetosti naših očetov nič ne kratijo.

Teh navad popisati bi bilo nepotrebno, ker jih že tako vsaki manj ali več iz lastne skušnje ve, le neko občno vražo naših prededov, ki se, kar jaz vem, še sadaj v nekterih krajih znajde hočem opomniti.

Se namreč pripovedujejo, da se v noči sv. treh kraljev vsako leto nebo odpira, in da pri ti priložnosti Bog vsakemu tisto da, za kar ga kdo prosi, samo da več ne prosi, kakor eno samo reč. Nekteri stojé zato celo noč na polju, da bi zagledali, kedaj da se bo nebo odperlo, pa vsaki tega ne more viditi. Tako se je enkrat dogodilo, da je nekdo iz sobe nebo odperlo zagledal. Ker ni imel časa, da bi bil na

polje šel se bojè, da bi se o tem času ne zaperlo, pomoli glavo skozi okno mesto da bi bil rekel: Daj mi Bog čeber blaga; pa v strahu in hitrosti izusti: Daj mi Bog čeber glave.

V tim hipu mu postane glava tako velika, kakor čeber, da ž njo ni mogel nazaj v sobo, dokler mu ljudje na pomoč niso prihiteli. I. M.

XXII.

Kako so stari Slovani merliče pokopovali?

Kadar je kdo umerl, so žene najeli, da so po merliču jokale in mu hvalo pele.

Ta navada se najde še dan današnji pri Hrovatih, Vlahih in Morlakih v Dalmaciji. Pa tudi pri primorskih Slovencih okoli Reke in Tersta.

Kakor učeni Čeh Dobrovsky dokazuje, so Slavjani v predkeršanskih časih svoje merliče sožigali na prostoru, ko so ga „kostér“ imenovali. Rusi še dan današnji germado „kostér“ imenujejo. Pepel sožganih kosti so skerbno pobrali, in ga na kraji, ki je bil zato odločen, v velikih verčih ali kruglah shranili. Mislili so, da tudi po smerti človek nekoliko pozemljskih potreb čuti. Toraj so k verčem s pepelom merličevih kosti majhne verčke z jedmi in pijačo postavljali. Pred 200 leti so neki še tudi Slovenci meso in kruh na grobe svojih žlahtnikov ali rodbenikov nosili. Menili so, da se mertvi teh jedi poslužijo, kadar ponoči iz grobov vstanejo. Da mertvi ob enajstih ponoči vstajajo in do polnoči okoli hodijo, pa veliko prasnovercev še dan današnji veruje.

Mertvem v čast so imeli stari Slavjani nekoliko dni po smerti veliko pojedino. Ta spomin žalosti so na kmetih ne le Slovani, ampak tudi Slovenci noter do zadnih časov ohranili.

Kakor nekdanj, tudi zdaj bližna žlahta to pojedino ponavladno sedmi dan po njegovi smerti daje. Zato se imenuje taka pojedina sedmina. V nekterih krajih jo imajo osmi dan po smerti. Ondi jo imenujejo osmina ali osmica. V drugih krajih jo imajo pa precej po pogrebu; vendar jo imenujejo po stari navadi sedmino, v nekterih krajih pa tudi pogrešino. Pred pojedino molijo na glas za mertvega. Potem se ga spomnijo tudi med jedjo. Hvalijo njegove dobre lastnosti. Pijejo mu na dušno srečo. Kadar začno suhe jedi na mizo prinašati, kakor slanino, šarkelne, bób in orehe, je znamenje, da gre sedmina k koncu. Končajo jo po starej slovenskej navadi z molitvijo in se razidejo.

N. D.

XXIII.

Nekteri narodi na Avstralskih otokih.

Na terdi suhi zemlji v Avstralii, ki se Nova Holandija imenuje in na Avstralskih ali Oceanskih otokih živi mnogo manjih in večih narodov, ki se v oziru omike jako razločijo. Njih nekteri so popolnoma divji in sirovi, drugi pa so zelo omikani, se ve da ne po evropsko. Nekaj imenitniših in bolj znanih hočemo malo popisati.

Papua so naj stariši prebivavci Nove Holandije in živé tudi po nekterih ti deželi sosednjih otokih. Oni so sajaste kože, velicega života, imajo pa tanke ude, terde lasé in široke usta. Život si pišejo (kakor se še tudi pri nas nekteri semtertje najdejo, ki imajo ali svoje ime ali kak križec ali kaj družega na roki s šivanjkami v kožo vbodeno in kar se imenuje tetovirati), toda ti divjaki se po celem životu tako opišejo ali tetovirajo. Lasé si kolikor koli je mogoče z živinškimi zobmi, s perjem in s pasjimi repi kinčijo in skoz hrustanec pod nosom si vtikajo lesene klincike ali lepe kosti. Obleke nimajo druge, kot okoli ledij kakšno kožo zveri ken-

guru*) opasano; vterjeni so tako zelo, da jim nikakoršno vreme ne dé. Stanujejo v berlogih in v kočah, ki so iz vej spletene in tako majhne, da ne morejo v njih sklonjeni stati in tudi ne stegnjeni ležati; mnogo jih tudi pod milim nebom živi in spi. Njih živež so polži, ostrige, morski somi, červi, gosence, mravlje, kenguru in korenine; vse sirovo povzijejo, k večemu kaj malega opečejo. V notranjih deželah jih je menda še tudi nekaj, ki ljudi koljejo in jedo. Da so taki divjaki tudi neusmiljeni, osvetoželjni in da se radi bojujejo, je gotovo. Rojenim dekličem na mazincu leve roke končna členka odrežejo in slehernemu otroku po spolnjenem osmem letu hrustanec v nosu prebodejo; dečkom še poverh enega prednjih zob zgornje čeljusti izrujejo. Sirovost je poglobitna lastnost teh divjakov. Če mati umerje, oče brez usmiljenja tudi njenega dojenčika umori in ž njo zakoplje, misleč, da otrok tako brez matere živeti ne more. Da bi želeli, se kaj učiti, ali novega zvedeti, pri njih ne najdeš.

Prebivavci nove Zelandije so Malaji, ki so tanke rasti vender pa čversti; imajo skorej evropejsk obraz, černe, žive oči, černe terde lasé in bele zobé. Možaki se zelo resno derže, ženske pa so rade vesele in imajo kaj mehak, mil glas. Oboji, možaki in ženske, lasé verh glave vkupej spenjajo ter glavnike ali pa peresa vanje vtikajo; lase si potem mažejo z ribjo mastjo in z neko štupo potrošajo. Oblacilo je obojega spola enako, namreč s pasjimi kožami ošita plahta, katero okoli života zavijajo. Njih hiše so iz palic, ki so s travo prepletene in so k večemu kakih 20 čevljev široke in kacih 6 čevljev visoke; vselej jih cela vas vkup stoji in navadno na kaki stermi pečini, kamor se le težko prileze. Jedó skorej vse brez razločka, zlasti pa ribe. Naj večá sladčica jim je ribja mast, tako da Evropejcom večkrat bic ali nitnik iz svetilnic snedó. Čolne imajo iz cedrovega lesa po kakih 25 čevljev dolge, posebno umetno napravljene in lepo izrezljane, ki po šest ljudi nosijo. Tudi njih omarice, pipe in pišcalke so večidel prav lično narejene. Proti svojim sorodnikom se Novozelandci prav prijazno obnašajo, proti drugim so pa kaj nezaupni in zvijaški. Vojsko vneti je pri njih kaj lahko, in v vojski nikomur ne

*) Žival, ki je zajcu podobna, toda veliko večí.

prizanesó; če sovražnik v kako vas pride, vse, celó ženske in otroke, pomori in pojé. Ravno taka se tudi mornarjem godi, kateri jim v roke pridejo. Kadar gredó v vojsko, si obraz z višnjevimi progami opišejo in vso kožo razpraskajo, kar jih grozno strašne dela.

Vender pa ti divjaki tudi vejo, kaj je prav in kaj ni prav. Mornar Kuk je enkrat nekemu Novozelancu zavolj tatvine 12 palic naštetí dal; ko ga je spustil in je do svojih prišel, ga je poglavar v novič dobro pretepsti ukazal in ga je potem spodil. Kadar možje žene pretepajo in z njimi gerdo ravnajo, se one večkrat iz žalosti obesijo. Verujejo na boga, ali „neumerjóčo senco“ kterega Alna imenujejo, in tudi na hudega boga Vno imenovanega, ki v peclu kraljuje. Njegovo opravilo v tem obstoji, da mertvim, ki v tami prebivajo, škoduje, njih trupla v prah preminja in jih v svoji sužnosti derži. Ne privoší jim druge svobode, razun da se smejo svojim prijatlom po noći s sičanjem razodevati. Zato tudi Novozelanci vedno na nar manji šum po noći pazijo. —

Kar so Evropejci do tih divjakov prišli, so se oni že veliko spremenili in veliko jih se je dalo k kristjanski veri spreobrniti, zlasti k katoliški, ker katoliškim misjonarjem naj več zaupajo. —

Novokaledonci t. j. prebivavci otoka nove Kaledonije, so sajaste kože, kakor Papua, močni in urni, posebno plezati zamorejo kot mački. Njih kočé so okrogle, kakor klobukova štula. Zemljo še precej dobro obdelujejo s kakim ojstrim kolom ali pa koj z rokami; tode nikoli je toliko ne obdelajo, da bi si zamogli na njej dovolj živeža pridelati. Tudi kokovih palm imajo obilno, pa jih v vojskah veliko pokončajo. Krušnega drevesa si pa ne znajo v prid obračati. Kadar kaj prida pridelajo, po deset ur daleč sosede skličejo in se gosté, dokler je kaj jesti. Jedó pa razun poljskih pridelkov skorjo in korenine dreves, ribe, ostrige, tudi merčese, červe, martinice, pajke, katerih zlasti neko černo veliko pleme na žerjavici cvrejo in za največo sladčico jedó. Tudi ljudi pečejo in jedó; vender pa jih zato nikoli nalašč ne ubijajo, temuč le ubite sovražnike ali tudi vjete mesarijo in pekó. Desiravno so grozno neusmiljeni in zviti, so vender tudi zeló gostljivi in postrežljivi, pa

ravno zato so tudi tako leni, ker vedno le v druge ljudi upajo. Po očetovi smerti postane pervorojeni poglavar. Vsaka tudi nar manj vas ima svojega kralja, ki ima se ve da le malo oblasti. — Ženske so pri njih reve; one morajo tovore prenašati, za živež skerbeti in če se kake reči dotaknejo, katero je mož posvetil, morajo umreti. Če žena zboli, jo mož iz hiše spodi! — Oh strah in groza, kjer ni prave vere! —

Prebivavci prijateljskih otokov so rjavkasti in kar velikost in truplo zadene, Evropejcom kar zeló podobni. Oči in zobé imajo posebno lepe. Oni so tako dobrega serca, da tudi v pomanjkanji živež s prijatelji delé, in nihče prešiča ne zakolje, da bi jih na koline ne povabil. Kadar si kdo kacega prijatelja izvoli, si imeni in oblačila zmenita in tako je nju zveza sklenjena. Kokovi orehi in njih mlečni sok, kruh iz sadu krušnega drevesa, prešičf, kuretina, črepahe (želve) so njih vsakdanja jed; pri prazničnih priložnostih tudi pasje meso jedó. Tudi vpijanljivo pijačo si delajo, katero kavo imenujejo. Revniši ljudje razun tega še topirje in podgane vživajo, celo cloveško meso se jim ne ustavlja, zlasti tacih ljudi, ktere so popred bogovam darovali. Oblačijo se še dosti spodobno. Stanujejo pod strehami, ki na stebrih stojé, in so iz listja narejene; ta stanovanja so kakih 30 čevljev dolge, kakih 20 široke in 12 visoke; le kraj, kjer spé je s stenami zapert, ki se pa prestaviti dajo. V tem gorkem kraji jim terdniših hiš treba ni. Prostor pred hišo je z dišečimi zeljši, z germovjem in drevjem zasajen.

Nenavadna je njih snažnost in poštenost, ki se pri Avstralijancih večidel pogreša. Tudi njih izdelki so zelo lični in njih godba je prijetna, možaki in ženske vkup pojó. Pri pozdravljanji imajo navado, da se z nosmi dotikajo, kakor tudi Novozelandci. Kadar kacega kralja pokopujejo, gre nar naprej nekoliko sto mož s kolmi in sulicami, ki na vso moč trobijo in se mesarijo, da kri od njih teče. Za njimi jih gre druga družal, ki se v roke in stegna režejo ter si s kamni zobe izbijajo. Potem pride kakih 100 deklet, ki pesek v jerbasih nosijo, za njimi možaki, sleherni z dvema jerbasoma peska in za temi spet dekleta z oblačili. Čim bliže so pokopališča, tim bolj se mesarijo in bližnji sorodniki se s sulicami v stegna

zbadajo in jih potem odlomujejo. Kadar je merlič v grobu, ves pesek in vse oblačila gomilo tim večjo napraviti, nanj zmecjejo, in verh nje potem velikansk kamniten spominek postavijo.

Otahičani, ki na Otahiti, naj večem družnih otokov živé, so veliki in zeló lepi ljudje in v marsikterem oziru prav ljubeznjivi. So olívkastorumene in imenitniši med njimi še bolj belkaste kože, tako da se jim celó rudečica zaznati more. Veliki so po šest čevljev in čez, imajo lep obraz, žive oči, prelepe bele zobé, in roke in perste tako krasno izraščene, da jim skoraj ni para. Lasé imajo černe in goste, moški nosijo dolge, ženske kratke; moški tudi predrage peresa tiča tropika za lišp vanje vtikajo. Oblačijo se v lahke oblačila, ki do malega celi život pokrivajo; obrajtajo zlasti svitle barve, nar bolj pa rudečo in rumeno. Kinčijo se tudi s cveticami. Snažnost jim je zelo ljuba in se po trikrat na dan kopljejo, kar se nam pa zavolj velike vročine, ki je v tistih krajih, ne sme čudno zdeti. Stanujejo pod drevjem, in imajo strehe le iz palmovega listja spletene, po tleh pa s senom nastlano. Poglavitni pridelk in skoraj ves živež jim daje krušno drevó, ki je tako rodovitno, da štiri enega človeka celo leto prav obilno preživé. Če se poseka, štor v novič požene in v štirih letih spet sad rodi.

Otahičani so veseli, dobrovoljni, darljivi, postrežljivi in spravljeni; vender pa tudi radi kradejo, v vojski so divji in neusmiljeni; kadar premagajo, vse od kraja pomoré in kočé in polja pokončujejo; kader se jim pa v boji kolikej slabše godi, jo pobegnejo kot veter, ker se jim rane sramotne zdé. Pošteuosti med njimi ni kaj prida najti in nihče naj ne misli, da so bili tolikrat prehvaljeni Otahičani nedolžnost sama, predin so Evropejci do njih prišli in kerščansko vero med njimi razširili. Starši so otroke precej po rojstvu morili, če jim niso bili všč; bogateji so razujzdano in požrešno živeli; od sužnjev so si dali jedi v usta nositi in še o polnoči, če so se prebudili, so se jeli gostovati s krušnjekom, pasjo pečenko in vpijanljivo pijaco kavo, potem pa so se spet ulegli in so sladko zaspali. Čaplje, golobe, lastovke, pse, podgane, martince,

morske pse in druge zveri so po božje častili. Naj bolj so se bali boga vojske Oro-ta, ki je bil neukretno tnalo kakih 6 čevljev visoko, in kateremu so tudi ljudi darovali. Darovali so mu pa le moške, ne pa žensk, ktere zaničujejo. Tudi Otahičani se pri pozdravljanji s nosmi dotikajo.

Kar so se venderle večidel vsi h kerščanski veri spreobrnili, so veliko svojih starih šeg in nerodnost opustili in so zdaj prav pridni kristjani, ki radi v cerkev in v šolo hodijo. Tudi se že skoraj vsi po evropejsko oblačijo in si terdne lesene ali zidane hiše stavijo.

Sandvihščani so menda naj omikaniši vsih avstralskih narodov. Oni so Malajci, močni, veliki, rujavi ljudje in imajo černe lase; ženske se po obrazih od moških le malo ločijo. Razun srajce možaki nosijo plajše, ki so iz rudečih, rumenih in višnjevih tičjih peres prav umetno narejeni in se svetijo kot baršun. Poglavarji se pokrivajo s čelado, ki je z lepimi peresi prepletena in ima po sredi greben.

Živé Sandvihščani skoraj tako kakor Otahičani. Oni so veseli in odkritoserčni, ptuje radi sprejemajo in kar pridnost in umetnost zadene, vse druge Avstralijance prekosé. Sekire in nože znajo kar lepo delati in dobro brusiti in njih plahte zaslužijo občudovane biti, ravno take so, kakor žida; tudi šivati znajo. Sol si delajo iz morske vode. Svoje sadišča namakati, vodo po grabnih napeljujejo in celo nekaj kamnitnih vodovodov so že napravili. Kadar evropejski kupci k njim pridejo, dobro znajo koristno robo odbrati in se za prazne svitle igracarije ne menijo. Plavati znajo, da malo kje tako; majhni otroci si upajo v valovje in matere z dojenčiki vred v morje skacejo in po njem okoli plavajo. Njih čolni so naj bolji v Avstralii in imajo tudi jadra. Tudi oni so bili molikovavci in so ljudi darovali. Zdaj pa je molikovavstvo čisto odpravljeno in povsod keršanska vera razširjena; katolicánov je kacih 18000.

XXIV.

Mravlja.

Pomladansko solnce pripeka in pregreva mravljišče na kraji smerekovega gojzda, iz kterega je sneg večidel že zbežal pred solnčnimi žarki: in vender je mravljišče še mertvo, kot da bi bila kuga pomorila njegove prebivavce. Le ene mravlje ni viditi, vse še spé v gorkem stanu, kjer se skerčene ena druge tišé. Kot silna vojska kralja Matjaža v votlem hribu, čakajo tudi one povelja od zgorej.

Pa solnce pripeka bolj in bolj in eden zaspancov se prebudi. Vzdigne glavo iz černe trume in z zaspanim očesom krog sebe pogleduje — vse še spi. Ali se je zmotil? ali še ni čas se vzdigniti iz ležišča? Pa saj vender čuti, kako gorkota od zgorej puhti. Stegne torej nožice, si pomane oči in še na pol zaspan se napravi iti gledat, ali je že čas zapustiti gorko posteljo, v kateri je že štir mescé tičal. Gre po veliki cesti, pa ne more dalje; terdne barikade ali zapaha, ktere je sam jeseni napravljati pomagal, mu zdaj jezijo pot. En čas hodi okoli male terdnjave in išče kake majhne špranje, da bi se skoz njo splazil, pa ni je dobiti. Jezen zgrabi en brun in si prizadeva ga izdreti, vleče in vleče — pa nič ne opravi; popade družega, tretjega, pa vse njegovo prizadevanje je zastonj. Vse je umno in terdno sozidano, kot da bi moralo do sodnjega dneva terpeti.

Nejevoljen gre tedaj nazaj in zgrabi s čelustmi pervega zaspaneta, na kterega po sreči naleti, za vrat in ga strese. Zaspanec se prebudi in debelo gleda, kot da bi hotel reči: „Da bi te zlodej! kaj mi hočeš?“

Ta ga pa začne s tipavnicami tipati in božati — in zaspané je predramljen in v trenutku vé, kaj mu je početi. Oba gresta družih budit. Kmaló jih je deset na nogah in vsi gredó nad barikade, ktere se združeni moči deset korenjakov več ustavljati ne morejo. Pridejo vún, solnce jih skonca bliši, pa se ga kmalo privadijo in želodec, kteri je čez in čez z debelimi pajčevinami preprežen, se tudi močno oglašá. Ga utolažit poiščejo kake sladkarije in zraven se veselja na glavo po-

stavlajo, se cukajo in druge burke uganjajo. Potem gredó domu in tu je kmalo vse na nogah; kot hudournik vrejo vun pri vsih vratih in na mravljišču se vse giblje in mergoli, kot voda, ki v kotlu vre in kipi.

Ko so se vsi prepričali, da se je pomlad že vernila in ko so se na solncu popolnoma ogreli, jih gre nekoliko na dno stanišča. Tu leži v dobro zavarovanem kraju kupčik drobnih belih zernic, drobneji od prosa. To so jajčika, ktere so babice pretečeno jesen izlegle. Matere so kmalo pomerle, delavci so pa jajčika na varen kraj spravili in zdaj o gorkem vremenu hité z njimi na mravljišče, da jih toplo solnce ogreva in jih obudi k življenji.

Ker smo zgorej nekaj od delavcov omenili, moramo prebivavce mravljišča bolj natanjko pregledati.

Poleti najdemo v vsakem mravljišču troje živalic. Perve so moške mravlje, ki se od navadnih mравelj le po perutnicah ločijo, potem najdemo babice, ki so večé, kot moški in tudi krilate. Zadnjič so navadne mravlje, ki nikoli nimajo perutnic. Teh je naj več, té tudi navadno le mravlje imenujemo, ker moški in babice sploh ne hodijo iz mravljišča, ampak so le doma in navadne mravlje jim strežejo, jim donašajo jed, zidajo tudi pohištva i. t. d. z eno besedo, one skerbé za vso naselbino. To so delavci, kateri nimajo nobenega spola.

Navadno mesca velicega serpana zletijo moški in babice iz mravljišča in se dvignejo v zrak, kjer se semtertje švigaje ženijo. Ko so nekoliko časa veselja pijani okoli ferkali, popadajo na tla. Moški, ki niso zdaj za nobeno drugo rabo, kmalo poginejo; babic pa že delavci čakajo, berž ko eno zagledajo, jo zgrabijo, ji polomijo perutnice in jo tirajo slovesno v stan. Eni delavci ostanejo za stražo vedno pri babicah, jih pridno pitajo in jim strežejo na vso moč, ker one so zdaj upanje cele naselbine, brez njih bi rod pomerl.

Ko začnó babice jajčika leči, so že delavci pripravljeni, ki jajčika v nalašč za to odmenjen kraj nosijo in lepo uredijo. Babica potem tudi kmalo umerje, le maloktera zime ali celó pomladi dočaka.

Po ženitvi delavci vse babice, kolikor jih uloviti morejo, tirajo domu. Se vé, da se tudi marsiktera zgubi; ta si potem

sama perutnice izterga, zleze pod kak kamen ali v kako luknjo in napravi ondi novo samostojno naselbino.

Pomladi je prva skerb delavcov jajčika na solnce nositi; če je solnce prevroče, hité ž njimi v mravljišče v prvo nadstropje, potem v drugo i. t. d.; proti večeru pa, ko solnce že medli, jih nosijo spet kviško in nazadnje, ko se je solnce že skrilo, jih nesó spet v dno na odmenjeno mesto, zapahnejo spet vse duri, postavijo k vsakim vratom stražo in trudna družina gre k pokoju.

Noč je minula, zlato solnce je že izšlo. Tudi v mravljišču se je jelo gibati, straža odpahne duri in pokuka vun, pa gosta megla pokriva zemljo, vreme je neprijazno in kmalo deževati začne. Straža zapahne spet duri, zadela vse špranje in gre v stan. S tipavnicami ošverka vsacega, ktereга sreča, ta se precej oberne in oba gresta naznanovat vreme. Tipavnice švigajo od kraja do kraja in kmalo vsa družina vé, da dežuje in da bo treba danes doma ostati.

Pa pridna mravlja nikoli rok križem ne derži. Čeravno dež zunajne dela overuje, je vender doma eno ali drugo reč popraviti treba.

Tu se je steber, ki je do zdaj strop podperal, poderl, treba ga je na novo postaviti. Pot, ki v drugem nadstropju do malih vrat pelje, se je pozimi tu in tam zasula, treba bi jo bilo otrebiti in v zgornjem nadstropju bi bilo tudi še ene nove potreba. Vse to mora biti še danes storjeno.

Pridno se lotijo dela, postopača med njimi ni viditi; v tem kotu eden s čelustnicami koplje in rahlja zemljo, drugi jo odnaša, tam spet tretji postavlja terden zid in včasih pride tudi polir pogledat, kako gre delo od rok. Če kaj ni dosti terdno, morajo podreti in iz novega začeti.

Pa po terdnem delu je tudi dobro počivati, to vsak dobro ve in nobeden mravlji ne bo zameril, če si od dela malo odahne in svojemu želodcu kaj boljšega privoši.

Vsako mravljišče ima nekaj ptujih majhnih živalic v svojem stanu. Imenujemo jih zeljšine uši, ker so res ušem podobne, in vsaki jih je že po bezgu ali po kaki verbi laziti vidil. Tim živalicam so mravlje posebno dobre, nosijo jih na solnce, jih gleštajo in jim strežejo, kakor le morejo, tudi hrane jim donašajo in raji same stradajo, da le njih živinica pomanj-

kanja ne terpi. Te uši so res domača živina celega mravljišča, od ktere sladek užitek dobiva. Te živalice imajo namreč na herbtu dvoje cevi, v katerih se nabira neka sladčica, po kateri mravlje posebno hrepené. Ko pride mravlja do uši, se jej začne prilizovati, jo boža in gladi s tipavnicami toliko časa, da spusti uš po vsaki cevi kapljico one sladčice, katero mravlja željno poserka. Tako gre mravlja od ene uši do druge, da ima dosti. Uši so pa tudi rade pri mravljah, saj se jim nič hudega ne zgodi, mravlje lepo zanje skerbé, kot kmet za svojo molzno živino, in res kar je kmetu krava ali ovca, to so mravlji te uši.

Naše mravljišče je imelo svoje dni na dveh lepih pristanah veliko te molzne živinice. Na dveh hrastéh namreč, ki sta blizo mravljišča stala, je prebivalo veliko teh uši in mravlje so jih pogostoma obiskovale, dve terdo uglajene stezi ste peljale do hrastov in poleti v lepem vremenu je romala nepretergana versta mravelj k hrastoma, — ali zdaj je to vse minulo.

Lansko pomlad, bil je prvi lep pomladanski dan, ko so pervikrat mravlje prišle na solnce in so hotle iti gledat, kaj njih živinica dela, — ali kdo popiše njih osupnost in njih strah, ker jojmine prejoj — hrastov ni bilo več. Posestnik gojzda ju je po zimi posekal in ž njima so šli nar boljši in nar slajši dohodki mravljišča rakom žvižgat.

Zdaj imajo pa le malo živinice več, kar je je doma v hlevu in še en češminjev germ jim je ostal — vse to le senca proti prejšnemu posestvu.

Topli pomladanski dnevi, ki se zdaj verstijo, so zbudili življenje v jajčikih, ki so do zdaj pri miru na mestu ležale, na katero so jih delavci spravili. Začnejo se gibati in iz vsacega jajčika zleze červec ali gosonica. Pridnim in skerbnim mravljam da to posebno veliko opraviti, ker družina se je hudo pomnožila in novorojenci imajo vedno lačne trebuhe in le gledajo, kje bo kaj vgrizniti. Ker si sami še ne morejo potrebnega vsakdanjega kruhka poiskati, jim ga donášajo mravlje pridno od jutra do hladnega večera. Doma je vedno sto in sto ust odprtih, ki željno pričakujejo svojih strežnic. Mravlja prinese hrano v čelustih in červec odpre svoje usta na široko in zija kot žejni srakopar v gnjezdu. Mravlja ga pita po

malem s prinešenim jedilom, katero kot blisk zgine v požrešnem žrelu. Ko bi to dolgo terpelo, bi moralo biti vsih mravelj konec. To je še/njih sreča, da terpi to pitanje le nekoliko dni, ker potem se leni trebušniki zapredejo v tenko kožico in iz gosenc postanejo bube, ravno kot se zapredejo svilodi v kokone.

Te bube ljudje navadno mravljine jajca imenujejo in jih nabirajo za tiče, katerim ta hrana posebno tekne. Bube se morajo pa popred v soparu zadušiti, scer bi nabiravcu čez nekoliko dni kašo upihale.

Mravljam je kaj zelo všeč, da so ti požeruhi upokojeni, ker zdaj se zamorejo oddahniti in tudi zase bolj poskerbeti, posebno pogosto hodijo zdaj k ušem vas, vse je spet veselo in zadovoljno.

Pa to prijetno življenje terpi le nekoliko dni, ker potem se začnejo bube spet premikati in iz tenke kožice prikobacajo mlade mravlje. Torej se zdaj mravlje spet bolj doma derže in pazijo na bube. Ko mislijo, da je prišel čas, pretergajo s čelustimi lahno tenko kožico na onem koncu, kjer ima mlada mravlja glavo. S pomočjo strežnic se izmotajo mlade mravlje iz tesnih celic, pa so še slabe in neukretne. Po vsem životu se jih derži oska srajčica iz tenke bele mrenice in stareje mravlje jim slačijo to srajčico počasi in skerbljivo, da bi mehkih udov ne ranile. Ko so te zadnje vezi odpravljene, jim dajo precej kaj dobrega jesti in potem, ko so se pokrepčale, jih vodijo po mravljišču in jim skazujejo vse kota in pota, ker zdaj bojo morale same zase in tudi za druge skerbeti. Iz jajčik namreč so se izvalile razun navadnjih mravelj tudi moške mravlje in babice, ktere nikoli iz mravljišča ne gredó, torej jim morajo delavci potrebnega jedila donášati.

Novinci so kmalo spoznali svoje dolžnosti in se privadili službe in vsa družina živi veselo in srečno v en dan.

Ali komu se sreča vedno smehlja? Velikokrat pride nesreča, ko se je nobeden nadjal ni. Eno jutro, ko so mravlje komaj ustale in so še na pol zaspane po mravljišču lazile, pri-lomasti ena, ki je že zgodaj ustala in že na ogledu bila, na mravljišče, veselje se jej bere na obrazu, hitro ošverka nekoliko sester in kmalo je vse na nogah. Več kot tretjina družine se poda urno proti kolovozu, kateri je skozi gojzdič peljal.

Mravlja, ki je prijetno novico prinesla, jim kaže pot. Zdaj pridejo na pot in hitro obsujejo poljsko miš, ktera je mertva na sredi pota ležala. To je bil obed, kakoršnega še ne, kar so bele srajčice nedolžnosti slekle!

Ali kjer je sreča, je tudi nesreča in nesreča je prišla za mravlje zdaj v podobi kolesa na samotnem vozičku, kterege je star mož s plevelom naloženega pred seboj peljal. Levo kolo gre ravno čez miš — in kjer je pred enim trenutkom še vse živo bilo, je zdaj ostudno mertvišče. Skoraj vse mravlje so poterte od kolesa, kterege je nemila osoda ravno zdaj memo pripeljala. Le malo jih je odneslo peté in te zdaj bežijo od nesrečnega kraja, v sredi peljejo tudi kakega ranjenca, kterege je kolo po sreči le za kako bedro zgrabilo in mu saj še celo glavo pustilo.

To je bila velika zguba za našo družino! Kdo bo zdaj babicam stregel in moške redil, ker peščica srečnih, kateri so splošni uimi ušli, je premajhna, da bi mogla vse dela opravljati? Del in opravil je na kupe, delavcov pa malo.

Preplašeni pribežijo v eni sapi ostali domu in naznanijo sestram strašno prigodbo. Velika žalost obide družice, s pobitim sercom obžalujejo svoje sestrice, ktere jim je nemila osoda tako zgodaj vzela. Pa mravlja tudi v žalosti poguma ne zgubi in si vé iz vsake stiske pomagati.

Ko drugo jutro zarja nebo prepne, so naše mravlje že vse na nogah, nekaj posebnega danes tuhtajo, ker tako nemirno sem ter tje tekajo in se pogosto s tipavnicami ližejo. Ena, ki je tudi nekoliko večja memo drugih, ima posebno veliko opraviti, vedno šviga od enega do drugega in jih pregleduje, kot general svoje vojake, preden jih pelje v ogenj.

Zdaj se vzdigne črna truma, straže odprejo vrata na široko in kot hudournik se vsuje četa po mravljišču. Le malo, kar jih je pri babicah za postrežbo in pri vratih za stražo neobhodno potrebno, je ostalo doma, druge so se vse vzdignile. Zunaj zleze ona velika mravlja na eno bilko in od ondot pregleda še enkrat svojo armado, potem jo pelje navzdol v gojzdič.

V tem gojzdiču ne daleč od našega mravljišča je stanovala druga manjša družina mravelj, ki so se od naših černih le po barvi ločile, bile so namreč rujave. Mirno je živel rod za rodom že

mnoge leta, bile so ravno tako pridne in delavne kot černe, ravno tako so skerbele za svoje potomstvo. Ker so se pa v bolj senčnem kraju gojzda pod košato jelko naselile, jih je solnce manj ogrevalo; torej so se njih mladiči tudi navadno ene dni pozneji zlegli, kot pri naših černih mravljah.

Solnce je že precej visoko stalo in pregrevalo tudi skrito mravljišče. Skerbne nosijo erjave mravlje svoje bube iz dna proti verhu in se že naprej veselé časa, kadar se bode mladina izlegla. Ali — kdo vé, kaj jutre pride!

Černe mravlje, ki so zjutraj hitro šle od doma, so prišle zdaj blizo omenjenega mravljišča. Ene gredó bližej in bližej, pridejo na mravljišče, ogledajo vse in potem se hitro vernejo k svoji armadi. Precej potem se zakadi vsa armada na mravljišče, obležejo vse vrata, pokoljejo vratarje in z združeno močjo planejo v stan. Rujave mravlje se precej ne zavedó in ne razumejo, kaj to pomeni; osupnjene gledajo, kaj se bo z njimi zgodilo. Roparji pa, ker tako smemo černe mravlje imenovati, padejo nad bube, vsak zgrabi eno in z njo pobegne. Ko domače mravlje vidijo, kaj se godi, da jim roparji njih mladino vzeti hočejo, se veržejo serdito nad sovražnike, al — sili se ustavljati ne morejo. Med tem, ko se z enimi rujejo, so že drugi bube odnesli in akoravno je skor več černih, kot rujavih trupel pokrivalo podzemeljsko bojišče — kaj pomaga to maščevanje oropanim, svojih mladicv vender le nimajo.

Černi roparji pa hité s svojim plenom domú, kjer jih tovarši že željno pričakujejo. Ko pridejo premagovavci, jih obsujejo straže in doma ostali delavci, jim uzamejo bube in jih spravijo v varen kraj. Kot da bi bila to domača zalega, jo gleštajo černe mravlje, in ko drugi dan začnejo iz bub lesti, jim pomagajo tudi belo srajčico sleči, ravno tako, kot bi bile njih rodu. Rujave mravlje dobijo precej jesti in se kmalo s črnimi sprijaznijo. Reve ne vedó, da so sužnje. Roparjem v čast pa moramo reči, da s svojimi sužnjimi usmiljeno ravnajo in da si prizadevajo, njih osodo jim kolikor moč zljajšati. Delati morajo, kot druge, pa tudi pri jedi niso ločene, le ko gredó vun, kako delo opravljat, gre ena černih kot birič ž njimi

in če se obotavljajo, jih k delu priganja, česar pa večidel ni treba.

Dan preide za dnevom, sužnji so zadovoljni, ker boljšega prostega življenja ne poznajo in pridno opravljajo dela svoji gospodi.

Enkrat prinese črna mravlja novico, da v gojzdu ne dalječ od hiše rejen keber pojema. En oddelk rujavih mravelj pod vodstvom treh černih biričev se napravi mastnega kebra v hišo pritirat. Ko pridejo na mesto, se biriči prestrašijo, ker kerdela rujavih mravelj je že kebra oblegla, hitro se mislijo umakniti — pa je že prepozno, že so jih rujave obsule, strastno objemajo svoje rejence, ki so jim bili vzeti, ko še luč belega dneva zagledali niso. Sužnji tudi kmalo spoznajo svoje rojake in združeni se veržejo zdaj na černe trinoge; eden jim komaj uide, ostala dva pa na drobne kosce raztergajo, ker tudi mirna mravlja divjá, kadar brani svoj rod ptujih napadov.

V stanišču rujavih mravelj je vse židane volje. Naglo napravijo veliko gostovanje, pri mastnih kebrovih kračah obhajajo rešitev svojih ljubih iz sužnosti. Veselje se bere na vsakem obrazu, zdaj jim ničesar ne manjka, le spomin na nesrečne sestrice, ki še pod ptujim jarmom stočejo, jim serce teži in jim greni slehern grizlejš. Enoglasno sklenejo drugi dan še druge sužnje rešiti, naj velja kar hoče.

Pri černih mravljah je pa vse drugače. Neka pobitost in klavernost se je vsih polastila, na sužnje še bolj pazijo in jih ne pustijo iz mravljišča. Med sabo se vedno posvetujejo, kaj bi bilo početi.

To je gotovo, da oba roda zdaj ne moreta več sosedno skupaj živeti, preveč sta se že spoznala; eden je drugemu napoti, sovraštva in bojev bi nikoli konec ne bilo. Juterni dan bo razsodil, kateri rod bo obveljal. V obeh taborišcih se pripravljajo na boj. Črni so tirali svoje rujave sužnje v nar globočejši stan in postavili straže, da jim nihce ne uide. Potem se vzdignejo vsi delavci; vse kar se le gibati more, gre v vojsko, strahopezljivca med njimi ni.

Na majhni trati v gojzdu se srečate kerdeli. Ko bi trenil se zakadite ena proti drugi in boj se prične. Navadno se jih sprime več od obeh strank; grizejo in koljejo se nekoliko časa in ko se potem klobčič zmotá, jih leži nekoliko od obeh strank mrtvih na tleh. Tudi po dve se sprijemate in se skušate, ktera bo zmagala. S čelustnicami skuša vsaka svojega sovražnika raniti in potem ko mu je rano usekala, spusti vanjo kapljico neke skeleče kisline, ktera ranjenega sovražnika umori. Ono kislino si napravlja mravlja v posebni žlezi, imenujemo jo mravljinno kislino. Ko je enega sovražnika zmagala, se verže nad družèga in tako naprej, toliko časa, da je ona zmagana ali pa da je sovražnik popolnoma vničen.

Čeravno je že sama ranjena, vendar ne odjenja, dokler je moč popolnoma ne zapusti in še potem, ko že predertih pers na tleh leži in se že več gibati ne more, zgrabi še sovražnika, ktereга doseči more; celo, ko je že mrtva, se ne odprejo čelustnice, ktere je v smertnem borenji v sovražnika zasadila. V svoji gorečnosti napade celo kacega prijatelja, pa kmalo spozna svojo zmoto, ga poboža s tipavnicami, kot da bi ga hotla za odpušcanje prositi, in potem se toliko bolj serdito verže nad dušmane svoje.

Tako so se borile naše mravlje. Kolikor bojevavcov, toliko junakov. Bojišče se je kadilo od strupene kisline. Tú neseta dva vojaka ranjenega pajdaša v varen kraj, da si opočije; tu hitijo drugi še neutrudeni na bojišče — novi boj, nove junaštva, pa zmaga se ni še na nobeno stran nagnila, akoravno je bojišče že pokrito padlih junakov. Le majhna tropa se še bori, pa utrudena po dolgem boji omaguje — kar priverši iz zatišja četa čverstih spočutih rujavih vojakov in spet se uname

„strašni boj, ne boj, mesarsko klanje.“

Kar jih je bilo črnega rodu, vsi so padli pod čelustmi neusmiljenih zmagovavcov. Ves junaški rod je poginil borivši se za domovje svoje.

Ošabni in veselja pijani zmagovavci deró zdaj na dom zmaganih sovražnikov, kjer so bili še zaperti rujavi sužnji. Ko bi trenil, ležé černe straže na tleh, oprosteni sužnji se zedi-

nijo s svojim oprostiteljem, razderó poslopje in potem se vernejo v prosti dom.

Večerna zarja rumeni gojzdne drevesa in obsiva razvaline mravljišča, v katerem je prebival hrabri rod v sreči in blagostanji. Pa kdo se bliža mravljišču? Črna mravlja, s kervavimi ranami pokrita, se plazi po stertih nogah do razdjanega doma. Rujavi razujzdani sovražniki so jo zgrešili in, akoravno že na pol mrtva, se vender še plazi do kraja, kjer je gospodoval njen rod. Zadnja njenega rodu premišlja pretekle čase, solza se ji utrine in moči domače tla, ktere so oskrunili ptujci. Ko bi znala peti, bi glasno zakročilá Jeremijado, tako si pa le misli: sic transit gloria mundi, ali po domače: „tudi nas je minulo!“

Fr. Erjavec.

XXV.

S v i l a.

Iz česa je lepi trak na tvojem klobuku? Iz česa je pisana, mehka ruta za tvojim vratom? Iz česa je oblačilo bogate gospé, ki se na solncu lepo spreminja? — Vse to je iz svile. Od kod pa je svila, kako se neki dela? Smejál bi se ti, ko bi ti kdo rekel, da je iz vode, zraka in zemlje! Mislil bi, da šali in da je to nemogoče — in vender je tako! Poslušaj, kako se ta reč godí. Človek se ve da ni v stanu iz vode, zraka in zemlje svile narejati; vender pa je to Bogu mogoče, in on k temu le dveh majhnih zernic potrebuje.

Pervo zernice je v sladkej jagodi, ki je podobna malincam, in je bela ali pa rudeca. Imenuje se murba in ravno tako tudi drevo, na katerem raste. Majhno zernice pride v zemljo, kali in rasti začne. Pridno serka svoj živež, ki je voda, zrak in zemlja, in iz njega dela v tla terdne korenine, na kiško pa iz zemlje deblo, veje, perje, popke, cvetje in iz cvetja jagode. Od kod pa se vender svila nareja? — K temu

je treba še drugega zernica, ki je še manje od prvega. Ljubi Bog že poskerbi, da na drevo pride. To zernice, ki je dosti manje kot pšeno, je jajcice. Obdano je s terdo lupinico in v sredi je mehko. Solnce je njegova mati, ono ga na murbinej vejici zvali; le malo dni in kadar ga s svojimi žarki pregreje, se mehki sok v jajčicu spremeni v gosencico, ki skercena v njem leži. Tako majckina je, da ima v majhnej lupinici dosti prostora. Toda kmalo se jej v njej začne tožiti; lakota se je loti, in želi si na hladno sapo kakor jetnik iz ječe. Kako pa bo iz terde lupine prišla? Ljubi Bog jej je dal dva terdna zoba, in s tema začne lupino grizti. Kmalo je toliko pregrize, da beli, svetli dan zagleda, in v pol dné toliko luknjico naredi, da se lahko iz temne ječe splazi. Zdaj se črna gosencica odsope, se potegne in se veseli gorkega solncica, prijetne sape in zelenega murbnega peresca. Po težkem delu pa tudi hudo lakoto čuti. Dve očesi na glavi jej kažete živež, in s šestnajsterimi nogami, katerih šest ima na sprednjem, deset pa na zadnjem životu, leze na mlado, mehko peresce, ki je ravno kar iz popka pogledalo — in to je njeno kosilce. Zdaj noč in dan ne preneha žreti, da se jej trebušček napné, da bi komej bilo, ko bi jej ga s terto prevezal. In v resnici jej je kmalo koža pretesna; zato prestane žreti, pri miru obsedi, obledi in je viditi, kakor da bi bila bolna in bi poginiti hotla. Pa kmalo začne spet čudno z glavo viti in glej! koža jej je verh glave počila. Kmalo se cela gosenca iz nje izmota, in svoje staro oblačilo, ki jej je bilo pretesno postalo, za sabo na veji pusti. Kaj pa, ali je morebiti zdaj naga? Kaj še! Nova koža jej je bila pod staro zrastle, predin je staro slekla. Novo oblačilo je lepše in tudi dosti širje, kot je bilo poprejšnje. Zdaj spet noč in dan neprenehoma žré, dokler jej koža na novo pretesna ne postane. In spet zaspi in se preobleče; in tako še dvakrat, torej štirikrat stori. Nova koža je vselej svitlejša in večja od poprejšnje. Iz majckine gosencice, ki je bila komaj viditi, ko je iz jajcica prilezla, je v šestih ali sedmih tednih zrastle gosenca velika in debela kot mazinec na roki, ter je iz socnatega murbnega listja, kterege je požerla, veliko svilnatoga soka v sebi naredila. Iz tega soka napravi tanko, svitlo nitko, jo

na vejico pripné in okoli sebe zavije. Zdaj začne plesati, da je kaj. Na vse kraje se v kobar verti, in tanke nitke prede ter napravi tako rekoč klobčič; vendar s tem razlockom, da se klobčič od znoter začne navijati, — gosenca pa ga od zunej proti sredi vije. Takó se sedem ali osem dni verti, in iz ene same nitke, ktera se nikoli ne preterga, naredi bel ali pa rumenkast podolgast meh, ki je kakega pol persta dolg. To prejo imenujemo mešicek, kokon ali galeto. Unanja preja kokona obstoji iz debelih, sosukanih nit; precej pod njimi pa se da odlociti tanka nitka, ki je kacih 900 čevljev dolga, in pravo, lepo svilo dá. V sredi kokona pusti gosenca prazen prostorček, v kterega se po končanem delu trudna vleže. Šest tednov je žerla, štirikrat se je preoblekla, osem dni plesala, nit spredla in zmotala — na zadnje jo zaspánc primé. Zatorej se spet in sicer zadnjikrat sleće; šestnajsterih nog jej tudi ni več treba, ker iz klopčica nikamur ne more — zatorej jih s hlačami vred odloži. V njenem kotičku je tamno; torej oči ne potrebuje in si jih izdere; tudi zoba, s kterima je marsikako peró požerla, sta jej odveč, in zato jih od sebe verže. Tako kožo in noge, oči in zoba k sebi na kup spravi, kakor tudi delavec, ki je celi teden pridno delal, o delapustu svoje topo orodje in umazano obleko odloži. Gosenca zaspí in je kakor mrtva; brez glave in nog, brez ust in oči leži nepremakljiva. Mehka koža se čez dalje bolj poterdi. Tamno je vse okoli nje, nobena sapica ne more do nje, v grobu leži in se ne premakne. —

Toda ravno zdaj, ko bi vsak mislil, da gosenca od dolgega žrenja trudna počiva, da spi ali je že celó mrtva, se pod terdo lupino puže — tako se namreč gosenca v tem stanu imenuje — čudne reči ž njo godé. V štirinajstih dnéh lep metulj iz kokona prileze, v kterega se je bila gosenca zapredla. Na glavi se mu bliskate dve veliki očesi, dve kockasti tipavnici od njega visite, v mehko kožuhovino ima život oblečen; štiri perutnice ima za letanje in šest nog za tekanje in sejo. Vse to kaže, da je namenjen, se v gorkem zraku v čistej božjej sapi razveseljevati! Kako pa je prišel iz meha — iz ječe, v kterej je bil zapert? Njegove noge so preslabe, da bi stoterikrat prepleteno nit ž njimi pretergal; zób kar

nima, in jeziček, ki ga ima, ni za drugo rabo, kakor zato, da med iz cvetlic serka. Gotovo bi bil moral v ječi, katero si je sam napravil, poginiti, ko bi mu Bog ne bil drugač pomagal. Iz svilnatega soka je gosenca meh napredla; ostala jej je pa še druga mokrota, katero je dozdej metulj v sebi ohranil. Kadar se je bil zgodil, je mokroto od sebe spustil in ona je pregrizla prejo in je jetniku vrata odperla, skozi katero je ročno izferéal.

Le malo svilnim metuljem, katere pri nas po hišah redimo, se to veselje pušča; ker luknja, skozi katero metulj iz tamne ječe zbeži, prejo razterga in jo pokvari, da ni za rabo. Metulji, ki izfercé, se kmalo sparijo, in babice poležejo po tri do pet sto jajcic na vejice murbnih dreves, ali kjer se po hišah redé, na platno ali popir, in iz teh jajcic se spet gosencice izvalé. Druge puže pa z vročino umoré; tankega konca poiščejo, in več nitok vkup v močno nit spredejo in v štrene zvijó, katere barvajo, ter drage svilnate oblačila, lepe rute in pisane trake iz njih delajo.

Tako se je napravila svila iz gosencinega svilnatega soka, ta sok iz murbnega perja, to pa iz zemlje, zraka in vode — torej je draga svila postala iz zemlje, zraka in vode s pomočjo dveh zernic murbnega semena in metuljevega jajčika.

Svilni metulj ni tako lep, kot so drugi metulji. Po životu je sivkastorjav z malo bolj tamnim pasom, le njegove perutnice so malo pisane. Nihče bi metulju ne verjel, da kot gosenca tako lepe drage niti prede. Dasiravno pa je tako maloviden, vendar ljudje nobenega plemena metuljev tako ne čislajo, kakor svilne metulje; njim zidajo hiše in sobe, njim drevesa sadé, celo življenje so nekdanj zavolj njih v nevarnost postavili, kar nam zgodovina starih časov pripoveduje.

Svila je bila nekdanj tako draga, da celo neki rimski cesar, ki je bil gotovo naj imenitniši mož v celem cesarstvu, cesarici ni bil v stanu svilnatega oblačila napraviti, kakor koli nadležno ga je zanj prosila. Vzrok tega pa je bil, ker so svilo samo v silno daljnji deželi Kini pridelovali, in je drugot ni bilo dobiti. Pri nas še zdaj svilne gosence in metulji pod milim nebom ne živé, temuč jih zamoremo le v gorkih hišah rediti; ravno tako tudi murb ni bilo pri nas, in so iz drugih

dežel k nam prinesene bile. Kitajci pa so imeli svilnih gosenc in murb na kupe, in ker je v njih deželi vedno gorko, jim ni bilo treba hiš zanje delati in so le po letu in po zimi koke z murb nabirali in svilo iz njih delali. Prodajali so jo, kakor je bilo že rečeno, silno drago, in da bi jim noben drugi narod dobička ne kratil, je neki cesar zapovedal, da se mora vsak, kdorkoli iz dežele gre, na tanko preiskati, ali ne nese morde svilnih metuljev, puž, gosenc ali jajc sabo, in da se ima vsak, pri katerem bi se kaj tacega najdljo, precej umoriti. Tako se dolgo ni nikomur posrečilo, svilnih červcev iz Kitajskega unesti. Poslednjič sta si dva duhovna, ki sta bila na Kitajsko sveto vero oznanovat prišla, in sta po deželi sem ter tje hodé dobro spazila, kako se mora s svilnimi červiči ravnati in svila pridelovati, serce storila, ter sta svoji palici zvotlila, in votline z jajcici svilne gosence napolnila. Ko sta šla iz dežele, so ju natanko vsa preiskali, na palici pa si ni nihče zmisлил, ker ste bile od zunej postene viditi. Tako so svilni červiči tudi v naše kraje prišli, in zdaj se že tudi pri nas obilno svile prideluje. Zato je pa tudi tako po ceni postala, da ima že skoraj vsak bodi si gospod ali kmet kaj svilnatega na sebi, in tako lahko z lastnimi očmi gleda, kako lepe reči je Bog iz vode, zraka in zemlje napravljati v stanu.

XXVI.

Ozir na nebó.

Nebesa oznanujejo slavo božjo, in delo njegovih rok oznanuje nebez (ps. 18, 2).

In zares, kdor v jasni noči zvezdnato nebo ogleduje in pomisli, da tiste svetle zvezde brez števila, ki se odzgor svetijo, so velike nebeške telesa, večje kot naša zemlja, eno od drugega v neizmernih daljavah itd., ali ne bo s kronanim pre-
rokom zavpil: Nebesa oznanujejo slavo božjo!

Da bi pa božje veličastvo še bolj občudovati zamogli, so modrijani vseh časov se tudi posebno že s tem pečali, da so pogostoma in marljivo zvezde ogledovali in pozvedvali, kar je človeku mogoče, večne pravila, po katerih se tiste svitile telesa na nebu premikajo, in kar je še koli družega v tej zadevi pozvediti. —

Zvezde so svitile okrogle telesa, ki so večidel same na sebi svitile in krasnejše od naše zemlje. Začetnik vseh stvari, sam Gospod Bog, je kakor vse drugo, kar je na svetu, tudi zvezde ustvaril in jih na nebeški oblok kot svetilnice navesil, tako da svobodno gori visé, kakor ptiči v zraku. Temu pa se ni čuditi, da one tako svobodno gori visé in da doli ne popadajo, ker jih je vsegamogočni Bog tam gori navesil, in on jih s svojo vsegamogočno roko derži, da se nikamor iz njim postavljenega reda ne premaknejo ali doli ne padejo.

Skorej vse zvezde, kar jih vidimo, in kar jih ne vidimo, in kar jih je na nebu, so več tisučkrat veči od naše zemlje; zdijo se nam pa tako majhne, ker so od nas strašno daleč. Pogledj človeka, ki je na visokem zvoniku, in zdel se ti bo majhen, kakor mali otrok. Naj bližej naši zemlji je luna, in je zato-rej tudi viditi večja, kakor vse druge zvezde, in vender je tavžent in tavžentkrat manjša, kakor je veči del zvezd. Dalej ko so zvezde od naše zemlje, manjše se nam zdé. Naj dalej od nas so med zvezdami, kar se jih poznati zamore, tiste, ktere se vkupej imenujejo mlečna ali rimska cesta. Rimska cesta ni nič družega namreč, kakor velika množica milijonov in milijonov zvezd, ktere so tako strašno daleč od naše zemlje, da jih ne moremo ločiti ene od druge; nič družega od njih ne vidimo, kakor njih belkasto svitlobo o-jasni noči, enako razlitemu mleku; od tod se ima tudi ime mlečna cesta.

Gospod Bog je pa zvezde tako razdelil, da je nektere ustvaril silno velike, jim dal lastno svitlobo, in vsaki svoje posebno mesto na nebu odločil, iz katerega se ne premaknejo, zato se tudi imenujejo nepremične zvezde ali solnca. Druge zvezde je Gospod Bog veliko manjše ustvaril, toda jim ni dal lastne svitlobe, ne stalnega mesta na nebu, temuč jim je vstanovil se premikati okoli nepomičnih zvezd, od katerih

tudi svitlobo dobivajo; in te zvezde imenujemo premične zvezde, premičnice ali planete. Spet drugim je dal Bog izvanredno podobo in nenavaden tek, in te imenujemo repate zvezde ali komete.

Kadar od solнца govorimo, navadno le na naše solnce mislimo; ali, kakor sem rekel, je na nebu kolikor nepremičnih zvezd, toliko solnc. Tada je toliko solnc na nebu, da jih še prešteti nismo v stanu; zakaj skorej vse zvezde, kar jih vidimo, so solнца. Vsako tako solnce pa ima sebi pridanih premičnih zvezd ali planetov neko število, samo da jih zavoljo velike dalje, in ker so veliko manjše, viditi ne moremo. Take solнца s njih planeti imenujejo učeni osolnčje, sostavo solnčno ali pa zvezek solnčni. Vsako solnce namreč derži vkupej svoje planete, da se ne morejo daleč premikati po nezmernem nebu, in da se tadaj od Boga vstanovljen red na nebu obderži. Je pa takih solnčnih sostavov na nebu, toliko, kolikor je solnc; in Gospod Bog je toliko solnčnih sostavov za to vstvaril, da nam je s tim pokazal svojo vsegamogočnost. In v resnici nam ti milijoni solnčnih sostavov oznanujejo slavo vsegamogočnega Boga, kadar gor k zvezdnatemu nebu svoje oči povzdignemo, in tamkej tolikanj zvezdic kakor tolikanj po nebu navešenih lučic ali vencov ogledujemo.

1. Solnce.

Naše solnce je ravno taka nepremična zvezda, kakor so druge zvezde na nebu, ki ima svojo lastno svitlobo, in je središče našega solnčnega sostava; zdi se nam vendar večje, kakor ktera si koli bodi druga zvezda, ker je veliko bližej naše zemlje, kakor so druge solнца. Ono visi svobodno na nebu, kakor ptica v zraku, se pa ne premika, temuč se samo okoli sebe, okoli svoje osi verti, kakor vreteno. Silno je večje od naše zemlje; manjše se nam le zavoljo tega zdi, ker je silno daleč od nas.

V našem solnčnem sostavu je veliko zvezd, ktere vse se verté okoli svojega središča — solнца, in od njega tudi, ker so tamne trupla, svitlobo dobivajo. Naj znamenitniši so: prvič naša zemlja, na kateri mi prebivamo, in pa luna, ktera se okoli zemlje, in ž njo vred še le okoli solнца verti;

potem pa je Venera, to je tista krasnosvetla zvezda, ktera se večernica kliče, kadar jo zvečer kmali po solnčnem zapadu na večernem nebu vidimo: danica pa kadar za rano zjutrej prijazno sveti, in je vedno blizo solnca. Spet drugi planet našega solnca je Mars, ki se nekako kervavo sveti, in pa Perun ali Jupiter, ki ima prav lepo belkasto svitlobo.

Razun teh ravno imenovanih planetov jih ima naše solnce še veliko več, kateri so pa dalej od nas, in so zatorej le učnim zvezdogledom bolj znani. Kakor ima naša zemlja luno, da se verti okoli nje, ravno tako imajo drugi planeti našega solnčnega sostava manjše planete, ki se okoli njih sučejo, in ž njimi vred okoli solnca verté. Vse te nebeške trupla solnce razsvetluje, ker same nimajo nobene svitlobe; kakor zemlja naša namreč, tako so vsi drugi planeti brez svoje lastne svitlobe. Ali solnce jih tudi s svojo močjo vse vkupej in v redu derži.

Ker se luna, kakor je rečeno, okoli naše zemlje verti, se nekterikrat prigodi, da pride ravno na sredo med solnce in med našo zemljo, in da nam tako solnce ali popolnoma, ali pa deloma zakrije, in to imenujemo mraknenje solnca. Ali to se ne zgodi nikoli drugači, kakor ob novi luni ali o mlaju.

2. Zemlja.

Naša zemlja je ravno tako planet solnčnega sostava, od kterega smo ravno pravili, kakor je Venera, Mars, Jupiter itd. Sama v sebi je tamna, brez svitlobe, in okrogla, na način družih zvezd; svitlobo prejema od solnca čez dan, po noči pa od lune in od družih zvezd, ki na nebu miglajo. Ko pa pravimo, da dobiva naša zemlja svojo svitlobo od solnca, se nima misliti, da je vselej cela zemlja ob enem razsvetljena; ker je okrogla, zamore obsvetljena biti le na eni polovici, med tem pa je druga polovica zemlje v senci, v temi. Vzemi zvečer pri luči jabelko in derži ga proti luči: pol ga bo razsvitljenega, druga polovica pa, ki je od luči proč obrnjena, bo v temi. Tako se godi naši zemlji. Polovica zemlje, ki je ravno k solncu obrnjena, je obsvetljena, ima dan; druga polovica ima temo — noč.

Kakor druge zvezde, tako tudi naša zemlja v zraku visi, kakor ptič, ki pod nebom leta, ker jo božja vsegamogočnost derži. Verti se pa 1) okoli svoje osi, kakor kolo ali vreteno, 2) in okoli solnca. Morda mi bo kdo mojih bravcov tukej rekel: ako se zemlja res okoli svoje osi verti, kako je pa, da iz zemlje ne pademo? Mi ne pademo iz zemlje za to, ker ima zemlja neko skrivno moč v sebi, ktera vse na se vleče, in s to močjo tudi nas k sebi vleče, da iz nje ne pademo. Res se nam zdi, da gre solnce okoli naše zemlje, ne pa, da gre zemlja okoli solnca, ali to se le zdi; saj se ti tudi zdi, kadar se hitro voziš na vozu, da ti mirno stojiš zmirom na enem mestu, in da se drevje in polje giblje in verti. Da se zemlja zares verti okoli solnca, so že zdavno iztuhtali učeni zvezdogledi.

Pa verti se naša zemlja tudi okoli svoje osi; in ko se enkrat okoli zasuče, se nam stori noč in dan. Dan imamo tadaj, kadar se del zemlje, na katerem prebivamo, k solncu oberne; noč pa imamo, kadar se naša zemlja od solnca proč oberne in nam tako solnce zakrije. Takrat pa, kadar imamo mi noč, imajo ljudje une polovice zemlje dan, in kadar imamo mi dan, imajo oni noč.

Noč in dan delimo navadno na štiri in dvajset ur; vsaka ura se deli na štiri veči dele, ki jih čertertinke imenujemo, in na šestdeset manjših delov, katerim pravimo minute. Vsaka minuta se na dalej razdeli v šestdeset delov, in ti se kličejo sekunde.

Okoli solnca pride naša zemlja enkrat v letu. Leto delimo na dvanajst mescov, ki počemši z novim letom prvi, tretji, peti, sedmi, osmi, deseti in dvanajsti imajo po eden in trideset dni. Drugi mesec, februar, ima osem in dvajset dni; čerterti pa, šesti, deveti in enajsti imajo po trideset dni. Eno leto ima torej tristo pet in šestdeset dni, in šest ur po verhu. Iz teh šest ur, ki ostanejo konec vsacega leta zrasede v šterih letih en cel dan ali štiri in dvajset ur; zatorej se vsako čerterto leto drugemu mescu, februarju ali svečanu, pridava en dan, in tadaj ima ta mesec devet in dvajset dni. In vsako tako čerterto leto se po tem imenuje prestopno leto. Pre-

stopno leto ima po tem takem en dan več, kot navadno, to je, tristo šest in šestdeset dni.

3. Luna.

Tudi luna je planet našega solnčnega sistema, samo da se okoli zemlje naše vrti, in z njo vred še le hodi okoli solнца. Je pa truplo okroglo in temno, in dobiva svojo svetlobo od solнца, zato pa tudi ne sveti naši zemlji tako lepo kakor solnce. Kakor druge zvezde, visi tudi luna na nebu svobodno. Okoli naše zemlje pride luna enkrat v osem in dvajsetih dneh. In ker dobiva svetlobo od solнца, ima tudi ona svojo noč in svoj dan, to je, ona ni nikoli vsa ob enem obsvetljena, temuč polovica ima temo. Na luni vidimo, da se menja, in ločimo mlaj, prvi krajec, šip in zadni krajec, to je, kakšenkrat ne vidimo lune, ker je od zemlje obsenčena, ki stoji med njo in med solncem; druge krati se vidi obsvetljena ali le deloma, ali pa celoma. Kadar je luna čez dan nad nami, je nova luna ali mlaj; takrat je ne vidimo, in scer zato je ne moremo viditi, ker je njena temna polovica k nam obrnjena. Kadar pa luno vidimo pri zapadu solнца, se jej pravi prvi krajec. Pravimo pa, da je tadaj prvi krajec lune, ker ne vidimo še cele lune, ampak li en malo na kraji, ali samo eno polovico nje razsvetljene strani; tadaj se nam tudi zdi, kakor da bi luna rogé imela, in njeni rogovi so obrnjeni proti izhodu. Kadar pak luno nad nami popolnoma lepo okroglo vidimo, jej pravimo šip ali polna luna; tadaj namreč vidimo celo obsvetljeno polovico lune. Zadnji krajec lune pa je takrat, kadar jo vidimo pri izhodu solнца; pravimo jej pa tako, ker je takrat tudi ne vidimo več cele obsvetljene, kakor o prvem kraju; tudi zdaj se zdi imeti roge, ki jih pa proti zapadu obrača.

Vse, kar je Bog premodri ustvaril, je v svojo čast in slavo, pa tudi človeku v prid ustvaril. Tudi luna je od Boga na nebo postavljena, da Božjo slavo oznanuje, pa tudi, da ljudem s svojo prijazno svetlobo temno noč razsvetluje in grozo ponočne temote odganja, ki je prepričala svetlobo vsih drugih zvezd skupej razgnati ne more. Pač je torej hvale vreden premilostivi Bog, ki nam tudi po noči tako prečudno sveti!

Zgodi se pa večkrat, da luna po zapadu solnca ali po noči na enkrat svojo svetlobo zgubi, to je, da mrakne, ker solnčna svitloba ne more do nje priti. Zakaj luna, kakor je že zgoraj povedano, je truplo temno, in dobiva svojo luč od solnca. Kadar je tadaj luna polna, ali, kakor pravimo, kadar je šip, pride kakšenkrat naša zemlja tako med solnce in med luno, da ne more solnčna svitloba priti do lune, in senca naše zemlje ali celoma, ali pa le deloma luno pokrije; od tod je, da govorimo od popolnega ali nepopolnega mraknenja lune.

4. Kometi ali repate zvezde.

Kometi so tudi zvezde, ktere pa neko čudno svitlobo imajo, ki se kaže ali okoli njih, ali pred njimi kot nekaka brada, naj več pa za njimi kakor nekaka ognjena dolga metla ali rep; zato jim pravimo tudi repate zvezde.

Nekteri kometi so sicer tudi pridani k enemu ali drugemu solnčnemu sestavu; veči del pa so, bi djal, nekaki sli božji, ki hodijo od enega solnca do drugega, in na daleko in široko korakajo po nezmernih nebeških krajinah. Tek drugih zvezd je večidel že natanjko pozveden in prerajtan od učenih glav; tek kometov pa je še vedno globoka skrivnost.

Nekteri kometi so manjši od naše zemlje, tako da jih s svobodnim očesom še viditi ne moremo, razun njih repa. So pa tudi grozno veliki kometi, kakor je bil, postavim, tisti komet, kteri se je bil prikazal 150 let pred Kristusovim rojstvom, od kterega se bere, da je bil še veči viditi od našega solnca, in je nezmerno svitlobo za sabo imel. Ali po tem se ta prečudni komet ni nikdar več prikazal. Imajo namreč kometi silno dolgo pot na nebu, ki jo hodijo, in mi jih zamoremo le tadaj viditi, kadar se blizo naše zemlje vernejo, kar se večkrat še le čez sto, ali tudi čez tavežent let zgodi. Od kometov, kteri so se že kadaj vernili, so učeni zvezdogledi tudi prerajtali, v kolikem času se bodo nazaj vernili; zato napovejo večkrat prihod kacega kometa. Ali od nekterih kometov tega še niso iztuhtali, in tudi ne morejo nam povedati, kdaj bi se verniti utegnili, ker se nekteri, kakor sem že povedal, tudi za sto let več ne vernejo; in tisti, ki se je 150 let

pred Kristusovim rojstvom bil prikazal, se še do današnjega dne ni vernil, akoravno je od tistih dob že čez 2000 let minulo.

5. Nebeške znamenja.

Ker je nezmerno število zvezd na nebu, in je silno težavno, si brez kakega reda saj znamenitiše zvezde zapomniti, so od nekdanj že učene bistre glave celo zvezdnato nebo si v več manjših delov razdelile, ter v vsakem takem razdelku na nebu tiste zvezde pomljivo gledali, ki so v njem. Da bi pa teh razdelkov neba, ki jih je mnogo, med sabo ne zamešali ali zamenjali in se tako pomotili, so vsakteremu svoje posebno ime dali, in scer tako, kakor se jim je ravno naj bolj prav zdelo. Ti razdelki zvezdnatega neba so to, kar mi nebeške znamenja sploh imenujemo. Delali so namreč to, kar priprost kmet, ki en šop zvezdic na nebu imenuje lestiance, drugega koroški voz, drugemu pravi burovž itd. itd. Tako so učeni en svezek zvezd imenovali kačo ali zmaja, drugega pa medveda, spet druge Herkula ali Alkida, junca, škorpjona itd.

Kadar torej v naših pratikah beremo od nebeških znamenj, si imamo misliti take razdelke zvezdnatega neba ali ozvezdja; in scer posebno tiste ozvezdja, ktere solnce vsako leto enkrat prehodi, in ki torej kakor en kolobar našo zemljo obdajajo; luna pa obhodi vsih tih dvanajst nebeških znamenj (ker ravno toliko je teh, od katerih tukej posebej govorimo) vsaki mesec enkrat. Solnce namreč vidimo n. p. mesca januarja na nebu tam, kjer je ozvezdje, kterega vodnar ali povodnji mož imenujemo. Mesca svečana ali februarja prejde solnce že v drugo ozvezdje, kteremu pravimo ribe, in mesca marca v ozvezdje, kteremu je ime oven, in tu se začne spomlad. Aprila mesca je v juncu, maja pa v dvojčicah, in ko junija mesca v raka prestopi, se prične leto. Mesca julja prestopi v leva, augusta v devico, in septembra mesca v tehtnico, in tada se začne jesen. Iz tehtnice stopi v škorpjona mesca oktobra, v strelca mesca novembra, in o začetku zime stopi v divjega kozla, to je mesca decembra. Od tod pride, da naše pratike navadno pri vsakem mescu

drugo nebeško znamenje pokažejo, to je, tisto, v kterega ima solnce stopiti tisti mesec.

Luna pa, kakor sem rekel, v osem in dvajsetih dneh vsih teh 12 nebeških znamenj preteče, ker se v tolikem času enkrat okoli naše zemlje zasuče. Solnce je po en mesec v vsakem znamenju, luna pa po dva dni, do treh. Zato najdemo v Ljubljanskih pratikah pod vsakim drugim ali tretjim dnevom skozi celi mesec drugo nebeško znamenje postavljeno, kar kaže, kje da ravno takrat na nebu luna stoji.

Pristavek.

Iz vsega tega, kar smo tukej od prečudnih nebeških trupel povedali, se človek zamore več reči učiti, in scer:

1) Kadar vidi na nebu te prekrasne zvezde, mora spoznati svoj slab razum in neizmernost in veličastvo vsegamo-gočnega in premodrega Boga; zakaj noben človek ni v stanu, prečudno velikost nebeškega prostora zvezd ne pregledati, ne zapopasti.

2) Da Gospod Bog mora biti pač sila lep, mogočen in dobrotliv, kteri je tak krasne in velike svete nad nami ustvaril; in da mora biti tudi silno moder, ki je tolike nebesa tako lepo v red postavil: in zavoljo tega je vreden naše ljubezni.

3) Ker je to zvezdnato nebo že tako silno lepo, kaj bo še le nebo, kjer bomo, ako si zaslužimo, po smerti na vse večne čase božje obličje gledali!

4) Ako hočemo pa v prelepe nebesa priti, moramo tudi prav po kerščansko živeti.

Na dalje se učimo iz zgorej rečenega, da mraknenje solnca ali lune, ali pa prikazen kometov, ne oznanuje, kakor priprosti ljud navadno govori, morije, lakote, vojske ali drugih nesreč; kdor tako govori ali takim govoricam veruje, pokaže s tim, da je praznovrec, ki veruje vraže. Bog naš Gospod namreč ni ustanovil teh nebeških trupel in premen za to, da bi nam škodile ali pa strašne reči oznanovale, temuč za to, da bi mi iz njih se učili spoznavati ter spodobno slaviti in častiti Njegovo nezmerno veličastvo. Kadar torej vidimo, da solnce mrakne ali luna, ali da se repata zvezda prikaže, mo-

ramo precej pomisliti, da se to po zgolj natornih vzrokih, po teku svetá godi, in scer tako, kakor jim ga je sam Gospod vstanovil, ter Boga zraven počastiti, ki tako prečudno vlada vesoljni svet.

Gotovo je že vsak bravec te knjige kakšenkrat vidil solnce mrakniti ali luno; posebno solnčno popolnoma mraknenje leta 1842 po leti, ki je bilo tako, kakoršno se le malokdaj viditi zamore; ali nepopolno mraknenje solnca leta 1851 tudi po leti. Za nas kristjane je pa naj znamenitiši tisto mraknenje solnca in lune, ki se je pri smerti Jezusa Kristusa zgodilo, od kterega mraknenja se ne more nikakor reči, da se je po naravnem teku sveta pripetilo, temuč mora vsak spoznati, da se je po čudežu bilo prigodilo. Ravno tako čudno otemnenje solnca se ima, po Jezusovih besedah, prigoditi konec sveta, kadar ima nastopiti sodni dan.

Ker se za pota, ki jih kometi na nebu hodijo, ne vé in se jih ne pozna, to se je pa zapazilo, da nektéri kometi prav blizo solnca, ali prav blizo naše zemlje pridejo: bi vtegnil morda kateri misliti, da se je bati, da bi kak komet enkrat ali drugikrat naše zemlje ne dregnil in tako velike nesreče nam ne pripravil; ali tega se le ni bati, ker se kaj takega ni še nikoli prigodilo, in se tudi ne more prigoditi, ako Bog ne pripusti. Morda pa se bo konec sveta, ko bo sodni dan prišel, kaj takega prigodilo, ker je Jezus rekel, da bodo tistikrat zvezde z nebes padale,

XXVII.

Koledar ali Pratika.

Koledar obseže čas enega leta, to je 365 dni, 5 ur, 48 minut, 48 sekund. Vendar leta niso enako dolge, ampak nektero je nekoliko krajše, nektero nekoliko daljše. Obče štejemo namesti 48 le 45 sekund. Toliko časa potrebuje naša zemlja pri teku krog sonca, da ona v ravno tisto piko eklip-

tike (i svojega pota okolj solnca) pride, postavim zopet v piko, kjer se ekliptika in vravnovar (ekvator*) o spomladi režeta, kedar sta noč in dan enako dolga.

Juljev koledar.

Čas po tednih meriti in šteti je bila sveta navada vsih ljudi, kateri so od stvarjenja sveta kaj vedili. Tudi čas, ki od enega mlaja do drugega preteče, je zdavnej služil ljudem v časno mero. Letá čas terpi 29 dni, 12 ur, 44 minut in blizo 3 sekunde. Zvezdogledi so torej dajali enemu mescu po 29 in drugemu po 30 dni, in so 12 takih mescov leto imenovali. Letó leto se vendar ni natanko vezalo s sončnim letom in je blizo 11 dni prekratko bilo. Egiptovski koledar, kterege so se tudi Rimljani posluževali, se je bil 50 let pred Kristusovim rojstvom 79 dni od pravega letnega časa oddaljšal. Torej je Rimski vojskovodja Juli Cesar nov koledar vpeľjal in letu 365 dni in 6 ur odločil. Po Juljevem koledarju sledijo tri navadne leta po 365 dni, in četerto je prestopno, ktero ima 366 dni. Prestopni dan pada 24. februarja.

Gregorjev koledar.

Pervi kristjani so Kristusovo rojstvo h koncu leta v decembru obhajali in so z januarjem novo leto pričeli. Mesece z njihovimi dnevi, kakor jih je Juli vpeľjal, so kristjani v ravno tistem redu obderžali. Na Nicejskem zboru leto 325 so zbrani škofi dan velikonočnega praznika ustanovili in tudi koledar nekako vredili. Vendar je Juljev koledar, ki je kakih 11 minut dalji od naravnega leta, ostal v rabi pri kristjanih. Torej je pogrešek, ki v kakih 130 letih dan znese, do leta 1582 na 10 dni narastel. V tem letu je začetek spomladi na 11. mestu na 21. dan marca padel. Sveti oče Gregor XIII. so tedaj ukazali, da se imajo leti dnevi odvreči in za 4. koj 15. dan oktobra šteti. Tako je bil pogrešek popravljen, koledar in sončno leto sta se zopet vjemala. Da se pa pogrešek po mogočosti iz koledarja odpravi, so sv. oče dalje ukazali: 1. Da sleherno četerto leto ostane prestopno razun stotin,

*) Tako se pravi sredina zemlje, ali čerta, ki zemljo u severno in južno stran deli.

katere se po 400 ne delijo brez ostanka. Torej leta 1700, 1800, 1900 niso prestopne; leto 2000 je zopet prestopno. Po tem vredanju je pogršek tako majhen, da v 3600 letih en dan znese, katerega bo treba iz koledarja izpustiti.

Rusi in drugi Gerki nezedinjeni s katolško cerkevjo so pri Juljevem koledarju ostali in zdaj obhajajo novo leto 12 dni pozneje kakor mi. Ako se ne bojo poprijeli Gregorjevega koledarja, bodo enkrat novo leto praznovali, kadar češnje zorijo.

Prazniki.

Prazniki katolške cerkve se ločijo v premakljive in v nepremakljive.

K nepremakljivim praznikom sliši nedela ali prvi dan tedna. K tem praznikom dalje slišijo vsi, ki vedno na tisti dan kakega mesca padajo. Tako vedno najdeš novo leto 1. dan januarja; sv. tri Kralje 6. dan januarja; svečnico 2. dan februarja; Marije oznanjenje 25. dan marca, (ako 25. ne pade na velki petek ali velko saboto, v katerem primerljeju se Marije oznanjenje preloži na ponedelk po beli nedeli). Ti in prazniki sv. Petra in Pavla 29. dan junija; Marije device nebovzetje 15. avgusta; Marie device rojstvo 8. septembra; čisto spočetje Marie device 8. decembra; Jezusovo rojstvo 25. decembra itd. so nepremakljivi prazniki.

Premakljivi prazniki se vsi ravnajo po velikonočni nedeli. Ta pada na prvo nedelo po prvem spomladnem šipu, in ako šip na nedelo pade, je sledeča nedela velikonočna. Prvi spomladni šip je pa tisti, ki pade ali na 21. marca, ali prvi šip po 21. marcu.

Pri zvezdogledih se spomlad začne o ti dobi, kedar sonce od poldnevne strani pridši v vravnovarja stopi. Morebiti boš uprašal, od kod zvezdogledi tako natančno vedó, o katerem trenutku sonce v vravnovarja stopi? Po zapazovanju in računovanju. Zvezdogledi vedno spremljajo videzno gibanje sonca krog zemlje (v resnici se le zemlja krog sonca giblje) z očmi in duhom, in zamorejo v slehernem trenutku povedati, kje da zemlja, kje sonce na nebu stoji, ali ktere zvezde za njima ležijo. Kakor ti lahko in gotovo veš, kje da kazavec na urni

ob 12. stoji: ravno tako gotovo ve zvezdogled, da sonce 21. decembra nar nižeje pod vravnovarjem; 20. marca spomlad in 22. septembra jesen v vravnovarju; 21. junija nar višje nad vravnovarjem stoji. Kakor se urni kazavec po neki vredjenosti giblje, da ob vsakem trenutku vemo, kje da on stoji, ako ravno ga ne vidimo, in da vemo, koliko da je ura, ako ga pogledamo: ravno tako teče po Božjem vodilu zemlja krog sonca, in kdor pozna vodilo, lahko ve, kje da ob kaki letni dobi zemlja ali sonce stoji; in lahko ve, ktera da je letna doba, ako pogleda, kje stoji zemlja ali sonce na nebu.

Po velikonočni nedeli se ravnaajo postne nedele, namreč: Šesta nedela v postu ali cvetna nedela, peta ali črna, četerta, tretja, druga in prva nedela v postu. Pred prvo nedelo v postu so nedele: Kvinkvagesima, seksagesima in septvagesima. Nedele med sv. tremi kralji in septvagesimo se zaporedoma štejejo: Prva, druga, tretja itd. nedela po sv. 3 kraljih.

Po velikonoči imamo prvo, drugo, tretjo, četerto, peto in šesto nedelo; po leti pride binkuštna nedela. Po binkuštih se nedele zopet zaporedama štejejo: Prva, druga itd. po binkuštih. Slednje štiri nedele pred Kristusovim rojstvom se imenujejo adventne. Prvo najdeš med 26. novembrom in 4. decembrom. Poslednja nedela leta, ako ktera med božičem in novem letom leži, se zove nedela po božiču.

Ostali premakljivi prazniki se po imenovanih lahko najdejo in na svoje mesta postavljajo.

Godovinske znamenja.

Godovinske znamenja, ktera v koledarju najdeš, so: Zlata številka, epakta, nedelska čerka, sončni krog, rimska številka, mraknjenje sonca in lune.

Ako damo letu $365\frac{1}{4}$ dne, se premembe lune v 19 letih tako zverstijo, da nova luna zopet na tisti dan pride, na kterem je bila pred 19 leti. Torej se doba 19 let imenuje lunodoba, in številka, ktera kaže red leta v ti dobi, se zove zlata številka, po Gerkih, kteri so jo z zlatimi čerkami na kamnu narisali. Najdeš jo v ostanku, ako letnici enojko prideneš in potem skupnino med 19 razšteš.

Epakta je starost lune na novoletni dan. Ako nova luna in novo leto na isti dan padeta, je epakta ničla, koja se zaznamuje z o ali *. Ker je vendar sončno leto blizo 11 dni daljše od leta dvanajsterih mescev: je epakta drugega leta 11, tretjega 22, četrtega 3, ne 33. Zakaj epakta ne more preseči 29, ker mesec nima več kakor 29 celih dni, zatorej je epakta tridesetega dnu ničla. Epakta dvajsetega leta bi po tem bila 10. Ker pa dvajseto leto že sliši k drugi lunodobi (lunodoba ima le 19 let), se postavlja 11 namesti 10. V letu pred Jezusovim rojstvom je padla nova luna na naše novoletno. Da ti ne bode potreba dolgočasno izračunovati epakt spadajočih k letnim številkam, ti podam obrazec, iz kterega razvidiš epakto slehernega leta, kterega zlato številko si si izračunil, kakor sim prej povedal. Obrazec velja za tekoče 19. stoletje.

Zlata številka	Epakta	Zlata številka	Epakta	Zlata številka	Epakta	Zlata številka	Epakta
1	o ali *	6	XXV	11	XX	16	XV
2	XI	7	VI	12	I	17	XXVI
3	XXII	8	XVII	13	XII	18	VII
4	III	9	XXVIII	14	XXIII	19	XXVIII
5	XIV	10	LX	15	IV		

Postavim v letu 1856, kterega zlato številko najdeš po računanju 14, je bila epakta XXIII. Epakta slehernega leta se rabi v odločbo velikonoči, koja se ravna po luni, kakor smo slišali.

Nedelska čerka. Nekdaj so kristjani sleherni dan tedna z eno sledečih čerk A, B, C, D, E, F, G zaznamovali, in tisto, koja je padala na nedelo, so nedelsko čerko imenovali.

Nedelsko čerko navadnega leta najdeš, ako postaviš na novo-
leto A, na sledeči dan B in tako dalje do prve nedele v letu.
Čerka, ktera pride na to nedelo, je nedelska tega leta. V pre-
stopnem letu se nedelska čerka do 24. februarja najde, kakor
sim ravno povedal; po prestopnem dnevu, ki nima nobene
čerke, dobiš za prihodnjo nedelo čerko, ktera stoji pred do-
sadajno nedelsko čerko. V letu 1856 je bila nedelska čerka
pred prestopnim dnevom F, po prestopnem dnevu E.

Sončni krog. Ako nedelske čerke po omenjenem
vodilu za 28 zaporednih let sostaviš, boš zapazil, da je ne-
delska čerka 29. leta ravno tista, ktera je bila prvega; da
je nedelska čerka 30. leta ravno tista, ktera je bila drugega
leta itd. Tedaj se nedelska čerka po preteklih 28 letih po-
verne, in v ravno tem redu skoz 28 let zopet sledi. Perva
doba tega reda se je 9 let pred Kristusovim rojstvom začela.
Torej prideni letnici 9, in razštej skupnino med 28. Kar ti pri
razštevi ostane, se imenuje sončni krog. Sončni krog leta 1858
je po tem takem 19.

Rimska številka. Rimski car Konstantin je vpeljal
petnajstletno dobo v 4. stoletju, ktere dobe začetek je postavil
v tretje leto pred Kristusovim rojstvom. Vzrok vpeljane dobe
je mende bil pobiranje davkov. Ako kočeš rimsko številko
kakega leta najti, prideni letnici 3, razštej skupnino med 15, in
kar ti pri razštevi ostane, je rimska številka.

Preden o koledarju dalje govorim, hočem pristaviti obrazec,
iz kterega za sleherno leto tekočega stoletja razvidiš epakto,
nedelsko čerko in velikonočni dan. Čerki a in m pomenite
aprila in marca.

Leto	Epakta	Nedelska čerka	Veliko- nočni dan	Leto	Epakta	Nedelska čerka	Veliko- nočni dan	Leto	Epakta	Nedelska čerka	Veliko- nočni dan
1857	IV	D	12. a.	1873	I	E	13. a.	1889	XXVIII	F	21. a.
1858	XV	C	4. a.	1874	XII	D	5. a.	1890	IX	E	6. a.
1859	XXVI	B	24. a.	1875	XXIII	C	28. m.	1891	XX	D	29. m.
1860	VII	A,G	8. a.	1876	IV	B,A	16. a.	1892	I	C,B	17. a.
1861	XVIII	F	31. m.	1877	XV	G	1. a.	1893	XII	A	2. a.
1862	0	E	20. a.	1878	XXVI	F	21. a.	1894	XXIII	G	25. m.
1863	XI	D	5. a.	1879	VII	E	13. a.	1895	IV	F	14. a.
1864	XXII	C,B	27. m.	1880	XVIII	D,C	28. m.	1896	XV	E,D	5. a.
1865	III	A	16. a.	1881	0	B	17. a.	1897	XXVI	C	18. a.
1866	XIV	G	1. a.	1882	XI	A	9. a.	1898	VII	B	10. a.
1867	XXV	F	21. a.	1883	XXII	G	25. m.	1899	XVIII	A	2. a.
1868	VI	E,D	12. a.	1884	III	F,E	13. a.	1900	0	G	15. a.
1869	XVII	C	28. m.	1885	XIV	D	5. a.				
1870	XXVIII	B	17. a.	1886	XXV	C	25. a.				
1871	IX	A	9. a.	1887	VI	B	10. a.				
1872	XX	G,F	31. m.	1888	XVII	A,G	1. a.				

Mraknjenje sonca in lune.

Mraknjenje sonca in lune so zvezdogledi za več prihodnih let že izračunili, kar enako gotovo izpeljejo, kakor nam naznanjajo, o katerem trenutku spomlad sonce v vravnarja stopi. Mraknjenje sonca od tod izvira, ker nam temni mesec sonce zakriva, in mraknjenje lune od tod, ker temna zemlja za seboj senco meče, v katero luna včasih bolj, včasih manj zabrede, torej otemni. Mraknjenje sonca se le o mlaju, mraknjenje lune le o šipu pripetiti zamore. Da se vselej ne pripeti od tod pride, ker luna ne gre vselej skozi tisto črto memo sonca, ktera pelje od srede sonca do srede zemlje; ampak luna gre včasih malo, včasih veliko pod ali nad imenovano črto. Torej vidiš mraknjenje različno, navadno nobenega ne vidiš. Kakor zemlji, tako je tudi luni Bog odločil pot na nebu, ktere ona ne sme zapustiti. Kdor poti zemlje in lune dobro pozna, lahko naznanja mraknjenje. To premisslovanje uči, kako da je nespametno in pregrešno se ustrašiti mraknjenja ali misliti, da ono pomenja kaj posebnega, kaj slabega ali dobrega. Kakor sonce in luna po Božji volji vsaki dan izhajata (gor gresta), ravno tako mrakne sonce ali luna po Božji volji o zapovedanem času.

V r e m e.

Vreme za celo leto prerokovati nobeden človek ne zamore. Danes za gotovo povedati, kakšno da bo juterno vreme, ne vemo. Ako danes burja brije in nebo razjasni, da nobene meglice ne vidiš: ponoči lahko jug zmaga in začne deževati. Torej je nar bolj pametno iz koledarja izpustiti vreme, in ga namestovati z drugo koristno rečjo. Kakor dosedajne skušnje učijo, se vreme nar bolj ravna po vetru. Kdaj in zakaj da se pa veter nagloma oberne, še za neke dni ne moremo naprej povedati; kdo bi se prederznil red in moč vetrov, ki bojo celo leto pihali, prerokovati? Ker pa človek prihodnega vremena ne ve, ga sam narediti gotovo ne more. Torej greši zoper Božjo zapoved, ktera ukazuje bližnjega ljubiti kakor samega sebe, kdor kakega človeka dolži, da je hudo uro napravil,

da je točo čez nadepolno polje razsul. Letá tudi greši zoper človeško pamet, ktera terdi, da je človeku nemogoče narejati vreme. Hvala Bogu, da se je ta gerda in grešna vraža pri Slovencih večdel zgubila!

R o b i d a.

XXVIII.

Blagi spomin.

Bil je lep pomladanski večer. Hladna sapica je pihljala znad gorá in nježno pripogibala glavice pisanih cvetlic. Solnce je že šlo za božjo gnado, in le zarja je bila še na nebu razpeta, kakor krasno nebeško krilo rudečerumeno.

Hčerka mala z materjo svojo na trati urno terga rožice in jih v venec spleta, ktereга podariti hoče ljubemu ateju. Ko pa deklica zarjo ugleda večerno, prekrasno, neha tergati cvetlice in zamaknjena stoji o lépoti zarje. Potem priteče k materi in praša: „Od kod lepota taka, ali mar nebesa goré?“

„Ne de te, to ne, ampak Bogek, ki te čez vse ljubi, dokler si pridna in ubogljiva, je odperl nebeške vrata, skoz ktere hitijo zdaj angelji varhi, ljudi ponoči varvati. Tudi tvoj angelček bo prihitel, na tvoji strani stal in te hudega branil. Deklica polna veselja začne z rokami ploskati in obljubi zmiram pridna in brumna deklica biti.

Več let preteče, hčerka mala je zdaj devica zala, mater njeno pa pokriva črna zemlja zdavnej že.

Zopet je lep pomladanski večer. Solnce je že šlo za božjo gnado, in le zarja je bila razpeta na oboku neba prekrasna. Po trati se sprehaja devica, pa ne z materjo svojo.

Zapeljivec je ž njo, in jo skuša z medenimi besedami omrežiti, potem nesrečno storiti. Jame blesti o lepoti zarje, ali ravno to opomni deklico matere in njenega govora o zarji. Beži od zapeljivca, in nikdar več jej ni on mar.

XXIX.

R u b i n.

Kraljevi psalmopec je stal nekega dne v svitu jutranjega solnca nasproti šotoru Gospodovemu, ktereга je bil Večnemu postavil. Ravno je mično in veličastno vižo umno vbranim arfinim strunam izvabljal, kar se na verhu svetega šotora v stoterih voglih zbrušenega rubina zlati žar solnca zablšči, ktero je ravno izza gor se pomolilo. Zamakujen v čudnokrasni pogled si brumni pevec pri sercu misli: Katera krasota je višji od te! Kar stopi Natan pred njega rekoč: „Bodi miren, moj kralj! in ne veseli se svetlosti rubina, kajti to ni njegov lesket!“

In med tem ko prorok še govori, se solnce v tamen oblak zagerne in rubinova lepota — je proč. Zdaj pevec po arfi seže, moli in poje: „Hvali, duša moja, Gospoda in raduj se, kajti lepa si le v žaru Gospodovem!“

J. K.

XXX.

B i s e r i.

Neki popotnik v peščeni puščavi gorke Afrike prave poti zgreši. Hodi in hodi, pa ne najde človeškega stanovanja. Lačen, spehan in žejen pride do nekega zelenega kraja. Vesel zagleda košato drevo, bister studenček se mu nasproti smehljá, in zraven drevesa leži majhina mavhica. „Hvala Bogu,“ reče tipaje mavhico, „to so gotovo grahi, ne bo mi treba lakote poginiti.“ Željno odveže mavhico, ali o strah, kaj zagleda: biseri so bili; velika vrednost, pa vender življenja mu ne more ohraniti.

Popotniku bi bilo konec vzeti. Goreče jame moliti, ter povzdiguje roke proti nebesom, Boga na pomoč klicaje. Med

molitvijo pa prijezdi zamorec. Ta, dobroserčen človek, se usmili polmertvega človeka, da mu kruha in sadja podari in ga k sebi na veljbluda posadi. „Poglej,“ mu reče zamorec, veliko nesrečo sem imel, da sem bisere zgubil, pa Bog vse prav oberne; glej velika sreča je to, tebi sem tako življenje rešil.

N. D.

XXXI.

Slavček.

V neko dobrovo, kjer so doslej majhne ptice bivale, priferli slavček, ter prav mično popevati začne. Vse stermiter se mu čudi. „To se reče lepo! se oglasi šterlinec; proč z dozdajšnim petjem. Tudi jaz jo hočem tako zaviti.“ — Začne, pa vse se mu smeji, kajti na mesto enega glasú slavčkovega, se vselej desetkrat šterlinca priprosto čivkanje zasliši. — „Pusti, pusti,“ eden njegovih bratov reče, dobra volja samo ne domesti pomanjkvanja moči in zmožnosti.

„Kdor ko slavček hoče peti,
Mora slavčka gerlo imeti.“

XXXII.

Nezadovoljno konjče.

Huda zima je bila. V merzlem hlevu je dergetalo konjče, ter si želelo, pred ko bo mogoče, si svojo pusto slamo z gorkejšim vremenom in zeleno kermo zameniti. Gorko vreme in zelena travica pride, ž njo pa mnogoverstne dela, tako da je konjče bilo kmalo sito spomladi kakor poprej zime, in si na vso moč poletja želi. Tudi poletje pride, pa s poletjem tudi

žetva. Kolikokrat je moralo konjče težki s senom in snopjem obloženi voz vlačiti! Kmalo prične ječati in godernjati čez polje in težko pričakuje jeseni. Jesen pride; jabelka, grozdje in drugo sadje se je zorilo, pa kljusa ni imela mirú, ker derva in stelje je bilo treba za zimo napravljati. Ni se še konjčetu tako slabo godilo; treba je bilo iti iz njive v gojzd in iz gojzda zopet na njivo. Težko je pričakovalo zime, da bi se moglo zopet nekoliko opočiti.

Življenje naše je nepretergana versta praznih želj. Vsak stan, vsak čas ima svoje delo. To spoznati je modrost prava.
N. D.

XXXIII.

Medved in dren.

Zverina si je na pomlad zbirala vsaka svoje drevo. Dren, kateri je izmed vsih dreves naj prvi z romenim, zalim cvetjem okinčan, torej tudi hitrega in ravno tako lepega sadja obilno obeta, vsaka hoče imeti. Poslednjič se ga medved, ki je nar močnejši, polasti. Toda medved se je silno opekel — Jabelka in hruške so že bile zrele, dren pa še le ne. In ko je res dozoril, podari medvedu malo in še tega piškovega sadú.

Ves raztogoten zgrabi z svojimi tacami dren in ga skrivi popolnoma. Zavoljo tega je še dan današnji, tako si pripovedujejo medvedje med seboj, vsak dren kriv.

Prijatelj pomisli, ali morebiti nisi ti v razsodbi temu medvedu enak.
J. B.

XXXIV.

Smert si voli tovaršico.

Bila je viharna, temna noč, v kateri smert vse svoje kneze, pomagavce, podložne, služabnike in služabnice v svoje podzemljiško poslopje pokliče, ter zbrane takole nagovori: Dragi prijatli in prijateljice! Dolgo časa že sim sama po svetu se klatila, veliko noči sem prečula, mnogokrat sim bila preganjana; veliko, dá neizrečeno veliko sim preterpela, in silno sim se trudila, da sim za svoje kraljestvo si prebivavcov pridobila; vender še jih je vedno le premalo, ker zdravniki tamkaj gori na zemlji mi jih veliko veliko iz rok izpulijo. Sklenila sim toraj tovaršico izvoliti, ktera naj za naprej z menoj moje kraljestvo deli. Vender le tisti bo moj pajdaš, kateri mi je dozdej nar več prebivavcov pridobil, kateri mi je tedaj nar koristniši in nar potrebniji.

Pristopite toraj po samem k prestolu, in sleherni naj svoje zasluge pove, da bom mogla razsoditi, kateri je mojega pajdaštva naj vredniši. — Komaj smert lete besede izusti, se že ponosno vojska iz svojega sedeža vzdigne, ter mogočno korači k prestolu in ošabno jame govoriti: Mogočna vladarica! res je, da nisim slehern dan na zemlji, tode kadar tje pridem, ti jih tisuč in tisuč v tvoje kraljestvo pošljem; mislim tedaj in terdno upam, da boš mene tovaršico izvolila. Res velike so zasluge tvoje, ji odgovori smert, vender naj še drugi pristopijo. Še ni vojska jenjala govoriti, se že kuga ošabno vzdigne, in mogočno h kraljici pristopi rekoč: Tudi jaz se le redko med ljudi prikažem, ali gorje jim ob prihodu mojem; mlade in stare, vse brez razločka pomorim, in tako ti brezštevtilno prebivavcov donašam; na zasluge, ktere tebi v prid doprinašam se opiraje, se zanesem, da boš mene tovaršico izvolila. Tudi tvojih zaslug pozabila ne bom, jej odgovori smert. Ošabno, kakor je prišla, se kuga zopet na svoje mesto verne. Za njo pa se dvigujejo bolezni za boleznijo in se z svojimi zaslugami h kraljici rijejo. Smert pa si vender še ni pajdaša odločila, ampak pazljivo po vseh kotih poslopja pogleduje, če bi ne najdla še kakega podložnega, kateri bi jej bil

še koristniši; in glej — v naj temnejšem kotu tiho in pohlevno požrešnost čepi, in si ne upa svojih zaslug kraljici naznaniti.

Ko jo pa smert ugleda, se ji prijazno nasmehlja rekoč:
Ti bodi draga prijateljica in tovaršica moja! J. V.

XXXV.

Moder bedak.

Pasel je svoje dni v neki planini svoje koze pastir, smešen dečak, ki so ga po celi okolici poznali in ga za norca imeli. Kakošno slabost je le imel siromacek? — Kadar je bilo nebo vedro in jasno in so drugi pastirji po solnčnih goricah prepevali, skakali, ukali in z biči pokali, je on na kakem samotnem štoru ali pa na kaki skali sedel, pa se milo jokal. Ko je pa včasih po cele tedne deževalo in so drugi pastirji otožni v svojih kolibah čepali, se je pa on smejal, prepeval, skakal, ukal in pokal. Če ga je kater tovarš prašal, zakaj tako dela in ga za prismojenca imel, je priprosto djal: „I, kako bi v lepem vesel bil, ker vem, da za lepim pride hudo vreme? Kako bi se ob dežu tako potuknjeno deržal, ker vem, da za dežem bo lepo? —

Ali je pa ta dečarec res tako malo možgan imel? Morebiti je bil modrejši, kakor marsikteri njegovih tovaršev. Razločil se je pač v tem od drugih ljudi, da se je tega od daleč bal in veselil, česar se drugi še le tedaj bojé in veselé, kadar res pride.

Če se je on prerano bal in veselil, se drugi prepozno bojijo in veselijo. In kaj je bolje? Prerano ali prepozno? Kdor se prehitro in preboječ za nesrečo pripravlja, si veselje jasnih dni kali. Kdor se prerano daljne sreče veseli, bo predolgo lačen in žejen po njej ostal. Kdor se pa prepozno za nesrečo oroži, tega bo nesreča prehitela in poterla, in kdor se na prihodno veselje prepozno ozirati začne, bo veselje zgubil, ker pred za-nje skerbel ni. Kdor se pa srednje poti derži, je moder.

T. L—pl.

XXXVI.

Andrej Ravbar in Španijol.

Cesar Maksimilian II. je imel lepo hčerko; ime ji je bilo Alenčika. V tej divici so bile združene vse ženske čednosti. Tiha, ponižna in brumna je vsim vitezom očetovskega cesarstva kaj močno dopadla. — Iz vseh krajev in dežel so jo hodili snubit. Posebno pa sta bila nek silno bogat Španjol in kranjski vitez Andrej Ravbar, ki sta se prizadevala, kar je bilo mogoče, se pri lepi Alenki oženiti. Andrej Ravbar je bil tako močan, da je novo podkov prelomil; brada mu je segla do tal in od tal noter do srede života. Kadar je na dvor svojega cesarja jezdil, mu je brada razpletena in lepo razčesana kakor banderce v zraku ferfrala; toda tudi Španijola je spremljal glas hrabrosti, kodar je hodil. Oba sta bila cesarju ljuba in draga; oba bi bila rada Alenčiko za svojo ženo imela. Cesar obljubi Alenčiko tistemu, kateri bo v dvoboju svojega nasprotnika v žakelj spravil. Pogodbe so bile čudne, pa kaj se je hotlo! — Krojač naredi dva prostorna žakla in cesar odloči dan za čudni boj.

Snidilo se je mnogo vitezov, knezov in druge gospode v gledišču, v čigar sredi je bil lep, s peskom posut okrogel prostor. Kmalo ko svitli vladar v gledišče stopi, zapoje trobenta in Andrej in Španijol, vsak iz nasprotnih vrat, se prikažeta, žakelj čez ramo, ter se od strane pogledujeta. Vse je jel smeh lomiti, ko sta hrabra viteza jela eden za drugim letati in se z žaklom loviti. Zdaj eden pade, zdaj drugi, smeha ni bilo konca, kar Andrej Španijolu noge spodbije, da se podolgota zverne in — urno mu žakelj na glavo natakne. Močno se je Španijol na tleh leže branil, pa nič ni pomagalo. Kmalo mu Ravbar žakelj za pete potegne, ga zaveže in celo butaro cesarju zanese.

Ravbar vzame Alenčiko in cesar mu naverže še veliko dote. Španijola je pa bilo tako sram, da jo je potegnil in ni bilo po njem ne sluha ne duha.

N. D.

XXXVII.

Predpustnica.

Bil je pozimsk deževen večer, kakor snoči. „Tinče stopi tje k Hribarju, prinesi mi za dva krajcarja tobaka,“ reče stari Koptar svojemu sinu, „pa glej, da ti ga bo Jerica dala, ona ne da tako picle vage, kakor starec.“ Jerica je bila namreč Tinčetova sestra in je pri Hribarju za dekle služila. Tinče skoči do Hribarjeve hiše in poterka, pa nikogar ni odpirat. Imeli so namreč čevljarje, in ker je čevljar ravno eno povest pripovedoval, meni se zdi, da od neke začarane kraljeve hčere, so vsi z ušesi in z ustmi tako pazljivo poslušali, da nihče ni slišal, ko je Tinče terkal. Fantu, ki je bil, od strani rečeno, precej serborit, je bilo nazadnje le preveč, skoči torej na konec hiše, stopi z eno nogo na skladvnico, z eno pa se opre ob češpljo, ki je konec hiše stala, in kmalo je na verhu. Zgorej pa je začel razsajati, stare deske premetovati i. t. d.

Jerica, ki je ravno posodo v vežo prinesla, da jo omije, se strašnega ropota tako prestraši, da jej vse skleda na tla padejo in v čepinjah minljivost človeških reči oznanujejo. Sape jej zmanjkuje, ko v hišo plane in komej jej besede: Strah! straši! iz ust morejo. Stari Hribar, da si ravno v hlačah, se ž njimi trese, ker za gotovo misli, da je žena, ki mu je pred dobrim mescom umerla, nazaj prišla. Med tem se je ropot čez dalje bolj razlegal. Čevljar, ki si je mislil, da duh ne more z deskami rogoviliti, zgrabi z eno roko kladvo, z eno pa luč Hribarju pomoli in pravi: Vzemite luč, greva gledat, če bi ta strah ne vtegnil kožo in kosti imeti. S timi besedami hiti čevljar iz hiše, pa po lestvi, Hribar pa z lučjo za njim. Čevljarjev fant in Jerica sta sama v hiši ostala, in v kakšnem strahu! Zdaj, zdaj, sta mislila, bo strah una dva pohrustal, in kaj, če bi potlej še v hišo prilomastil? Tinče, ko zagleda čevljarja priti z lučjo, plane v zaboj, katerih je pod streho več ležalo. Pa že ga je čevljar zapazil in kakor bi mignil, priskoči in poh'rov, ki je bil le odveznjen, s kladvom zabije. Ga imamo že! ga imamo že! na vse gerlo zavpije; in, kakšen pa je? kakšen pa je? vprašajo na enkrat Hribar na lestvi stojé, in Jerica in fant v veži. To je pravi strah,

se čevljar krohota, ki ima kožo in meso! Oče Hribar pravega tiča smo ujeli, tisti ta bo, ki je zadnje dni toliko po vasi pokradel. S timi besedami začne zaboj valiti, Hribar pa si od veselja roke mane. Tinčetu pa je bilo šale že tudi zadosti, zatorej začne vpiti: Odprite mi, odprite mi, šuštarjev oče, vi se motite, jaz sim, jaz sim. Vender čevljar tako jezno ob zaboj s kladvom butne, da Tinče ob drugo stran počí in že svojo norčijo obžaluje. Ko pa vidi, da z besedami nič družega ne dobi, kakor kakšno bunko, sklene molčati, da se prvo veselje zmagavcov malo uleže. Čevljar pa urno na lestvo in zaboj lepo za sabo spušča, tako da Tinče, kolikorkrat se zaboj prekucne, eno drugo stran poljubi. Tinče se še ni nikoli tako vozil, pa je poznej tudi pravil, da bi si nikoli več tega ne želel. Na dnu lestve še Hribar za zaboj poprime in ajdi v hišo ž njim. Tinče zopet hoče že spregovoriti, pa obmolkne, ko čevljarja sliši govoriti: Oče Hribar! jaz mislim, da bi nar bolj storila, če greva na mestu k županu, da poveva, kaj da sva ujela, in da sklenemo, kaj ž njim storiti. Hribar je bil njegovih misel. Čevljar da torej svojemu fantu kladvo in pravi: Na Anže, stoj zmirej pri kišti, in kakor hitro se bo buzaron jel kobacati, udari ob stran, da mu bo po ušesih zazvonilo! Fant vzame kladvo, pogleda, vsi žrebli dobro deržijo in potlej stopa moško ob zaboji gori in doli, kakor nekđaj kak narodni stražnik, Hribar in čevljar pa se odpravita k županu. Jerica, reče čez malo fant in jej kladvo pomoli, stoj ti malo tukej, jaz moram malo vun iti. Jerica se je hotla ustavlјati, pa fant je bil že v veži. Jerica! začne Tinče, ko to sliši, odpri no! Dekle se prestraši, ker glas se jej znan zdi. Odpri no svojemu bratu, in dekle se koj zave, kaj in kako, ker znana jej je bila serboritost bratova. Vzdigne s kladvom pokrov, Tinče planě vun, in spod klopi in znad klopi zagrabi starih cap in cunj, jih verže z zajcom vred v zaboj in žeblje nazaj pritisne. Ko fant nazaj pride, se Tinče dela, kakor da bi ravno kar prišel in ves začuden uprašā: Anže, ali ste res tistega imenitnega tatu ujeli, ki je pri Kolarjevih toliko mesenih klobas, pri Vošnovih pa dve sto goldinarjev ukradel? — Meni se zdi, da smo ga! odgovori fant, kaj misliš, da imajo naš mojster malo korajže? Še sto takih bi se ne bali! in pri tih besedah zopet jame korakati po hiši. Jerica, daj mi za dva krajcarja tobaka, se Tinče k sestri oberne, moram hitro domu,

da jim povem, koga da ste ujeli. Dekle mu prinese tobaka in ker jej on pokima in perst na usta dene, mu ona pomaje, da bo molčala. Od zvunej je Tinče mislil, da mu bo trebuh počil, tako se je smejal, dasiravno so ga še nekteri rožički na glavi skleli. Domú pridši pripoveduje, kako da so pri Hribarji tatu ujeli. Kopitar se koj napravi k županu, da bi se pri tako važnem posvetovanji za občni blagor tudi udeležil. Po končani seji pride Kopitar domu in pripoveduje, da so sklenili, tatu prihodnji dan v Ljubljano peljati in ga sodnii izdati. Ah! je rekla Kopitarica, tega bojo pa gotovo obesili, takrat grem pa na vsako vižo v Ljubljano, jaz kaj tacega še nisem nikoli vidila. Mama, mene bote tudi seboj vzeli! se mala hčerka pri peči oglasi. Jaz pa le mislim, pravi druga kakih šestnajst let stara Kopitarjeva hči, da mu bojo gotovo popred roke ali pa roke in noge posekali, preden ga bojo obesili, kaj ne Tinče? To je da, odgovori on in se v stran oberne, da bi ga smeh ne posilil.

Pri Hribarji, kjer so imeli tata varovati, je čevljar ostal do polnoči, po polnoči pa je Hribar sam čul. Komej se jutro zazna, že priderčijo županove seni pred Hribarjevo hišo, župan sam je pri njih in ž njim dva druga kmeta, ki sta bila ob kratkem okradena, ki bota torej zoper tatu pričevala. Čevljar je zopet tu in tudi stari Hribar je že praznično oblečen. Zagrabitava dva zaboj in kar na seni ž njim; v zaboji pa zarožlajo stari škerpeti in zajec z dvema nogama. Le tolci se, presneti falot, reče oče župan, in si roke mane, ti bodo že v Ljubljani hlače pomerili! Možje se usedejo na seni, in urno proti beli Ljubljani. Ko se v Šiški do Guzjita pripeljejo, se mislijo možje malo otešiti. Tatu na vozu puščati se vé, da ni šlo, Guzi jim je torej moral odpreti posebno sobo, kamor zaboj nesó in potem vrata zaklenejo. Žganje se je pred možmi hitro sušilo, mende iz gole vdanosti do župana, ki je hotel za vse plačati, posebno čevljarju je klobuk močno na stran zlezal. Veste kaj, možje, začne čevljar čez nekaj časa, ali smo kaj terčeni, da tega potepuha gospódi peljemo, prav dobro ga bo ene tedne pitala, potem ga bo pa spustila; zato, če ste pametni, naštejmo mu nektere, da se bo vsaj spomnil, kdaj se je v Ljubljano vozil. Komej so te besede izrečene, ko mož eden vunkejskoči in kmalo s petimi poleni nazaj pride. Župan nekoliko časa misli, ali bi poleno vzel ali ne, pa žganje mu je pogum vdihnilo

grejo torej vsi oboroženi proti sobi, Dva se ustavita pri vratih, da bi jim ne ušel, dva pa pri zaboju z namerjenimi poleni stojita, da ga bota, kakor hitro bo čevljar pokrov odtergal. Pokrov je preč, pa nihče glave vun ne pomoli. Čevljar pa, ko cape v zaboju zagleda, zavpije: To ni drugač mogoče, to mora copernik biti! in s timi besedami skoči k vratom in z blagoslovljeno vodo po sobi poškropi, češ da tat, če je še v sobi v kakšno muho ali pa v kakšno miš spremenjen, ne bo mogel uiti. Naenkrat eden zavpije: Tu-le je! in pet polen mlati po mesarju, ki je spal za pečjo. Vražja vera! zaškriplje mesar in na noge poskoči, ker kaj takega se mu še sanjalo ni. Pa v tem hipu tudi kmetje začnejo cviliti, ker mesarjev pes, ki je v kotu ležal, se vanje zakadi. S hudičem je v zavezi! s hudičem! vsi na en glas vpijejo, jo pobegnejo, in na voz, ki ga je med tem hlapec napregel; in konj je take dobival čez pleča, da je šel kakor blisk. Mesarjev pes pa za njimi in laja v kontrabasu, še za njim pa kolne mesar. V imeni Boga! v imeni Boga! se križa eden; oče naš! oče naš! stoka drugi; in nobeden si ne upa nazaj pogledati; še le v Šentvidu so se oddahnili. Še zdaj vedó pripovedovati, kako so „copernika“ v Ljubljano vozili. S. J.

XXXVIII.

Čuden pogreb.

V zvoniku ura dvanajst bije,
 Goré in plan tamota krije;
 Le v mestu luči še berlé,
 Le v mestu še ne spé ljudjé.

Glasovi godbe še donijo,
 Versté plesavcev se dervijo,

Njih lic noben'ga ne poznaš,
Vsakter' obraz je čudna laž.

Pred vežo konja priderdrata,
Kočijo černo pripeljata,
V kočii pa merlič leži,
Svet tacega še vidil ni.

Oko globoko v čelo vderto,
Je vedno še na pol odperto,
Na ustnicah in u očéh
Se ziblje še hinavski smeh.

Obleka mu je žamet, svila,
Lasjé dišé mu od kadila,
Cvetlice ga pokrivajo,
Cvetlice, k' se obletajo.

Pred hišo konja zarzgetata,
Odprejo se železne vrata,
Za vozom v pare stopi trop,
Da počasti možá pokop.

Device, davno že v serpani,
Dekleta letos še, kot lani,
Se v prvi versti jokajo,
In samski stan preklinjajo.

Za njimi fantje se verstijo,
V obraz bledé, z očmi berlijo,
Z rokami v žepe segajo,
Okrogli dnar preklinjajo.

Za njimi množica neznaná
Sledí bétežna in zaspana,
V koló obstopi černi grob,
Tako zapoje celi trop:

Le ž njim v pogreba tihe tmine,
 O polnoči zmed nas naj zgine,
 Zapojte v grob mu iz vseh ust:
 Ne vstani več goljufni Pust!

S. J.

XXXIX.

Slovenski pregovori.

Zapisal V. K—k.

Bog ne potrebuje spletene šibe, ampak hudobnega človeka, da nas ž njim tepe.

Oponošen dar je čern pred Bogom.

Iz semnja gredé se je lahko meniti.

Kjer se botrina krega, zemlja križem poka.

Od velikih obetov in dolgih svetov je malo upati.

Kar je kadilo, to je škropilo.

Kdor ima dnar, se mu od daleč duri odpirajo.

Kar se v luži zleže, rado v lužo leze.

Svet brez človeka, nebesa brez Boga.

Kjer je vsega zadosti, rado taistega ni, kateremu bi se rado dalo.

Človek brez slabosti, telo brez kosti.

Na domačem dvoru se petelin lahko repenci.

Voda veliko prinese, pa tudi veliko odnese.

Robato poleno se berž vname.

Po zgubi spoštenja gre radost življenja.

Kdor se s konjmi ne zna vesti, so mu v stanu, bič in hlače snesti.

Kdor resnico gode, mu gosli na glavi razbijejo.

Dobra plesavka, peklenska perhavka.

Boh čez goro, močnik do praga.

Kjer se osel valja, dlaka leži.

Toliko mora človek usta odpreti, kolikor si upa požreti.
 Ta si lahko poje, kdor prebiva svoje.
 Kdor ni svoje dni nesrečen bil, pri tem boš malo sočutja
 dobil.
 Norec je norec, ta pa še večji, ki ga poslušā.
 Vol je vol, če mu tudi roge odbiješ.
 Bog ima pravico, ljudi v reno mētati.
 Smert nič ne praša, po svojem se obnaša.
 Več ko je lažnikov, ložej se resnica zve.
 Zvijāča je sili kos.
 Kdor blago graja, je večidel gotov kupec.
 Nesreča nikoli ne praznuje.
 Vsaka povodinj se uteče.
 Od sape ni kaj živeti.
 Ne snubi neveste za deklo, ampak za gospodinjo.
 Ako sladkega jabelka ni, je kisló dobro.
 Ako bi se ljudje za nebesa tako pulili, ko za dnar, bi bile že
 davno premajhene.
 Taisti dnar je gotov, ki ga človek v pesti tišči.
 Skušnja, dolga šola, draga brušnja.
 Kdor na tergu hišo zida, ima veliko mojstrov.
 Hvaležnost je dobroti nar ljubše vračilo.
 S hrupom ni nič storjenega.
 Kar ne gre iz serca, gre le do ušesa.
 Kdor hoče z gospodo kramljati, mora besede malati znati.
 Kdor se med bogatince vsede, mora svoj prav v mavhi vderžati.
 Komur se sreča jahati pusti, ga nese, kamor jo krene.
 Sveti Jakob žita zori, če se tudi solnce kuja.
 Kar se človeka vlóti, to ga preganja.
 Kjer si Bog vežo postavi, si hudič lopo prisloni.
 Germ ne podere drevesa.
 Vška koklja pred svoje piške berska.
 Sreča je priprostim prava mati.
 Dobro blago samo kupca najde.
 Dobro blago brez mešetarjev v dnar pride.
 Strastna navada je težka klada.
 Z vevnico si posoduje, pa z žlico vračuje.
 Milost je božja, mogočnim gospodom zročena.

Bog večkrat žuga, toda se ne zmenimo.
 Kdor se čez svoje stariše jezi, temu se nesreča na vrat obesi.
 Kdor svojim starišem življenje greni, sam srečo pohodi, v nadlogi zveni.

Dobri ljudje so nar večkrat goljfani.

Komur se sreča spunta, jo težko v vojnice vpravi.

Komur sreča ubeži, si zastonj za njo pete brusi.

Komur ni sreča prirojena, je nikjer ne najde.

Brez skrivavca ni zmikavca.

Dobro orodje delo skrajša.

Dobro orodje pol mojstra.

Slabo orodje je cesta k zamudi, mojstra okrade in delavca strudi.

Kdor se med ternjem plazi, si hlače sterga.

Dobra volja dar pozlati.

Moder in srečen, kdor drugih nesrečo na se oberne.

Hudobnega pomiluj, ko se mu nar bolje godi.

Resnica ne pusti ničesar na se obesiti.

Poterjen kruh in skušen совет nikoli ne škodjeta.

Kar je ljubo očesu, je tudi ušesu.

Kar človek z rokama ne dožene, mora z jezikom potisniti.

Kamor se nesreča odloči, vse opreke preskoči.

Kdor se veliko z ljudmi pravda, je tudi z Bogom v kregu.

Smert vsim skerbém v okom pride.

Laž nima rok, vunder človeku zaupanje razdere.

Če hočeš vragu tlako delati, ti ni treba za brešenj skerbeti.

Od malih tic se orli živé.

Kdor ni nič dolžan, ima vsega dovolj ali pa ni nikdar nič imel.

Lenuha dan straši.

Ti gospod, jas gospod, kdo pa bo konja sedlal?

Sebi človek nar manj soveta ve.

Pri majhini vodi se ložej napije ko pri veliki.

Svečan steguje dan.

Dan je od Boga dan.

Lahko v mošni, težko pri sercu.

Jezik z mošno rase.

Kjer Bog ne podpira, ni podpore, se podira.

Česar se človek zlo veseli, je rado polno grinjav (grenkost),

Veliko snega malo sena.
 Kdor z dnarjem kam ne ve, naj hiše zida in se pravdati
 začne.
 Ko bi sreča kramo razgernila, bi se prva blaga znebila.
 Iz rokovice v pavčnik.
 Podpore otrók se nadjati je naravno, al gollivo!
 Oves konja spodbada.
 Ženska zdraži serce, petje zveseli, vino vtopi skerbi.
 Sreča človeka kmalo prestroji.
 Vsak po sebi vatle meri.
 Bog ima veliko lastnost, al nobene prilike.
 Kdor zna, kmalo dokoná (konča).
 Ko šunder neha, je vsim prav.
 Sadje je le les ako ni kruha vmes.
 Lesica se dlak zlevi, zvijač se ne znebi.
 Kdor terdo spi, je brez skerbi.
 Tiljev teden je vsih vreden (ako je lep za bučele).
 Pol sveta na dobrih ramah sloni.
 Vsak po svojo smojko v ogenj sezi.
 Skušnja je kos preroka.
 Žena pergacija (pusta), mož gotovo pijanec.
 Človek se med ljudmi obrusi, ko kamen po svetu.
 Žareča zarja oznani piharja.
 Sreča se ne pusti za nos voditi.
 Lenoba je vragova mreža.
 Govori kar je res, stori kar smeš, te ste steze do nebes.
 Resnični prijatelji so redko sejani.
 Okol zatega teletá svet na sapo raja.
 Star človek je sam sebi na poti.
 Dober izgovor je bolj ko počen groš.
 Dober izgovor je bolji ko devet zagovornikov.
 Želodca ni vstanu pregovoriti, ne preupiti.
 Če žakelj zrasede, pa zerna ni.
 Huda beseda, dobra roka.
 Terda izreja, dobra volja.
 Gerši gos bolj se snaži.

Kdor ne misli plačati, se ne puli za ceno.
 Hiša razdeljena razpada kakor zapušena.
 Kdor noče, kmalo izgovor najde.
 Poslednji kervave pete odnese.

XXXX.

Gospodarske drobtince.

1. Mesečne opravila.

1. *Opravila v prosencu.*

Podiraj les, da se v otesanem červ ne zaredi. Žganja ne pij, ker hladi, ter na potu lahko zmerzneš. Varuj mlade drevesca škodljivih zajcov. Na ribniku led prebijaj, da se ribe pod ledom ne zadušijo. Izkidaj gnoj večkrat iz hlevov, da živina zavolj sparnosti ne zboli. Pokladaj ovcam jelšov vejnik, če ga pa ne jedó, so na plućih ali jetrih bolne in jih od zdravih odloči.

2. *Opravila v svečanu.*

Bučele lepo osnaži in jih na tisti kraj postavi, kjer jih boš čez leto imel. Verbe in topole obsekaj. Obderžaj v tem mescu veržene prešiče za pleme. Širodke jim ne dajaj, mleka pa tudi le malo, sicer ti drenje dobijo. Da bodo kure rade nesle, jih z ječmenom kermi. Da bodo pa rade valile, daj jim varjenega konopnega semena. O svečnici moraš še polovico klaje v skednju imeti.

Čez zimo hranjeno sadje večkrat pregledaj in gnjilo sproti odloči. Popravi vse poljsko orodje, da bode za sponlad pripravljeno. Zdaj ne strelaj, ne lovi več žival, ker živali zdaj že hujšajo, kože so slabeje, in že dlaka izpada.

3. *Opravila v sušcu.*

Obrezuj za sajo pripravne divje drevesca. Obsekuj sadno drevje, odpravi suhe veje, poberaj gosenčne mešiče, poravnaj, kar je krivo. Prekošatim drevesom nepotrebne veje od spodaj gori odžagaj, da se lepši zarastejo. Cepiče za cepljenje vzemi od dreves, ki že naj manj deset let rodijo. Skoplji zelni vert, vgnoji ga in obsej.

Sej pa: salato, grah, korenje, česen, čebulo in redkvico. Strezi bučelam, daj jim vode v plitvih skledicah s kamenči, da v vodi na nje sedejo in se ne vtopijo. To se dene pred ulnjake.

4. *Opravila v malotravnu.*

Beli platno in prejo, kadar drevje cveti. Preskerbi se zdaj z metlami, dokler breza še zelenja ne požene. Naberaj smerčike, ki po prvem dežji za snegom poženo. Jej krešo, ker je zdrava. Travnike z brano povlači, da mah stergaš, potrosi jih s pepelom in s travnim semenom posej, ali je mogoče pred dežjem. Pepel mah mori in zemljo pognoji.

Korun zasadi, je rodoviten in rediven. Ovce ostrizi.

5. *Opravila v velkotravnu.*

Ne spuščaj nobene živine na pašo, dokler je dež ni opral, ko je sneg skopnel. Varuj požlahnjene drevesa živine, mravelj in bolh (kebrov). Mravljam ubraniš na drevo, če smrekovo skorjo takoj okoli debla privežeš, da je zverhaj terdno privezana, spodaj pa od debla stoji, kakor da bi streha okoli njega bila, skorjo pa od znotra s ptičjim limom pomaži; mravlje ne morejo čez lim, smrekovina pa obvarje, da dež lima ne spere. Popravi ceste in potove. Travo okoli drevja trebi, prilivaj, ako je suša.

Sej turšico, sadi buče, kumare, dinje, fižol i. t. d. Pasi vso živino v hlevu, da gnoj doma ostane. Presušaj volnate in suknene oblačila, da se jih mol ne loti. Raki so zdaj naj bolji, posebno kadar pšenica cveti. Imej snažno živino, posodo in hlev. Delaj marljivo, sprehajaj se pogosto pod milim nebom ali v gojzdu, pij vodo, tako boš zdrav ostal.

6. *Opravila v rožencvetu.*

Hrani maslo tega mesca, ker je naj bolj slanovitno. Jej maline, jagode in češnje, prav zdrava jed so. Nauk za celo leto je: oberi ali otresi zrelo sadje kak lep dan zjutrej, pred ko sonce roso osuši, in hrani na slami razloženo na hladnem kraji; v izbi ali stanici, kjer ljudi spijo in prebivajo, ne sme ne sadje, ne kuha ležati; od tega glava boli, persi oslabijo, in je sploh zavoljo močnega duha in vlažnosti nezdravo. Sej endivjo salato, zimsko retkev. Obloži slabe drevesa z ovčjim ali kravjim starim gnojem. Pred ko piješ, se počasi ohladi, usta z vodo sperij, roke v vodi umij, in tako po malem s prenehanjem pij.

7. *Opravila v maloserpanu.*

Okoplji in osuj s perstjo zelje in vertne zeliša, spuščaj vodo na travnike. Vari, da prešiči lanu ne jedó, to je za nje strup. Spuščaj živino na pašo, kadar je hladno. Hrani kumare v jesihu za zimo. Zderži se vina, dokler je vročina. Ruj lan v deževnih dnevih. Nasuši češenj, višenj, rudečega grozdjica za zimo. Občuvaj perutnino, ker zdaj kuna in dihur mlade imata, in za njo lazita. Daj poslom boljše jesti in piti, ker so od teškega dela trudni. Imej živino v planini, kjer je lepa trava, da se dobro redi. Sej repo, in plej jo h kraji mesca.

8. *Opravila v velkoserpanu.*

Hrani kurje jajca tega mesca, ker so naj stanovitnejši, v hladnih hranjvah, v pepelu, suhem pesku, v prosu ali pa v otrobih za zimo. Posuši žito prav dobro, pred da ga v mlin daš; sicer kruh rad plesnije, in ni zdrav. Jej popolnoma zrelo sadje, nezrelo je silno škodljivo. Iz nezrelega sadja, ki zgodaj raz drevje pada, moreš žganje narediti, ali pa ga prešičem kuhaj. Pazi na vino, da ne zavre, ali da se ne skisa. Pazi na zelje in na repo, da gosence ometeš; ali pa vsako serce z laškim oljem pomazi, da bodo pošle. Vinski terti nekaj perja oberi, da bode bolj zorilo.

9. *Opravila v kimovcu.*

Sej ozimino, da se bo dobro zarasla. Zelje obiraj. Na vertu korenje, spinačo sej, da boš v vigredi zgodaj za kuho imel. Sadno drevje, katero si že obral, nad korenino odkoplji, in z drugo dobro perstjo osuj. Dobre hruške odlupi, v sladkorjevi vodi skuhaj, kadar se ohladijo, jih vun vzemi z sladkorjem ali cukrom potrosi, in počasi v peči posuši; so dobre za bolne in stare ljudi. Meliso (*Melissa officinalis*), peteržilj, luštrik (*Levisticum officinale*), krebulico (*Kerbelkraut*), žavbej in drugih zelišč za zimo tako le posuši: otrebi in operi jih čisto, posuši jih v senci ne na soncu, naj bolj je na rešetih; kadar so suhe, jih spravi v hram; potem jih pa na suhem kraji hrani, da ne splesnejo.

10. *Opravila v kozopersku.*

Mošta preveč ne pij. Sadja na kupce ne delaj, temoč razdej ga po policah, da bode dolgo ostalo. Odbiraj gnjilega. Glej da do vsih Svetih vse domú spraviš, kar imaš na polju, ker bi ti vtegnil sneg kaj zapasti. Oteri v tem mescu lan in konoplje. Glej da dosti stelje za zimo nagrabiš. Oskerbi si zimskih oblačil. Sveče za zimo naredi. Nanosi v hram dobre persti, da se zimska vertnina v njo nasadi. Lovi, kar znaš in smeš.

11. *Opravila v listopadu.*

Kure na toplem imej, da bodo prej nesle. Kapusne glave za seme hrani.

Bučele dobro odej, da ne pomerznejo. Okoli mladih dreves saje nasuj. Žita v mlin zapelji, ker je zdaj za mletev vode dosti, v mrazu pa malo. Prevdari, koliko imaš kerme in koliko živine, da boš vedel, koliko smeš rediti, oddati ali zaklati. Po zimi kravam večkrat srove, kisle repe daj; to rade jedó in jih kužne bolezni varuje. Hleve imej po zimi tople, snažne in suhe. Dvakrat vsak dan jih prevetri, kader napajaš. Vinske terte na tla položi, ter jih s slamo pokrij.

12. Opravila v grudnu.

Suši meso sedajnega in prihodnega mesca. Okna pri hramih v velikem mrazu s konjskim gnojem zakidaj. Mlade drevesa z slamo ovij. Če meso, jajca, sadje zmerzne, naj zmerz njeno tako dolgo v merzli vodi ležati, da se v njej otaja; voda zmerzli na se potegne. Kadar v roke ali v noge ozebeš, derži obute noge nekaj časa v snegu, potem v merzlej vodi, kakor v perstih zmerzli odjenja, se izuj, hodi bos po hiši, da se noge vgrejejo. Varuj kruh pred zmerzli. Gorkega kruha ne jej, ni zdrav. Pitaj dobro prešiče, če pa radi ne jedó, daj jim na peči dobro posušenega ovsu jesti.

Somer.

2. Dnevni red umnega in dobrega gospodarja.

Vsak umen človek vé, da brez pametnega in lepega reda nikjer nič prida biti ne more, in da srečen izid vsega našega početja visi z dobrega reda. Zatorej je pa tudi umnemu gospodarju poglavitna skerb za dober red pri hiši, kar se v lepo, hvale vredno navado spremeni, da potlej pravijo: To je šega, to je navada pri hiši, in se novim poslom naznanuje, da vedó, po kateri hišni navadi se imajo v svoji novi službi ravnati. Kjer tega ni, dela vsak kar hoče, in hiša gré v zlo.

Da pa ni pri vsaki hiši enake navade, in da tudi vsaka hišna navada dobra ni, se tudi lahko vé, in pametni vsake ne poterdi; in pa tudi povsod po svetu in v vsaki hiši enak red, enaka navada biti ne more, ker so okolišne po svetu grozno mnoge in različne. Pa vendar v enem kraji, v eni vasi ali soseski je dobra navada v poglavitnih rečeh lahko ena, ker okolišine niso tako različne, da bi prav bilo v vsaki hiši zelo drugačo navado imeti; v majhnih rečeh pa se vé da tudi v eni vasi pri vsih enaka ne more biti.

Pri nekteri hiši je veljala dolgo let kaka nedobra navada kakor pojerbana in kakor da bi mislil, da ne smé drugača biti, žalostno znamenje, kako taki ljudjé brez misli živé. Po taki nedobri navadi, v taki brezmiselnosti se ni dalo v gospodarstvu kar nič napredvati ne, mar le bolj na slabši je raji

šlo. Vsako leto, bodi revno ali bogato, je vse minulo, in še preden je konec leta bil ali pred novino je že vse pošlo, in poznamo gospodarje, ki so na dobrem posestvu, v dobrih letih več kot 30 let gospodarji bili, in ko so odstopili, so bili tako ali pa še bolj revni kakor pred tridesetimi leti, in so v svoji starosti veliko pomanjkanje terpeli in zaničevani bili. Kam je prešlo njihovo premoženje? Kako je minulo toliko lepih prihodkov? revni možje sami ne vedó. Je prišel po tem pa nov, umen gospodar na tako posestvo, ki je nov red, novo navado vpeljal, se je začela nova boljša navada pri hiši kmalo zelo poznati. Kdo ne vé, kako moč ima to?

Naj tukaj ob kratkem nektore slabe in dobre navade povémo, po katerih pride gospodarstvo rado na dobro ali pa na zlo.

Slabe navade pri hiši so, postavim:

Zvečer dolgo čuti, zjutraj pa dolgo ležati; ker ponoči se ne le malo stori, ampak se tudi svečava po nepotrebem žgè: zjutrajni nar boljši čas pa se, posebno poleti, zamudi.

Slaba navada je: Nobenega stanovitnega časa za jéd ne imeti, ampak ali zmirej jesti, ali pa vsak za-se, in ne vsa družina vkup; ali pa več jedí napravljati, da ostaja in se spridi.

Slaba navada je: Pri jedi ščakovati se, ali pa tačas nar več opraviti imeti, ko je treba vsim kmalo k mizi iti; ker s tem se veliko časa nerodno zgubi in jeza budi.

Slaba navada je: Ob novini veliko več in boljši jedi napravljati od drugih časov, ali pa še clo neumne gostarije in pojedine, posebno na mali kmetí, postavim likofe po mlatvi i. t. d. ker ob tem veliko mine, kar potlej manjka. Plačal bi mlatiča, pa naj gré.

Slaba navada je: Na vsak sejem, na vsake shodišča brez potrebe hoditi, in ko so denarji, nepotrebne reči kupovati, na prave poznejše potrebe se pa ne zmisliti.

Slaba navada je: Potrebne dela odložiti, nepotrebne ali vsaj odloživne pa prej delati; ali vsakemu pri hiši pustiti, da dela, kar hoče, in kadar se mu ljubi, kakor da bi gospodarja pri hiši ne bilo.

Slaba navada je: Ključev od žita, vina i. t. d. ne spravljati, ampak jih na takem kraji puščati, da posli in mladi ljudje in drugi lahko do njih pridejo.

Slaba navada je: Dopustiti, da vsak pri hiši zapoveduje; to napravlja veliko zmešnjav, dovolj vpitja in jeze, pa malo pokorščine in malo dobrega dela.

Slaba navada je: Dopustiti, da posli živini kladejo, ali valé po svoji volji, in da v tem ni ne mere, ne tehte, ne časa in nobene prevdarka ne, in ko zmanjka, pride hlapec in reče: Ni več.

Takih in še veliko družih enacih nedobrih navad je, ki gospodarstvo peljajo v zlo.

Dobre navade pri hiši so, postavim:

Zjutraj ob uri vstati, in zvečer ob uri k počitku iti in moliti.

Dobra navada je: Nič jesti, razun ob uri trikrat na dan in vsi vkup, in le v težkem delu kaj majhnega še vmes; sploh pa nikoli preveč ne jesti, ne piti, ker je nezdravo in greh.

Dobra navada je: Umno prevdariti, koliko jedi je za vsacega dosti in prav, da ne manjka in da ni potrate, in da se skerbi, da so jedi čedne, dobre in tečne.

Dobra navada je: Vse nepotrebne stroške opustiti, in vsakemu, kar mu po pravici gré, o pogodu dati.

Dobra navada je: V vsem, pri ljudéh, pri živini in povsod gledati, da nič po nepotrebem ne mine.

Dobra navada je: Vsakemu svoje delo vsak dan odkazati, in gledati, da se urno, prav in dobro stori.

Dobra navada je: Vse snažno in čedno imeti, v hiši, okoli hiše, v hlevu, pri živini in ljudéh, in pri orodji; in tudi vse orodje na pravem kraji, da se ne razgubi, ampak se le vzame, kadar se potrebuje.

Dobra navada je: Le za svoje hiše čast in poštenje skerbeti, ptuje ljudi, ptuje blagó pri miru pustiti, svoje dolžnosti in delo ljubiti, nikoli godernjati, nikoli drug drugemu ne nagajati ali vkljubovati, in zmiraj prijazen, miren in veselega serca biti, kar se zgodi, ako vsak svoje neumne želje kroti, se slabe tovaršije varje, v Boga zaupa in svoj stan za ljubo ima.

Dobra navada in dober dneven red gospodarja je: Vsakdan sproti po mescih vse svoje prejemke in stroške v pripravljene bukve tako zapisati, da so na eni strani prejemki, na drugi strani pa stroški in ob koncu vsacega mesca račun. To bo za-nj veliko veljavó imelo in mu bo kakor vaga, na kateri se bo njegovo

premoženje vagalo. To bo njemu in še drugim pregled dajalo, koliko vse njegovo gospodarstvo nese, in ga bo pametne varčnosti učilo; ker brez rajtbe ne le kupčijstvo, ampak tudi kmetijstvo terdno stati ne more.

S takimi in enakimi navadami gré gospodarstvo na bolje.

Kjer pa dobrega reda v vsem pri hiši ni, ondi ne more gospodarstvo dobro in veselo biti; pri taki hiši ni mirú, ampak je vedna vojska, kletev, krik in sovrašтво, in nobenega veselja ni.

Zalokar.

3. Zlate pravila za kmetovavce.

„Naprej!“ je sedaj tudi glas kmetovavca. Kdor si dan današnji ne prizadevuje, s časom naprej iti, bo kmalo za drugimi zaostal in nazadnje celó opešal. Tukaj, dragi kmetovavec! ti podam nekoliko zlatih pravil; beri jih marljivo in ravnaj se po njih; bodo ti v veliko pomoč v tvojem napredku.

1. *Obračaj vedno eno okó gori in eno doli, to je, moli in delaj!*

Od zgor pride blagoslov tvojemu gospodarstvu; od zgor ti doide zaupanje v tvoje serce. Vsega tega ti je potreba, dragi moj kmetovavec! Al kakor kmetovavec imaš tudi tukaj doli na zemlji svoj poklic; zato obračaj svoje okó tudi doli, na svojo hišo, na svoj dvor, hlev in skedinj, na polje in travnike!

Če edino le kviško se oziraš, se lahko spotakneš in padeš; če pa le samo na tla gledaš, se boš poživinil.

Slabo se ti bo godilo, ako ne gledaš doli; še slabši pa, če svojega pogleda ne povzdiguješ kviško; popolnoma slabo pa, če ne gledaš ne gori ne doli, ampak le slepo v svet zijaš. Mnogo jih le v svet gleda; glej, kako jim gré, in izgleduj se nad njimi!

2. *Ne sramuj se dela!*

Verli gospodar, akoravno ima poslov dovolj in bi zamogel le zapovedovati, mora vendar znati, vsako delo prilično v roke vzeti in vsako reč lepo opravljati. Ako gospodar ne zná delati, in ne vé, kako se to ali to v roke vzame in stori, ali če se pri delu nevkretno véde, se mu bo družina smejala, in nihče ga ne bo od nje več prav poštoval. Tudi družina ne stori vsega prav, zato ker noče ali pa ne zná; tù se mora gospodar sam dela lotiti, da jej pokaže kako in kaj. S tem osramuje družino, ktera se

bo sčasoma bolj v delu izurila in bolje delala, ker se prepriča, da gospodar sam delo razume in zná. Pregovor ne pravi zastonj:

„Ako hočeš, da bude vse ná uhár,
Bodi sam sluga in gospodar“.

Vadi tudi svoje otroke delati, zakaj: „postopanje je začetek vsega zlega“.

3. *Povsod imej oči, da ne pojde tvoje gospodarstvo rakove poti.*

Neki kmet, pri katerem je šlo gospodarstvo bolj nazaj, kakor naprej, se pritoži zavolj tega pri neki stari ženi, ktera je za copernico veljala. Bila je pa le pametna žena; ona reče kmetu: „Ako je tako, vam hočem kmali pomagati“. Kmet jej odgovori vesel: „Če le morete in hočete, iz serca vam bom zato hvaležen“. Žena odgovori: „Dati vam čem en pomoček; toda vam povém, gotovo bo pomagal, če boste natanjko spolnili, kar vam bom velela“. „Pri moji véri, da bom“, se kmet berž zakolne. Na to mu reče žena jutri spet priti, da mu bo pomoček povedala, in kako ima z njim ravnati. Zgodaj družega dné prisope radovedni kmet k ženi, od ktere dobi neko zapečateno škatljico s tem pogojem, da mora vsaki dan trikrat, to je: zjutrej, opoldne in zvečer s to škatljico v klet, kuhinjo, hrame, na kašče, v hlev, skedinj, na polje, z eno besedo, tje povsod iti, kjer njegova družina dela. Če bo to devetkrat devet dni storil, naj škatljico kje zakoplje, toda mora tudi potem še zmirom svoje obhode opravljati, in čez ene kvatre bo vidil, da gré njegovo gospodarstvo na bolje“.

Kmet tako dela, kakor je bila žena veléla, pa kmalo zapazi tù in tam veliko nemarnost, v hlevu tatvino in slabo gleštanje živine, na polji slabo oranje, nerodno trošenje gnoja, v skednji, da se žito ne mlati čisto, več ali manj tudi krade. Zdaj se mu oči odpró, tako vidi, da do zdaj ni svojega gospodarstva prav pregledoval; zato sklene prihodnjic bolj priden in marljiv biti. Od zdaj se mu ni več slabo delalo, ne več kradlo. Ženi dá škatljico nazaj, in se jej prav lepo zahvali za coperniško pomoč, komur je kaj tacega treba, naj ravno tako stori!

4. *Rajtaj natanjko pri svojem gospodarstvu!*

Prerajt je gospodarju neizmeren dobiček. Če rajtaš, boš zadel na marsikteri pogrešek v svojem gospodarstvu, in ga boš sčasoma popravil. Po rajtingi boš zvedel, koliko da velja jajce, kokoš, gos, krava, funt masla, tele, vol, konj, mernik žita, cent

sená, detelje itd., in kako zamoreš te reči bolji kup pridelati. Če vse natanjko prerajtaš, boš zvedil, koliko imaš dobička na leto, koliko stroškov, in doklej boš prišel v enem letu, al boš prišel na slamo ali na pernico.

5. Ravnaj s svojimi posli kakor oče s svojimi otroci. Ako pa to ne pomaga, bodi ojster. Ako pa tudi to ne pomaga, odpravi jih iz svoje hiše.

Povsod se tožbe slišijo, da so posli dandanašnji zelo popačeni. Tukaj ne bom preiskoval, kdo in kaj je tega vzrok, pa vendar to vém, da tudi marsikteri gospodarji niso proti svojim poslom taki, kakoršni so bili svoje dni. Gospodarstvo ne more biti brez družine. Družina je tvoj pomočnik; veliko ti zná pokvariti, ako je nečimerna in hudobna. Z lepo boš pa pri njej večidel več opravil, kakor z gerdim, zato jo skusi po očetovski ljubezni k svoji hiši privaditi. Poslu moraš dostikrat svoje naj dražje blago — svojega otroka izročiti; hudoben posel ti zamore vsega pokvariti.

Tam kjer očetovska ljubezen ne pomaga, ondi mora ojstrost pripomoči; al ona le malo kadaj dober sad donése.

Star prigovor pravi: „Kakoršen gospodar, takšen hlapec“, in to je res. Še se najde tù in tam dovolj dobrih poslov; skoraj bi rekel, da ne veliko manj, kakor dobrih gospodarjev. Še vseskozi se posli najdejo, ki že po deset in še več let pri enem gospodarju služijo. Poreden posel ni rad v službi dobrega gospodarja.

6. Ne bodi skop, kjer ni treba.

Skopost ondi, kjer je ni treba, je le škoda. Ne bodi skop proti svojim poslom ali delavcom. Saj boš zavoljo tega le ti škodo terpel. Slabo ti bodo delali, škodovali pa, kjer bodo le mogli, ali saj škode ne overali, kjer bi jo zamogli. Daj raji pridnemu delavcu en groš več in bolji hrano; desetérikrat ti bode povernil; posebno ob žetvi je na to paziti, kjer se mora pridniše in delj časa delati, da se žito prej in brez škode pod streho spravi. Ne bodi skop pri napravi dobrega orodja, z dobrim orodjem vsak raji dela, se več opravi, in delo je tudi boljše. Z dobrim drevé-som boš svoje njive boljše preoral, kakor s slabim, in živina ne bo toliko terpela. — Ne bodi skop pri živinski klaji. Dobro re-jena živina ti več dobička donáša, kakor na pol lačna. Ako re-diš svojo živino dovoljno, ti ne gré píča v zgubo; zametuješ pa

še to, kar jej pokladaš, če jo slabo in le na pol rediš. Na pol storjeno ne veljá nikjer nič.

7. Bodi zjutrej prvi na nogah, zvečer pojdi poslednji spat.

Ako tega še storiti ne moreš, nisi še ne pravi hišnik, ne pravi gospodar. Ravno zjutrej in pozno zvečer je treba pri umnem gospodarstvu nar bolj paziti, da se kaj narobe ne naredi. Ako tako ravnaš, boš marsikaj nerodnega pri družih, pri sebi pa večkrat kako škodo zabranil in ovèrl.

8. Počni vse o pravi dõbi, in ne zanemarljaj pri kmetijstvu dela o pravem času.

Leto berž mine; mine spomlad, poletje, jesen in zima, in ž njim preteče ravno tako urno tudi stanovitni krog kmetijskih opravkov. Pri kmetijstvu ima vsako delo svoj čas, in se mora le takrat, ne pa drugikrat opraviti; drugikrat bi se le slabo, ali pa celó ne dalo opraviti. Dostikrat se mora delo hititi, včasih pa tudi odložiti. Zato pazi skerbno, da ne zanemarljaš pravega časa. Vsaka zanemara ti zná škodovati. Ti si ne moreš ne časa ne vremena odmeriti, kakoršnega bi rad; vzeti jo moraš, kakor pride. Zato pa tudi glej in čuj, da ne zanemarljaš vgodne dõbe in ne zamudiš pravega časa, in nevgodnega ne porabiš. Hudi nasledki radi pridejo.

9. Bolji je, da imaš menj pa dobro rejene, kakor pa veliko in slabo rejene živine.

Tudi pri živinoreji veljá stari prigovor: „Obračaj plajš po vetru“. Tukaj je govor od piče. Marsikdo si je sam kriv, ako ima premalo piče. Ni ti v dobiček, pa tudi v hvalo ne, ako imaš več živine kakor pa piče (kerme). Neumno bi bilo, ako se s sedmerimi suhimi kravami bahaš proti svojemu sosedu, kateri jih ima le petéro, pa dobro rejenih. Idi in primeri mléko od svojih sedmérih krav z dobroto in mero sosédovih krav in kmali se boš prepričal, da si na krivi poti.

10. Ne daj gnojnice brez koristi odtekat.

Ptuji tičjek „guano“ je dober gnoj, toda drag. Gnojnica je tekoče guano, ktere ti ni treba drago plačevati. Tožiš, da ni-maš gnoja, in nar boljsega ne porabiš, kakor mu gré. Pomisli, koliko več gnoja bi lahko vsako leto pripravil. Pri gnoji začni umniše gospodariti, — boš vidil, da si boš kmalo opomogel!

Novice.

KAZALO.

	Stran.
I. Poštena Bohinčeka v Benetkah	1
II. Fedor in Olga	52
III. Osoje in Boleslav, kralj poljski	136
IV. Sveta gora pri Gorici	156
V. Božja pot k Mariji na sv. Višarjih	164
VI. Beatrica in tolovajski poglavar	181
VII. Češčena Marija	184
VIII. Spokorjeni razbojnik	186
IX. Kako čudno Bog svoje kliče	187
X. Hvaležni orošlan	189
XI. Žlahtna roža na kervavem polju	192
XII. Človek	195
XIII. Na sv. večer	197
XIV. Zvon	197
XV. Pozdrav	198
XVI. Samoten	199
XVII. Tolažba	200
XVIII. Valčkova svaritev	200
XIX. Zimski večer	201
XX. Noč	202
XXI. God sv. treh kraljev	203
XXII. Kako so stari Slovani merilce pokopovali	204
XXIII. Nekteri narodi na avstralskih otokih	205
XXIV. Mravlja	211
XXV. Svila	220
XXVI. Ozir na nebo	224
XXVII. Koledar ali pratika	233
XXVIII. Blagi spomin	241
XXIX. Rubin	242
XXX. Biseri	242
XXXI. Slavček	243
XXXII. Nezaovoljno konjče	243
XXXIII. Medved in dren	244
XXXIV. Smert si voli tovaršico	245
XXXV. Moder bedak	246
XXXVI. Andrej Ravbar in Španijol	247
XXXVII. Predpustnica	248
XXXVIII. Čuden pogreb	251
XXXIX. Slovenski pregovori	253
XXXX. Gospodarske drobtince	257

